

MAP
ZUIVEL ROND
WOERDEN
β versie

Bond van melkveehouders Utrecht
-
Zuivelfabriek
-
Concordia
Nieuw-Holland
MelkUnie

Datum	Bron	Onderwerp	Blz.
		Stelkeuze: 1929 / 1930 / 1931 / 1932 / 1933 / 1934 / 1940 / Woerden / bijlage /	
		<u>Bond van Melkveehouders Provincie Utrecht</u>	
1925			
1928			
1928-11-17	WW	Verslag verg Bond v. Melkveeh. Problemen bij zuivelfabriek <i>Exelsior</i> Utrecht	xxx
<u>1929</u>			
1929-01-11		Oprichting Melkinrichting NV. <i>Concordia</i> Utrecht	
1929-03-01	AC	Amersfoort oprichting van melkcontrolestation door melkveehouders en slijters	
1929-04-17		BvMVH Over zuivelfabriek NV. <i>Concordia</i>	
1929-05-18	WW	Verslag Verg. BvMVH <u>geen</u> melkoorlog in Utrecht – ook <i>Concordia</i>	
1929-10-19	WW	Stukje over 20 jaar bestaan Blad van de Bond van Melkveehouders	
1929-11-06	WW	Woerden: Verslag Verg. BvMVH	
1929-11-16	WW	Te Kamerik: oprichting <i>Bond van Melkveehouders</i> (Utrecht)	
1929-11-30	WW	Te Kockengen: oprichting <i>Bond van Melkveehouders</i> (Utrecht)	
▲			
<u>1930</u>			
1930-01-01	WW	IJsselstein: oprichting <i>Bond van Melkveehouders</i> (Utrecht)	
1930-01-08	WW	Onderhandelingen BvMVH over prijs <u>industriemelk</u> – vorming Commissie	
1930-03-29		Jaarverg. BvMVH Utrecht	
▲			
1931			
▲			
1932			
1932-04-16	WW	Kamerik: Verg. Bond v. Melkveeh. - iets over onderhandeling zomermelk	
1932-04-16	WW	Kamerik: Verg. Bond v. Melkveeh. - vervolg – week later – melk naar Nw.-H.	
1932-04-16	HB	Verslag Alg Verg. BvMVH Utrecht – melkstaking Utrecht / plan nw. fabriek	
1932-05-28	HB	Over nw Concordia – fabriek aangekocht	
1932-05-28	HB	Veranderingen afgelopen tijd bij <i>Concordia</i>	
1932-07-23	HB	Voorbeeld: <i>De Melkerij</i> , inlegblad vd. <i>Utrechtsche Bond v. Melkveehouders</i>	
1932-07-23	DM	Stand van zaken nieuwe fabriek	
1932-07-23	DM	<i>Crisis Zuivel Wet</i> ingevoerd – korte toelichting	
1932-08-27	DM	Uitslag kwartjes actie en start 10-gulden actie.	
1932-08-31	DM	Voorzitter: BvMVH Utrecht Regeringsingrijpen noodzakelijk!	
1932-12-03	DM	Start 10 gulden actie voor ' <i>Concordia</i> '	
▲			

1933			
1933-01-21	DM	Bij Concordia Commissaris- en directie veranderingen	
1933-01-28	DM	Één jaar melkoorlog in Utrecht – door Com. en secr. <i>Concordia</i> , Th. J. De Wit	
1933-01-28	DM	Één jaar melkoorlog in Utrecht – door J. A. Jongerius directeur <i>Concordia</i>	
1933-02-16	AD	Leden BvMVH Zuid-Holland kiezen andere voorz. Ivm. over Taxe-verkoop	
▲		Groot conflict in Bond opsplitsing tussen Concordis en Bond	
1933-03-01		Verslag verg Afd Utrecht mrt verklaring bonds-voorz. Jongerius	
1933-03-04	UN	Over voorzitterswisseling BvMVH-Utrecht	
1933-03-08	DM	Verslag vergadering nw voorz. - En toelichting op crisis maatr	
1933-05-26	UN	24 Mei uitspraak faillissement Melkinrichting Concordia.....	
1933-05-27	WW	Bericht van benoeming van <i>echte</i> directeur en iets over het verleden	
1933-05-30	DE	De betekenis van het Nederlandsche veehouderij- en zuivelbedrijf - naar elders	
		Periode waar de Melkerij niet volledig op 'www archief' staat!	
1933-07-01	DM	Tabel waar uit blijkt hoe groot het belang van de Bond is bij <i>Concordia</i>	
1933-07-15	DM	Concordia Nieuws - van 'Organisator'	
1933-07-15	DM	Bedragen uit afdelingen voor steun aan Concordia	
1933-07-22	DM	Over NV. Concordia -	
1933-07-29	DM	Over N.V. <i>Concordia</i> over actie voor fallissement betaling	
1933-08-05	DM		
1933-08-05	DM		
1933-09-16	WW	Verslag van vergadering <i>Concordia</i> , na liquidatie.....(deel)	
▲			
1934			
1934-01-20			
▲			
1940			
1940-03-16		25 jaar bestaan BvMVH Utrecht - terugblik op feest	
1940-03-23		25 jaar bestaan BvMVH Utrecht – historisch terugblik door De Rooy	
Woerden		Zuivelfabriek Nieuw-Holland	
1955-01-07	WW	Nieuw-Holland viert 25 jarig jubileum	
1958-12-23	WC	Directeur J. de Mars neemt afscheid – veel loftuitingen weinig informatie!	
1960-04-22	WW	Nieuw-Holland ontving 40 Mln KG melk in één jaar	
1960-04-22	WW	Melkrijder 'Goof' Slob 40 jr langs de weg, in dienst van de UMC – naar elders	
1962-05-25	WC	CMC voelt zich belaagd door vrije bedrijven	
1963-04-11	DIJB	Actie bij De Goudse Melkcentrale – naar elders	
1968-10-17	WC	Ir. de Raad alleen nog maar dir. van Oud-Holland Oudewater	
1970-04-09	WC	S. Everwijn 50 jaar in dienst van <i>Nieuw-Holland</i>	
1970-07-02	WC	Verbouwde fabriek <i>Nieuw-Holland</i>	
▲			

1971-04-01	WC	Nieuw-Holland heet vanaf 28 maart MelkUnie Woerden	
1973-01-08		Grote verbouwing MelkUnie Woerden	
1975-08-14	WC	Verbouw en verbouwing voor CMC van start	
1975-10-16	WC	Afscheid oud-directeur Woerden, Ir De Raad bij MU.	
1975-12-11	WC	Hoofdkantoor CMC/MelkUnie in Woerden van start.....	
1976-05-06	WC	50e RMO bij CMC/Melkunie	
1976-11-11	WC	CMC-Melkunie en CV. Noord-Holland verder onder een directie	
▲			
1981-01-15		CMC/Melkunie Noord-Holland verder als Melkunie-Holland (CMC uit naam)	
1981-06-11	WC	Willem Burger: vijftig jaar werkzaam in de zuivelfabriek.	
1989-06-08	WC	Afscheid Timmer	
1994-05-26	WC	Woerdens veehouder – J. Hartogh – 20 jaar eersteklas melk dank zij tank	
		Verder ook in MAP CMC / Melkunie en MAP Campina Melkunie	
▲			
<u>BIJLAGEN</u>			
Bijlage-1		Uit 25 Jr. CMC 1945-1970 Speciale uitgaven van ‘melk’ 1970	
Bijlage-2		Uit Zuivelcoöperatie in Nederland – Boek Geluk -	
Bijlage-3		Uit <i>Een begeerlijk product</i> – MelkUnie uitgaven – P. van Druenen 1990	
		http://www.zuivelhistorienederland.nl/wp_pdf/1917-05-19_Oprichtingvergadering-Bond-van-Melkveeouders-Zeeland_2011-07-08.pdf	
		http://www.zuivelhistorienederland.nl/wp_pdf/MAP-Zuivelfabriek-Peursum-De%20Giessen_2012-02-20.pdf Zie blz. 5	
		Zeeland map div verenigingen.....BvMVH ...’30 niet lid vd ned BvMVH	

1925

1925-04-25

Plannen Bond v. Melkveehouders Utrecht voor eigen fabriek

Woerdensch Weekblad, 25/04/1925

BOND VAN MELKVEEHOUDERS.

Oprichting eener Zuivelfabriek.

Bovengenoemden Bond heeft onlangs het besluit genomen een fabriek te stichten om de over melk en bij mogelijke conflicten met den handel de melk zelf tot producten te verwerken.

Blijkens een mededeeling van den heer J. A. Jongerius is er tot dusver ruim f 10.000 voor dit doel bijeengebracht. Het kapitaal wordt gevormd door het plaatsen van voorschotten van f 25 en f 10 waar zoo mogelijk rentebetaling en uitloting op zal plaats hebben.

Thans wordt voor rekening van den bond te Woerden melk verkaasd, maar de eigenlijke inrichting zal zeer waarschijnlijk in Utrecht dienen te komen, waar vermoedelijk op aanvraag ook melk aan slijters geleverd zal worden.

In de volgende week vergadert het Hoofdbestuur van den Bond met den Rijkszuivelconsulent voor Utrecht, de heer P. N. Boekel, om de voorbereiding voor de oprichting te gaan bespreken.

1928

Woerdensch Weekblad, 1928-11-17; p. 2/10

Plaatselijke Berichten.

VERGADERING AFD. WOERDEN EN OMSTREKEN VAN DEN BOND VAN MELKVEEHOUDERS.

WOERDEN. Woensdagmorgen hield in de Stadsherberg de Afd. Woerden en Omstreken van den Bond van Melkveehouders gevestigd te Utrecht, een vergadering, waar de heer J. A. Jogerius, voorzitter van den bond refereerde over het onderwerp: „Kan de gekochte Melkfabriek door den Bond van Melkveehouders ook van belang zijn voor de melkveehouders in de Afdeling Woerden en Omstreken”.

Hoewel het aanvangsuur der vergadering op half 11 gesteld was, opende de voorzitter, der afdeling, de vergadering eerst om even over elf. Hij heette allen hartelijk welkom, inzonderheid den heer Jogerius, den heer v.d. Heuvel, vertegenwoordiger van de Melkfabriek „*Excelsior*”, de vertegenwoordigers der plaatselijke pers en verschillende melkhandelaren.

Hierna werd de Woerdensche toestand besproken. De toestand in Woerden is volgens den voorzitter, onzuiver, daar de melkprijs, in vergelijking met omliggende plaatsen veel te laag is. De straatprijs in Woerden is thans 15 cent, in Utrecht is ze 17 cent. De oorzaak hiervan is ook al, dat de melkprijs vastgesteld wordt op de basis van den straathandelprijs. De boer verkoopt de melk 3½ cent onder den straathandelprijs. Deze prijs wordt zeer gedrukt door de Melkfabriek „*Excelsior*”, daar deze een te lagen prijs vaststelt. De voorzitter noemt dit een ongezonden toestand en spreekt er ook zijn misnoegen over uit, daar de melk aan handelswaarde gemakkelijk een hooger prijs kan opbrengen zonder *arstrubuering* van alle medewerkers.

De heer v.d. Heuvel laat de juistheid of onjuistheid van het winstmarge van 3½ cent op ‘t oogenblik in ‘t midden. Maar een straatprijs van 14½ cent is volgens spreker aan de waarde. Er zijn ook wel gemeentes die aan Woerden gelijk zijn in prijs.

De Voorzitter antwoordt, dat zolang de handel belang meent te hebben bij een lagen straatprijs, de toestand onzuiver en niet in orde is.

De heer de Goey merkt op, dat de straatprijs gedrukt wordt door „*Excelsior*”.

De heer v.d. Heuvel. Wij behoeven de melk nog niet met verlies te distribueeren, waaruit blijkt dat de prijs nog niet te laag is.

De heer de Goey merkt nogmaals op, dat de prijzen door „*Excelsior*” gedrukt worden, en het eenigste middel om hieraan te ontkomen is, door de melk in te houden en naar Utrecht te zenden en zodoende de melkhandelaars droog te zetten.

De Voorzitter vindt het een fout van „*Excelsior*” om een dergelijke handelspolitiek te voeren, waardoor de consumptiemelk niet aan den prijs kan komen.

De heer v.d. Heuvel zou gaarne het oordeel van den handel hierover vernemen

De heer de Goey zegt niet met de melk aan de zuivelwaarde te kunnen komen, terwijl de Voorzitter opmerkt, dat hij het al goed zou vinden, wanneer men aan de handelswaarde zou kunnen komen.

Volgens de heer Sto1wijk is niet alleen de fabriek, doch ook de boer schuldig aan deze onzuivere toestanden. Er zijn boeren (natuurlijk niet allemaal) die den handelaar een winstmarge van 4 ct. per L. misgunnen, die het onderste uit de kan willen hebben.

De Voorzitter stelt voor een commissie te vormen om de zaak eens grondig te onderzoeken, waarin dan de handel, zoowel als de melkveehouders zitting zullen hebben. Nadat hiertoe werd besloten kreeg de heer Jogerius het woord, om te spreken over de nieuwe aangekochte Melkfabriek.

Do heer Jogerius begint met op den tegenwoordigen bloei en groei van den bond te wijzen, nadat eerst door geschillen bloei haast onmogelijk werd bemaakt, om daarna het feit te bespreken van den aankoop eener zaak in de **Adelaarstraat te Utrecht**. Door een zaak op te richten krijgen we, aldus spr., medezeggenschap in den melkhandel. Vervolgens behandelt spr, de vraag: „In hoeverre Woerden profijt kan trekken van die zaak”.

Wanneer we dit hebben, aldus spr., dan zijn we tevreden. Dan zijn we er van verzekerd, dat we bij eventueele conflicten, de melk toch af kunnen zetten. Het is natuurlijk niet de bedoeling om de fabrieken zonder melk te zetten, maar wel wanneer ze den prijs niet betalen. Spr, toont verder aan, dat de boeren ook uit deze omgeving, veel belang bij de zaak hebben en verzoekt ten slotte om ondersteuning door het nemen van aandeeltjes (renteloos) á *f*25.- en *f*10.-. Verder risico is absoluut uitgesloten. Wanneer de geheele zaak eens mislukte, zou men in ieder geval niet meer dan *f*10.- of *f*25.- kwijt kunnen zijn. Na nog een krachtige opwekking tot steun, besluit de heer Jogerius zijn rede

Na nog eenige discussies wordt besloten de vergadering hoofd voor hoofd te vragen of men een aandeeltje wilde nemen. Verscheidene leden maakten nog bezwaar, terwijl anderen zich dadelijk lieten vinden,

Hierna sloot de Voorzitter de vergadering.

1929

De Eembode, 1929-01-11; p.1/4

Bond van Melkveehouders.

Te Utrecht kwamen de leden van den *Bond van Melkveehouders* bijeen onder presidium van voorzitter **Jongerius** uit Maartensdijk om te komen tot oprichting der N.V. Stoomzuivelfabriek en Melkinrichting 'Concordia'.

Veld veehouders uit de provincie waren ter vergadering aanwezig.

De secretaris van den *Bond van Melkveehouders* deelde mede, dat de financiën op 31 Dec, j.l. in totaal bedroegen f24.000 Er is o.m. een gift binnengekomen groot f1000 voor de N.V. Alles bijeen genomen met hetgeen er sinds Maandag nog is binnen gekomen, is men thans ongeveer de f30.000 nabij.

De voorzitter stelde nu aan de orde de verkiezing van vijf commissarissen.

Bij stemming werden gekozen J. A. Jongerius uit Maartensdijk, G. v.d. Lee uit Utrecht, N. de Kogel uit Jutphaas, J. Uiterwaal uit Utrecht en D. S. de Leeuw uit Utrecht.

De heer L.J. de Rooy, secretaris van den Bond van Melkveehouders werd gekozen tot directeur der Naamloze Vennootschap.

Oprichting van een melkcontrolestation alhier¹

Een vergadering van melkveehouders en melkhandelaren² „Aller belangen gebaat”

As. Woensdag, 5 Maart zal ‘s avonds te 7 uur in „*Amsvorde*” een bijeenkomst worden gehouden van melkveehouders en melkhandelaren, met het doel te komen tot de oprichting van een melk-controle station voor Amersfoort en Omstreken.

Aan de voor deze bijeenkomst rondgezonden circulaire ontleenen wij het volgende.

„Het Melkcontrôle station zal worden opgericht op den meest eenvoudigen en minst kostbaren grondslag, maar toch zoodanig, dat het beantwoordt aan alle eischen welke aan dat station gesteld behooren te worden.

Melkveehouders, Melkhandelaren, Melkslijters en Consumenten (het publiek), aller belangen zullen hierbij gebaat zijn.

De leiding zal in handen zijn van een neutraal, dus buiten partijen staand Voorzitter, bijgestaan door een Bestuur waarin zitting nemen afgevaardigden uit de Melkveehouders, uit de Melkhandelaren en uit de Consumenten, daarnaast door een Commissie van voorlichting en advies.

Voorzitter en Bestuursleden zijn niet bezoldigd.

Uitgaven worden vereischt voor den aangesloten Dierenarts (vermoedelijk de heer A. H. Welensiek), voor een ervaren en gediplomeerd Melkcontroleur (uitsluitend werkzaam voor het Melkcontrôlestation), lokaalhuur, laboratorium en administratieve benodigheden, e.d onkosten.

Medewerking van den heer Directeur van den Keuringsdienst en van den heer Rijkszuivelconsulent, beiden te Utrecht, is, mits het Melkcontrôlestation naar eisch is ingericht en nauwgezet de aanvaarde verplichtingen vervult, toegezegd.

De bijdragen van Melkveehouders en Melkveehandelaars worden niet hooger gesteld dan voor een serieuze behandeling en behartiging van aller balangen noodig blijkt.

Het is bekend, dat in het Melkbesluit (1923, Stbl. 236 en 1926, Stbl. 292) aan melk tal van eischen zijn gesteld en dat ook op Stallen en Vee door den keuringsdienst toezicht wordt uitgeoefend. In verband daarmee is een onderlinge Contrôle, zooals die in Amsterdam en Utrecht reeds bestaat, ook in Amersfoort, mits actief, zeer wenschelijk.

- 1 Uit een raadsverslag, nav. Subsidieweigering gemeente, staat dat de Bond v. Melkveehouders, had ontraden om lid te worden van het MCS.-Amersf. Men was het niet eens dat je lid van de MCS-A moest worden. Individuele controle mocht wel (Uit AD-DE van 1930-11-04)
- 2 Opvallend is dat in de kop en begin van de tekst, melkveehouders en melkhandelaren – Slijters – en consumenten worden genoemd, en pas later in de tekst ook veehandelaars! (ZHN.)

De Eembode, 12/07/1929; p. 2.

— Melk-Contrôle Station voor Amersfoort en Omstreken.

Donderdagavond had in „Amsvorde” de oprichting plaats van het Melk-Contrôle Station onder Voorzitterschap van den Heer Ant. Hofkamp. Na een woord van welkom deelde de Voorzitter mede dat 31 personen zich per contract hebben verbonden. Door de aanwezigen werd het eerste kwartaal der gecontracteerde jaarlijksche bijdrage voldaan. Vervolgens had de verkiezing plaats van drie bestuursleden uit en door de aangesloten Melkhandelaren en Slijters. Gekozen werden de Heeren A. v. Zijl, H. v. Santen en T. Sijberda. De Voorzitter is verheugd dat de zaak zoover gevorderd is. Nu zal spoedig worden uitgezien naar een localiteit voor laboratorium en voor administratie, en zal een controleur worden aangesteld.

Aan het eind der vergadering werden door de aanwezigen een 15-tal rentelooze aandeelen genomen elk groot f 5.—.

Nu het Melk-Contrôle Station is opgericht en spoedig in werking zal treden, zullen de melkslijters en veehouders die zich nog niet hebben aangemeld, zeker spoedig volgen.

Door aansluiting wordt bewezen, dat men melkwinning en melkdistributie uit vrijen wil op hoger peil wil brengen dan zij thans ligt, waardoor het vertrouwen van den Keuringsdienst wordt gewonnen.

Er zijn echter voor die aansluiting nog meer klemmende overwegingen te noemen. Het toezicht van den Keuringsdienst werkt stellig opvoedend; maar de sterke arm van de Wet dreigt toch altijd en belanghebbenden kunnen door vrijwillige onderlinge Contrôle er toe bijdragen, dat zij met de wettelijke bepalingen niet in conflict komen.

Voor melkhandelaren is het Melkcontrôle-station het middel hun leveranciers te controleeren. Voor de Melkveehouders zal het werk van dit Station beteekenen, dat zij onmiddellijk er op attent gemaakt worden als misstanden in hun bedrijf voorkomen, zoodat zij in de gelegenheid zijn tijdig de noodige maatregelen ter vermijding van die fouten te nemen.

Het melkcontrôlestation zal de veehouders ongetwijfeld zoodanige voorlichting geven, dat zij er ook financieel beter op worden. Bij een goede Stal- en Veehygiëne, bij zindelijk melken zullen zij veel minder last hebben van ziekten hij hun vee, zullen zij minder drie- en tweespenen krijgen en zal ook de melkopbrengst toenemen.

In het algemeen belang, echter niet minder in het belang van Melkveehouders en Melkhandelaren zelf, is aansluiting bij het Melkcontrôlestation sterk aan te bevelen. Zij allen zullen er wél bij varen.

Het Melkcontrôlestation beoogt derhalve geen winst, geen financieel voordeel voor Bestuurders, doch alléén wil en moet het hebben dekking van de noodzakelijke kosten voor een correct en vlot functioneerden beheer, dat aan alle eischen redelijke verwachtingen beantwoordt. Dààrom is algemene aansluiting het meest gewenscht.”

Tot zoover de circulaire. Ongetwijfeld mag de oprichten; van een melkcontrole-station worden toegejuicht. Immers een zoo groot mogelijke aansluiting van belanghebbenden bij een M.C.S. is in het belang van de gemeenschap omdat door onderlinge en krachtige samenwerking zindelijke, practische en productieve melkwinning en melkdistributie, misschien later ook prijsregelend werk mogelijk wordt gemaakt. Men verzoekt ons nog mede te doelen, dat alle belanghebbenden, zoowel veehouders, handelaren en consumenten op deze vergadering welkom zijn.

Land- Tuinbouw en Veeeteelt

DE NV. CONCORDIA

Heeft deze melkfabriek iets met den Bond van Melkveehouders te Utrecht te maken?

Critiek van het Boeren en Tuindersblad

In het jongste nummer van het Boeren-, en Tuindersblad, het officieel orgaan van den *Aarts-diocesanen R.K. Boeren- en Tuindersbond*, wordt geweldig van leer getrokken tegen den *Bond van Melkveehouders, te Utrecht* en de *N.V. Concordia*, de melkfabriek, aldaar, die door deze organisatie niet lang geleden is aangekocht. Het Boeren- en Tuindersblad constateert, na de statuten van de N.V. Concordia te hebben afgedrukt, dat deze N.V. mel den Bond van Melkveehouders geen enkelen band als organisatie heeft, „zoodat alle praatjes over aandeelen te nemen in de fabriek van den Bond, vierkant gelogen zijn.” En verder critiseert het blad de bepaling in de statuten - wij citeeren hier het blad woordelijk: „Van de nettowinst krijgen de Commissarissen 25 %; bij liquidatie krijgen de Commissarissen 40% van een eventueel overschot.”

Wij vonden deze zaak van belang genoeg om daarnaar een onderzoek in te stellen, temeer, waar in de statuten onder artikel 4 o.m. deze zinsnede voorkomt: „Ten tijde van het verlijden dezer acte zijn geplaatst ten name van den onder 1a *hierboven* genoemden Bond 200 aandelen”

Uit deze clause zou dus blijken, dat er nog een artikel 1a moest zijn, waarin de naam van den Bond van Melkveehouders werd genoemd. Zulk een artikel staat echter niet in de Statuten, doch in de acte van oprichting. En in die acte wordt als oprichter van van de N.V. o.m. genoemd de Bond van Melkveehouders, die op de stichtingsvergadering ook officieel vertegenwoordigd was als zoodanig, door eenige bestuursleden.

Trouwens, hoe kan dat ook anders, want op een algemeene vergadering van dien Bond is besloten tot aankoop van de melkfabriek Concordia, wat kan blijken uit de notulen van die vergadering, en mede uit de persverslagen, die van die bijeenkomst in de bladen zijn verschenen.

Voorts vernamen wij van de zijde van van den Bond, dat voor ongeveer f40.000 aandelen in de N.V. in het bezit is van leden van den Bond, terwijl het kapitaal der vennootschap bedraagt f75.000. Meer dan de helft der aandelen is dus in handen van de Bondsleden.

En wat ten slotte de winstverdeling betreft, die bepalingen in de Statuten zijn gemaakt naar het voorbeeld van andere Vennootschappen. Zij luiden woordelijk als volgt:

De winst, die volgens de goedgekeurde balans en winst- en verliesrekening is behaald, zal worden aangewend als volgt:

Vóór iedere ander bestemming wordt 40 % van de winst afgezonderd voor het reservefonds. Zoodra en zolang dit reservefonds; zal belooopen f15.000. vervallen die uitkeeringen aan dat fonds en komen deze ten goede aan de aandeelhouders. Het na dit gereserveerd bedrag beschikbaar kapitaal wordt als volgt genoten:

le. Door de aandeelhouders 5 % over het gefourneerd kapitaal. Bedraagt de winst meer dan deze 5 % dan wordt dat meerdere aldus verdeeld:

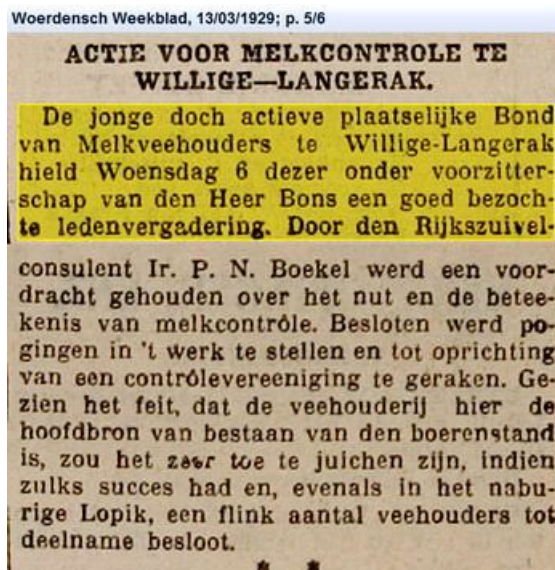
- 40 % aan de aandeelhouders
- 15 % aan den Directeur
- 15 % aan de Commissarissen

25 % aan het personeel ter beschikking van den Directeur, welke dit onder het personeel verdeelt in overleg met commissarissen.

Het vastgesteld dividend wordt betaalbaar gesteld binnen één maand na de algemeene Vergadering van Aandeelhouders, waarin het is vastgesteld.

Is het niet binnen vijf jaar na de beschikbaarstelling opgeëischt door rechthebbenden dan vervalt het aan het reservefonds der Vennootschap.

En de bepaling betreffende de liquidatie luidt, dat na betaling der schulden en teruggave van het aandeelenkapitaal een eventueel overschot als volgt zal worden verdeeld: 50 % aan aandeelhouders, 10 % aan den directeur en 40 % aan Commissarissen.

DE MELKPRIJS

De veehouders krijgen een halve cent per liter verhooging

Geen conflict

UTRECHT, De *Utrechtsche Bond van Melkveehouders* had tegen Zaterdagmorgen in hotel *l'Europe* te dezer stede een vergadering van zijn leden uitgeschreven, om te beraadslagen over een mogelijke verhooging van den melkprijs.

De heer Jongerius zette als voorzitter van den Bond uiteen, dat de verhooging van den melkprijs onvermijdelijk is; men heeft nu lang genoeg volstaan met een prijs die te laag is. De heer Jongerius hoopte dat deze vergadering „onder Gods zegen” een wijs besluit zou nemen. De boter- en kaasprijzen wettigen de laatste dagen een verhooging van den melkprijs alleszins en als de boeren elkander onderling goed verstaan, dan is nu de verhooging zonder bezwaar door te voeren. Aan ieder conflict is dan het hoofd te bieden, mits de melkprijs maar gebaseerd is op den algemeenen zuivelprijs.

De Bond heeft geconfereerd met den melkhandel, om zoo mogelijk tot overeenstemming te geraken tusschen den handel en de veehouders. De handel heeft doen weten, dat men niet kon toestemmen in een verhooging van den melkprijs met één cent, doch wèl wilde meegaan met een verhooging van een halve cent per liter. Er bestaat tusschen den melkhandel en de veehouders dus een verschil van een halve cent, wat niet veel lijkt, maar in werkelijkheid wèl veel is. Het Bondsbestuur wenschte de beslissing te laten aan de vergadering.

Een der aanwezige Bondsleden adviseerde zich als één man te scharen achter het bestuur van den Bond, dat hulde verdiende voor hetgeen het doet voor het belang der veehouders. Kon het bestuur ook mededeelen hoe de groote melkinrichtingen denken over deze verhooging? De voorzitter antwoordde hierop, dat verschillende groote melkinrichtingen niet aanwezig waren op de vergadering van den melkhandel waar over den melkprijs word beraadslaagd. De algemeene indruk is intusschen, dat de handel algemeen de billijkheid der verhooging erkent.

Als de Bond op het moment in strijd gaat voor dien halven cent, dan zal er een geweldig conflict ontbranden; dat staat als een paal boven water. Een conflict zal dan uitbreken, zooals wellicht nog nooit in Utrecht is beleefd in den melkhandel.

Van uit de vergadering werd er op gewezen, dat een conflict in ieder geval zal leiden tot den bloei van de coöperatieve melkinrichting der veehouders „Concordia” en op grond van die overweging was een conflict sterk aan te raden. Die melk-onderneming zal er niet anders dan wèl bij varen.

Van andere zijde werd er echter op attent gemaakt, dat *Concordia* voor, dat conflict nog niet geheel en al is toegerust. Men moet dus wel voorzichtig zijn met een botsing, als de coöperatieve dien stoot niet algeheel zou kunnen verduren, vooral niet op het gebied van de boter- en kaasbereiding.

De voorzitter deelde mede, dat men in een kring van den melkhandel al gezegd heeft, dat de veehouders op een conflict aansturen om er *Concordia* op vooruit te doen gaan. Maar dat wordt door het Bondsbestuur met kracht ontkend. Als men een conflict uitlokt, dan doet men

dat alléén, omdat melkprijs-verhoging op dit moment alleszins gerechtvaardigd is voor de belanghebbenden.

Verskillende woordvoerders vroegen naar een gedécedeerd advies van het bestuur.

De voorzitter antwoordde hierop, dat de coöperatieve melk-centrale nog niet volkomen in staat is, het conflict op dit oogenblik te weerstaan. *Concordia* gaat wel sterk vooruit, maar is nog niet gekomen op het eindpunt, waar men haar hebben wil.³

Er gingen naar aanleiding dezer mededeeling stemmen op, om dan uitermate voorzichtig te zijn met een conflict. Laat men nu content zijn met de halve cent verhoging, onder uitspreken van leedwezen dat de verhoging niet verder gaat, en men er op rekest de andere halve cent binnen enkele weken er bij te krijgen.

De Bonds-secretaris waarschuwde er voor wel te bedenken dat men moet overwegen: „*geld verloren véél verloren*” - maar óók -, „*eer verloren méér verloren*”. Als men een conflict aanvaardt, moet men zeker zijn het te zullen winnen: heeft men die zekerheid niet positief in handen, dan moet men met een Strijd-conflict buitengewoon voorzichtig zijn. Die zekerheid bezit men *niet*. En met een halve cent verhoging kan de veehouder voorloopig wel even tevreden zijn; dan steekt men niet zoo buitengewoon ongunstig af bij andere provincies. Reden waarom deze spreker adviseerde: aanvaardt het voorstel van den melkhandel en berust in de verhoging van een halve cent. Dat is óók te adviseering met het oog op *Concordia*, die nog niet gereed is om aan een conflict het hoofd te kunnen bieden. Liever op het oogenblik wat geld verloren dan de eer verloren.⁴

Er werd geïnformeerd wanneer *Concordia* geheel klaar zal zijn met haar nieuwe machineriën. Van de bestuurstafel werd geantwoord dat men over een week of zes een heel eind de voltooiing zal zijn genaderd

Een der sprekers merkte op, dat de melkhandel met den Bond van veehouders speelt. Vroeger heette het altijd bij den handel: wij kunnen niet omhoog of omlaag gaan met een halve cent, het moet altoos een heele cent zijn. Nu heet het plotseling weer: jullie krijgen geen heele cent maar een halve cent. Een standpunt dat geheel afwijkt van het standpunt dat vroeger door den handel werd ingenomen. Met dat spelen moet het uit zijn. Als de Bond de halve cent weigert en staat op den heelen cent, dan zal de melkhandel in dien heelen cent wel toestemmen. Als men onder de veehouders een stemming houdt: strijd of niet - dan draait de uitspraak zeker uit op strijd. (applaus).

Verskillende Bondsbestuursleden ontrieden nogmaals het uitlokken van een conflict. Met een halve cent méér, wordt heusch al héél wat bereikt. En met die verhoging kan men den Bond zelfs gelukwenschen, als men ziet naar den melkprijs in Noord- en Zuid-Holland. Daarom acht men een conflict op dit oogenblik niet gewenscht. In Zuid-Holland is men een conflict met den melkhandel begonnen, maar men heeft bakzeil moeten halen en voor die houding moeten de Utrechtsche veehouders zich wachten, want men verspeelt er z'n eer als organisatie mee.

Er werd een voorstel gedaan vanuit de vergadering om slechts één week genoeg te nemen met een halve cent en de volgende week de volle cent te eischen en een besluit dezer vergadering aan die voorwaarde te binden. De voorzitter ontried deze conditie te stellen. Het Bondsbestuur zal alles doen om de cent zoo spoedig mogelijk ingevoerd te krijgen, maar men late in den termijn dier verhoging het bestuur vrij. Bindt men het aanvaarden van de halve cent aan

3 **Dik aangezet** en onderstrepingen – bijna – altijd door ZHN geplaatst! (ZHN.)

4 Merk op dat op dat moment de heer L. J. De Rooy bonds secretaris was! (ZHN.)

de conditie van één week, dan beteekent dat hetzelfde als de verwerping van het voorstel van den melkhandel en breekt er tóch een conflict uit En het Bondsbestuur ziet in dat conflict geen onvoorwaardelijke overwinning aan de zijde van den Bond van veehouders. Met groots meerderheid besliste de vergadering, op het oogenblik geen strijd aan te binden en voorloopig genoeg te nemen met een halve cent verhooving, door den melkhandel voorgesteld.

Twee speciale landbouwbladen:

20 Jaar Bond van melkveehouders

Het begint meer en meer een goede gewoonte te worden, ook in de Landbouwpers, om, wanneer zich daartoe geschikte gelegenheden voordoen, van een of ander orgaan een extra verzorgd nummer te doen verschijnen:

Eerste betreft *R.K. Bondstand* – OO v.d. R.K. Ned Boeren en Tuindersbond.....
Tekst niet over genomen!

Het tweede speciale nummer is dat van „De Melkveehouder” van Zaterdag 12 Oct. j.l. (No.2 van den 21en. jaargang).

Dit nummer is gewijd aan het 20-jarig bestaan van dit orgaan, dat het officieel orgaan is van den Bond van Melkveehouders.

In een artikel „Twintig jaar bestaan: geven redactie en directie in zeer kort bestek een overzicht van het ontstaan van dit blad.

Uit den aard der zaak is aan het ontstaan van den bond, dat van ‘t orgaan ten nauwste verbonden; zoodat dus de bloei van den een, die van het andere beïnvloedt. Dat de bond van melkveehouders veel en goed werk heeft gepresteerd, het in toenemende mate nog doet en dat het goed geredigeerde orgaan daarbij belangrijke diensten bewijst, is in ruimen kring bekend. De inhoud van dit speciale nummer is rijk, zoowel aan verscheidenheid, als aan belangrijkheid der bijdragen.

Onder de medewerkers aan dit nummer treffen we o.m. aan: de heeren: J. A. Jongerius (voorz. van den Utrechtschen bond) die schrijft over de vraag: Hoe kan de boer zijn positie verbeteren? dr. B. R. de Bruijn toont aan, welke verbetering de veevoedercontrôle nog kan ondergaan; Ir. H. Leignes Bakhoven schrijft over: Hooien en inkuilen van gras, ten behoeve van wintervoeding van het vee; prof. Steinmetz, met een zeer behartigenswaardig artikel over: De geestelijke ontwikkeling op het platteland en haar verhooging. dr. Ir. C.K. van Daalen over: Gras inkuilen.

Voorts zijn er nog artikelen over emigratie, pluimveehouderij, bemesting van grasland enz. Kortom het is een nummer dat een heele voorrand vaklektuur bevat en o.m. prachtig zou gebruikt kunnen worden om in het a.s. winterseizoen op vergaderingen van landbouwers als leidraad te dienen voor het behandelen van onderwerpen, die zeker ruimschoots waard zijn eens in zoo; n vergadering te worden besproken.

BOND VAN MELKVEEHOUDERS AFD. WOERDEN EN OMSTREKEN.

WOERDEN, Maandagavond kwam de afd. Woerden en Omstreken van den Bond van Melkveehouders in hotel *Concordia* te Woerden in vergadering bijeen.

Daar de voorz., de heer A. de Jong, verhinderd was op tijd aanwezig te zijn, werd de vergadering geopend door den heer Jongerius voorzitter van den Utrechtschen bond.

Nadat spr. de aanwezigen had welkom geheeten begon hij zijn inleiding met de mededeeling dat in de plaatsen in de onmiddellijke omgeving van Utrecht men met de organisatie van den melkprijs thans goed op gang is. Vandaar dan ook dat door het Hoofdbestuur in het winterprogramma is opgenomen het bewerken van de plaatsen in het industrie gebied, waartoe o.m. ook Woerden behoort.⁵ Eenige plaatsen in dit gebied zijn reeds bewerkt, o.m. Harmelen waar het ledental thans tot over de 100 is opgevoerd.

Ook hier in Woerden kan en moet een flinke afdeeling zijn. Dan kan er ook hier veel in worden bereikt. Vanochtend heeft spr. nog een vergadering geleid in Kamerik waar zich ook nieuwe leden hebben opgegeven, terwijl door huisbezoek het ledental nog zal worden uitgebreid. Ook hier ter plaatse moet het ledental worden vergroot. Ook hier moet samenwerking komen. Het komt spr. voor dat het ook wellicht mogelijk zal wezen dat ook hier een bloc kan worden gevormd voor gezamenlijke melkverkoop. Met bereikt daarmee dat de melk niet uitsluitend komt in handen van het groot-kapitaal. Het is wenschelijk dat ook de kleine fabrikan-ten aan melk kunnen komen. Voorts acht spr. het vennen van een melkcommissie wenschetijk voor het industriegebied.

Vervolgens gaf spr. een korte uiteenzetting van de besprekingen gevoerd met fabrikanten, die echter voor een dergelijke organisatie voor 't meerendeel nog niet veel voelen

Er moet hier dunkt spr. een hechtere organisatie komen. Het werk moet en mag niet rusten op de schouders van slechts enkelen. De contributie van de leden in de industrietreek is verlaagd en bedraagt thans als minimin 25 ct. per koe. Maximum f9.- per jaar waarbij dan het abonnementsgeld van *De Melkveehouder*⁶ is inbegrepen. Spr zet uiteen wat de organisatie betekent, hoe deze zooals in Utrecht b.v. duidelijk blijkt, prijsregelend kan optreden. Ook de melkfabriek *Concordia* te Utrecht, is daarbij van veel beteekenis. Deze heeft bewezen een krachtig middel te zijn in den strijd. De fabriek is ontstaan uit de overtuiging dat er iets in die richting moest worden gedaan.

Nu de fabriek er is staan de boeren hier niet meer zoo afhankelijk. Ook in ander opzicht is het van belang. Want zeer zeker heeft de leverancier van industriemelk ook belang bij een behoorlijken prijs van consumptiemelk.

De fabriek is in de stad gevestigd met de bedoeling op den duur dan als Centrale werkzaam te kunnen zijn.

Spr. hoopt dat men vanavond ook hier zal komen tot daden en Woerden ook in de keten van het industriegebied zal blijken een flinken schakel te zijn.

Als de boeren zoo doorgaan niet het nemen van aandeelen en ook het opvoeren van 't ledental voortgaat, zal het ook hier in 't industriegebied goed gaan.

⁵ Industriemelk is allé andere melk dan consumptiemelk, dus melk voor kaas- boter- en condensfabrieken e.d.

⁶ (week) Blad uitgegeven door de – landelijke – Bond van Melkveehouders. (ZHN.)

Spr. wijdt nog een enkel woord aan de organisatie van de melkfabriek *Concordia*, en laat daarbij duidelijk uitkomen dat alleen het in de fabriek gestoken kapitaal aansprakelijk is. Men loopt dus geen gevaar. De regeling is ook zoo gemaakt, dat de zaak niet op den langen duur in handen komt van den melkhandel.

Spr. eindigt met een zestal voorbeelden te geven van recenten tijd waarbij conflicten in zeer korten tijd werden opgelost. Juist door middel van *Concordia*.

Door den heer A. de Jong voorz. der afdeeling werd hierna de leiding der vergadering overgenomen.

De heer Sonnevelt meent dat verkoop van melk *en bloc* wel mogelijk is in de onmiddellijke omgeving van een groote stad, ook in kleine boerengemeenten met weinig consumptieverbruik, maar in een gemeente als hier met een flinke burger - en maar een kleine boerenbevolking lijkt dit spr. wel erg bezwaarlijk. De melkfabriek Excelsior is hier de machthebber geweest op 't gebied der prijsregeling en blijkt ook al heeft zij de prijs gedrukt toch daardoor geen voordelige zaken gedaan te hebben. Het komt hem voor dat door de melk en bloc te verkoopen de plaatselijke melkslijters gedupeerd zullen worden.

De Voorzitter antwoordt hierop dat hij het met den heer Sonnevelt eens is dat er bezwaren aan verbonden zijn, maar wijst er op dat echter hier door de melkhandel ook wel vreemd wordt opgetreden en er p dat gebied wel niet⁷ te verbeteren valt De standprijs behoeft hier niet zoo hoog te zijn als in Utrecht, maar het moet toch ook geen centen gaan verschillen.

Het is de bedoeling dat dezen avond hier een betere regeling zal worden getroffen, waardoor de boeren ook zeggenschap krijgen in de regeling van den prijs. De melkslijters een behoorlijke winst hebben, maar ook moet de consumptie-melker een betere prijs krijgen voor zijn melk dan de gelegenheden-verkoper. Spr. wijst er op dat de fabriek hier jaren lang met een behoorlijke winst heeft gewerkt. Dat het de laatste jaren, anders is gegaan vindt vooral, naar spr. vornomen heeft, zijn oorzaak in hoofdzaak daar in dat de condens niet meer zooveel oplevert als voorheen en ook de kaasprijzen in Z.H. en Utrecht de laatste jaren vrij goed zijn Spr. is er echter van overtuigd dat men nu eenmaal telkens voor raadsels staat en acht het dan ook zeer waarschijnlijk dat door *Excelsior*, wanneer de melk onbloc wordt verkocht 'n behoorlijke prijs zal worden betaald. In dat geval zullen we echter geen bezwaar hebben met *Excelsior* zaken te doen. Spr. voelt er veel voor dat de melkprijs (de straatprijs) niet meer zoo als thans aan schommeling onderhevig is, maar zooveel mogelijk stabiel wordt.

De heer Sonnevelt is door de gegeven toelichting nog niet geheel voldaan. Spr. wijst op het groote verschil tusschen groote plaatsen en hier. Daarom had hij graag gehoord een meer preciese uiteenzetting hoe men hier de zaak wil aanpakken.

Spr. voelt er wel voor dat hier een melkprijs wordt vastgesteld, maar dan toch zóó dat noch de melkhandel, noch de burgerij er de dupe van wordt. Er is hier nooit gebleken dat de melkslijters de burgerij afzetten. Zij hebben nooit een hogere winstmarge gemaakt dan 4 cent. Daar moet mee rekening worden gehouden. Door den voorzitter wordt hierop in 't kort geantwoord en nader toegelicht; de bedoeling is dat de afdeeling in relatie treedt met de melkhandel, zoodat deze iets beteren melkprijs betaald dan de fabriek. Er is hier de laatste tijd zeer veel melk verkocht op 3½ en in sommige gevallen zelfs 3 cent speelprijs. Dat is niet goed. De consumptiemelker heeft recht op de zuivelwaarde. Als er georganiseerd overleg wordt gepleegd is ook hier een goede regeling mogelijk. Spr is er van overtuigd dat door *Excelsior* nooit de gemiddelde grondprijs is betaald.

---

⁷ Mogelijk moet hier 'iets' staan. (ZHN.)

Spr. stelt voor: het verkiezen van een bestuur dat actief werkt. Uit het bestuur wordt voorts een commissie gevormd, die overleg pleegt met de melkhandel.

Die commissie moet dan worden aangevuld met leden uit de melkhandel en ook een vertegenwoordiger van de fabriek.

De heer de Boeze meent dat de slijters veel meer schuld hebben aan het laaghouden van den straatprijs dan *Excelsior*. Hij zou daarvan voorbeelden kunnen noemen.

Door den voorzitter wordt nogmaals er op aangedrongen dat men het met elkaar eens is.

De heer de Kogel, lid van het H.B., is van meening dat de houding van *Excelsior* betrekkelijk weinig ter zake doet. Het komt er maar op aan dat we een goede prijsregeling krijgen voor de boeren.

Ook de heer Jongerius spreekt zich uit in gelijken geest.

De voorzitter concludeert dat uit het gesprokene wel gebleken is dat enbloc verkoop voor Woerden niet veel zal hebben te beteekenen. Van de aanwezigen gaf slechts een zich op als verkoper aan de industrie.

De commissie die in overleg met de melkhandel de prijs zal hebben te regelen, zal er ook rekening mee moeten houden dat er in de afdeeling hier een sterke strooming is om de melk op contract te verkoopen. Twee nieuwe leden gaven zich op. Eenige anderen der aanwezige niet-leden konden nog niet tot een besluit komen.

Vervolgens wordt overgegaan tot het verkiezen van een nieuw bestuur.

Bij eerste stemming werden gekozen de heeren A. de Jong, H. Hoogendoorn, J. P. v. Dommen en E. v.d. Pauw.

Bij tweede stemming werd nog gekozen de heer A. de Vroege.

Alle gekozenen namen hun benoeming aan.

De functies zullen onderlig worden geregeld. Ten slotte wekt de voorzitter nog op, dat er nog door de aanwezigen aandeelen zullen genomen worden voor de melkfabriek *Concordia* te Utrecht:

De heeren Jongerius en de Kogel zullen gaarne de namen noteeren. Aan dit verzoek werd door eenige aanwezigen gevolg gegeven. Voorts zullen de leden die nog geen aandeelen hebben genomen thuis worden bezocht.

In zijn slotwoord doet de voorzitter toezegging dat door het nieuwe bestuur de zaken spoedig ter land genomen zullen worden, wat betreft de commissie die overleg zal plegen met den handel hoopt men nog deze week een begin te maken.

Door den heer Jongerius werd nog een opwekkend woord gesproken, waarna de vergadering werd gesloten.

Oprichting afd. 'Bond van melkveehouders' Kamerik

KAMERIK. Dinsdag 12 dezer had in het Café van Mej. de Wed. G. Samson te Kamerik de tweede bijeenkomst van de melkveehouders die deze keer goed waren opgekomen, plaats. De voorzitter, de heer J. A. Jongerius zet in zijn openingswoord nog in het kort uiteen, waarom het gewenscht is dat de boeren hier worden bij elkaar gebracht

De laatste jaren gaat de melkprijs als de koeien even op stal staan naar beneden en dit heeft velen niet bevredigd. Door den *bond van Melkveehouders* worden hiertegen maatregelen genomen en daardoor heeft men, wat sinds jaren niet gebeurd is, in meerdere plaatsen de melk op contract verkocht. Dit willen wij ook hier bereiken, en om daarbij een goede prijs te maken moet men de melk in bloc brengen, omdat men ze dan ook van ver weg kan koopen.

De melk zelf verkoopen raakt meer op den achtergrond en bijgevolg handelt de inkoop met den bond. Door de blocverkoop kan het melkvervoer meer economisch worden ingedeeld, hetwelk onnoodige kosten spaart. Zulk een gemeenschappelijke verkoop voor elkaar zetten is de eerste keer een groot werk, omdat een boer in het algemeen terughoudend is van iets nieuws. Ook de inkoopers weten niet of de boeren eerste klas waar zullen leveren, en in alle opzichten zullen medewerken. Wil een bloc boeren de hoogste prijs voor de melk ontvangen dan moet men dat vertrouwen hebben verworven, en in dien geest moet dus ook hier worden gewerkt.

Er wordt hier hedenavond - aldus spr. - een bestuur gekozen en in hoofdzaak van hen zal het afhangen of de zaken hier zullen bloeien en de afdeling moreel hoog komt te staan. Als men zijn taak opvat zóó dat men enkel het noodzakelijke doet, dan gaat de zaak hier niet vooruit. Dan slechts zullen de zaken hier gaan als er geregeld bestuursvergaderingen worden belegd, en men geregeld propaganda voert om de nog niet toegetreden boeren er bij te krijgen. Ik twijfel er niet aan of zulke bestuursleden zijn er onder de aanwezigen; dit bewijst immers de groote medewerking die men bij het huisbezoek hier heeft ondervonden.

Spr. stelt de vraag of de aanwezigen kunnen besluiten hier een afdeling van den Utrechtschen bond op te richten.

Naar aanleiding hiervan stelt de heer T. Kool de vraag, of de bond niets heeft uit te staan met de N.V. Melkinrichting en Zuivelfabriek „Concordia.”

De voorzitter antwoordt dat de bond en „Concordia”, elk afzonderlijk staan. Men kan lid zijn van den bond en geen aandeelhouder in de N.V. Beide geven geen aansprakelijkheid, daar ze niet op coöperatieve grondslag zijn, en de N.V. Concordia uitsluitend volgestorte aandeeltjes plaatst. Dat de zaak veilig is, bewijst zeker wel het groot getal notarissen die tot steun voor den boer aandeelen hebben genomen.

Na deze toelichting werd met algemeene stemmen besloten de afdeling Kamerik van den bond van Melkveehouders te Utrecht op te richten.

BOND VAN MELKVEEHOUDERS.

Nieuwe afdeling Kockengen. Weer een industriemelkafdeling opgericht.

KOCKENGEN. Vrijdag 22 November werd in het Café van den heer C. P. - Bogaard te Kockengen een buitengewoon goed bezochte vergadering gehouden van de melkveehouders uit deze omgeving.

De voorzitter, de heer J. A. Jongerius, zegt in zijn openingswoord, dat uit de opkomst blijkt, dat er ook hier belangstelling voor het melkvraagstuk bestaat. Niet alleen de leden zijn opgekomen, maar ook verschillenden, die blijkbaar wel voor de zaak voelen, maar er eerst meer van willen weten.

Spreker deelt mede dat de heer N. de Kogel (H.B.) verhinderd is de vergadering bij te wonen, en dat in zijn plaats zal optreden de heer L. J. Rooy, bondssecretaris, tevens Directeur van de N. V. Melkinrichting en Zuivelfabriek. „Concordia” te Utrecht.

De propaganda om tot de oprichting van een afdeling van den bond van melkveehouders te komen is hier begonnen door huisbezoek zonder eerst een vergadering te beleggen. Veel hulp is hier verleend door den heer Ant. Stam Azn. en een der zoons van de Wed. J. Stam.

Het organiseeren van de melkveehouders is noodig, omdat de heeren inkoopers gewoonlijk overleg met elkander plegen. In de steden hebben zij sterke organisaties, zoodat de melkveehouders eveneens genoodzaakt worden zich aaneen te sluiten. Er zijn tal van zaken op de boerderij, bijv. een koe of paard enz. die wij zelf kunnen koopen maar met het aan bederf onderhevige artikel melk, waarbij het gemeenschappelijk vervoer een rol speelt is het gewenscht dat wij daarover eens rustig met elkander spreken.

In de steden, betalen de consumenten voor de melk twee centen per liter te veel; alleen als gevolg van de niet economische distributie.

Zou bijv. een straat de melkleveranciers laten inschrijven voor de levering van de door de bewoners dier straat benodigde melk, zoodat de geheele levering ervan in één hand komt, dan ben ik er zeker van dat het minstens een paar centen minde kan.

Bij ons is hetgeen we derven door ons niet economisch optreden niet zóó veel, maar toch kan ook hier het ophaalloon beduidend minder zijn als de verschillende buurtschap een bloc vormen, en daardoor de melk gezamenlijk leveren aan één kooper. Door dat men dan een belangrijk kwantum melk krijgt kunnen ook koopers uit andere omgeving meedingen en krijgt men een concurrentie, die den boer ten goede komt.

De boeren moeten zich hier ook aaneen sluiten en zoo mogelijk de melk voor een termijn verkoopen, want zoo op de dag prijzen doorleveren en dan soms plotseling een kaartje thuis krijgen: de melkprijs is verlaagd, dat wil er niet meer in.

In het algemeen willen de boeren, dat als de melkprijzen aanleiding geven tot verlaging er met hun bestuur over wordt gesproken, dat dan een ledenvergadering belegt, waarin de boeren gemeenschappelijk besluiten al of niet toe te stemmen.

Bespreking door den heer L. J De Rooy.

Spreker onderstreepte de woorden van den voorzitter en met genoegen ziet hij dat de H.B. leden Jongerius, de Jong en de Koge zich thans tot taak hebben gesteld de industriemelkers in den bond onder te brengen.

Dit is niet alleen een belang voor de leden hier, maar ook van beteekenis voor de consumptiemelkers zelf, die vaak 's zomers en in het voorjaar een kwantum overmelk voor den industrieprijs afleveren. Als het zoover is dat de industriemelk organisatorisch wordt geregeld, dan zal het voor de consumptiemelk ook veel gemakkelijken

Spreker spoorde den leden aan, flinke werkende leden hunner vereeniging te zijn. Uit den aard van zijn positie heeft hij met veel afdeelingen en hun leden te maken, en steeds merkt hij op dat er een groot verschil is onder hen. Er zijn afdeelingen waar het er door bestuur en leden steeds om te doen is de vereenigingszaken direct en nauwgezet af te werken, en door aanhouden, als het maar even gepast is, de nog niet toegetreden te bewegen lid te worden, maar er zijn jammer genoeg, ook nog wel afdeelingen waar de leden het werken maar over laten aan het bestuur.

Uit den aard van zijn werkkring komt spr. ook veel in aanraking met de arbeiders en staat hij er verbaasd van dat deze zulk een hooge contributie voor hunne vereenigingen over hebben vergeleken bij de landbouw. Bij de arbeiders zit de organisatiegeest er goed in, bij de veehouders begint het langzaam aan goed te komen.

Steeds sluiten zich meerderen bij den bond aan, en vooral door oprichting van de melkfabriek „Concordia” die wel op zich zelf staat, maar door haar werking den bond steunt om overal den bondsprijs te kunnen handhaven.

Regeeren is vooruitzien en als de boeren doorgaan met het aanwinnen van leden en aandelen plaatsen voor de fabriek dan zal de evenaar met de melkhandel spoedig gelijk komen te staan. Spreker hoopt dat de afdeeling Kockengen een der beste afdeelingen zal worden van den bond aan zal dat ongetwijfeld den boerenstand hier ten goede komen.

Oprichting van de afdeeling.

De voorzitter wijst op de resultaten die in den afgelopen zomer in verschillende afdeelingen zijn bereikt door aangesloten te zijn bij den provincialen bond, en die naar zijn meening niet zouden zijn bereikt door een plaatselijke vereeniging. Eendracht maak macht, en zeer terecht zeide op de laatste Algemeene ledenvergadering de heer O. Dwarshuis dat wij onze kracht moeten zoeken in groote samenwerking met de vier provincies gezamenlijk, door het Centraal Bestuur. Na enkele vragenstellers te hebben beantwoord, werd met algemeene stemmen besloten hier een afdeeling van den Utrechtschen bond op te richten.

Bestuursverkiezing.

Tot bestuursleden werden in volgorde van stemmental gekozen de heeren N. Hoogendoorn, F. van de Grift, D. de Leeuw, C. van Dijk J. Oskam, C. Hoogendoorn Czn. en H. Fokker. De functies zijn verdeeld:

D. de Leeuw, voorzitter; C. van Dijk, secretaris en F. van de Grift, penningmeester.

De melkprijs.

Door den heer A. de Jong (lid van het H.B.) wordt een uiteenzetting gegeven van de onderhandelingen die bereids zijn gevoerd om een behoorlijken prijs te krijgen voor de door het bloc hier te leveren melk. Allereerst heeft men zich gewend tot de fabriek *Insulinde* te Breukelen, die tot nog toe de meeste melk van hier betrok. Als het mogelijk ware geweest tot overecnstemming te komen, dan had men dat natuurlijk graag gedaan. De directie voelde er niets voor om op verdere onderhandeling in te gaan.

De kooper die ook de melk betreft van Kamerik is gevraagd voor de melk van hier te betalen tot 15 Januari 11 cent per liter en daarna tot Maart 10½ ct. per liter af boerderij.

Gepoogd wordt nog om gedaan te krijgen, dat men tot Februari 11 ct. betaalt, maar spr. gelooft niet dat dat zal worden bereikt. In elk geval is die prijs hooger dan door *Insulinde* wordt

betaald. Met dien prijs kon men dan ook - als er geen hogere te bedingen is - wel accoord gaan.

Door spreker werden voorts nog eens de voordeelen van een goede organisatie van den prijs uiteengezet en toegelicht

In zijn slotwoord wekt de voorzitter den leden op die zulks tot nog toe niet deden, toe te treden tot het bloc voor melklevering, daar het aantal aangeslotenen nog wel wat klein is.

Zoodoende is ook te Kockengen een afdeling gevormd, die met haar aanvankelijk togetreden 70 leden (de kans dat meerderen nog toetreden is zeer groot) een heel goed figuur maakt.

Woerdensch Weekblad, 07/12/1929; p. 2/9

Breukelen. Een afdeling Breukelen van den Bond van Melkveehouders opgericht. In het Café van den heer Timp „Het Statewapen” te Breukelen had Vrijdagmorgen 29 November de oprichting plaats van een nieuwe afdeling van den Bond van Melkveehouders.

De Voorzitter, de heer J. A. Jongerius heette in zijn openingswoord bijzonder welkom de heeren D. C. de Ridder en P. Beukhof die als bestuursleden van de afdeling Maarsse, na het verdwijnen van de vroegere afdeling Breukelen ook dit gebied zoo goed mogelijk hebben verzorgd.

Niet verder over genomen.....merk op dat er eerder een BvMVH was

Woerdensch Weekblad, 21/12/1929; p. 10/11

Wijnis. — Op initiatief van eenige vooraanstaande boeren en de melkcontroleur de heer L. Kranenburg alhier, werd Maandag j.l. in café van Oostrum hier ter plaatse een vergadering belegd om zoo mogelijk ook hier te komen tot het oprichten van een afdeling van den bond van Melkveehouders.

Als eerste spreker trad op de heer J. A. Jongerius, voorzitter van den Utrechtschen bond. In een kernachtig betoog zooals men dat van hem gewend is, schetste spr. de ontwikkelingsgeschiedenis van den bond en de verbeteringen in velerlei opzicht, die door een goed geleid verenigingsleven zijn te be-

Zien. .... alle bezoekers - 34 - geven zich op

1930

Op 1 jan. 1930 – mogelijk - het eerste (inleg)blad met de naam ‘onze landbouwpagina’ Meer hier over bij 1932

Woerdensch Weekblad, 04/01/1930; p. 4/8

VINKEVEEN — Bond van melkveehouders. — Maandag 30 Dec j.l. werd in hotel van Zuilen alhier een propagandavergadering gehouden door den Utr. Prov. Bond van Melkveehouders. Door huisbezoek door de heeren L. v. Kranenburg, K. D. Doornbal, J. Spruit, en J Oskam waren de boeren hier tot het bijwonen van deze bijeenkomst opgewekt en evenals in Mijdrecht en Wilnis het geval was, had dit ook hier een goede opkomst ten gevolge.

Als eerste spreker trad op de heer J. A. Jongerius, die met vreugde constateerde, dat in deze omgeving op duidelijk merkbare wijze er belangstelling begint te komen voor het door den Bond beoogde doel.

Er begint in de afd van den Utrechtschen Bond een opgewekt vereenigingsleven te heersch en en het gevolg daarvan is, dat er, zooals spr. met voorbeelden aantoonde door de organisatie hier in 1929 ook mooie resultaten zijn bereikt.

..... 12 leden gaven zich op - industriemelkers!

BOND VAN MELKVEEHOUDERS.

Een plaatselijke vereniging te IJsselstein bij den Utrechtschen bond aangesloten.

IJSSELSTEIN. Al reeds eenige jaren bestond er te IJsselstein een op zich zelf staande vereniging, die zich met den melk verkoop bezighield en waar men in het afgelopen jaar voor het eerst de melk voor een jaar verkocht heeft op basis van den Zuid-Hollandschen grondprijs.

De herren Jongerius en De Kogel zijn met goedvinden van het bestuur, in den afgelopen zomer te IJsselstein bezig geweest om aandelen te plaatsen voor de N.V. Melkinrichting en Zuivelfabriek „Concordia” te Utrecht, zoodat dan ook bij een mogelijk conflict steun zal worden geboden. Het werk is daar goed geslaagd, want er is een bedrag van f 1300 geplaatst.

Nu er dezen winter een begin gemaakt is om ook de kaas-industrieboeren tot den bond te brengen heeft men ook gepoogd die in IJsselstein te bereiken. De heer De Kogel heeft er met het bestuur over gesproken en dat stemde er in toe dat er te IJsselstein een vergadering zou worden belegd, waarin het doel van den Bond zou worden uiteengezet en waar de leden dan zelf zouden beslissen.

De vorige week werd die vergadering gehouden onder leiding van den heer P. Longwel, voorzitter der plaatselijke vereniging.

Het hoofdbestuur van den Bond was vertegenwoordigd door de heeren J. A. Jongerius, L. J. de Rooy en N. de Kogel.

In zijn openingswoord merkte de voorzitter op, dat al meerdere malen de vereniging was uitgenoodigd als lid tot den Utrechtschen Bond toe te treden. Tot nog toe echter had men daar het nut niet van, ingezien, want de Bond had voor onze vereniging geen voordeelen aan te bieden. Nu er echter te Utrecht door bemiddeling van den Bond een fabriek is gesticht, geeft dat groote verandering. Daarom heeft het het stuur gemeend goed te doen de voordeelen van aansluiting eens te doen toelichten.

De heer J. A. Jongerius gaf nu een overzicht van de voordeelen, die door een grooten bond kunnen worden bereikt en nu de Utrechtsche bond de industrieboeren aan het organiseren is, is het ook van groot belang dat IJsselstein hieraan medewerkt

Er moet een Industriemelkcommissie komen evenals wij die voor de consumptiemelk reeds hebben, en waarin beide partijen vertegenwoordigd zijn. En al zullen in den beginne ook hier wel moeilijkheden zich voor doen, eenmaal voor elkaar gezet, en door gezet, zal zulks ongetwijfeld bevredigend werken Een boer alléén beteekent in den tegenwoordigen tijd niets meer, verschillende afzonderlijke verenigingen maken een warnest van prijzen, enkel en alleen een provinciale regeling brengt een radicale oplossing, en daarom is aansluiting bij den provinciaalen bond gewenscht.

De heer L. J. de Rooy geeft een uiteenzetting betreffende *Concordia*, waaruit blijkt dat deze inrichting noodzakelijk is om alle uitwassen met den prijs in de organisatie te voorkomen. Van de oprichting van den bond af heeft men dit steeds gevoeld, en onder dit doortastende hoofdbestuur is *Concordia* tot stand gekomen. Bij een eventueel conflict met den melkhandel is zoo'n inrichting als Concordia een groot fort, en in normale tijden is het een toevluchtsoord voor allen die in moeilijkheden mochten verkeerden. Hoeveel te meer geld er achter deze zaak komt des te grootere voordeelen zullen er ook ten opzichte van den melkprijs behaald kunnen

worden. Spreker raadt ten slotte de boeren aan, die hier reeds aandelen hebben genomen, nu heelemaal goed werk te maken door ook lid van den bond te worden.

De voorzitter zegt, dat na het gesprokene gehoord te hebben, wel niemand zich er aan zal kunnen onttrekken. Hierna gaf hij gelegenheid tot vragen stellen. Nadat enkele sprekers waren beantwoord, besloot men als afdeeling tot den Utrechtschen bond toe te treden. Het getal leden dezer nieuwe afdeeling is nog niet groot, maar de overigen zullen door huisbezoek wel volgen. Het oud bestuur is geworden het voorloopig bestuur der nieuwe afdeeling, en wanneer deze op sterkte is, zal er een definitief bestuur worden gekozen. De heer Jongerius bracht het oude bestuur dank voor zijn medewerking, en de voorzitter voegde er aan toe, dat hij hoopte, dat deze centralisatie den boeren van IJsselstein ten goede zal komen.

Woerdensch Weekblad, 1930-01-08; p.4/8

BOND VAN MELKVEEHoudERS.

Regeling in den prijs voor industriemelk.

Naar we vernemen heeft Vrijdag te Utrecht een conferentie plaats gehad tusschen het Hoofdbestuur van den (prov.) *Utrechtschen Bond van Melkveehouders* en de groot-fabrikanten van melkproducten in deze provincie. Deze conferentie was belegd om zoo mogelijk uit beide partijen een commissie te benoemen tot regeling van de prijzen der industriemelk. In Zuid-Holland bestaat zulk een regeling reeds. In deze provincie nog niet. Wel bestaat hier een met goed resultaat werkende melkcommissie, doch deze houdt zich uitsluitend bezig met de consumptiemelk.

Den laatsten tijd is hier een streven merkbaar om ook ten opzichte van de industriemelk een commissie te krijgen die in onderling overleg een grondprijs vaststelt en zorg draagt voor een zoo economisch mogelijk melkvervoer. In dat opzicht is den laatsten tijd door het H.B. van den *Bond van Melkveehouders* veel gewerkt, om door het oprichten van afdeelingen in het industriemelk gebied.

De vergadering was van oordeel dat het wenschelijk is hier zulk een industriemelkcommissie te vormen. Daar echter enkele fabrikanten verhinderd waren aanwezig te zijn, konden geen besluiten worden genomen en zal zeer binnenkort een tweede conferentie worden gehouden.

Woerdensch Weekblad, 1930-03-29; p. 6/11

DE MELKVEEHOUDERS

Jaarvergadering van den *bond van Melkveehouders* in de Landbouwbeurs

Vóór Mei geen busbuur

UTRECHT, Donderdagmorgen word in de Landbouwbeurs te Utrecht de Algemeene Ledenvergadering van den *Bond van Melkveehouders*, onder voorzitterschap van den heer J. A. Jongerius, gehouden.

In zijn openingswoord wees de voorzitter erop dat het een rustig idee gaf dat nu op deze 15e jaarvergadering de melkprijs niet hoefde besproken te worden. Wat de consumptiemelk betrof was de toestand momenteel goed, zoo wel wat de prijs als wat de organisatie aanging. Met de industrie was de zaak nog niet zoo goed voor elkaar, hier was dan ook meer dan ooit een sterke organisatie noodig. Niet dat dit erop wilde wijzen om door staking of geweld tot een prijsregeling te komen. Dit was geenszins de bedoeling, maar een sterke vereeniging bood de kans om door onderling overleg en door arbitrage tot het doel te geraken.

Evenals de arbeiders een rustig bestaan hadden kunnen verwerven door hun aaneensluiting, zoo moesten de *Middenstanders*⁸ er ook op bedacht zijn door samenwerking hetzelfde te verkrijgen. Met een hartelijk welkom tot alle aanwezigen besloot spreker zijn openingsrede en verklaarde de vergadering voor geopend.

Uit het Jaarverslag door den secretaris-penningmeester uitgebracht, stippen wij het volgende aan:

Het jaar 1929 werd begonnen met 1100 leden, welk aantal Januari 1930 tot 1628 was geklommen. In de voorbijgegane maanden van dit jaar waren er nog weer 200 bijgekomen. Het getal

⁸ In deze tijd, opmerkelijk, dat hij de melkveehouders in deelde bij de middenstanders! (ZHN.)

afdeelingen was met 6 vermeerderd. Zooals hieruit bleek was het afgelopen jaar voor den Bond zeer goed geweest. In de melkprijs waren niet minder dan elf veranderingen. Uit het Financieel Verslag bleek dat ook de toestand der financiën gunstig te noemen was. Het jaar 1929 sloot met een batig saldo van ruim *f* 1200.

Daar de Bond door zijn groei over groote bedragen gaat beschikken, achtte men het wel gewenscht om een aparte Financiële Commissie ter constante contróle in te stellen. Hierin werden de volgende heeren gekozen, J. P. van Dommelen, Woerden; Th. De Wit, Achttienhoven (post Utrecht); Th. van der Geer, Oudenrijn; G. P. van Echteld, Werkhoven; Th. van der Heyden, Hilversum.

Was in vorige jaren nog geen Begrooting opgesteld, zoo meende men daar ook nu toe te moeten overgaan. Hierop werd de begrooting tot een eindbedrag van *f* 11.537 vastgesteld. Bij de bestuursverkiezing werden de aftredende bestuursleden, de heeren T. N. Buis, Oudenrijn en E. H. Blauwendraad, Westbroek met algemene stemmen herkozen.

Betreffende de laatste melkprijsverlaging met twee cent, deelde de heer Jongerius mede, dat hier maar niet zoo was toegegeven. Nu stond men echter gelijk met Noord- en Zuid-Holland, en daarom was aan die prijs vastgehouden, hoewel oorspronkelijk twee en halve cent minder was gevraagd; mede in verband met het melkvervoer van de eene provincie naar de andere.

Bij de onlangs gehouden besprekingen, hadden een paar groote koopers meegedeeld dat zij bushuur zouden heffen. Naar aanleiding van deze kwestie had afdeeling Westbroek voorgesteld om zelf bussen aan te schaffen na Mei, want vóór genoemde maand had de handel geen recht op huur, omdat daarvan niets in het contract vermeld stond.

Van fabriekszijde was gezegd dat men met deze zaak niet tot Mei kon wachten, het heffen der huur was hun goed recht.

Verschillende aanwezigen kantten zich ten zeerste tegen een toegeven, omdat als dit voor consumptiemelk toegestaan werd, spoedig weer andere dingen naar voren zouden komen. Ook ging het hier niet om de knikkers, maar om het recht van het spel. Volgens rechtskundig advies mocht de handel door een dergelijke tussentijdsche heffing het contract niet verzwaren. Voorgesteld werd een motie te sturen aan de Melkcommissie waarin de afkeuring der vergadering over de houding van den handel het tusschentijdsche verbreken van het contract en het onrechtmatige der heffing werd uitgesproken.

Bij den rondvraag werd op het gevaar der melkveilingen gewezen, waardoor geen constante prijs was te verkrijgen. Op deze verkoopgelegenheden immers zouden de „onderloopers”, die nu eens melk en dan weer groenten of visch verkoopen niet geweerd kunnen worden. Tegenover deze instellingen moet de Bond zijn houding bepalen. Met een kort slotwoord sloot de heer Jonderius⁹ deze vergadering.

---

9 Jonderius in plaats van Jongerius kom ik vaker tegen in de verslagen! De laatste is de juiste naam. (ZHN.)

Aanbesteding.

Behoudens goedkeuring van B. en W., zal door de N.V. Fabriek van Melkproducten „Nieuw-Holland” te Woerden worden aanbesteed:

Het uitbreiden c.a. van hare fabriek aldaar.

Bestek en teekeningen zijn bij ondergeteekende tegen betaling van f 15 per stel verkrijgbaar.

Bij ongeschonden inlevering van best. en teek., binnen 3 dagen na de besteding, f 7.50 rest. Inlevering der inschr.biljetten voor of op Vrijdag 6 Juni a.s., voor 's middags 12 uur, ten kantore der bovengenoemde fabriek. Inschrijvers moeten bestekhouders zijn.

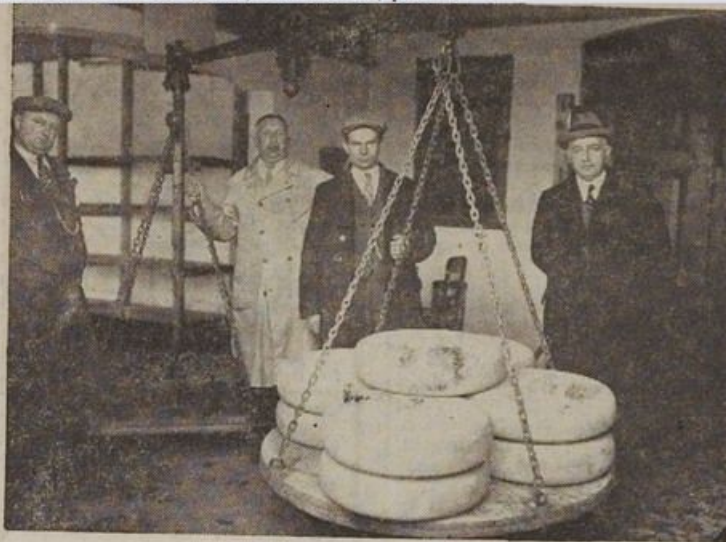
Akkrum, Mei 1930.

S. F. HOEKSTRA, arch.

Aan de N.V. Fabriek van Melkproducten „NIEUW-HOLLAND” te WOERDEN worden

eenige nette jongens

gevraagd voor directe indiensttreding. Leeftijd 14 tot 17 jaar.

EEN „GEWICHTIGE” HANDEL.

Woensdag werd op de kaasmarkt te Woerden aangevoerd een partijje kaas, dat, bestaande uit 9 stuks het respectabel gewicht had van in totaal 700 pond. Niet alleen was dit de zwaarste kaas van de markt, maar ook kreeg de maker er van de allerhoogste prijs. Zijn kaas bracht n.l. op 58 ct., een prijs die voor dezen tijd wel een groote uitzondering mag heeten. Op de foto hierboven de partij kaas op de weegschaal. In 't midden der groep de maker der kazen, de veehouder A. de Jong uit Kamerik (Houdijk-post adres Woerden), Links van hem de koper, de kaashandelaar M. E. Popelhouwer te Amsterdam en rechts de waaghouders H. van Vliet.

MELKSTAKING TE ROTTERDAM?

Actie der melkveehouders

Rotterdam, 10 Augustus. Heden is in het Verkooplokaal aan den Goudschensingel een vergadering gehouden van den Z.-P. Bond van Melkveehouders ter bespreking van den melkprijs. Het hoofdbestuur had n.l. de vorige week een bespreking gehad met den melkhandel waarin een verhooging van den melkprijs met $\frac{1}{2}$ cent was bepleit. Men achtte dezen prijs wel niet geheel en al gewettigd op grond van de algemeene zuivelpositie.

Nadat het voor en tegen van een melkstaking lang en breed was behandeld heeft men tenslotte besloten te ijveren voor een verhooging van den prijs met $\frac{1}{2}$ cent. De leden, die bereid zijn de contracten uit te schakelen, zullen zich zoo spoedig mogelijk opgeven aan het hoofdbestuur, waarna dit onder de oogen zal zien, of een praktische doorvoering van de genomen beslissing kan worden verricht. In dat geval zullen nog deze week de contracten worden opgezegd.

MELKSTRIJD TE AMSTERDAM.

Amsterdam, 5 Nov. Het meereendeel der melkveehouders, die georganiseerd zijn in den Provincialen Bond van Melkveehouders, heeft in een heden te Amsterdam gehouden vergadering zich tegen verlaging van den inkoopsprijs der melk met één cent verklaard, hetgeen door den melkhandel was voorgesteld. Getracht zal worden door arbitrage een conflict te voorkomen. Voor het geval geen overeenstemming wordt bereikt, is de kans groot, dat van de zijde der veehouders maatregelen zullen worden genomen om de melkdistributie te Amsterdam buiten den georganiseerden melkhandel om te bewerkstelligen.

1932

Amersfoortsch Dagblad / De Eemlander 1932-01-27

MELKSTRIJD TE UTRECHT.

Nadat de Melkveehouders zich een week lang gehouden hebben aan de arbitrale uitspraak om de melk á 6 cts. af fabriek te leveren, hebben zij zich gisteren bij het einde van den contractu-eelen termijn, in een vergadering in l'Europe uitgesproken tegen een voortbestaan van deze regeling.

Een bestuursvoorstel, om den prijs kan 6 cts. ook voor de toekomst te accepteren, werd uit-voerig besproken, waarna een tegenvoorstel om vast te houden aan den prijs van 7 met 132 te-geen 8 stemmen werd aangenomen.

De stemming van de vergadering was zeer strijdlustig en men was dan ook van plan om, als de 7 cts, niet worden geaccepteerd, zelf met het venten van de melk te beginnen.

Nadat het tegenvoorstel was aangenomen, verliet de heer Jongerius met enkele leden van het bestuur de zaal voor een conferentie met de gemeenteautoriteiten

Amersfoortsch Dagblad / De Eemlander, 22/01/1932; p. 2/8

GEMEENTERAAD VAN UTRECHT.

In de gistermiddag gehouden gemeenteraadsvergadering was ingekomen een verzoekschrift van den Utrechtschen Provinciaalen Bond van Melkveehouders om medewerking der gemeente tot verbetering van de melkvoorziening.

Mevrouw Wolthers-Arnólli herinnerde aan de reeds ter zake gevoerde bespreking bij de behandeling der gemeentebegroting. Zij wies er op, dat de toestand niet zoo eenvoudig en goed is als B. en W. indertijd hebben voorgesteld. Integendeel is er reden om zoo spoedig mogelijk een commissie van onderzoek in het leven te roepen, opdat conflicten, als nu hangende zijn, worden voorkomen.

Wethouder Botterweg deed toezegging, dat B. en W. in dezen paraat zullen zijn. Besloten werd het adres in handen van B. en W. te stellen om bericht en raad. ....

DE NOODTOESTAND VAN HET BOERENBEDRIJF.

Epe, 11 Maart. De nood der boeren op de Veluwe, waar het grootste deel kleine boertjes met gemengde bedrijven zijn, is zeer hoog gestegen. De zuivelfabrieken, die voor het grootste gedeelte de melk van deze bedrijven verwerken, keeren nog slechts van 3 tot 4 ct. per L. uit. De varkensprijzen zijn tot 9 ct. per pond gedaald, waardoor vele boeren niet willen afleveren. Huisslachten worden oogluikend toegestaan, waardoor de boeren iets meer voor hun product maken. Verscheidene Kamerleden hebben deze streek al bezocht om kennis te nemen van de klachten dezer boeren. Thans weer is tegen Zaterdag 19 Maart een groote vergadering te Apeldoorn bijeen geroepen om den crisistoestand te bespreken.

De Kamerleden Mr. Oud en Ebels zullen er tegenwoordig zijn om met de boeren den noodtoestand te bespreken.

DE MELKPRIJS.

Melkveehouders vragen steun
der regeering.

Het bestuur van de Melkfederatie, gevormd door den Bond van Melkveehouders (lid van den Hollandschen Mij. van Landbouw), den Christ. Boeren- en Tuindersbond en den R.K. Land- en Tuinbouwbond in het bisdom Haarlem, heeft een telegram gestuurd aan de Koningin, luidende als volgt:

Melkprijzen op melkveiling Persoonsdam

te Rotterdam heden van 1.80 tot 3.20 per honderd liter. Kwantum 75.000 liter per dag. Verzoeken U onderdanig doch dringend zoo spoedig mogelijk tusschenkomst te willen verleenen. Boerenstand wordt met totalen ondergang bedreigd. Het bestuur: Jac. Biemond te Bleiswijk.

Voorts heeft het bestuur een telegram gezonden aan den Minister van Binnenlandse Zaken en Landbouw, luidende:

Melkprijzen op publieke veiling Persoonsdam te Rotterdam heden van 1.80 tot 3.20 per honderd liter, kwantum 75.000 liter per dag. Verzoeken U dringend onmiddellijk in te grijpen. Boerenstand wordt met totalen ondergang bedreigd. Verzoeken dringend ons nog deze week een audientie toe te staan. Het bestuur. Voorzitter; Jac. Biemond te Bleiswijk.

Woerdensch Weekblad 1932-04-16

KAMERIK. - Vorige week kwam de afd. **melkveehoudersbond, afd. Kamerik** in vergadering bijeen in café Samson, onder voorzitterschap van den heer M. Kool.

In zijn openingswoord merkt de voorzitter op, dat reeds het vorige jaar alom gesproken werd over malaise en crisis, doch dat het sindsdien nog aanmerkelijk slechter is geworden in het boerenbedrijf om te worden wat het nu is „een wanhopigen toestand.”

Spreker wil hier echter hedenavond niet bij stilstaan doch gedachtig aan de oude spreuk „ende desopereert” niet, moedig voorwaats gaan om door krachtige samenwerking nog te redden, wat er op ‘t gebied der industriemelk te redden is, waarbij wijzende, „dat al is de hemel nog zoo donker en nog zoo bewolkt, er boven en achter al die donkerte toch weer een blauwe hemel in.”

Spreker opent hiermee de vergadering en heet alle aanwezigen welkom en geeft het woord aan den secretaris, den heer Voorwinden, tot het lezen der notulen van vorige vergaderingen, welke onveranderd worden goedgekeurd.

Na voorlezing van enkele ingekomen stukken, o.a. van den heer Rijkszuivelconsulent omtrent het aanmoedigen tot meer contróleonderzoek inzake melkgift en vetgehalte der koeien om langs dien weg tot verbetering der veestapel te geraken, gaat de voorzitter over tot punt 3, zijnde bespreking melkverkoop voor a.s. zomer.

In de jongste vergadering te Leeuwarden besprak de heer Colijn, dat wij gekomen zijn in een nieuw tijdperk. Oude toestanden, waar men nog zoo gaarne aan vasthoudt, zullen verdwijnen en nieuwe toestanden, waar men slechts noode aan wil treden, te voorschijn.

Naar de voorzitter der afd. Kamerik meent behooren tot die oude toestanden ook het leveren van de industriemelk aan de zuivelfabrieken, de prijsbepaling geheel aan de fabrikanten overlatend. Gevolg dat de landbouwers steeds minder voor hun met zooveel moeite en zorgen verkregen product ontvingen dan de werkelijke zuivelwaarde.

Tot de nieuwe toestanden behoort zeer zeker het gezamenlijk de melkverkoopen op een zekere basis en daardoor ook zeggenschap te hebben op de prijsbepaling.

Ook de afgelopen winter is weer gebleken dat er door organisatie en samenwerking heel wat bereikt is.

De vorige herfst is de zoogenaamde wintermelk der kaasboeren gezamenlijk verkocht op een zekeren toeslag op den industrie grondprijs aan de N.V. „Zeelandia” te Zegwaard. Ondanks verdachtmaking van zekere zijde is de leverantie vlot en tot aller genoegen verlopen en kunnen de boeren in Kamerik er op bogen een naar omstandigheden besten prijs voor hun product te hebben ontvangen. Spreker geeft alleen reeds als voorbeeld, dat de laatste drie weken ± 140.000 liter melk afgeleverd is, gemiddeld $\frac{3}{4}$ cent per l. hooger dan de prijs die de losse boeren van hun fabrikant ontvingen om maar niet te bedenken wat ze ontvangen zouden hebben indien hier geen concurrentie geweest was.

Spreker heeft nagegaan de kaasprijzen van een jaar lang en ook de winterprijzen om daaruit een conclusie te trekken. Het bestuur is daarop in relatie getreden Met de N.V. Zuivelfabriek „Nieuw-Holland”, dat bereid was de melk te koopen voor de hoogste notering 2e soort kaas met R. M., gedeeld door 6. Was dus die hoogste 2e soort notering 30 cent, dan zou de prijs der melk bedragen 5 cent.

Door het bestuur was voorgesteld 1e soort kaas met R.M., laagste notering gedeeld door 6, waarop „Nieuw Holland” meende niet te kunnen ingaan. Waar de voorzitter en ook het andere bestuur meende, dat de melk behoorde te worden verkocht volgens de zuivelwaarde, dus op een basis welke met de wereldmarkt op en neer gaat, is door het bestuur getracht ook een bod te krijgen volgens de boternoteering Leeuwarden Commissie. Het gelukte een bod te krijgen $3\frac{1}{2}$ X de Leeuwarden Commissie notering plus 70 cent en een bod idem plus 80 cent, alles per 100 liter.

De vergadering bleek echter weinig te gevoelen voor den verkoop op kaasbasis, gezien de slechte vooruitzichten van dit product, doch zeer veel te gevoelen voor den verkoop op basis boternoteering. Na verschillende vragen en opmerkingen van ondergeschikt belang besloot men nog te trachten een beter bod te krijgen en sloot de voorzitter deze goed bezochte vergadering.

Woerdensch Weekblad, 1932-04-16. 5/15

VERVOLG PLAATSELIJKE BERICHTEN¹⁰

KAMERIK. - Deze week vergaderde de afd. Kamerik van den Melkveehoudersbond opnieuw in café Samson, wederom onder voorzitterschap van den heer M. Kool.

De voorzitter wijst in zijn openingswoord hoe bij de mobilisatie in 1914 het volk met vreeze was bevangen. Ook thans heerscht er vreeze vooral onder de boerenbevolking. Was het in

---

10 Lijkt vervolg op voorgaande vergadering – krant had zelfde datering? (ZHN.)

1914 vrees voor het oorlogspook, thans wordt de hoerenbevolking bedreigd door het spook der armoede en ellende. Was er voorheen reeds een toestand dat de bekende ijver der boeren reeds sober beloond was, thans is er van een belooning geen sprake meer. Spreker wekt nog thans de aanwezigen op om door samenwerking een zoo hoog mogelijken prijs voor de melk te bedingen

Hierna verklaart de voorzitter de vergadering als geopend en heet de aanwezigen hartelijk welkom inzonderheid een commissie van de afd. Woerdensch Verlaat, terwijl ook besloten is met Koekengen samen te werken.

Sinds de vorige week gehouden vergadering is het bod van „Zeelandia” verhoogd tot 3½ X boternoteering Leeuwarden Commissie plus 75 cent en het bod van „Nieuw Holland” is verhoogd tot 3½ X boternoteering Leeuwarden Commissie plus 85 cent, alles per 100 liter zonder bijdrage melkonderzoek en zonder bussenhuur, alles af boerderij.

Waar door alle aanwezigen erkend werd dat dit laatste een goed bod was, was niemand er op tegen dat de melk aldus toegewezen werd aan de N. V. Zuivelfabriek „Nieuw-Holland” te Woerden. Echter werd er nog bij bedongen dat koper geen melk uit de gemeente Kamerik mag accepteren buiten den bond van melkveehouders om. Deze maatregel is genomen omdat er altijd jammerlijk genoeg nog landbouwers zijn die geen lid willen zijn van den bond, doch wel hun melk verkoopen onder beding „dezelfde prijs welk de bond bedongen heeft”, waardoor zij ‘t organisatie-werk-afbreken en hun zelf en andere benadeelen. Ook melk van niet-leden mag niet ontvangen worden door koper.

De buurten Gravesloot en Houdijken vallen hier buiten.

Staande de vergadering gaven zich ook weer nieuwe leden op, en blijkt het dat er veel animo is onder de landbouwers om éénmaal melk te verkoopen.

Nadat de bondsvoorzitter en de heer v. Herwaarden, die tijdens de vergadering gekomen waren, nog gesproken hadden over de melkstrijd in Utrecht en het slachtveefonds sloot de voorzitter deze goed bezochte vergadering met dank aan de aanwezigen voor hun belangstelling.

(lees opmerking¹¹)

Woerdens Weekblad 1932-04-16

BOND VAN MELKVEEHOUDERS TE UTRECHT

Nog geen einde aan don melkoorlog. Plannen voor een grootere melkfabriek.

UTRECHT, Verslag van de alg. vergadering op Dinsdag 12 April in het gebouw *De Plompetoren* te Utrecht.

De voorzitter, de heer J. A. Jongerius zegt in zijn openingswoord, dat deze vergadering is belegd om over een voorstel van de drie vereenigingen van melkhandelaren te beslissen om met ingang van Maandag 18 April alle melk in Utrecht te verkoopen voor den door den melkhandel vastgestelden prijs. De nieuwe loopers bij *Concordia* behoeven dan niet van de straat, maar zijn dan ook gehouden voor den vollen prijs te verkoopen. Over dit voorstel moet de vergadering thans beslissen.

Van eenigen leden van de afd. Utrecht was een schrijven ingekomen waarin gewaarschuwd werd met den melkhandel geen verbintenis aan te gaan om de nieuwe melkverkoopers van *Concordia* te dwingen op den prijs te gaan, daar als dit spoedig zal moeten gebeuren zulks op een te groot klantenverlies zal uitloopen.

De heer G. van de Lee (Commissaris van *Concordia*) zegt: de melkhandel wil een oplossing van het conflict, doch dan zullen wij het eerst goed moeten uitvechten. Steeds heeft de melkhandel getoond: wij zijn de baas, en hebben zij de boeren bij wijze van spreken gelast, daar moet gij staan, en daar zult gij liggen. Daar kan en moet nu een einde aan komen.

De heer v.d. Brink vindt het een verzwakking voor *Concordia* als men op den prijs moet, waarop de voorzitter antwoordt, dat als dit spoedig zal moeten geschieden het de helft der cliëntèle zal kosten. Dat kunnen de commissarissen niet aanvaarden. Gevraagd wordt of bij het voorstel van den melkhandel ook de inkrimping van de rijloonen en bussenhuur is inbegrepen.

De voorzitter zegt, dat dit de bedoeling van den handel niet is, hetgeen ook de heer De Jong, die een onderhoud met een der bestuursleden heeft gehad, bevestigt.

De heer Spithoven wil bij het sluiten van vrede ook de melkprijzen vastleggen.

De heer De Ridder vraagt naar het besluit van het bestuur, of is aan den handel in de vergadering verleden week niet een voorstel gedaan?

De voorzitter antwoordt, dat het bestuur een voorstel heeft gedaan om over twee maanden op den prijs te gaan, en dan moest de melkprijs af boerderij worden vastgesteld, naarmate de af-

¹¹ Van af ca. deze datum is de tekst hoofdzak afkomstig uit de extra bijlage in (Woerdens) 'Het Weekblad', d.w.z. Geschreven door en onder verantwoording van de De Bond van Melkveehouders. Dus mogelijk gekleurd....(ZHN.)

stand van Utrecht. Ook de bussenhuur moet op de helft komen. De actie met klanten aanwerven, en biljetten op de wagens kan dan onmiddellijk achterwege blijven.

De heer De Ridder brengt de voorstellen van de afdelingen Maarssen en Tienhoven naar voren om wel 18 April op den prijs te gaan, doch tevens er als voorwaarde aan te verbinden, nergens meer dan 1 cent rijloon en vermindering van bussenhuur.

De heer De Jong zegt: De melkhandel wil den strijd opheffen, doch men vergeet dat de twee oude vereenigingen niets willen weten van vermindering van rijloon en bussenhuur. Wij zitten in het parket, en het beste zou zijn dat de melkhandel de melk kocht van georganiseerde boeren.

Dr heer G. Verheul houdt een pleidooi dat de boeren geen melk moeten verkoopen aan ongeorganiseerde melkhandelaren, en de melkhandel niet moet koopen van ongeorganiseerde boeren. Deze strijd goed doorgezet zal ook bij den lauwten organisatiegeest bijbrengen.

De heer De Ridder meent dat de commissarissen van *Concordia* wel wat veel voor uitbreiding van de zaak werken, en daardoor het conflict liever lang zien duren. Ook zijn er onder hen, die hun verwachtingen wel wat hoog spannen.

De heer De Leeuw (commissaris) antwoordt den heer De Ridder, dat *Concordia* uit den bond is gegroeid, en uitvoert wat die bond oplegt. De commissarissen lichtten geen te hooge verwachtingen, doch zijn gelukkig menschen met moed.

De heer Verhoef te Tienhoven, zegt met den heer De Ridder accoord te gaan en dat de heer Van de Lee de koetjes op het drooge heeft mag nu geen reden voor hem zijn om maar door te strijden.

De heer Van de Lee maakt den voorzitter er opmerkzaam op, dat er een melkboer is ingeslopen om blijkbaar spionage te ver richten. Hij wordt verzocht zich te verwijderen, aan welk verzoek door hem pas gevolg wordt gegeven nadat hij zich door de leden bedreigd ziet.

De heer De Kogel merkt op, dat hij uit de woorden van de heeren De Ridder en Verhoef de conclusie heeft getrokken, dat de strijd gaat ten koste van de boeren. Dit is echter niet het geval, want in het begin oogstten wij winst, en nu hadden wij zonder den strijd zeker ook niet meer. Den boeren heeft het niets meer gekost dan een paar gulden strijdkapitaal, waarvoor *Concordia* nu een mooie winstgevende zaak voor de toekomst krijgt.

De heer Van Herwaarden zegt: Er is geen der commissarissen, die aan hoogmoedswaanzin lijdt, en zeker ook niet de voorzitter en pres.-commissaris, doch een zeer gelukkig verschijnsel is het, dat men bij hen moed kan bespeuren. Dat wil wat zeggen, moed te hebben met een boerenstand die zonder centen zit. Gezamenlijk moeten wij elkander de hand reiken, en met den strijd staan wij in ons voordeel. Daarom moeten wij een vrede sluiten die ons voordeel geeft. Ik weet dat het de boeren slecht gaat, en daarom moet gij achter uw bestuur staan. Deze bond kan zooveel bereiken, omdat gij een voorzitter hebt, die zich niet bemoeit met de poli-, liek, en steeds de boeren voorhoudt, dat in eenheid en massaal optreden de kracht ligt. De strijd kan worden volgehouden als het kwartje per lid en per week van ieder binnen komt; wij vingen niets onbillijks, en wij mogen strijden. Hoe de leden zijn ligt aan het afdelingsbestuur, dat ligt er aan hoe men de menschen voorgaat. Er is een afdelingsbestuur dat heeft goedgevonden dat Grossier Staat 80 % met consumptieprijs betaalt, en spr. is gebleken dat de boeren geen heel maal melk mogen houden om kaas te maken. Spr. oefent critiek uit op de regeering, die veel te weinig voor de boeren heeft gedaan.

De heer De Ridder zegt zoo gehandeld te hebben, omdat noch de bond, noch iemand anders een beteren weg wist.

Het voorstel van den melkhandel om op 18 April op prijs te gaan werd in stemming gebracht, doch er was **geen enkele stem** voor.

De heer De Ridder wenscht het voorstel van de afdeeling Maarssen in stemming gebracht te hebben, terwijl de heer Oudhof informeert of dit schrijven in het bestuur is behandeld. De voorzitter antwoordt van ja, doch voegt er aan toe, dat het niet is goedgekeurd.

De heer Oudhof geeft den bond in overweging te waken dat geen voorstellen zoo maar in stemming komen uit een afdeeling, zonder dat ze eerst in het bestuur in bespreking zijn geweest. Hij wenscht stemming of het voorstel Maarssen, Tienhoven in stemming mag komen. Wordt verworpen.

De heer Van der Meent. Hilversum, zegt: Als oud-lid van de Utrechtsche melkcommissie, en nu lid van de Hilversumsche prijsregeling ken ik de heeren melkhandelaren goed. Zij blijven steeds aan het bestellen, en in Utrecht gaan ze soms met de vuist onder je neus staan. Zij halen steeds aan en wij moeten zien dat we ze onder de tafel krijgen. Hij heeft den heer Jongerius bewonderd hoe hij nog zoolang dat zaakje bij elkaar heeft gehouden, maar vast stond, dat er een conflict moest komen. Het zwaard wordt thans gebruikt uit nood, voor ons recht ter inwilliging van billijke eischen.

De heer Dorrestein (voorzitter der Hilversumsche melkcommissie) is het met den heer Van der Meent eens, en daarom heeft de afdeeling Maartensdijk deze vredesvoorstellen van den handel nog onaannemelijk verklaard, omdat men nog niets voelt voor billijke voorstellen van vermindering van rijloon, bussenhuur, enz.

De heer De Rooy geeft een overzicht van het verloop en het ontstaan van den strijd, waaruit blijkt dat uitkomt wat hij in den morgen, toen het besluit van den melkoorlog is genomen heeft gezegd. Spr. zegt, ik heb voorspeld dat deze strijd lang zal duren, en het zeer waarschijnlijk zal voorkomen, dat na eenigen tijd van actie een bepaalde groep liever den strijd weer wil bijleggen. Ook aan de woorden van menschen die zeggen: ik geef de melk nog liever voor een paar centen minder aan *Concordia*, dan aan den handel, of ik laat ze het vee opdrinken hecht ik niet veel waarde, omdat de ondervinding leert, dat dit niet is uit te houden.

Met de menschen met vastberaden voornemens om uit de melk te halen wat er te halen is, en de bond zoo min mogelijk te bemoeilijken, kunnen wij den strijd winnen. Bij een melkstrijd is doorzetten met ijzeren wil de eenige weg. Het melkconflict heeft den leden nog geen groote financieele offers gekost. Er is strijdgeld geheven, maar in de consumptiestreken is de contributieinning uitgesteld.

De voorzitter licht nog nader toe dat de strijd is uit te houden, indien alle consumptiemelkers vanaf de vergadering van 22 Maart, toen het besluit is genomen, een kwartje per lid en per week afdragen. Tot heden hebben hieraan nog geen gevolg gegeven de afdeelingen Maarssen, Breukelen, Werkhoven, Schalkwijk, Harmelen Hilversum Loosdrecht 's-Graveland en Eemnes. Van ongeveer 1000 consumptiemelkers kan dit f250 per week bedragen. Dit geld zal aan colporteurs op straat worden besteed om de omzet van melk zóó groot te maken, dat *Concordia* al de haar opgedrongen melk in de consumptie kan plaatsen, en consumptieprijs kan uitbetalen.

Voorts, zegt spr., is het een gelukkig verschijnsel, dat onze *Concordiafabriek* wel wat overbevolkt wordt door 't groote getal melkverkoopers. Doch men werk dan moeilijk en ook niet meer voordeelig, en bovendien zijn de commissarissen vol moed om den omzet, waar de handel ons toe dwingt, nog aanmerkelijk te vergrooten. Het terrein van deze fabriek biedt geen

gelegenheid voor groote uitbreiding, derhalve zullen wij moeten uitzien naar een ander groot geschikt gebouw, waar de zaken zich kunnen ontplooiën in haar vollen omvang.

De commissarissen kunnen niet garandeeren dat het zal gebeuren, want daarvoor is geld nodig, en bovendien hebben wij vooral de medewerking noodig van de landeigenaren, daar er onder de boeren zelf haast geen geld meer zit.

De heer Van der Lee licht als commissaris de zaak nog verder toe, en blijkt woedend te zijn over de houding van den melkhandel de laatste jaren. Spr. zal daarom zijn uiterste krachten voor de totstandkoming van een nieuwe groote fabriek geven.

De heer Van Herwaarden wijst er op, dat hij met den voorzitter al reeds bij enkele grondbezitters is geweest, die hun financieele medewerking er aan willen verleen. Spr. zegt, het kon met de medewerking van allen voor elkaar komen. Wij moeten een fabriek hebben, die aan alle eischen zal voldoen, en den binnenlandschen handel kan veroveren.

Ten slotte stelde de heer Spithoven voor een motie naar Hare Majesteit, onze geëerbiedigde Koningin, te zenden, om spoedige steunmaatregelen voor de in armoede gedompelde boeren. De vergadering meende echter dat er al reeds voldoende verzoeken van algemeen aard zijn gezonden, en wij het nu maar eens moeten doen om geldelijken steun voor onze nieuw te bouwen fabriek. Met algemeene stemmen goedgekeurd.

Bij het slotwoord vroeg de voorzitter den steun van alle leden om de grondbezitters en Boerenleenbanken gezamenlijk te overtuigen van de noodzakelijkheid van de nieuwe zuivelfabriek, en van de noodzakelijkheid deze financieel ruim te steunen.

Amersfoortsch Dagblad / De Eemlander, 23/04/1932; p. 12/

VERLAGING MELKPRIJS.

Baarn. — Onder voorzitterschap van den heer J. Haarman hield de afdeling Baarn van den Bond van Melkveehouders een vergadering, waarin besloten werd aan de afdeling Utrecht een bijfrage te verleen in verband met den melkstrijd.

In deze vergadering kwam aan de orde het voorstel van den melkhandel om den prijs van de melk met een cent te verlagen. Dit voorstel werd met veel tegenkating ontvangen, omdat de veehouder dan slechts 5 à 5½ cent per Liter ontvangt, terwijl de slijter 10 cent per Liter berekent. Deze laatste maakt dus 100 % bruto-winst.

In verband hiormede werd gewezen op den zorgelijken toestand van het veehoudersbedrijf.

Ten slotte moest noodgedwongen dit voorstel toch worden aangenomen.

Voorbeeld Woerdens 'Het Weekblad' 21 mei 1932

Bevat wekelijks twee inlegvellen van:

- a) 'Het Boerenbedrijf', verscheen al eerder als landbouwbijlage
- b) 'Bond van Melkveehouders Utrecht' kreeg later als kop 'De Melkerij' (1e nr. 14 mei, ?)

Woerdensch Weekblad, 21/05/1932; p. 1/12 **8 blz.**

86e JAARGANG ZATERDAG 21 MEI 1932 No. 40.

Nieuws- en Advertentieblad voor Zuid-Holland en Utrecht, inzonderheid voor de geheele Rijnstreek

ADVERTENTIEPRIJS:
Van 1-4 regels f. 1,-
Iedere regel meer 25 cts.
Geest letter naar planatienom.

**BIJ ABBONNEMENT
VOORDEELIGE CONDITIES**
Advertentie welke aangegeven voor
het Woerdensch nummer van Dinsdag-
middag 9 uur, voor het Zaterdag-
nummer het wikklik
Vrijdagmiddag 9 uur

HET WEEKBLAD

voor Woerden, Barneveld, Bodegraven, Beekop, Deilhorst, Hamelen, Hekendorp, De Hoef, Kamerik, Kockengen, Lange Raag Weide, Linschoten, Mondfoort, Mijdrecht, Noorden, Nunspeet, Nunspeet, Oudeveer, Oudeveen, Papeloop, Peilbeek, Reeuwijk, Rivierland, Uithoorn, Vianen, Wilnis, Waarden, Zegveld, Zevenhoven, enz.

VERSCHIJNT: WOENSDAGS EN ZATERDAGS

ABBONNEMENTSPRIJS:
Per 3 maanden f. 3,-
(104 voorafbetaald)
LOSSE NUMMERS 4 cts.
BUREAUX
VOORSTRAAT 36
VOORSTRAAT 28
OFDINA D. KAMMERDIJK
WOERDEN
Tel. 153 en No. 15 Postgids 11844
Telefoon: WEEKBLAD WOERDEN

Advertentien opgegeven voor „HET WEEKBLAD” worden gratis geplaatst in „DE DRIE PROVINCIEËN”

Dit nummer bestaat uit vier bladen

EERSTE BLAD

BUITENLAND

Met kabinet-Rankin van het kabinet van de... Walficht keert

**ZATERDAG als extra uitgave: Vastela
Soete, Maccaroni, die in de laatste**

ZIJN GEHEUGEN VERLOREN

... Het is een... Het is een... Het is een...

„Het Goedkope Hoekje”

Goed nieuw... Het is een... Het is een...

ONZE ILLUSTRATIES

Zaterdag 21 Mei 1932 No. 40. Behoort bij Het Weekblad en de Drie Provinciën

HET BOERENBEDRIJF

WEKELIJSCH ORGAAN

voor de Landbouwers in de provinciën Utrecht, Gelderland en Noord- en Zuid-Holland

Vragen van Dezen Tijd

WAT KAN ER GEDAAN WORDEN? WAT WORDT ER GEDAAN?

Dat heeft voor die landen... Het is een... Het is een...

ITALIE ALS LANDBOUWLAND

... Het is een... Het is een...

ook 2 blz

BOND VAN MELKVEEHOUDERS TE UTRECHT

... Het is een... Het is een...

DE MELKPEJZ

... Het is een... Het is een...

WIE DOOR AECHE VOOEDING ZIJN WINT DENKT TE MAKEN, KAN BETER HOEKSMAAL NIET BEGINNEN.

Als ge fukt!

... Het is een... Het is een...

OPFOKVOER B.K.

N. V. KOUDIJS

VOEDERFABRIEKEN S. L.

ROTTERDAM - BARNEVELD

GEMEENTERAAD VAN UTRECHT.

Na eenige bespreking vereenigde de raad zich z. h. s. met de afwijzende beschikking van B. en W. op het adres van den Bond van melkveehouders, waarin de tusschenkomst van het gemeentebestuur wordt ingeroepen voor een reorganisatie van de melkvoorziening van de stad Utrecht.

Een voorstel van mevrouw Wolthers, waarbij B. en W. wordt verzocht, een commissie te benoemen, welke tot taak heeft een betere organisatie van de melkvoorziening, zoo noodig met behulp van gemeentewege, voor te bereiden, werd met 25 tegen 11 stemmen verworpen.

Woerdensch Weekblad, 1932-05-28;

N. V. MELKINRICHTING CONCORDIA.

Een nieuwe fabriek aangekocht

De bestaande melkinrichting „*Concordia*”, door het melkconflict te klein geworden. Reeds eenige weken hebben de commissarissen uitgezien naar bouwterrein of aankoop van een fabriek, welke voor melkinrichting geschikt is te maken.

Na alles nauwkeurig te hebben onderzocht zijn wij tenslotte de koop eens geworden en hebben we aangekocht een pand in de Lauwerecht, de voormalige fabriek van Reneker en Zonen.¹²

Ofschoon deze voorbereiding nogal eenige moeite en inspanning heeft gekost, zal het, ongetwijfeld nog heel wat zorg baren alvorens de zaak is ingericht zooals de tegenwoordige tijd zulks eischt.

Toch mag deze stap ons tot verheugenis strekken; wie toch had dit een half jaar geleden kunnen denken? De fabriek van „*Concordia*” te klein en een nieuwe aangekocht.

Het is bij de Melkveehoudersbond altijd zoo geweest: in de verdrukking gaat het hardst vooruit.

De oude fabriek is niet alleen te klein in oppervlakte, maar ook de machines hebben geen voldoende *capaciteit* en bijgevolg duurt het veel te lang, alvorens de melk verwerkt is.

Wie dan ook met den gang van zaken in de fabriek voldoende op de hoogte is, zal moeten beseffen, dat de aankoop van de nieuwe fabriek noodzakelijk is.

Daaruit volgt dan ook onmiddellijk, dat iedere belanghebbende boer deze zaak moet steunen.

Doch niet alleen de boeren, maar ook de heeren grondbezitters en anderen, die de boeren gezind zijn, dienen financieel hulp te verlenen.

Het geld kan daarin ook een goede belegging vinden, immers wij hebben nu een mooie omzet, welke ongetwijfeld nog aanmerkelijk kan toenemen, als wij een fabriek hebben die niet alleen een eerste klas product levert, maar bovendien ook een goedkope verwerkingskosten heeft.

Ik wil het onmiddellijk erkennen, dat momenteel de tijdsomstandigheden moeilijk zijn om nieuwe dingen op te richten, maar men kan ook profiteren van goedkope gebouwen, machines, enz.

¹² Bedrijf wordt niet vermeld in het zuiveljaarboeken 1926-1932. Was dus mogelijk geen melkinr.! (ZHN.)

Om de nieuwe melkinrichting en zuivelfabriek goed te installeren, en de noodige verbouwing te kunnen aanbrengen is tijd en geld nodig.

Daarom zal er door het Hoofdbestuur van den Bond van Melkveehouders en Commissarissen van „Concordia” een beroep op medewerking worden gedaan.

Ik hoop dat dit niet beperkt zal blijven tot het kringetje om Utrecht, maar dat het zoo ruim mogelijk zal worden genomen, en opgevat.

Wat zal er heerlijker en mooier voor de boeren zijn, dan een flinke Melkfabriek te bezitten, die toonaangevend kan zijn voor den melkprijs. Zoudt gij daar niet aan mede willen werken. Met dit schoone ideaal (een goede fabriek voor oogen) twijfel ik er niet aan.

De kleine fabriek van „Concordia” heeft ondanks veler tegenwerking, haar omzet mooi zien klimmen, zoodat men thans vraagt naar een grootere inrichting, een grooter huis voor de boeren die in moeilijkheden komen.

Voor de Directie van *Concordia* is de oprichting van de nieuwe fabriek een druk werk, maar toch een mooi werk.

De leiding daar is een ingewikkeld zaakje, omdat men naast de bereiding van een prima product zich ook moet geven aan het bevorderen van en organisatorisch medeleven met de zaak. Een van den grootste werken van de Directie van Concordia is zijn aandacht te schenken hoe zorg ik dat de veehouders, de afnemers, het personeel enz. volkomen tevreden zijn. Om nu tevredenheid te brengen onder die melkleveranciers die er in den strijd kunstmatig zijn bijgekomen, en de nieuwe melkhandelaren, die ook nog aan de moeilijkheden moeten wennen is een mooie opvoedende taak.

Een taak van heel groot belang in het welslagen van deze onderneming.

Moge het woord *Concordia*, het welk Eendracht beteekent in werkelijkheid zoo zijn. Wanneer wij allen met nieuwe moet, en in samenwerking en eensgezindheid, met het groote doel voor oogen gaan werken, zullen wij ons doel bereiken.

Laten we ons niet blind staren op mogelijk kleine begane fouten, die ongetwijfeld aan elk menschelijk werk kleven. Daar komen wij niet verder mede.

Wij moeten ons afvragen, hoe kunnen we in de tegenwoordige maatschappij ons brood verdienen? Kan men dit door alleen te blijven staan? Volstrekt niet, uw stem is dan die des roependen in den woestijn. Alleen bereikt gij niets.

Met meer recht zal men m.i. ook Gods hulp en steun van de Regeering in moeilijke tijden kunnen inroepen, als men gedaan heeft wat men redelijkerwijs zelf kan.

Welnu boeren, verwerft U een behoorlijke melkprijs. Zorgt voor de hoofdbron van uw inkomsten en werkt dus zoo veel mogelijk met ons mee.

J. A. JONGERIUS.

Woerdensch Weekblad, 1932-05-28

DE VERANDERING BIJ CONCORDIA.

In verband met de verandering bij Concordia en een gevallen bekeuring aldaar, doen allerlei berichten de ronde.

Voor onze leden is het altijd goed als men goed weet, (vooral nu in deze melkoorlog) wat men den tegenstander moet antwoorden daarom de volgende uiteenzetting.

De eerste twee jaar berustte de leiding in Concordia bij den heer de Rooij. In het tweede jaar bleek de omzet zoodanig vermeerderd, en was er reeds een behoorlijke winst gemaakt, dat het onmogelijk was om Concordia en de Bond van Melkveehouders onder een beheer te laten, te meer daar ook de Bond steeds een groote vooruitgang mankte. Op voorstel van den heer de Rooij heeft deze toen zijn ontslag, genomen, dat was op 1 Mei 1931 en werd de heer Veerman benoemd. Dit geschiedde uit de overweging, dat de heer de Rooij reeds ruim 7 jaar aan de Bond van Melkveehouders was en de vond dus de oudste rechten laad.

Met den heer Veerman trof ons Bestuur het minder goed, en in het begin van den melkoorlog vertrok deze oneervol.

Op verzoek van het bestuur heeft de heer de Rooij liet toen weer tijdelijk waargenomen, doch nu alles begint geregeld te loopen, meent hij dat (mede in verband met de plannen der nieuwe fabriek) hier speciale krachten voor moesten komen. De zaken van den Bond welke buitengewoon uitgebreed zijn, vereischen een volle persoon om behoorlijk te worden waargenomen, reeds veel werk wat wachten kon is blijven wachten. Contributieinning, enz. enz.

Wel zal de heer de Rooij zijn medewerking en bemoeiingen blijven verleenen aan Concordia zooveel doenlijk, maar liet werk van den Bond dat hij reeds 5 jaar doet, zal hij blijven waarnemen, zij het dan ook moeilijk' en al vraagt het de volle dag en r.vonden. Als 't blijft zooals het deze 5 jaar is geweest, gedragen door de trouw en het medeleven der leden dan zal de lust en liefde voor het werk zeker niet ontbreken. Wat betreft de bekeuring aan Concordia kan worden herinnerd aan het spreekwoord Wje een hond wil slaan kair, een stok vindén.

Wij zijn de eerste melkfabriek van de kleinere en oudere die (volgens eigen verklaring van den Dir, v. d. Keuringsdienst) door hem persoonlijk (nu reeds 3 malen) is bezocht, ' Ons gebouw Concordia is niet nieuw en nu bijna overbelast (vandaar de noodzakelijkheid der nieuwe fabriek) een spinrag in een hoek, die er echter niet zat, want er is vocht en stoom, een ietwat uitgeslagen zoldering van het vocht een paar op den grond liggende gebroken eieren waren de redenen der bekeuring. Natuurlijk zal in hooger beroep moeten worden uitgemaakt, of deze bekeuring geldig is, want ons Bestuur laat het er niet bij zitten.

Een vijftal onbetwistbare en ongeldige bekeuringen zijn reeds wijselijk weer ingetrokken.

- Men ziet uit bovenstaande, dat alles eamenspant• men voelt het gewicht der zaak.

Boeren gevoelt U het ook zoo?

Dan als één man Uw schouders eronder, we moeten door de muur heen.

Laat onze nieuwe fabriek U geven nieuwe moed, en door onze donkere tijden dit de lichtende verte worden.

L. J. DE ROOIJ.

WAARDOM GEEN „MELKVEEHOUDER” MEER.

Aan onze leden deelen wij mede dat „De Melkveehouder” deze week niet meer zal verschijnen bij de leden. Al onze berichten worden uitsluitend opgenomen in „Het Nieuws” en „Het Weekblad”, in ons speciaal blad dat daarin gelegd is. Verreweg de meeste leden bleek ons, bij onderzoek, lezen reeds „Het Nieuws” of „Het Weekblad”; de anderen zullen het wel gaan doen als ze eens een poosje op proef dit blad hebben ontvangen.

Het Bestuur hoopt hiermede heel wat te besparen, en een nog verdere contributieverlaging in de toekomst te kunnen doorvoeren.

In onzen Bond was de contributie reeds laag veel lager dan in andere Provincie's, maar hierdoor werden wij ook genoodzaakt tot strakke bezuiniging. In onze industrieafdelingen zijn ook mooie resultaten bereikt, maar met heel wat kosten én moeite. We hopen dat de leden dus de genomen maatregel zullen waardeeren, maar ook dat allen nu die wat op het hart hebben dit steeds op papier zetten en aan ons secretariaat opzenden dan kunnen de leden het allen lezen en het goede ervan onthouden. Zond dus maar eens een artikelje. In het blad is voor „Elck wat wils”.

L. J. DE ROOY.

DE STEUN AAN DEN MELKVEEHOUDER

1.25 CENT PER K.G. MELK

*Mededeelingen van den regeerings-
commissaris*

De regeeringscommissaris voor de hulpverlening aan de melkveehouderij, voorzitter van de Crisis-Zuivel-Centrale, brengt het navolgende ter kennis van de belanghebbende groepen van zuivelproducenten en melkveehouders:

„Met ingang van 10 Juli 1932 zal over alle tot zuivel- of melkproducten verwerkte melk door de Crisis-Zuivel-Centrale een toeslag worden uitgekeerd van een en een vierde cent (1¼ cent) per K.G. melk met een vetgehalte van 3%. Voor de melk, welke tot kaas wordt verwerkt, wordt de toeslag verminderd met het bedrag der heffing op de daaruit bereide kaas. Deze toeslag geldt voorloopig tot en met 30 Juli 1932”.

Meer / volledige tekst in map Crisis

Toelichting.

Het is gewenscht, dat de betrokken veehouders weten, dat zij dezen toeslag uitgekeerd krijgen. De consumptiemelkveranciers vallen buiten de regeling. De prijsregeling voor de consumptiemelk dient zich aan te sluiten en zal zich ongetwijfeld aansluiten aan de gewijzigde en voor de veehouders verbeterde verhoudingen; dit wil dus zeggen, dat de consumptiemelkprijs in de periode 10 tot 31 Juli minstens 1¼ cent hooger zijn zal dan wanneer op de industrieel verwerkte melk geen toeslag verstrekt zou zijn.

De getroffen regeling is op te vatten als een voorloopige. Indien blijkt, dat het thans vastgestelde bedrag te hoog of te laag is geweest, dan zal zulks met behulp van de volgende uitkeeringen gecorrigeerd worden.

Het is te verwachten, dat vele fabrieken de uitkeering uit eigen middelen zullen voorschieten. Een verplichting daartoe bestaat er echter uit den aard der zaak niet.

Aan de veehouders, die zelf de melk verwerken, kan de toeslag eerst dan uitbetaald worden, wanneer de gegevens van de verwerkte hoeveelheden melk, berekend met behulp van normen uit de geproduceerde hoeveelheden boter of afgeleverde hoeveelheden kaas, via de controlestations ter kennis van de Crisis-Zuivel-Centrale zijn gebracht.

Hoewelaken

Ingevolge de Crisis-Zuivelwet 1932, is van 127 melkveehouders, die op 15 Juni j.l. tezamen 701 melkkoeien bezaten, in totaal f1577.25 uitgekeerd.

gem 5 á 6 koeien

Amersfoort

— In onze gemeente hebben ruim 90 melkveehouders, beschikkende over totaal 690 koeien, aanspraak gemaakt op de uitkeering per koe ingevolge de crisis-zuivelwet. Aan hen zal in totaal f1552.50 worden uitgekeerd.

gem 6 á 7 koeien

UITVOERING CRISIS-ZUIVELWET.

De regeeringscommissaris verstrekt inlichtingen.

Dezer dagen heeft de heer L. Buskmann. *Regeeringscommissaris voor de „Hulpverlening aan de melkveehouderij”*, in een der zalen van de Crisis-Zuivel-Centrale, Laan van Meerdervoort 84, aan de vertegenwoordigers van de pers een uiteenzetting gegeven van doel en werking van de Crisis Zuivelwet.¹³

Het doel is zooveel mogelijk te bevorderen, dat de veehouders hun productiekosten zullen kunnen dekken, hetgeen voor het gros der melkveehouders op verre na niet het geval is. De toestand is zo, dat in overgrote meerderheid der gevallen de melkveehouder thans den verbruiker subsidieert, die van ongewoon lage prijzen profiteert, terwijl de producent zelfs niet aan zijn productiekosten toekomt en dus dagelijks groote verliezen lijdt. (Er zijn hier en daar op zich zelf staande gevallen, waarbij die tegenstellingen minder scherp worden aangetroffen, doch zij leveren geen afspiegeling van den algemeenen toestand).

Het systeem van de Crisis-Zuivelwet, die 11 Juli 1932 in werking is getreden, komt neer op het heffen van een belasting, die door de binnenlandsche verbruikers moet worden opgebracht, omdat het nu eenmaal onmogelijk is in die heffing ook het buitenland te betrekken. De positie op de wereldmarkt is van dien aard, dat zelfs de kostende prijs voor den Nederlandschen zuivelboer bij export niet is te bereiken: deze moet dus steeds verlies nemen bij uitvoer en ook de binnenlandsche afzet levert steeds verliezen op. De nuchtere consequentie: dan het bedrijf stopzetten, kan bij een levend organisme als de veestapel is, niet worden aanvaard, wilde men de tanende welvaart niet in een totale ruïne doen omslaan.

Het is een volksbelang van de eerste orde dat Nederland als zuivel-exporteerend land voet houdt op de buitenlandsche markt: de export moet dus doorgaan.

Het is onjuist te meenen, dat de buitenlanders goedkoope boter ten onzen koste eten; als wij ze niet leveren tegen wereldprijs, koopen Engeland en Duitschland boter van Denemarken, de Oostzee-landen, Rusland, Australië en Nieuw-Zeeland en betalen dan ook niet meer dan den wereldprijs.

Het met den export gepaard gaande verlies moet worden gevonden in de belasting, die geheven wordt in den vorm van een belasting op botervet, margarine en andere z.g. spijsvetten en ook op de producten, waarin deze zijn verwerkt.

Het heffingssysteem, (dat gepaard gaat met de toepassing van negen aparte merken voor boter, voor margarine en weldra ook voor allerlei eetbare vetten) is in hoofdzaak van administratieve aard; doordat het stelsel der Crisis-Zuivel-Centrale is: belasting bij de bron, zal het publiek praktisch zeer weinig van de werking der wet bemerken, behalve de geleidelijke stijging van den boterprijs, die echter nog steeds aanzienlijk blijft beneden den prijs, die de Nederlandsche verbruiker nog in 1929 voor de boter betaalde.

De belasting bedoelt n.l. niet verder te gaan dan den veehouder een uitkeering te garandeeren, die een richtprijs van 5 à 6 cents per Liter gewone melk bereikbaar maakt, zijnde het equivalent van de onmisbare productiekosten.

Het ligt in de bedoeling in de toekomst den binnenlandschen boterprijs in den groothandel te brengen op f 1.60 per K.G., Die prijs is ook wel te bereiken.

---

13 Omdat dit de eerste, toelichting is over de CZW. Aan de lezers / leden BvMVH. Utrecht heb ik hem in deze map geplaatst, voor verdere gegevens over (zuivel) crisismaatregelen zie speciale MAP (ZHN.)

In 1931 bedroeg onze totale boterproductie $\pm$ 86 miljoen K.G. boter, waarvan wij er 60 miljoen K.G. zelf hebben geconsumeerd en 29 miljoen K.G. hebben, uitgevoerd. (Er is n.l. ook buitenlandsche boter ingevoerd). Voor 1932 wordt het eigen gebruik geschat op 45 miljoen K.G.; de productie inclusief import op 80 miljoen K.G. en de export op 20 miljoen K.G. Het restant, 15 miljoen K.G., wordt verwerkt in de margarine, die daardoor ook duurder wordt, maar tevens van beter kwaliteit en voedzamer. (Het binnenlandsche gebruik van boter in totaal zou op deze wijze in totaal gelijk blijven. Tevens komt een aparte belasting op margarine).

De prijsregeling zal nu als volgt geschieden.

Tot heden werd de boterprijs voor den groothandel vastgesteld door de Leeuwarder notering (Vrijdags). In het vervolg wordt de notering beheerscht door de politiek der Crisis-Zuivel-Wet.

De accijns wordt gestort in het Crisis-Zuivelfonds en uit dit Fonds worden de zuivelboeren gesteund. Zoo zal b.v. aan de boeren 1.25 cent per Liter melk van 3% vet worden uitgekeerd voor de periode van 11 tot en met 30 Juli.

Exporteurs, die boter naar het buitenland zenden, ontvangen bij den export den accijns terug. Daardoor zijn zij in staat naar het buitenland te blijven exporteeren tegen wereldprijs.

Om te voorkomen, dat er in boter naar het buitenland wordt gespeculeerd, worden alleen uitvoervergunningen verleend ten aanzien van vaste handelsrelaties van den exporteur.

De prijs van de boter is niet constant. Wordt ze duurder, dan stijgt ook de prijs van de margarine. De regeling voor de margarinedistributie is zoo, dat de verschillende categorieën margarine-gebruikers naar eigen verlangens worden bediend. (Israëlieten,, vegetariërs, e.a.)

Bij het mengen van boter met margarine (25 pct. boter en 75 pct. margarine) wordt een zeer strenge controle uitgeoefend in de fabrieken en meng-inrichtingen. Hoe de distributie zal geschieden van de onvermengde margarine aan het financieel meest zwakke deel van onze bevolking, staat nog niet vast.

Evenmin is er reeds een regeling geprojecteerd over de wijze, waarop de andere spijsvetten, die margarine zullen kunnen vervangen, zullen worden belast.

Het is de bedoeling de bestaande verhoudingen en relaties zooveel mogelijk intact te laten.

Ook op de kaas zal een heffing worden gelegd, die uit den aard der zaak lager zal zijn dan op de boter, omdat er minder botervet inzit. Het geheele systeem toch berust op het belasten van het botervet.

De consumptiemelk valt buiten de regeling, in zooverre, dat aangenomen moet worden, dat als de industriemelk (dat is de melk, die verwerkt wordt tot boter, kaas, melkpoeder en gecondenseerde melk) in prijs stijgt, de consumptiemelk automatisch ook in prijs zal omhoog gaan. Indien dit niet zoo ware, werd deze melk immers aan de industrie ter verwerking aangeboden, omdat dit voor den producent dan loonender is.

Uitvoerig is, met behulp van graphische voorstellingen en overvloedig cijfermateriaal, stilgestaan bij de zeer ingewikkelde techniek van de uitvoering der wet, die in zeer korten tijd moest worden voorbereid, teneinde zoo spoedig mogelijk den kritieken toestand voor de veehouderij te ontspannen. Dit doel is, dank zij ingespannen arbeid en krachtige medewerking van de betrokken departementen, aanvankelijk bereikt, ook al valt op dit oogenblik nog in het geheel niet te voorspellen, of aan de gekoesterde verwachtingen zal worden voldaan, gezien het uiterst onzekere van den wereldtoestand, die in niet geringe mate de positie van ons zuivelwezen beheerscht.

Woerdensch Weekblad, 11/06/1932;

Ons blad „De Melkerij.”

Ons blad dat nu als inlegblad in „Het Nieuws en „Het Weekblad voor Woerden en Omstreken” reeds eenige malen is verschenen zal velen ongetwijfeld zeer goed hebben aangedaan, en vele zullen deze besparing waardeeren.

Het blad in zijn geheel genomen biedt voor „Elck wat wils”, terwijl het actueele verenigingsnieuws in ons lijfblad „De Melkerij” is te vinden.

Daar bijna alle leden reeds lezer waren zal degene die nog geen lezer is zeker nu overgaan tot het nemen van een abonnement.

Daar de niet-lezers het blad niet langer wordt toegezonden beteekent het wachten met zich als abonné op te geven, het missen van noodzakelijke wetenschap voor het bedrijf.

L. J. DE ROOIJ.

HOE STAAT HET MET DE NIEUWE MELKFABRIEK?

Deze vraag wordt ons de laatste weken herhaaldelijk gesteld, en daarom is het gewenscht er enkele woorden over te schrijven.

Ofschoon onmiddellijk na de aankoop van het gebouw in de Lauwerecht is begonnen de plannen te maken tot verbouwing en inrichting tot Zuivelfabriek en Melkinrichting zijn wij met de Gemeente Utrecht nog niet zoo ver dat wij de vergunning hebben.

Wij vermoeden dat het nu in verloop van een week toch wel voor elkaar zal komen, en definitief aan het werk kan worden begonnen. Om in Utrecht vergunning voor een Melkinrichting te krijgen wordt zeer veel voor gevorderd, omdat het gemeentebestuur door ervaring al zoo veel geleerd heeft, dat alles uiterst goed van te voren geregeld moet zijn, om eventueele klachten van de bewoners naderhand te voorkomen.

Ten eerste moet de verbouwing zoodanig plaats hebben dat het de goedkeuring van de schoonheidscommissie kan wegdragen. Voorts moet de capaciteit van alle zuivelwerktuigen, en motoren worden opgegeven, de druk van den stoomketel enz., omdat dit verband houdt met de hinderwet.

Om een aanvraag tot het Gemeentebestuur om goedkeuring te kunnen doen, moest eerst dus vaststaan ons plan van inrichting der fabriek als zuivelfabriek. Daarna pas kan de verbouwing plaats hebben. Gelijk wij vóór den koop reeds, hadden gezien leent het gebouw er zich uitstekend voor.

Om financieel de nieuwe fabriek voor elkaar te krijgen zal er door de heeren grondbezitters en de veehouders moeten worden saamgewerkt, omdat het alleen pas mogelijk is wanneer allen hieraan mede doen.

Ook de groote heeren klagen over de slechte tijdsomstandigheden wanneer men hen bezoekt. Men zegt wij ontvangen haast niet meer en de lasten blijven hoog. Van hen kunnen wij alles dus ook niet vorderen, en de boeren zullen naar omstandigheden moeten medewerken.

Jammer is het dat zij in het algemeen nog niet goed begrijpen, dat er door de macht van het kleine zooveel tot stand kan komen. Als men daarvan overtuigd was zou men zeker veel beter het kwartje per lid en per week aan *Concordia* hebben afgedragen.

In de afgelopen week ontvingen wij van de Afd. de Bilt *f*15.- en Werkhoven *f*9.-, terwijl er de twee weken te voren niets is afgedragen. Dat is geen nakomen van een organisatie besluit, terwijl het geld in *Concordia* zoo goed besteed is.

Er wordt bij *Concordia* voor een zeer matig loon, lang en hard gewerkt, omdat het eenmaal moet om zich vooruit te werken. Alleen met weinig uitgeven en hard werken, vermits de leiding goed is, kan een kleine zaak er boven op komen.

Volgende week zal er een vergadering met alle afdeulingsbesturen worden belegd om den financieelen toestand van de nieuwe fabriek te regelen. Ik vermoed dat het voorstel zal zijn, dat elke afdeling, naarmate haar ledental, opgedragen zal worden een minimum bedrag bij elkaar te brengen. Hoe zij dit doen; een bedrag in eens, of dat zij gelegenheid bieden het in verschillende termijnen te voldoen kunnen wij m.i. gerust aan de Afdeulingsbesturen over laten. Het moet gaan over alle leden van den bond, dis ook in het industriegebied. De boeren moeten leren samenwerken en begrijpen dat het alleen met hard werken niet is te halen, en boven-

dien, dat, men het veel verder zal brengen door enkele duizenden guldens bij *Concordia* op een hoopje te brengen, dan dat ieder een paar guldens meer in zijn kas zou hebben.

De nieuwe fabriek is noodzakelijk, en het noodzakelijke moet en kan er komen. Daarvoor gaan wij met lust werken, omdat de resultaten in de melkprijsregeling, en vooral in het uit de markt nemen van de goedkoopste melk, voor de boeren reeds duidelijk zichthaar zijn.

Het moet voor de leden gewoonte worden wanneer men zijn melk wil verkoopen, of wanneer de afnemers de prijs niet betalen zij deze aan „*Concordia*” aanbieden. De melk moet meer in één hand, in „*Concordia*” komen, dan worden de consumptieplaatsen niet meer overladen met melk, waardoor een behoorlijke prijs is te handhaven. De rest wordt dan verwerkt, of zoo economisch mogelijk weggevoerd, zoodat de boeren de hoogste prijs kunnen ontvangen. Met de zeggenschap in het melkvraagstuk zijn wij te Utrecht in klimmende lijn, en nu nog de nieuwe fabriek dan zijn wij er mooi boven op.

Woerdensch Weekblad, 13/08/1932; p. 11/15

N.V. MELKINRICHTING EN ZUIVEL-FABRIEK „CONCORDIA”.

De laatste dagen wordt Concordia door de bondsleden nog al wat melk opgedrongen die de betrokken veehouders zelf moeilijk kunnen houden. Dientengevolge wordt er aan de fabriek Concordia veel meer melk verwerkt dan er voor de boter en karnemelk voor onze afnemers en cliënten noodig is.

In het belang van den melkprijs verzoeken wij de leden zooveel mogelijk boter en voerkarnemelk van de fabriek af te nemen.

J. A. JONGERIUS.

Woerdensch Weekblad, 13/08/1932; p. 11/15

DE KWARTJESSTEUNREGELING VOOR „CONCORDIA” THANS GEEINDIGD.

Verleden week is in de vergadering met alle Afdelingsbesturen besloten nu met het kapitaalbijeenbrengen voor de nieuwe fabriek bij de leden een aanvang wordt gemaakt, met het ophalen van de kwartjes op te houden. Van een melkoorlog kan men nu immers niet meer spreken, want het is eenvoudig een scherpe concurrentie-strijd geworden.

De Afdelingsbesturen welke nog geld van „kwartjes” in hun bezit hebben, worden beëld verzocht dit spoedig af te dragen, opdat ik in de courant er een volledig overzicht van kan geven.

Thans ontvingen wij nog van de afdeling Bunnik f 10.—; Werkhoven f 9.—; Schalkwijk f 7.50 en nagekomen uit Oudenrijn f 2.—.

VOOR TIEN GULDEN PER LID EEN NIEUWE MELKFABRIEK.

Door de Commissarissen van Concordia is een berekening gemaakt voor de gelden benodigd voor den bouw, en inrichting met machines, enz., van de nieuwe Melkinrichting en Zuivelfabriek.

Begrijpelijk kunnen wij hier alles niet openlijk in de courant publiceeren, maar wij verklaren, dat wanneer elk lid van den bond tien gulden bijdraagt — de een kan meer doen dan de andere — wij ons kunnen redden. Dit is toch werkelijk voor zulk een mooi deel geen hoog bedrag. Hoewel wij erkennen dat de tijdsomstandigheden slecht zijn kan het met een goeden wil gemakkelijk voor elkaar komen.

Niemand onttrekke zich thans aan deze kleine opoffering en spore ook nog anderen, die soms nog geen lid zijn aan tot een bijdrage.

Groote dingen met kleine offers tot stand brengen is alleen mogelijk wanneer alle veehouders medewerken.

BOND VAN MELKVEEHOUDERS

EINDVERSLAG VAN DE KWARTJES BIJDRAGEN VOOR „CONCORDIA.”

In de afgelopen week is door de Afdeeling- de Bilt nog afgedragen *f* 11,50.

„*De kwartjes bijdrage*” is een besluit van de Alg. vergadering van den bond van melkveeouders gehouden 22 Maart j.l. De bedoeling van deze instelling was, om uit de daardoor verkregen baten te kunnen bekostigen de aanstelling van hulppersoneel voor „*Concordia*” en eenige straatcolporteurs, welke laatste noodig waren om de omzet van consumptiemelk zoo hoog mogelijk op te voeren.

Het was inderdaad een mooi besluit om zodoende door „*de macht van het klein*” groote dingen tot stand te brengen.

De berekening is dat er in de kringen Utrecht, Hilversum en Baarn ongeveer 1000 consumptiemelkers zijn. Immers ook de kaashoeren die in de consumptiekring wonen en des winters consumptiemelk afleveren hebben groot belang hij een sterker invloed van „*Concordia*” op den melkprijs. Per week had dus aan kwartjes binnen behooren te komen 1000 x 25 cent is *f* 250. In de 18 weken dat dit besluit gold had er al zon 18 x *f* 250 is *f* 4.500 binnen moeten zijn.

In werkelijkheid is er afgedragen als volgt:

Utrecht	<i>f</i> 276,25
Oudenrijn	„ 158,25
De Bilt	„ 106,50
Vleuten	„ 103,85
Maartensdijk	„ 103,75
Jutphaas	„ 87,25
Eemnes	„ 72,75
Bunnik	„ 67,90
Werkhoven	„ 61,50
Schalkwijk	„ 50,75
Loosdrecht	„ 47,15
Harmelen	„ 40,50
Tienhoven	„ 41,--
Westbroek	„ 30,--
Maarsse	„ 30,--
Houten	„ 30,--
	<u>„ 30,--</u>
	<i>f</i> 1307,40

Aan arbeid is door mij in die 18 weken	Uitbetaald	<i>f</i> 1297,55.
	Ontvangsten	<i>f</i> 1307,50
	Uitgaven	<u><i>f</i> 1297,85</u>
	Over	<i>f</i> 9,55

Het bedrag van *f* 9,55 is door mij aan den Procuratiehouder van „*Concordia*”, den heer G. van Herwaarden afgedragen.

Uit bovenstaande becijfering blijkt, dat er bij een goede medewerking ontvangen zou zijn *f* 4500 en er in werkelijkheid slechts ontvangen is *f* 1307,40.

De Afdeelingen die boven aan het lijstje voorkomen - en in het bijzonder de Afdeeling Utrecht - hebben hun best gedaan. Daar kwamen ook wel moeilijkheden voor, maar men heeft ze weten te overwinnen. Dat moeilijkheden zich voordoen is immers bij alle zaken het geval, doch als men ze bestrijdt worden ze minder. Men moet in het leven leeren de kleine moeilijkheden te vergeten, en dit zal geschieden indien men het groote doel in het oog houdt.

De Afdelingen die onder aan het lijstje voorkomen hebben de moed te vroeg laten zinken, want sinds mijn vorige publicatie in het nummer van 3 Juni is daar niets meer bijgekomen. Weer andere afdelingen hebben er *niets* aan gedaan, zij hadden althans dit gedeeltelijk moeten doen.

Om nu maar eens een voorbeeld te noemen. In Breukelen zijn eenige consumptieleveranciers, waarom is door het bestuur daar niet aangeklopt om het kwartje per week? Die consumptiemelkers komen wel bij den Bond en „Concordia” als zij den prijs voor hun melk niet kunnen krijgen. Mijns inziens ligt het in hoofdzaak hieraan, dat het afdelingsbestuur zijn taak ten schade van de algemeene zaak te licht heeft opgevat. Hoewel wij over het algemeen over het bondswerk, gezien de tijdsomstandigheden, tevreden kunnen zijn, kan ik toch niet nalaten te verklaren, dat het jammer is, dat de boeren niet meer voor hun organisatie over hebben.

Immers een kwartje per week was voor iemand een onoverkomenlijk bezwaar. Het is te prijzen, dat de boer in het algemeen zuinig is, maar het is verkeerde zuinigheid wanneer men er niet genoeg voor over heeft, om zijn organisatie sterk te maken. Zie maar eens naar de andere standen in onze maatschappij, hoe aanmerkelijk veel beter zij het hebben, hoeveel meer invloed zij kunnen uitoefenen ook op het regeeringsbeleid. Dat zouden ook zij niet hebben, zonder hun sterke organisatie.

Willen wij, boeren, iets bereiken dan moeten wij onze vereenigingen steunen en er voor strijden.

Wij moeten niet zitten piekeren op kleinigheden, en daarom lauw voor de zaak blijven. Gaat het bij den bond of „Concordia” niet naar uw wensch, of meent gij dat verschillende dingen beter kunnen, komt het dan met ons bespreken. Wij zijn gaarne bereid U te woord te staan.

Als men de moeilijkheden, en tegenwerking eens wist, waarmede de Directie van „Concordia” te maken heeft, tegenwerking, ook vaak nog van hooggeplaatste personen, dan zou men de menschen bewonderen die ondanks dat, toch de leiding niet opgeven.

Hoe sommigen over de boeren denken, daarvan ondervonden ondergeteekende en de heer Van Herwaarden dezer dagen nog een kras staaltje. Wij waren bij een der Utrechtsche Notarissen en kwamen daar voor vereenigingszaken. Al onmiddellijk, nog voor dat wij goed hadden kunnen uitspreken was het antwoord: „Houdt maar op, want ik heb niets op met de boeren! Dat zijn mijn grootste vijanden! Is dat geen taal om de boeren tot communist te maken?”

Is dat een antwoord voor die harde werkers van vroeg tot laat, en die nog minder verdienen dan een werklooze aan „Steun” ontvangt.

Vrienden dat die Notaris zoo boos werd, mag voor hem zelf ongelukkig heelen, maar wij beschouwen dit als een bewijs dat er door de boerenorganisaties nog al stevig wordt gewerkt voor pachtverlaging, voor een behoorlijke regeling voor de hypotheekboeren en daarom vermoeden wij, was die notaris zoo boos.

Laten wij zoo doorwerken. De boerenstand is over het algemeen, een geloovig volk, en moet niets van het communisme hebben; maar laten wij vlijtig doorwerken, opdat wij verbetering bereiken. Wij moeten het echter eerlijk bekennen, de huidige zeer slechten toestand maakt de menschen onverschillig.

Steunt daarom Uw organisatie, en nu de kwartjesinning is opgeheven „Concordia” met zijn 10 gulden plan in het vorige nummer door den Commissaris, De Wit zoo duidelijk uiteengezet.

„Concordia” wil immers de hoofdbron van inkomsten, de melkprijzen verheffen. Is er schoo-
ner doel?

J. A. JONGERIUS.

STERKERE REGEERINGSMAATREGELEN VOOR DE MELKPRIJZEN NOODZAKELIJK

Nog nooit en nimmer in het 17-jarig bestaan van den *Utrechtschen bond van melkveehouders* heb ik een tijdperk gekend, dat de melkprijzen zoo slecht zijn als thans. Als voorzitter van den bond, en mede met de leiding van „*Concordia*” belast ben ik er van overtuigd, dat het zóó niet langer kan blijven. Er dienen strakkere maatregelen te worden genomen, voorbereid door menschen uit de practijk.

Laten wij het maar eerlijk zeggen, en in regeerinsgelederen zegt men het ook, dat de uitwerking van de regeeringsbemoeningen omtrent de melk nog niet een voldoende resultaat hebben bereikt.

Op verschillende plaatsen in ons land zijn dan ook conflicten tusschen de veehouders en den melkhandel uitgebroken, omdat de consumptiemelkprijs voor den boer de onkosten niet dekt. De lage industriemelkprijs op eenige afstand van de steden maakt het onmogelijk voor den bonafide melkhandel, de consumptieboer en een behoorlijken prijs voor de melk te geven.

De Utrechtschen bond van melkveehouders zag in de afgeloopen winter al in, dat er in dezen tijd bijzondere maatregelen genomen dienen te worden. Daarom stelde men het gemeentebestuur van Utrecht voor de ontworpen bondsregeling te aanvaarden, waardoor een scheiding gemaakt werd tusschen de consumptie en industriemelkers.

Jammer dat dit door het gemeentebestuur niet is aangenomen, want de toestand loopt thans zoo - gelijk wij toen al voorzien hadden - dat men er *niet buiten zal kunnen*. De Regeering wordt thans *zoo dringend* om verbetering van de melkprijzen gevraagd, dat zij waarschijnlijk tot een soortgelijke regeling, zooals wij van de winter hebben voorgesteld districtelijk zal moeten overgaan.

Indien de regeering er toe mocht besluiten zal zulks nergens gemakkelijker en mooier voor elkaar kunnen komen dan te Utrecht. Immers de Crisiszuivelwet, of wel de wet om steun te geven aan de melkveehouderij, is een wetje tot steun voor de boeren. Begrijpelijk dienen de boeren daarin de hoofdleiding te hebben, en kunnen daarin ook wel enkele melkhandelaren zitting hebben om te waken dat hunne belangen niet geschaad worden. De boeren kunnen te Utrecht beschikken over een mooie organisatie, de bond van melkveehouders. Een organisatie die jaren gewerkt heeft om de boeren toe te brengen saamhoorig te worden, en op het gebied van de melk elkander te verstaan.

Naast die organisatie heeft men de N.V. Melkinrichting „*Concordia*” die bij de uitvoering van dergelijke plannen van groote beteekenis kan zijn. Immers wil men bij de consumptiemelk verbeering brengen zal de verkoop van melk door de boeren aan de melkhandel over een verkoopbureau moeten geschieden. Vanzelf zal men hier met tekorten, en overvloed van melk te maken krijgen, en zodoende kan door deze N.V. nuttig werk in het belang van de zaak worden verricht.

In verband met de dingen welke zeer waarschijnlijk tot stand zullen moeten komen is het noodzakelijk dat de boeren flink eensgezind naast elkander staan.

Het bewijs dat men voorheen consumptiemelker is geweest kan mooi worden aangetoond door het lidmaatschap van den bond van melkveehouders, voor welke levering men staat in-geschreven.

Voor de medewerking bij alle regeerinsbemoeiingen moet men de organisaties hebben die daarvoor het meest zijn aangewezen, en dit zijn voor de melk in West-Nederland de prov. Bonden van Melkveehouders.

„CONCORDIA” EN HAAR 10-GULDEN PLAN.

Geachte leden en collega's!

Het is welhaast een jaar geleden, dat het bestuur van den Melkveehoudersbond, zulks op verlangen van een daartoe belegde Algemeene vergadering, besloot de tot dien tijd toe steeds bestaan hebbende samenwerking met de Utrechtsche Melkslijtersorganisaties tot regeling van den melkprijs, te verbreken, en met *Concordia*, de boeren-melkinrichting, als wapen in de hand, den strijd aan te binden met hen, die voor geen redelijke regeling van den melkprijs meer vatbaar schenen te zijn. Het is U allen bekend met hoeveel enthousiasme onze leiders zoowel als zij die daadwerkelijk aan den strijd deelnamen, vervuld waren en nog zijn, omdat zij een schitterend doel voor oogen hebben. Dat doel bestaat uiteindelijk hierin, dat de tijd rijp is om de prijsstelling der melk zoodanig door de boeren-organisatie ofte wel de Melkveehoudersbond te doen regelen, dat er een behoorlijk bestaan voor ons, veehouders, gewaarborgd is.

Het stemt inderdaad tot vreugde te zien, wat tot bereiking van dit doel het afgelopen jaar reeds gewrocht is, ondanks de vele en ontzettende moeilijkheden welke te overwinnen waren en nog zijn, niet het minst door de groote en soms unfaire bestrijding en tegenwerking, welke *Concordia* en de Bond van de zijde van den melkhandel en anderen heeft te doorstaan.

Desniettemin heeft *Concordia*, het sterke fort, al deze aanvallen en moeilijkheden het hoofd weten te bieden, al zijn er uiteraard ook wel eens fouten gemaakt, Dankbaar mag dan ook geconstateerd worden, dat deze strijd, welke, natuurlijk vooral in den beginne geld kostte, mogelijk was door uwe medewerking in den vorm van het verstrekken van strijdkapitaal, alsmede van de bekende kwartjes.

Door de even plotselinge als enorme uitbreiding van het aantal zelfventende boeren en slijters en de daarmee gelukkig gepaard gaande groote omzet van melk en melkproducten, bleek aldra, dat de bestaande fabriek voor een goede exploitatie veel te klein was.

Goede raad was duur! Maar desniettemin meende zoowel het bestuur van *Concordia* als van den Bond dat de koe bij de horens gevat moest worden en in gemeen overleg besloot men tenslotte tot den aankoop van een bestaande fabriek aan de Lauverecht te Utrecht. Wie koopt moet echter betalen. Te meer wanneer men bedenkt, dat het aangekochte pand zoodanig moet worden ingericht, dat het aan alle te stellen eischen van den Keuringsdienst moet voldoen om den toets der critiek te kunnen doorstaan. Het zal u wel duidelijk zijn, dat ook hiervoor wederom geld noodig was.

Vol vertrouwen kwamen onze leiders in den afgelopen zomer dan ook met een voorstel in eene algemeene ledenvergadering om iederen veehouder *f* 10 te doen bijdragen tot delging van de koopsom en verbouwingskosten. Aldus werd besloten, maar.... de tastbare resultaten van het thans zoo bekoelde 10-gulden plan bleven zeer gering!

Toch zal er gebouwd moeten worden, willen de Utrechtsche boeren en met hen *Concordia* en de Melkveehoudersbond hun huidige sterke positie niet alleen behouden, maar vooral ook tot een glorieus einde brengen. Te dien einde besloten de beide besturen het 10-gulden plan nogmaals den leden voor oogen te houden. Eene commissie werd benoemd welke dit plan nader zal ten uitvoer brengen en de te innen gelden zal beheeren. De algemeene ledenvergadering van 24 November j.l. schonk haar goedkeuring aan dit plan. Het is de bedoeling, dat de besturen der plaatselijke afdelingen hiervoor met een inteekenlijst bij alle veehouders zullen

rondgaan. Is op deze wijze een kapitaal van minstens f20.000 gegarandeerd, dan zal worden overgegaan tot inning daarvan, waarna in eene daartoe te houden ledenvergadering de besteding van dit geld nader zal worden besproken en tevens de basis waarop de leiding van *Concordia* zal moeten berusten.

Ondergetekenden, vormende de „*Commissie van Beheer*” hebben deze zware opdracht met vreugde aanvaard, omdat zij zoo diep overtuigd zijn van de noodzakelijkheid der nieuwe fabriek. Gij, veehouders, hebt het in uw hand om het 10-gulden plan te doen slagen en het werk der commissie te verlichten. Teekent daarom allen zonder uitzondering, wel bedenkende, dat het gaat om het zijn of niet zijn van *Concordia*. Slaagt onze actie niet, dan doet ge slechts den melkhandel, onze tegenstanders, een groot, ja zéér groot plezier en dan is het ook voor de toekomst met uw medezeggingschap over den melkprijs voor altijd gedaan. En dat wilt ge, als rechtgeaard veehouder toch zeker niet! Bedenk dit wilt!

Gij kunt voorkomen, dat onze leiders t.z.t. zullen moeten uitroepen:
„*Niet door den vijand verslagen, maar door vriendenhand verlaten. ...!*”

De Commissie van Beheer:
W. v.d. Meent, Hilversum, Voorzitter.
J. A. de Gier, IJsselstein.
C. Maes, Breukelen.
D. C. de Ridder, Zuilen.
J. Th. de Wit, Achttienhoven. Secretaris.

1933

Woerdensch Weekblad, 1933-01-21

CONCORDIA-NIEUWS.

BENOEMINGEN:

In het bestuur der N.V. *Stoomzuivelfabriek en Melkinrichting Concordia* te Utrecht zijn de laatste dagen verschillende veranderingen gekomen.

Op zijn verzoek is aan den heer S. D. de Leeuw met ingang van 1 Jan. 1933 eervol ontslag verleend als Commissaris der vennootschap. Het is te betreuren dat de heer de Leeuw, die een helderen kijk had op de zaken, gemeend heeft heen te moeten gaan. Zijn vacature blijft onvervuld.

Om formeele redenen is in de Aandeelhoudersvergadering van 12 Januari j.l. op de meest eervolle wijze ontslag verleend aan den heer L. J. de Rooy, als directeur der N.V. en is als zoodanig gekozen voor den tijd van zes maanden de heer J. A. Jongerius te Maartensdijk. Met algemeene stemmen werden hierna als commissaris herkozen de heeren Jac. Uiterwaal, G. v.d. Lee, N. De Kogel en Th. J. de Wit.

Door zijn verkiezing tot Directeur is de heer Jongerius afgetreden als President. Commissaris omdat beide functies niet vereenigbaar zijn.

In zijn plaats werd als Commissaris gekozen de heer C. J. de Groot Jr. te Utrecht. De heer de Groot heeft o.a. de eerste maanden van den melkoorlog in de fabriek veel en goed werk verricht en zal in de toekomst naar we hopen, nog veel practisch werk van de N.V. verrichten.

In de bestuursvergadering van 13 Jan. j.l. hebben de Commissarissen hierop de bestuursfuncties als volgt verdeeld:

- G. v.d. Lee: President-Commissaris;
- N. de Kogel: 2e Voorzitter en Commissaris;
- Jac Uiterwaal: Commissaris;
- Th. J de Wit: Secretaris en Commissaris;
- C. J. de Groot: 2e Secretaris en Commissaris.

Het bestuur bestaat thans dus weer uit 5 commissarissen.

TJ. J. DE WIT.

EEN JAAR MELKOORLOG.

29 Januari 1932-29 Januari 1933.

Zondag 29 Januari as. herdenken wij het feit, dat vóór een jaar de *melkoorlog* te Utrecht uitbrak. Voorzeker was de proclamatie van den melkoorlog die dien dag een feit werd, een gebeurtenis, een evenement van gewicht voor den melkveehoudersbond, in 't bijzonder en voor de bewoners van het aloude sticht en ver daarbuiten in 't algemeen.

29 Jan. 1932 zal voorzeker als een historische dag worden vastgegrift in de geschiedenis der jaren, want ongetwijfeld zal zij hare uitwerking na verschillende decennia nog doen gevoelen.¹⁴

Eenerzijds door een veranderde wijze van prijsbepaling wellicht, anderzijds, naar we hopen, doordat een sterk *Concordia* te zijner tijd moge herinneren aan de dagen die wij thans beleven en reeds beleefd hebben. Het afgelopen jaar alleen reeds is van zoo groots beteekenis, heeft reeds zulk een ommekeer gebracht in het wezen van de melkindustrie en hare prijsbepaling, dat het als een historisch jaar zal worden vastgelegd afgezien van hetgeen we nog zullen beleven in de komende jaren, welke trouwens ook wel van gewicht zullen worden, 29 Januari 1932!

Wat al herinneringen roept deze datum ons voor den geest, als wij terugdenken aan dien dag, aan de volgende daden, waarin door zoo talloos velen met een laaiend enthousiasme de strijd, een broodstrijd, legen den Utrechtschen Melkhandel werd aangeboden om hen te toonen en te leeren, dat ook den boer een redelijken prijs voor zijn melk toekomt. Steeds driester immers werd de wijze waarop de kopstukken uit den handel vóór den melkoorlog zich trachtten meester te maken van de hegemonie over den melk, den melkprijs en, als logisch gevolg daarvan, over de boeren zelve!

Wij melkveehouders, waren zachtjes aan het speeltuig van den handel geworden. Wij mochten genoeg nemen met een melkprijs die zij ons naar willekeur toedachten. Maar de kruik gaat zoo lang te water, tot ze barst, zegt een spreekwoord, en niet te vergeefs. Terwijl de handel dacht den macht der boeren te kunnen breken, hunne fundamenten (Bond en *Concordia*) te ondergraven, groef zij met een haar eigen graf!

Toen zij meende in Jan. 1932 den melkprijs van 7 op cent te moeten brengen (nota bene in een tijd van schaarschte aan melk) en ondanks lange onderhandelingen, vele vergaderingen en strijd in eigen gelederen, toch zijn wil decreeteerde, ja, toen barstte de kruik, want onze boeren waren het gesar moede, zij riepen om strijd, om den strijd! En ofschoon het hoofdbestuur nog tot toegeven maande, viel den 26sten Januari het besluit, de oorlog was verklaard!

De boeren waren niet bang meer, zij hadden immers niets meer te verliezen, maar slechts te winnen wat hen reeds ontnomen was. Doch ook de melkhandel was toen nog niet bang, immers, zoo redeneerden en dachten zij, de boeren doen niets en geven op het laatste moment nog wel weer toe, en zoo niet, dan trotseeren we die 2 of 3 nieuwe onderloopers ook nog wel.

Zij hadden ditmaal echter buiten den waard gerekend. En dat de handel er spijt van kreeg, bleek reeds den eersten dag van den oorlog en blijkt nog dagelijks. Want geen 2 of 3, maar meer dan 50 boerenzoons en anderen gordden zich toen de wapenen om en rukten op den

---

¹⁴ Vet aangezet door ZHN.

vroegen morgen van 29 Januari 1932 als een leger doodskop-huzaren naar de aloude Domstad op. Vanuit alle windrichtingen kwamen zij met hun wagens en stellen gereden naar de bakermat, naar het hoofdkwartier „*Concordia*”, en aldaar voorzien van melk en vlamme op-schriften, streken zij als een leger sprinkhanen over de stad neer. Het was hun ernst, en geen wijk of straat werd vergeten, de woede van den handel ten spijt. Wat er dien dag omging onder de melkhandelaars is met geen pen te beschrijven, maar één ding staat vast, de eerste nederlaag hadden ze dien dag geleden.

Dat heeft o.g. als een der 50 strijders zelve kunnen constateeren. Op den Heerenweg o.a. verkocht o.g. met zijn trouwen helper, den heer H. J. Verheul, huis aan huis en sloegen we de melkboeren (in figuurlijken zin) van de straat. Nog zie ik dien melkboer daar uit de buurt, triomphantelijk een melkkan omhoog houdend alsof hij zeggen wilde: „ik heb ook nog ‘n kan”. Op den Kruisweg opereerend, ontmoetten we aldaar de heergen van Vulpen met hun brik. Er boven op stond de man van het vak, de heer Ant. Verheul, met twee potdeksels musicerend, als bewijs van hun zege, zij zijn reeds ledig! Vermoeiend, maar ook heerlijk waren ze, die eerste dagen van den ontombaren strijd, een genot voor hem die voorheen en van nabij de krenterige handelspolitiek van den handel heeft kunnen aanschouwen en nu in de gelegenheid was het hen „betaald” te zetten.

Met leeuwenmoed heeft het wakkere venterscorps gevochten de eerste weken om een zoo groot mogelijk debiet in de stad te veroveren. Duizenden liters melk werden dagelijks gedistribueerd en terwijl ons leger thans niet meer aanvallend, doch meer verdedigend opereert, mogen we dankbaar constateeren, dat het op heden nog onverzwakt en doelbewust voortgaat de rechten van den boer en zien zelve te verdedigen.

29 Januari 1933 Aan den vooravond van ons 1-jarig jubileum zal meenigeen zich wel eens afvragen, wat zijn de resultaten van den melkoorlog? Daarover willen we in ons nummer van volgende week het eens uitvoerig hebben.

Th. J. DE WIT. Comm. N.V. „*Concordia*”.

CONCORDIA-NIEUWS. - door J.A. Jongerius 29 JANUARI 1932-1933.

Thans een jaar geleden sinds het ontstaan van het Utrechtsce Melkconflict.

29 Januari is het een jaar geleden dat het melkconflict daadwerkelijk is aangevangen, en ik meen dat deze gebeurtenis niet onopgemerkt voorbij mag gaan. Niet dat wij een jubeltoon kunnen aanheffen over het feit, dat er geen overeenstemming is met den melkhandel, dat zou immers verkeerd zijn, want samenwerking en eensgezindheid is het mooiste wat er is. Die dienen wij altijd te bevorderen. Doch het is een feit, de melkoorlog is *niet door onzen schuld* ontstaan, en wij zijn er toe genoodzaakt voor zelfbehoud. Daarom mag het zeker een heele prestatie worden genoemd, dat wij na een jaar van geweldige tegenwerking nog weerstand kunnen bieden.

Dat dit conflict lang zou duren was begrijpelijk, omdat het besluit door beide partijen pas na rijp beraad genomen was. Immers reeds van Januari 1932 begonnen de onderhandelingen over één cent verlaging van den melkprijs. De betrokken partijen konden daarover geen overeenstemming krijgen, zoodat de Arbitragecommissie ter hulp werd geroepen. Toen deze een uitspraak moest doen had de melkhandel reeds de prijs bij de consumenten verlaagd, en dientengevolge was het voor de arbiters moeilijk de boerenprijs te handhaven, hetwelk dan ook niet is geschied.

De boeren werden toen ter Algemeene vergadering geroepen om over het feit te beslissen, de melkoorlog, of niet?

Met overgrootte meerderheid werd besloten den strijd aan te binden, en door zelf distributie van melk de melkhandel meer uit te schakelen.

Ik herinner mij nog de eerste dagen van het conflict toen er alle avonden artikelen van de veehouders, of melkhandel in de couranten voorkwamen. Met groote belangstelling werden die door velen gevolgd en tot spijt van de lezers werd, omdat enkele inzenders wat te persoonlijk werden, door de Red. de pas afgesneden.

In het begin van den melkoorlog was het een mooi gezicht die biljetten op de wagens: *steunt de arme boeren*.

Door deze artikelen en flinke slagwoorden op de wagens werden de Burgers van Utrecht rijp gemaakt om melk van de boeren te betrekken, en wie een beetje handig was had in een paar dagen een flink klantententwijk bij elkaar. Bij verschillenden was het soms wel een heele toer om hen aan het verstand te brengen dat het geen melkbezorgen was voor een paar dagen, maar blijvend. Geen wonder ook dat zij twijfelden, want ze waren vroeger ook wel eens gefopt geweest.

Dit is werkelijk de eerste maal dat de boeren op dit punt eens goed voet bij stuk houden, en de klanten hebben dientengevolge ook vertrouwen gekregen dat de levering van blijvenden aard zal zijn.

Ik geloof dat de klanten en de nieuwe melkverkoopers geen spijt hebben van die stap. Eerstgenoemden hebben voor een matigen prijs uitstekende kwaliteit melk, en voor de anderen, vooral als het zoons van veehouders zijn, is het een mooie bijverdienste in een tijd dat er op de boerderij niets te verdienen is. Vele boeren en boerenzoons zullen nu nog wel spijt hebben dat zij toen niet een beetje doorgetast hebben om een zaak bij elkaar te werken. Het is hier evenzoo als bij vele andere dingen, niet talmen, maar doorzetten.

In het jaar van den melkoorlog heeft „*Concordia*”, het punt waar de strijd zich samentrok nog al heel wat te verduren gehad. De fabriek vond men niet in orde en alvorens de zaak met de nieuwe melkverkoopers zoodanig was geregeld dat dit wettelijk in orde was is nog al heel wat over te doen geweest.

Men kan wel zeggen, van alle kanten werd het ons moeilijk gemaakt, moeilijkheden dat als er veehouders met een ander mee gingen om klanten aan te winnen, zij hun melk niet meer mochten leveren enz.

Na al deze dingen te hebben doorstaan is „*Concordia*” er nog, en steunend op de menschen die in het afgelopen jaar getoond hebben de daad naast het woord te voegen gaan wij vol moed de toekomst in.

Met moed kunnen wij de toekomst tegemoet gaan, omdat wij hebben flinke melkverkoopers, meest jonge kerels die hun zaakje nog met den dag verbeteren.

Dat is de hoofdzaak om zeggingschap van beteekenis over den melkprijs te hebben omzet in de stad

Groote medewerking wordt er getoond door de leveranciers van „*Concordia*” door de melk uitsluitend aan *Concordia* te willen leveren, ook ondanks het feit dat zij van anderen soms tijdelijk iets meer voor de melk kunnen krijgen.

Dat is medewerking die de Directie ten hoogste waardeert. Na een jaar van actie past wel eenige waardeering voor het vaak moeilijke werk dat er is verricht.

Niemand kan dit beter begrijpen dan doegene die nauw met *Concordia* medeleeft. Dat doet ook de vereeniging „*Ons Belang*” bestaande uit Melkverkoopers van Concordia. Zij beseffen de moeilijke taak die de Directie in die fabriek het laatste jaar heeft doorgemaakt. De heer G. van de Lee, Pres. Commissaris, met de melk in de fabriek, terwijl ondergeteekende en de heer Hervaarden de eene moeilijkheid na de andere zagen opdagen met de afzet in de stad, en met den groothandel naar buiten.

De vereeniging „*Ons Belang*” wil nu op het eenjarig bestaan van het melkconflict - in verband met de aanmerkelijke vergrooting der zaak - de Directie huldigen. Indien er vergunning van B. en W. voor verleend wordt (waar ondergeteekende aan twijfelt) zal met al de vervoermiddelen auto's en fietswagens, dus van het komen en gaan van de melk in een demonstratie-optocht een bezoek aan de Directie worden gebracht, waarna vervolgens een rondrit door de stad wordt gemaakt en eindelijk aan de Landbouwbeurs de stoet wordt ontbonden.

Of het zal worden toegestaan hooren wij pas Vrijdagavond na de vergadering van B. en W. mag het niet, dan zal dien dag toch zeker de driekleur aan de fabriek wapperen.

Om het eenjarig bestaan mogen wij wel eens even rusten en onzen geest verfrisschen om in do toekomst met lust en ijver te werken voor de vrijheid van de boeren. Wat is er mooier dan de melk rechtstreeks zelf te brengen van de koe tot den consument,

Ten slotte brengen wij als Directie dank - aan allen die het eerste jaar hun medewerking hebben getoond, en vooral aan, den heer de Rooy, die de vier eerste maanden hier de hoofdleiding had en daar hard voor de zaak heeft gewerkt.

J. A. JONGERIUS.

.....Het belangrijkste resultaat is voorzeker het groote debiet dat *Concordia* in de stad op heden in handen heeft. Met haar ongeveer 60 slijters brengt zij wekelijks zoowat 50.000 liters melk op de straat, ongerekend de karnemelk en de fijnere melkproducten. In het afgelopen jaar bedraagt dit derhalve een quantum van 52 x 50.000 is rond 2½ miljoen liters melk. Waar deze melk ongeveer 2 cent lager verkocht werd, behield de consument in 1932 dus f 50.000 in den zak, die den melkhandel, had deze het niet op een oorlog aangestuurd ten goede was gekomen.

.....
Deze melkoorlog heeft aan bestuur en commissarissen veel zorgen gebaard en talrijke bestuursvergaderingen waren noodig voor de te nemen besluiten. Gezamenlijk en individueel, hebben de Commissarissen gedaan wat zij konden. Daarvoor komt hen hulde toe!

Wij zien voor den geest de bedrijvige figuur van onzen bondssecretaris, de heer L. J. de Rooij, die van Januari tot Mei „Concordia” als directeur bestuurde en der halve de uiterst moeilijke taak had in het hoofdkwartier den melkoorlog te leiden en de stormtroepen aan te voeren als opperbevelhebber. Dat er door den heer De Rooy ontzaggelijk veel werk verricht is, zal geen insider durven ontkennen. Dat de heer De Rooy, die zijn nachtrust en zijn gezondheid er aan opoferde, tenslotte ontslag nam, zal niemand hem euvel kunnen duiden, om dat geen mensch twee heeren kan dienen Gaarne brengen wij dan ook zijn werk in herinnering en danken hem daarvoor oprecht!

.....
Wij danken [...] ook de speciale propogandisten, de heeren Van Herwaarden, Maes Pol, enz. die in ‘t begin kapitaal en klanten tegelijk bijeengarden. Hoog boven al deze lofwaardige personen strekt tenslotte steeds tenslotte uit de markante persoonlijkheid van den eminenten generalissimus den heer Johannes Adrianus Jongerius. Wat de heer Jongerius in zijn veelzijdige functies voor den Bond en voor *Concordia*, dus voor onze boeren gepresteerd heeft is met geen pen te beschrijven. Wij zullen ons daarom niet wagen aan een afwegen zijner verdiensten Als Voorzitter van den Bond, President-Commissaris van *Concordia* en sinds Mei als Directeur der N.V., enz, enz. Zijn bezielende krachtfiguur is het geweest die èn Bond én *Concordia* voortgestuwd hebben tot de plaats die zij thans innemen. Zijn werk van offervaardigheid wordt geleid door de gedachte dat de boerenstand ontworsteld moet worden aan den knellenden hand der achterstelling bij andere bevolkingsgroepen. Laten wij God dankbaar zijn die ons zulk een leider gaf, en laten wij hem steunen door ons trouwe leden te betoonen van den Bond en *Concordia*. Dat is de beste hulde die wij hem kunnen brengen want niets liever en niets méér begeert hij.

.....
Aan het slot van ons feestartikel gekomen, is onze conclusie dat voor den Bond en voor „Concordia” een uiterst belangrijk en diep ingrijpend jaar achter den rug ligt. Trots tegenwerking en critiek van vele zijden mogen wij met trotsch op den algelegden weg terugzien. De melkoorlog, aanvankelijk door velen „een stap in ‘t duister genoemd, was niet alleen voor ons voordeelig, maar zal ons met aller medewerking tot de overwinning en ook tot het einddoel voeren. Wij zijn tevreden, maar nog niet voldaan. Dit neemt niet weg dat wij vanaf deze plaats gaarne onzen hartgrondigen dank betuigen aan allen die op eenigerlei wijze medege werkt hebben aan hetgeen bereikt is.

Moge „Concordia” tenslotte met aller medewerking uitgroeien tot een hecht monument en bolwerk, tot heil van onzen boerenstand.

Dat geve God!

Achttienhoven.

TH. J. DE WIT. Commissaris N.V. „Concordia.”

ONEENIGHEID ONDER DE MELKVEEHOUDERS ZUID-HOLLAND

De heer A. N. Vaandrager niet herkozen als voorzitter van den Zuid-Hollandschen Bond

ROTTERDAM. 14 Febr. Reeds sedert tal van jaren wordt de *Bond van Melkveehouders* geleid door den heer A. N. Vaandrager. Deze heeft steeds het vertrouwen van de melkveehouders gehad, totdat er stemmen opgingen om, in plaats van, zooals gebruikelijk was geweest, de melk te verkoopen aan den melkhandel, waarmee geregeld contracten werden afgesloten, deze voortaan te brengen op de melkveiling.

Voorstanders en tegenstanders van het melkveilingsysteem zijn steeds sterker tegenover elkaar komen te staan en dat heeft ook verwijdering gebracht in de kringen van het Hoofdbestuur van den Bond. De heer Vaandrager heeft zich steeds sterk verzet tegen het systeem der melkveilingen. Hij zag daarin voor de melkveehouders geen heil. Nu zijn er weer nieuwe moeilijkheden gerezen, omdat de *Crisis-zuivel-centrale* niet de consumptieregeling wenste te aanvaarden, welke door den Bond voor het westen van het land was opgemaakt.

De positie van den Voorzitter is door dien inwendigen strijd zeer ondermijnd en toen hedenmorgen op vergadering van den Bond een verkiezing van een voorzitter moest plaats hebben, bleek de heer Vaandrager met 173 stemmen den nederlaag te hebben geleden tegenover den heer Dekker, die 182 stemmen op zich vereenigde.

Toen de uitslag van de stemming bekend gemaakt werd, ontstond er rumoer in de vergadering, waarvan een groot gedeelte den heer Vaandrager niet wenschte te laten gaan. Beraad in het hoofdbestuur bracht geen oplossing, evenmin als een schier eindeloze discussie door de vergadering. Wel bleek, dat het gevaar groot werd, dat er scheuring zou ontstaan in den Bond en dat de Rechter Maasoever voor hun lidmaatschap zullen bedanken als de heer Dekker zijn benoeming zou aannemen. Deze zullen dan een eigen organisatie in het leven roepen. Tot een beslissing is het nog niet gekomen. Het bestuur zal zich nader beramen en binnenkort een nieuwe vergadering uitschrijven.

Februari 1933

Problemen in Bond:

In www archief ontbreken hier meerde uitgaven van het inlegblad 'de Melkerij'.

18 febr. Nog aanwezig. Niets over – komend – conflict. Nog lang verhaal van Jongerius met „Concordia Nieuws” met terugblik over ‘één jarig bestaan!

25 gebr. Ontbreekt

3- mrt. Wel aanwezig, oproep voor spoedeisende alg. ledenvergadering – zie onderstaand knipsel. In zelfde blad blijkt dat de Bond..... ca. 2800 leden heeft.....

Woerdensch Weekblad, 01/03/1933; p

**SPOEDEISCHE ENDE ALGEMEENE
LEDENVERGADERING.**

Alle melkveehouders worden opgeroepen tot een spoedeisende vergadering op Zaterdag 4 Maart 1933, 's morgens om 10.30 uur in de groote zaal van Hotel l'Europe op het Vreeburg te Utrecht.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen.
3. Verkiezing van een voorzitter; Aftredend J. A. Jongerius (niet meer herkiesbaar) Candidaat door H.B.: P. H. Blauwendraad te Westbroek.
5. Verkiezing van 3 Hoofdbestuursleden in de plaats van N. de Kogel; C. J. A. Oostveen te Oudenrijn; P. Beukhof te Maarsse (aftredend); A. de Jong te Kamerik (aftredend).
5. De Consumptiemelkregeling en de Contracten door A. N. Vaandrager van Rotterdam, Voorzitter van het Centraal Bestuur.
6. Bespreking, Rondvraag en Sluiting.

Voor het Hoofdbestuur

L. J. DE ROOIJ, secr.

BOND VAN MELKVEEHOUDERS AFD. UTRECHT.

UTRECHT, Maandagavond vergaderden de leden der bovengenoemde afdeeling in de Landbouwbeurs te Utrecht.

De voorzitter, de heer W. de Ridder, opent de vergadering en zegt dat deze belegd is voor verkiezing van vier hoofdbestuursleden. Onze afdeeling is de ziel van den bond en neemt daarom het initiatief.

De notulen worden gelezen en goedgekeurd. De heer Jongenius bespreekt den huidigen toestand en zegt, dat de verkiezingen van gewicht zijn. Toen de bond opgericht werd, was ook de afd. Utrecht de eerste, waarna later de geheele provincie zich organiseerde. Spr. meent dat deze afdeeling ook thans de eerste moet zijn, omdat de andere afdeelingen de kandidaten over kunnen nemen.

De voorzitter stelt hierna voor om de aftredenden bij acclamatie te herkiezen. De heer Th. de Wit voelt hier wel niet veel voor. De aftredende heeren Jac. Uiterwaal, J. Jansen en Th. J. de Wit worden echter hierna bij acclamatie herkozen. Op de vraag van den voorzitter nemen zij hunne benoeming weer aan.

De heer G. v.d. Lee zou liever een ander in zijn plaats willen stellen aangezien hij bij „*Concordia*” het reeds druk heeft.

De voorzitter zou liever er een bestuurslid bij kiezen. De heer J. Th. de Wit meent, dat de heer v. d. Lee altijd een sieraad der afdeeling is geweest en meent dat we hem niet mogen laten schieten.

De voorzitter stelt voor om den heer Chr. Jongenius, Rotsoord, te benoemen. Deze wordt bij acclamatie gekozen als zoodanig.

De bondsvoorzitter, de heer J. A. Jongenius, zegt dat de bond jarenlang gegroeid is en met den handel goed vergaderde. De laatste jaren ging dit slechter, vooral toen de heer Slob als voorzitter der melkcommissie bedankte en later toch niet met de besluiten tevreden was. De heeren Kogel en Jongenius hebben gevochten om de leden aan dan bond te krijgen. Speciaal de heer Kogel was een taaie kracht daarvoor. Het gevolg van een sterken bond werd een goeden melkprijs. Van de consumenten hebben we geen last gehad over den melkprijs.

Vroeger beweerde men dat spr. te slap was tegen den handel. Toen de heer de Rooij met den handel ging praten kregen ze ook aan hem een hekel. Toen de Bond door deskundige personen de boeken van dan handel wilde laten nazien, kregen zij geen toegang. De handel wilde later met verschillende hoofdbestuursleden niet meer praten. Er kwam wrijving en men wilde tweedracht zaaien.

Wat den melkoorlog betreft, deze ontstond uit de ontevredenheid die bij de boeren hierdoor ontstond.

De oorlog is begonnen, terwijl er 5 hoofdbestuurders tegen waren, maar de verlaging van 7 op 6 cent in Januari '32 was onbillijk. Spr. en de heer de Kogel wilden zich echter niet altijd in de luiers laten liggen. Nu zegt de heer Vaandrager, dat het een onorganisatorische daad is als 'n bestuur alsdan niet aftreedt. Spr. is 't daarmee niet eens, temeer omdat de leden wilden vechten en „*Concordia*” er was tot steun der boeren. De handel wist tenslotte dat de venters bleven loopen. Onderhandelingen om den oorlog op te heffen hadden geen resultaat.

De steun der kwartjes was in deze afdeeling goed, evenals in Eemnes en Oudenrijn, in de overige afdeelingen niet. Daarna kwamen de verwijten en de wrijving tusschen commissarissen

en hoofdbestuur, wat den handel beïnvloedde. Zij willen de heeren Kogel en spr. weg hebben uit het hoofdbestuur, omdat zij te strak zijn. Samenwerking was juist wèl noodig, aldus spr. De leveranciers van „*Concordia*” werden tenslotte de dupe. En toen „*Concordia*” den prijs omhoog bracht heeft de handel alles gedaan om dat te verhinderen, terwijl het hoofdbestuur ook niet meewerkte.

De leveranciers eischen mensen in ‘t hoofdbestuur die even sterk zijn als de heeren Kogel en Jongorius. Men moet ook niet twisten over geloof wat verdeling brengt. Wij moeten mensen hebben, die „*Concordia*” en den Bond bij elkaar houden en mensen naar den handel sturen, die men zelf wil. We moeten onze zaken niet door den handel laten regelen, ofschoon samenwerking niet af te keuren is. Spr. bespreekt hierna uitvoerig de onderhandelingen der laatste dagen in het hoofdbestuur. Spr. roept de leden op toch mensen te kiezen, die pal staan voor den bond en voor „*Concordia*” en de leveranciers der N.V. (Krachtig applaus.) Verschillende boeren onderstrepen op scherpe wijze de woorden van den heer Jongorius.

De heer G. v.d. Lee, commissaris, bespreekt uitvoerig het verleden en heden van „*Concordia*” en brengt dit in verband met **de huidige quaestie**, nu men de commissarissen van „*Concordia*” alleen wil laten zitten.

De voorzitter, de heer W. de Ridder, bespreekt hierna de candidaatstelling.

Als candidaten worden gesteld: W. v. d. Meent, Hilversum, als voorzitter; J. Boshuizen, Groenekan, tegenover den heer Beukhof; W. de Ridder, Utrecht, tegenover den heer de Jong; Chr. Jongorius, Utrecht, in de vacature van den heer de Kogel.

Als afgevaardigde naar de bondsvergadering wordt benoemd de heer J. Jansen te Blauwkapel.

De heer J. A. Jongorius bespreekt hier na de consumptiemelkwet.

De heer D. v. d. Brenk meent dat het lastig is voor een heel jaar de taxe vast te stellen.

De bondsvoorzitter spoort de leden nog eens aan aandeelen te plaatsen.

De heer v. d. Lee lanceert nog een frappant staaltje van de wijze waarop men „*Concordia*” poogt tegen te werken. Hierna sluit de voorzitter de goed bezochte en vruchtbare vergadering.

TH. J. DE WIT.

Woerdensch Weekblad, 01/03/1933; p

**SPOEDEISCHEDE ALGEMEENE
LEDENVERGADERING.**

Alle melkveehouders worden opgeroepen tot een spoedeischende vergadering op Zaterdag 4 Maart 1933, 's morgens om 10.30 uur in de groote zaal van Hotel l'Europe op het Vreeburg te Utrecht.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen.

3. Verkiezing van een voorzitter; Aftredend J. A. Jongorius (niet meer herkiesbaar) Candidaat door H.B.: P. H. Blauwendraad te Westbroek.

5. Verkiezing van 3 Hoofdbestuursleden in de plaats van N. de Kogel; C. J. A. Costveen te Oudenrijs; P. Beukhof te Maarsse (aftredend); A. de Jong te Kamerik (aftredend).

5. De Consumptiemelkregeling en de Contracten door A. N. Vaandrager van Rotterdam, Voorzitter van het Centraal Bestuur.

6. Bespreking, Rondvraag en Sluiting.

Voor het Hoofdbestuur

L. J. DE RÖÖIJ, secr.

BOND VAN MELKVEEHOUDERS.

Spoeoischende vergadering,

UTRECHT, Op deze vergadering moest aan de orde worden gesteld een bestuursverkiezing, omdat de heer J.A. Jongerius aftrad, de heer N. de Kogel te Jutphaas had bedankt en voorts nog periodiek aftraden de heeren P. Beukhof te Maarssen en A. de Jong te Kamerik.

De heer Jongerius opende de vergadering en stelde de bestuursverkiezing aan de orde, daarbij opmerkend, dat de heer de Kogel en ook spreker niet meer herkiesbaar zijn.

De heer de Rooij, het woord verkrijgend, deelt mede, dat bestuurscandidateen alsnog schriftelijk bij het bestuur kunnen worden opgegeven. Terwijl spr. daartoe de gelegenheid geeft, doet hij nog eenige mededeelingen met betrekking tot de positie, welke door de industrie-melkers tegenover de regeerings-consumptie-melkregeling moet worden ingenomen.

Spr. adviseerde de industrieleveranciers, om met de melkfabrikanten desgewenscht consumptie-contracten aan te gaan.

Spr. leest dan, in verband met de aan de orde gestelde bestuursverkiezing, namens het hoofdbestuur de volgende verklaring voor:

Het hoofdbestuur betreurt het, dat de gang van zaken er toe geleid heeft, dat de meerderheid van meening is, dat er een betere scheiding tusschen het bestuur van den Bond en het bestuur van „*Concordia*” moet komen, en dat de meerderheid zich niet geheel vereenigt met de leiding en den gang van zaken bij „*Concordia*”. Niettemin verklaart het hoofdbestuur, dat bij deze scheiding, toch de leden-leveranciers van „*Concordia*” hem niet onverschillig blijven en hij al het mogelijke zal doen, om voor de leveranciers en het bedrijf een meer gezonde oplossing te bewerkstelligen.

Dankbaar aanvaardt het hoofdbestuur de vrijwillige terugtreding van den voorzitter den heer Jongerius en het bestuurslid den heer de Kogel, in het belang van de gewenschte scheiding. Natuurlijk wordt er op gewezen, dat ‘t hoofdbestuur dit acht in het belang van „*Concordia*” en haar leveranciers. Maar buitengewoon legt het bestuur er den nadruk op, dat een en ander in het belang is van den Bond, van diens leden en van melkveehouders en noodzakelijk is, om een goed georganiseerd overleg, waartoe de *Crisis-Zuivelcentrale* en het Centraal Bestuur adviseerden, mogelijk te doen zijn.

Door het hoofdbestuur worden candidaat gesteld de heeren E. H. Blauwendraad te Westbroek in de vacature Jongerius, E. Verwer te Zeist in de vacature de Kogel, waarbij het hoofdbestuur herkiezing van de heeren Beukhof en de Jong aanbeveelt. .
(De vergadering duurt voort).

Vervolg UN. 6 mrt, 1933

De heer de Rooij deelt vervolgens mede, dat met volstreekte meerderheid van stemmen als hoofdbestuursleden gekozen zijn de heeren Blauwendraad en Verwer. Herbenoemd werden de heeren Beukhof en de Jong.

De heer Jongerius droeg met woorden van dank voor de onder zijn leiding immer betrachtte samenwerking het voorzitterschap aan den heer Blauwendraad over, voorts den heer de Kogel dank brengend voor hetgeen deze in het belang van den bond heeft gedaan.

De heer Vaandrager richtte zich tot den heer Jongerius, wiens plichtsgevoel deze had doen besluiten „*Concordia*” boven het bondsbestuur te verkiezen. Spr. prees den heer Jongerius als

een hard werker, die thans weer bereid gevonden wordt „*Concordia*” door een moeilijken tijd heen te helpen.

Wanneer de heer Blauwendraad op uitnoodiging van den voorzitter achter de bestuurstafel plaats neemt, klinkt luid applaus, doch ook eenig afkeurend gefluit.

In de vergadering bevinden zich leden, die zich met het aftreden van den heer Jongorius niet kunnen vereenigen.

Het bestuurslid, de heer v.d. Meent, geeft zijn leedwezen te kennen over het feit, dat de heer Jongorius als voorzitter is afgetreden.

Spr. is van oordeel, dat deze afgetreden voorzitter niet te vervangen is, den heer Jongorius dank brengend voor hetgeen hij, dag en nacht en met onpartijdigheid arbeidend, voor den bond heeft gedaan. Spr. beschouwde den bond als het levenswerk van den heer Jongorius.

De heer v.d. Lee is van oordeel, dat de bond toch immer achter „*Concordia*” zal moeten blijven staan.

De heer de Rooy uit namens het hoofdbestuur den wensch, dat de heeren Jongorius en de Kogel, hebben zij hun taak in Concordia verricht, eens weer in het hoofdbestuur van den bond zullen terug keeren.

Na nog eenige besprekingen over de ingevolge de consumptie-melkregeling te sluiten contracten, werd de vergadering gesloten.

BOND VAN MELKVEEHOUDERS.

Verslag: De spoedelschende vergadering van j.l. Zaterdag.

Zaterdagochtend hield de provinciale *Utrechtsche Bond van melkveehouders*, een spoedeische vergadering in hotel de l'Europe te Utrecht.

In zijn openingswoord heette de voorzitter de heer Jongorius de talrijke aanwezigen welkom. De voorzitter van den Centralen bond de heer Vaandrager uit Rotterdam, die krachtens zijn nieuwe functie ten nauwste is betrokken bij de *Crisis Zuivelcentrale* heeft zich bereid verklaard hier een uiteenzetting te geven van de consumptie melkregeling. Teneinde daarvoor en voor de bespreking daarvan zoo veel mogelijk gelegenheid te geven zal spr. zich in zijn openingswoord zooveel mogelijk bekorten.

Nevens de consumptie melkregeling is aan de orde de verkiezing van nieuwe leiders van den bond.

De bondsvoorzitter en de heer N. de Kogel stellen zich niet meer herkiesbaar, de aftredende heeren A. de Jong en P. Beukhof, zijn wel herbenoembaar.

Terwijl nog gelegenheid wordt gegeven schriftelijke kandidaten op te geven wordt door den heer L. J. de Rooy, als secretaris een korte uiteenzetting gegeven van het belang dat ook de industrestreken hebben bij de consumptiemelk-regeling. Voor goede taxe leveranciers zal het wellicht mogelijk zijn ook op regeeringscontract te leveren, daar nevens consumptiemelk ook room daar onder valt. Voor de industrieboeren die in de gelegenheid zijn een contract te teekenen kan spr. dat niet ontraden. Voor de overige industrieboeren zal de bond nadere onderhandelingen voeren met de industriefabrikanten. Binnenkort is dan ook een vergadering inzonderheid met de industrieboeren te verwachten. Het ligt in de bedoeling van het bestuur de regeling vast te stellen voor twee perioden.

Na nog te hebben opgewekt aan de verkiezingen niet noodeloos veel tijd te besteden, doch met het oog op de uiteenzetting door den heer Vaandrager de zaken zoo vlug mogelijk af te handelen, leest de heer de Rooy een verklaring voor van het bestuur.

Uit die verklaring blijkt, dat het hoofdbestuur betreurt, dat een sterke strooming het gewenscht maakt, dat een scherpescheiding wordt doorgevoerd tusschen het bestuur van Concordia en de leiding van den Bond.

Het Hoofdbestuur stelt het daarom zeer op prijs, dat de heeren J. A. Jongorius en N. de Kogel zich hebben teruggetrokken. Een goede samenwerking met *Concordia* zal worden op prijs gesteld.

Door het Hoofdbestuur zijn candidaat gesteld voor voorzitter, de heer E. H. Blauwendraad, voor lid van het Hoofdbestuur, daar de reeds gestelde candidaat, de heer Oostveen, zich heeft teruggetrokken, de heer F. Verwer te Zeist. Voorts de beide aftredende heeren: A. de Jong en P. Beukhof.

Ook door de afdelingen zijn eenige kandidaten gesteld.

De heer Vaandrager is inmiddels ter vergadering gekomen en wordt door den voorzitter, na te zijn welkom geheeten, direct in de gelegenheid gesteld tot het houden van zijn rede.

Rede van den heer Vaandrager.

Spr. begon met te vertellen dat maandenlang men zich in Den Haag heeft bezig gehouden met de samenstelling van een *consumptiemelkregeling* die voor een groot deel voor het land van zeer groot gewicht zou zijn. Toen dit eenmaal voor elkaar was, is last gegeven binnen den kortst mogelijken tijd het instituut in werking te stellen. Het is ook spr., gebleken dat inderdaad er geen oogenblik langer meer had kunnen gewacht worden.

Men bedenke dit, wanneer men het als een bezwaar voelt dat in een paar dagen een besluit moet worden genomen dat voor een jaar geldig is. Men bedenke ook, dat al voldoet deze regeling niet geheel, het toch beter is deze regeling te hebben dan heelemaal geen, waardoor onze melk en zuivelproducten vrijwel waardeloos zouden zijn.

Door de regeering zijn twee dingen in het op gehouden, n.l. vaststelling van een melkprijs en contrôle op de melk.

De prijs is voor de eerste 14 dagen vastgesteld voor 1e klas melk 6 $\frac{1}{4}$, voor 2e klas 6 en voor 3e klas melk 5 $\frac{3}{4}$ cent,

Daar de koper alle melk heeft te betalen naar 1e klas is er geen sprake van dat de mindere kwaliteit melk een voorsprong krijgt.

Daar er altijd nog een flinke kwantum overmelk blijft; blijft er ook voor de bonden van melkveehouders nog een zeer mooie taak en een ruim arbeidsveld over.

In dit verband komt spr. in de verleiding een enkel woord te wijden aan den Utrechtschen bond, een heel mooie organisatie, maar die z.i. een jaar geleden op een verkeerd spoor is gekomen. Het is geen goed ding wanneer een organisatie een weg inslaat die tegenovergesteld is aan het advies van de overgrootste meerderheid in het bestuur. Spr. dringt daarom aan op uit den weg ruimen van alle geschillen en tot bevordering van zoo groote mogelijke eenheid. Het reeds van sommige zijden opgeworpen bezwaar, dat de nieuwe regeling de handel zou bevoordeelen boven de boeren wordt door spr. tegengesproken.

Morgen (5 Maart) is de datum waarop het nieuwe instituut in werking treedt.

Spr. heeft vernomen dat men streng de hand zal houden aan de toepassing ervan om ontduiking en daardoor geknoei te voorkomen. Hij zal er zich echter krachtig tegen verzetten, zoo men zich meer zou houden aan den letter dan aan den geest der regeling. Daarom wekt spr. de aanwezigen op om als organisatie samen te werken met de regeering om een zoo deugdelijk mogelijk resultaat te verkrijgen.

Voorloopig wil spr. het hierbij laten omdat hij toch het meeste heil verwacht van het naar voren brengen van vragen.

Van de gelegenheid tot vragen stellen wordt een ruim gebruik gemaakt.

Gevraagd werd door den heer v. d. Meent: is de boer zelf in de gelegenheid zijn taxe vast te stellen of wordt dit gedaan door den melkhandel?

Moet men om de premie te ontvangen voldoen aan alle negen Wilsonpunten (wat alleen bereikbaar is voor modelboerderijen) of wordt ook rekening gehouden met het voldoen aan enkele punten.

Do heer Vaandrager antwoordt daarop dat de regeering dat niet heeft bepaald. Men heeft zich te houden aan wat in het contract is bepaald. Het is dus een kwestie van georganiseerd overleg hoe de taxo te regelen.

Spr. wijst hierbij op het gevaar de taxe te laag te stellen, daar we ook rekening hebben te houden met de uit te betalen prijs voor de overmelk. Wat betreft de negen punten van Wilson meent spr., dat wanneer daaraan streng de hand wordt gehouden, we geen van allen ons veel illusies hebben te maken.

De heer A. de Jong bespreekt in verband met het door den heer Vaandrager gesprokene den Utrechtschen toestand waar vrij wat melk is verkocht op botercontract. Spr. hoopt dat het bestuur er in moge slagen voor de boeren een zoo goed mogelijken prijs te krijgen. De heer Vaandrager merkt op, dat er van achterstelling van eenige provincie, dus ook niet van de provincie Utrecht, in de samenstelling der adviescommissie sprake is, al lijkt dat oppervlakkig inderdaad zoo. Zoo'n commissie kan nu eenmaal niet zeer uitgebreid zijn.

De bond van melkveehouders is vertegenwoordigd door den heer Wolmerstedt en den spreker. Hij geeft de verzekering, dat daarom met de belangen der melkveehouders zeer degelijk rekening zal worden gehouden. Voorts wijst spr. er op, dat in verschillende gevallen ook van de kaasboeren het mogelijk zal zijn voor hun aanvullende melk de voordeelen van het consumptiecontract te genieten. Hier ligt juist een stuk organisatiewerk. Naar aanleiding van een desbetreffende vraag hem door een der leden gesteld wordt den spr. er op gewezen, dat de positie der zandboeren ook bij de nieuwe regeling een iets meer voorrechte blijft.

Een andere vrager wil graag weten hoe de prijs der overmelk wordt geregeld. Hierop wordt geantwoord dat daarvoor in het regeeringscontract een regel is open gelaten. De organisaties hebben nu te zorgen voor die overmelk een goeden prijs te bedingen.

De taxe-regeling, zooals die in het contract is overeengekomen is bindend voor beide partijen. Tal van andere vragen, alle van technischen aard, worden nog door verschillenden gesteld en zoover dat mogelijk is door den heer Vaandrager of anderen beantwoord. Uit een en ander bleek zeer duidelijk, dat juist door de nieuwe regeling het voor de boeren van het grootste belang zal zijn zich zoo sterk mogelijk te organiseeren, daar langs den weg van georganiseerd overleg er zeer veel zal moeten worden geregeld. Dit kwam vooral ook aan het licht door het betoog door den secretaris van den Utrechtschen bond, de heer L. J. de Rooy, gehouden.

Door den heer Vaandrager werd voorts nog gewezen op de objectiviteit van den heer S. Stuurman, directeur van het *Melk controlestation* alhier, met wien uit den aard van zijn functie de boeren uit deze provincie veel zullen hebben te maken. Vervolgens wordt bekend gemaakt de uitslag der verkiezing waarvan het resultaat is dat tot voorzitter is gekozen de heer Blauwendraad, tot bestuursleden de heeren F. Verwer en P. Beukhof. In de vacature De Jong moet nog een nieuwe stemming plaats hebben. De nieuw-gekozenen namen hun benoeming of herbenoeming met dank aan de vergadering aan en nemen hun plaats aan de bestuurstafel in.

De heer Jongorius, alvorens van het voorzitterschap afstand te doen richt eenige woorden van hartelijken dank tot den heer De Kogel, herdenkend het vele door hem voor den bond gedaan.

De heer Vaandrager, het woord verkrijgend, brengt hulde aan de heeren De Kogel en Jongorius, ook aan den heer Vewer, die hij met genoegen een plaats in het bestuur ziet innemen. Door spreker wordt voorgesteld (en de vergadering betuigt door krachtig applaus hiermee haar instemming dat de heer Jongorius althans deze vergadering tot het eind toe zou presideeren.

De heer Jongorius vond het echter gewenscht dit niet te doen, zoodat het precidium overging aan den heer Blauwendraad.

In een korte speech herinnerde spr. aan de vergadering van ruim een jaar geleden, waarin door hem toen met kracht was gewaarschuwd voor wat thans de oorzaak is geweest, dat twee van

de mannen, die krachtig voor den bond hebben gepropageerd thans heengaan. Spr. doet een beroep op de samenwerking met de bestuursleden.

De heer v.d. Meent richt eveneens hartelijke woorden tot den heer Jongorius, de hoop uitsprekend, dat hij mettertijd opnieuw weer aan de bestuurstafel zal plaatsnemen. Spr. is er van overtuigd, dat de heer Jongorius door zijn werken kapitalen heeft verdiend voor de boeren. Hartelijk applaus volgde hierop.

Door den heer v.d. Lee werd hierna ook het woord gevoerd. Door spr. werd bepleit de noodzaak van het besluit destijds door den bond genomen inzake den melkstrijd. Voorts vededigt spr. de belangen van *Concordia* en hoopt dat er samenwerking met het nieuwe bestuur moge zijn.

Door den heer de Rooy werd vervolgens nog een en ander gezegd in verband met de moeilijkheden die, het verschil van inzicht in het bestuur hebben veroorzaakt. Een meer scherpe scheiding tusschen het bestuur en *Concordia* was noodig. Het pleit voor de ernst van de heeren Jongorius en de Kogel dit te hebben ingezien. Van harte hoopt spr. en hij weet dat het heele bestuur en zoo overdenkt de gang van zaken bij *Concordia* er toe moge leiden, dat de heeren Jongorius en de Kogel daar niet langer meer noodig zijn en weer in het hoofdbestuur een plaats zullen innemen. *Concordia* zal nu ook zich hebben te onderwerpen aan de regeling van het melkbesluit en zich hebben te ontwikkelen tot een goed consumptiebedrijf. Namens het H.B. wenscht spr. ed heeren Jongorius en de Kogel. Gods zegen toe op hun verderen levensweg.

Do heer v.d. Meent acht het noodzakelijk dat alvorens de contracten worden geteekend eerst eens met ernst zal worden gesproken van de vaststelling van de prijs der overmelk, omdat spr. de overtuiging heeft, dat de melkhandel zal trachten te halen, wat er van te halen is.

De heer Vaandrager adviseert dat het hoofdbestuur ten spoedigste er werk van zal maken met den handel te confereeren en er dan voor te zorgen, dat de afdelingen Donderdagochtend een advies van het hoofdbestuur hebben.

In deze vergadering een bindend besluit te nemen, acht spr. ongewenscht.

De vergadering gaat hiermee accoord.

De uitslag der stemming in de vacature de Jong wordt nu bekend gemaakt. Het blijkt, dat de heer de Jong gekozen is. De heer de Jong verklaart zich bereid zijn herbenoeming aan te nemen.

Door een der leden wordt gevraagd hoe het moet als de pogingen tot onderling overleg mislukken. De heer Vaandrager antwoordt hierop, dat de nieuwe bepaling verplichtingen meebrengt voor beide partijen. Daarom juist heeft de commissie van bijstand een ruime taak. Georganiseerd overleg is echter volgens vaste overtuiging van spreker noodzakelijk om iets te kunnen bereiken.

Do heer De Ridder adviseert den boeren het contract te teekenen, wanneer men het omtrent de taxe-regeling is eens geworden.

De groothandel heeft toegezegd de melk te zullen inkoop op grondslag van het vorig jaar. Zij, die een lagere taxe krijgen, raadt Spr. aan zich te wenden tot de commissie van bijstand of tot die van advies.

Op de vraag van een der leden of een bestaand contract, dat men met den melkhandel had, met ingang van de nieuwe regeling wordt verbroken, wordt door den heer de Rooy geantwoord, dat dit tusschen partijen onderling wordt geregeld.

Voorts deelt de heer de Rooy mede, dat Maandagavond zal worden geconfereerd met den handel en Dinsdag het advies aan de afdeelingen zal worden gezonden.
Ten slotte wekt spr. op hen, die moeilijkheden ondervonden met hun contract, zich te wenden tot hem, om de klachten te onderzoeken.

De vergadering wordt hierna door den Voorzitter gesloten.

Opmerking ZHN.

Na deze opsplitsing / los koppeling van bestuursleden Bond en Concordia is de berichtgeving in het inlegvel *De Melkerij* over *Concordia* en van oud-voorzitter Jongerius ook verdwenen. De laatste is onderstaande:

Woerdensch Weekblad, 1933-03-11; p. 17/20

***CONCORDIA* NIEUWS.**

EEN WOORD AAN ONZE LEVERANCIERS

Onze leveranciers worden in hun eigen belang er uitdrukkelijk op gewezen al hun best te doen om de melk zoo zindelijk mogelijk te winnen en goed te koelen, daar men anders de kans be- loopt een kwart of een halve cent per liter te worden gekort.

Met de nieuwe melkwet wordt van Rijkswegen de keuring der melk vastgesteld er de korting gaat naar de crisiszuivelcentrale. Bovendien is het nadeelig voor den koper dat hij den volle prijs voor die iets minderwaardige melk moet betalen. Het is dus voor den boer zelf en voor „*Concordia*” van groot belang als men een best product heeft.

DOET UW INKOOPEN BIJ „*CONCORDIA*”.

Als iedere boer die er boter bij betreft dat hij *Concordia* deed, hadden wij zeker een omzet om van te watertanden en zou onze fabriek zich uit de winst van het bedrijf mooi kunnen vooruitwerken. Waarom het dan nog niet meer gedaan?

Waarom niet eens op de dorpen bij de winkeliers aangeklopt voor de boterlevering door *Concordia*?

Waarom zoudt gij uw zaak niet steunen, daar zooveel die „*Concordia*” het bestaansrecht niet gunnen ons tegenwerken.

Steunt *Concordia* door een of meerderen Aandeelen van onze fabriek te nemen gelijk enkelen al loffelijk hebben gedaan. Kunt gij ze zelf niet nemen gaat er dan op uit of helpt ons aan adressen en wij zullen ze bezoeken.

Laat dit moeilijke werk niet voor enkelen over, maar helpt zelf mede.

J. A. JONGERIUS.

WARENWET, S. 9119 Nr. 581.

Burgemeester en Wethouders van Utrecht brengen, op grond van artikel 6 der Warenwet S. 1919 nr. 581, ter algemeene kennis,

a. dat de Arrondissementsrechtbank te Utrecht in beroep heeft veroordeeld:

1. Gerrit van der Lee, wonende te Utrecht, Admiraal van Ghentstraat 77, destijds directeur van de N.V. Stoomzuivelfabriek en Melkinrichting „Concordia”, Nieuwe Keizersgracht te Utrecht, tot tweemaal f 100 boete subs. tweemaal 10 dagen hechtenis, wegens het te Utrecht verkoopen van melk, welke niet voldoet aan de eischen, gesteld krachtens de Warenwet;

24 Mei faillissement uitspraak *Concordia*

Woerdensch Weekblad, 1933-05-27; p. 1/2

N.V. „CONCORDIA”

De N.V. *Concordia* de melkinrichting waar vele boeren nog een aandeeltje van f10 of f25 in hebben, en die de eerste 2 jaren als kleinere melkhandel aardig ontplooid is toen door een andere leiding wel wat met geweld aangepakt, daarna onder de huidige directie heeft het nogal wat „gepakt en gemazeld” en iedere insider weet dat ons Hoofdbestuur, Directie en Commissarissen steeds voorhield dat het bedrijf in zijn huidige omvang een bekwame en deskundige leiding vereischte. Hoewel geen onzer leden financieele aansprakelijkheid had, wenschten velen toch dat dit bedrijf meer tot voorbeeld kan strekken.

Dit was helaas niet zoo, en zooals gezegd velen hebben, de een meer de ander minder zich tegen de benoeming destijds van de tegenwoordige directie verzet uit een zuiver zakelijk oogpunt en belangen niet om de personen.

Thans is er door de N.V. een geheel andere koers ingeslagen door de benoeming van een zeer deskundigen Directeur, welke jarenlange praktijk heeft; en al de moeilijkheden kennende toch de invloed heeft om met kracht dit bedrijf aan te vatten.

Wij hopen dus dit nu de „pokken en mazelen tijd” voorbij is, en wenschen liefst niet veel hierover na te praten daar dit veelal verloren tijd is.

Over de nieuwe koers en de houding van onzen Bond tegenover dit bedrijf wordt in de komende Algemeene Vergadering gesproken

R. (Oud dir. Rooy).

OPROEP ALGEMEENE VERGADERING

De leden worden verzocht om een Algemeene Vergadering bij te wonen op Dinsdag 30 Mei in Hotel „De Veestallen” aan het marktplein te Utrecht v.m. 10 uur (nieuwe tijd).

Agenda:

1. Opening door den Voorzitter.
2. Notulen .
3. Rekening en verantwoording over '32.
4. Bepaling van de stem der organisatie voor benoeming van een Directeur aan de N.V. Concordia.
5. Bespreking melkprijs.
6. Wat verder ter tafel komt.
7. Rondvraag en sluiting.

Voor het Hoofdbestuur:

L. J. DE ROOIJ, Secr.

De nieuw benoemde Directeur van Concordia is op de vergadering, niemand blijve thuis en ieder stelle zich dus volledig op de hoogte.

De beteekenis van het Nederlandsche Veehouders- en Zuivelbedrijf

In verband met hetgeen den laatsten tijd in vergaderingen besproken en in artikelen geschreven wordt over de, veehouderij en zuivelbereiding in ons land, kan het zijn nut hebben, enkele statistische gegevens en vergelijkingen te vermelden, die eenig inzicht geven in de beteekenis van dezen tak van volksbestaan.

Volgens in 1932 door de *Crisis-Zuivel-Centrale* verzamelde gegevens; in verband met de uitkeering per koe volgens art. 22 der *Crisis-Zuivelwet*, zijn er in ons land 201.669 boerenbedrijven, waarop melkvee gehouden wordt. Nemen wij aan, dat op de helft dezer bedrijven de melkveeteelt de uitsluitende of verreweg overwegende bron van inkomsten is. (de verhouding grasland tot akkerbouw- en tuinbouwgrond is in ons land als 6 : 5) dan kan men dus zeggen dat er rond 100.000 boeren met hun gezin direct in de melkveehouderij hun volledig bestaan vinden.

Het aantal melkkoeien wordt door de C.Z.C. berekend op ruim 1.338.000, dat is dus bij 100000 bedrijven 13 koe per bedrijf. Op een melkerijbedrijf met 13 koeien kan men rekenen dat de boer met zijn gezinsleden het werk kunnen verrichten. Rekenen wij elk gezin op 5 personen, dan zijn er dus in het melkveehoudersbedrijf rund 500.000 personen werkzaam.

Volgens de bedrijfstelling van 1920 zijn er in het zuivel- en melkproductenbedrijf rond 14.400 mannen en 600 vrouwen werkzaam. Nemen wij aan dat er van deze 14.000 mannen 10.000 gezinshoofden zijn, die elk twee niet voor derden arbeidende personen te hunnen laste hebben, dan leven er dus uit deze bedrijven $30.000 + 4.400 + 600 = 35.000$ personen, zoodat er in directen zin uit het melkveehouders- en zuivelbedrijf 535.000 personen leven.

Hoeveel personen er indirect, geheel of ten deele, uit deze bedrijven leven, is niet bij eenige benadering te becijferen. Denken wij slechts aan het vervoer en den verkoop der producten totdat deze bij den consument zijn aangeland, aan het maken van werktuigen en gereedschappen, voor de boerderijen zoowel als voor de zuivelfabrieken, aan het verhandelen en het vervoeren van het vee, enz., dan beseffen wij, welk een belangrijk deel, vooral van de plattensbevolking, direct of indirect van het veehouders- en zuivelbedrijf afhankelijk is en van welke beteekenis deze bedrijfstak voor de werkgelegenheid in ons land is.

Dit komt nog in een duidelijker licht te staan, wanneer men een vergelijking maakt met andere belangrijke takken van volksbestaan, zooals b.v. de mijnbouw met ruim 36.000, de textielindustrie met 54.000 en de metaalindustrie en de scheepsbouw met rond 67.000 personen. Ook indien men op deze cijfers een vermenigvuldiging toepast om te komen tot het totaal uit deze industrieën levende personen, komt men steeds tot getallen, die beneden die van het veehouders- en zuivelbedrijf blijven.

De totale melkproductie wordt in ons land berekend op 4.400 miljoen k.g. Rekenen wij deze op een brutowaarde waarde van 8 ct. per k.g., dan vertegenwoordigt deze dus een inkomen voor 535.003 menschen van 352 miljoen gulden. De boeren ontvangen daarvan echter thans niet meer dan gemiddeld $3\frac{1}{2}$ cent per k.g., zoodat hun gezamenlijk inkomen 154 miljoen gld. is, waarvan zij al hun bedrijfsonkosten nog moeten betalen.

Waar het op het oogenblik vooral de vraag is, of tot een gedwongen inkrimping van den melkveestapel moet worden overgegaan omdat wij te veel boter produceeren, dan wel, dat het

daaraan voorafgaand tot een beperking der margarineproductie voor binnenlandsch gebruik moet komen, is het van belang te weten, welke beteekenis de boter zoowel als de margarine voor het volksinkomen van ons land hebben.

En aangezien natuurlijk voor een productieregeling als de onderhavige alleen het voor het binnenland bestemde deel der boter zoowel als der margarine in aanmerking kan komen, zullen wij bovenstaande vraag ten aanzien van het binnenlandsche debiet van beide producten hebben te beantwoorden.

In 1931, het laatste jaar, dat nog sprake was van een vrije markt, bedroeg de boterproductie, volgens de opgaven der Rijkszuivelinspectie, 84.8 mill. kg. Hiervan werd 29.7 mill. kg. (netto) geëxporteerd. Voor binnenlandsch verbruik was dus beschikbaar 55.13 mill. kg. De gemiddelde kleinhandelsprijs voor boter in dat jaar kan op 1.67 gld. per kg. worden gesteld, zoodat de opbrengst van dit binnenlandsche deel der Nederlandsche boterproductie 92.1 mill. gld. was.

Teneinde te weten, welk deel hiervan van in het binnenland „verdiend” is, moeten wij er van aftrekken de waarde der voor de veehouderij gebruikte grondstoffen in den vorm van ingevoerde kunstmest en veevoeder of van de ingevoerde grondstoffen voor de in Nederland gevestigde bedrijven, welke veevoeder of kunstmest maken, alsmede de waarde van die hulpstoffen en hulpmiddelen voor de boterbereiding en verkoop, welke uit het buitenland, in welken vorm van afwerking ook, zijn geïmporteerd.

De ingevoerde waarde in de bij het melkveehoudersbedrijf gebruikte kunstmeststoffen meststoffen en veevoeder is door ons, na raadpleging van deskundigen, langs directen en langs indirecten weg becijferd. Daarbij bleek, dat deze invoerwaarde, voor wat de totale boterproductie betreft, in 1931 29.6 mill. gld. moet bedragen hebben.

Voor het kwantum melk, dat voor de boterbereiding voor het binnenland gebruikt werd, beteekent dit dus $55.1/84.8 \times 29.6$ mill.gld. = 19.2 mill.gld. Houdt men voorts rekening met de opbrengst van de uit deze boterbereiding vrijge komende ondermelk, welke in 1931 11.9 mill. gld. opbracht, dan komt van bovenstaand bedrag $92.1/22.1+11.9$ -ofwel 89 pct., dus 17.4 mill.gld. in aftrek van de uiteindelijke opbrengst der in het binnenland afgezette boter. Tenslotte moet men op dit bedrag nog in mindering brengen, hetgeen er bij de bereiding en den verkoop dezer boter als buitenlandsch inkomen is te beschouwen.

Volgens de ons hieromtrent beschikbare gedetailleerde gegevens, bedroegen de fabricage- en verkoopkosten, voorzover deze zouden kunnen ontstaan uit het verbruik van artikelen, welke geheel of voor een deel uit den vreemde werden geïmporteerd, zooals steenkolen, machines en werktuigen, verpakkingsmateriaal, etc., in 1931 ± 15 pct. der totale bedrijfskosten.

Nemen wij aan, dat in zuivelfabrieken toen gemiddeld 40 pct. der verbruikte steenkool. 30 pct. der machines en gereedschappen en 70 pct. van het verpakkingsmateriaal uit het buitenland afkomstig was, dan berekenen wij, dat er uit dezen hoofde nog 0.75 gld. per 1.000 Liter verwerkte melk (37 kg. boter) ofwel 2 cent per kg. boter of , op de voor het binnenland in 1931 bestemde Nederlandsche boterproductie een bedrag van 55.1 mill. X 2 cent of 1.1 mill. in mindering moet worden gebracht.

Hieruit zien wij dus, dat in 1931 de netto in het binnenland verdiende waarde bij de boter 92.1 mill. gld. minus 17.4 mill. gld. minus 1.1 mill. gld. of 73.6 mill. gld. bedroeg.

Ten aanzien van de margarine kunnen hieromtrent de volgende gegevens dienen.

De margarineproductie bedroeg in 1931, volgens de opgaven van het Centraal Bureau voor de Statistiek, 111.3 mill. kg. Hiervan werd met binnenlandsche bestemming verkocht 66.2 mill. kg. De doorsnee kleinhandelsprijs van margarine bedroeg in 1931 f 0.70 per kg., zoodat de in het binnenland verkochte margarine 46.3 mill. gulden opbracht.

De inkoopwaarde der plantaardige en dierlijke vetten en oliën voor de margarineproductie bedroeg, berekend uit bovengenoemde gegevens 29.2 mill. gld.

Wij meenen, op grond van een vergelijking met de volgens de handelsstatistiek voor 1931 ingevoerde hoeveelheden en waarden aan walvischtraan, traan, soya- en grondnotenolie, e.a. margarinegrondstoffen, aan den hoogen kant te zijn, wanneer wij, om tot de ingevoerde waarde bij de margarineproductie te komen, van de opgegeven inkoopwaarde nog een bedrag van 4 miljoen (voor in Nederland verdiende vrachten) en van 1½ miljoen (voor in Nederland verdiende verwerkingskosten) aftrekken en berekenen dan 29.2 miljoen minus 5.5 miljoen of 23.7 miljoen ingevoerde waarde bij een totale margarineproductie van 111.3 miljoen k.g., dat is 14.1 miljoen gld. op het kwantum margarine, dat in het binnenland werd afgezet.

Om tot de als Nederlandsch inkomen toegevoegde waarde te komen, moet natuurlijk nog in aftrek gebracht worden het gedeelte der fabricage- en verkoopkosten, voor zoover dat ontstaan is wegens het verbruik van ingevoerde hulpstoffen en machines. Hoeveel dit bedraagt, is door ons bij geen benadering te bepalen. Wel kan men zeggen, dat het aandeel van machines en verpakkingskosten bij de margarineproductie zeer groot is.

Stellen wij thans tegenover elkaar, wat er in 1931 aan de door de boterproductie en door het margarinebedrijf, voor zoover beide voor de binnenlandsche markt werkten, in Nederland aan inkomen gevormd is, dan blijkt dit voor de boter te bestaan uit 73.6 miljoen gld. (ofwel f 1.34 per kilo), terwijl dit inkomen uit de margarine zeker minder is dan 32.2 miljoen gld. of in elk geval nog geen f 0.49 per k.g.

Bij een productiebeperking van de margarine gaat er dus volgens dezen maatstaf aan in Nederland verdiend inkomen teloor een bedrag van de helft tot een derde deel van wat anders bij een inkrimping van den melkveestapel het geval zou zijn.

Tenslotte moet, teneinde de belangen, welke hier op het spel staan, goed tegen elkaar te kunnen afwegen, op nog een ander punt gewezen worden.

Boven werd voor beide verbruiksartikelen in Nederland de hier te lande verdiende waarde berekend. Doch het is nog lang niet hetzelfde te spreken van op Nederlandschen bodem verdiend inkomen en Nederlandsch volksinkomen. Hier spreekt de bestemming een woordje mee.

Wat er in Nederland aan de geheele boter zoowel als aan de margarineproductie (dus met inbegrip van het geëxporteerde kwantum) aan inkomen ontstaan is in 1931, werd door ons elders berekend.

Nederlandsch volksinkomen in den waren zin van het woord nu is het inkomen dat bij de boterproductie ontstaat. Dit bedrag wordt verdiend als arbeidsinkomen, pacht of rente van den inventaris door de honderdduizenden boeren en arbeiders, die er hun bestaan in moeten vinden. Bij de boter dekken zich dus de twee bovengenoemde begrippen. Maar bij margarine? Er zijn in de margarineindustrie in Nederland nog geen 3.500 arbeiders werkzaam. Naast het loon van de betrekkelijk zeer weinige arbeiders in dit kapitaalintensieve bedrijf zijn het de aandeelhouders, die een belangrijk deel in den vorm van rente en dividend tot zich trekken. En wie zegt ons hoe groot het percentage is, dat op die manier naar het buitenland verhuist?

Woerdensch Weekblad, 01/07/1933; p

BALANS PER 1 JANUARI 1933.	
	Bezettingen.
Leening S.V.F.	f 1175,—
Aandeelen Concordia	14925,—
Auto	50,—
Contributiën	200,—
Intresten	126,—
Kassaldo	3410,30 ⁵
	f 19886,30 ⁵
	Schulden.
Leening Afd. Utr.	f 940,—
Porti en drukwerk	50,—
Presentie gelden	200,—
Abonnementen	860,—
Aan Afdeelingen	300,—
Kapitaalrekening	17536,30 ⁵
	f 19886,30 ⁵
KAPITAALREKENING.	
1 Januari 1932	f 13087,16
1 Januari 1933	f 17536,30 ⁵
	f 4449,14 ⁵

Balans vd. BvMVH Utrecht over 1933. Merk op het grote bedrag aan aandelen: ca. 20 gld. per lid, wat men in bezit had van het failliete Concordia!

Digitale Krantenarchief Zaterdag 1933-07-15

CONCORDIA NIEUWS.

De N.V. Concordia,

Als dit schrijven onze lezers bereikt, is het reeds bekend of „Concordia” in handen van onze boeren blijft, ja dan neen.

Onze boeren hebben den tijd gehad, zich uit te spreken vóór of tegen het behoud eener boerenzuivelfabriek.

Wij voor ons hebben er niet aan getwijfeld of men wellicht niet met slappe handen en kromme knieën bij de pakken neer zou gaan zitten, afwachting de dingen die komen zouden. Daarvoor is het nu geen tijd! Wel zijn de levensomstandigheden moeilijk, voor velen zijn ze zelfs zóó moeilijk, dat men soms geneigd zou zijn te denken dat de moeilijkheden te groot zijn om ze te overwinnen. Met opzet spreken we van „soms”, want dan ook weer grijpen we moed, wetende dat we zonder strijd geen overwinning zullen behalen en dat de overwinning grooter is, naarmate de positie hachelijker en de omstandigheden moeilijker waren ....

Even loopen we den tijd vooruit!

Het door „Concordia” aangeboden accord is getroffen. Het is bijna zeker dat onze boerenmelkinrichting blijft bestaan.

De eerste moeite is dan reeds beloond. En nu gaan we verder. Nu zal het benodigde geld van onze boeren worden gevraagd, ter afdoening van liet accord.

Echter daarvoor niet alleen. We begrijpen allen, dat we niet kunnen doorgaan als tot nu toe. Wat we noodig hebben, en wat ook in Utrecht inderdaad toekomst heeft, is het in werking

brengen van een bescheiden opgezet, maar toch modern ingericht melkinrichtingsbedrijf, hetwelk onder deskundige en tactische leiding de plaats zal krijgen, welke haar toekomt.

Dit alles kan maar niet zoo ineens. Dit *behoeft* echter ook niet en *moet* ook niet. Laten we beginnen met ons oud bedrijf, „*Concordia*” zoo goed mogelijk en tevens zoo goedkoop mogelijk, zoodanig te reorganiseeren, dat tijdens de werking van ons oude bedrijf, de grondslag wordt gelegd voor de nieuwe fabriek.

Daartoe roepen we de volle medewerking in van onze boeren, maar ook van onze venters. Het hoofdbestuur van onzen bond en de commissaris voor „*Concordia*” hebben zich in dezen tijd heel wat opofferingen getroost, om onze boerenzaak te redden. En dankbaar voor de reeds ontvangen steun van onze boeren, zoowel als onze venters, in welken vorm dan ook, willen we met boer Janus *voorwaarts*.

Van onze boeren wordt nu gevraagd, het voor hun toegezegde bedrag, ten spoedigste op te zenden. Een kwitantie zal hun daarvoor worden aangeboden. Laat hierover geen gras groeien, maar doe het spoedig.

Het kan misschien zijn nut hebben, hier te zeggen, dat het geld niet wordt aangewend voor het tekort zonder meer. Neen, het geld wordt aandeelenkapitaal in uw gereorganiseerd bedrijf en is de eerste stap in de richting van een boerenzuivelfabriek die den consumenten een prima product waarborgt, een fabriek, de stad Utrecht waardig en waarop de boeren met recht trots op zullen zijn.

Zou het misschien thans ook tijd zijn een fonds te vormen voor onze toekomstige nieuwe fabriek? De gelden hiervoor bestemd, kunnen geregeld worden verantwoord in ons blad. Wij stellen ons zoo voor, dat deze gelden dan ook zullen vloeien, naarmate het eens geschonken vertrouwen aan „Concordia” zal worden herwonnen en naarmate de resultaten beter en de organisatie hechter wordt.

Laat het gezien worden dat de resultaten straks beantwoorden aan het ons voor oogen gestelde doel.

Nogeens, we willen met boer Janus *voorwaarts*.

Overtuigd zijnde dat Commissarissen, Directeur, het Hoofdbestuur en de Financiële Commissie, welke deze week gezamenlijk vergaderden, in den geest van dit schrijven denken en ook handelen. en daarmee in den geest van alle boeren uit het Sticht, die hun belangen wel begrijpen, teeken ik:

ORGANISATOR.

Digitale Krantenarchief Zaterdag 15 Juli 1933-07-15 No. 55

N.V. CONCORDIA.

13 Juni is gepasseerd en het accoord voor *concordia*. is aangeboden en aangenomen en wij twijfelen niet of het zal worden gehomologeerd, hierdoor bestaat weer de mogelijkheid om met kracht door te zetten, waartoe de resultaten van thans zeer veel moed geven. Zoo dat voor hen die nog wat geld hebben om te geven of om te beleggen het bedrijf thans een goede kans biedt, wat ook zeer het boerenbelang zal kunnen dienen.

De directie en commissarissen zullen een staat aanleggen in ons blad van de ingekomen bedragen voor voortzetting en vernieuwing van het bedrijf.

Hetgeen met *Concordia* is gepasseerd, het laatste jaar is voor ons allen een onaangename zaak geweest. Niemand had vermoed dat het zóó was als nu is gebleken, maar dat heeft geleerd aan allen. Als alles weer eigendom der N.V. is zullen direct op een vergadering commissarissen en directeur officieel worden benoemd.

Hieronder volgt het lijstje. De afdeelingen zorgen voor spoedige inzending der lijsten en ieder die een of meer aandeelen wenscht geve het ons onmiddellijk op.

Afdeeling Maartensdijk	f 482,50
Afdeeling Oudenrijn	f 580,--
Afdeeling Bunnik-Zeist	f 320,--
Afdeeling De Bilt	f 417,50
Afdeeling Harmelen	f 578,--
Een veehouder Jutphaas	f 1000,--
Een niet-veeh. Maartensdijk	f 500,--
Een niet-veehouder Utrecht	f 100,--
Afdeeling Jutphaas	f 185,--
Afdeeling Utrecht	f 1090,--
Afdeeling Vleuten	f 135,--
Afdeeling IJsselstein	f 2,50
Afdeeling Westbroek	f 430,--
Een veehouder uit Maarssen	f 1000,--
Een veehouder uit Breukelen	f 300,--
Afdeeling Maarssen	f 880,--
Afdeeling Woerden	f 50,--
Afdeeling Houten	f 105,--
Afdeeling Hilversum	f 230,--
Afdeeling Montfoort	f 20,--
Afdeeling Tienhoven	f 70,--
Afdeeling Kockengen	f 97,50
Afdeeling Schalkwijk	<u>f 10,--</u>
	f 8683,--

Er zij opgemerkt dat er nog enkele toegezegde bedragen zijn en uit vele afdeelingen nog lijsten te wachten zijn. Kwitantie's voor toegezegde bedragen worden direct aan de afdeelingen gezonden om onmiddellijk te innen.

Wat nu toegezegd is moet vóór of op 22 Juli worden afgedragen. Aandeelen worden later volgens kwitantie afgegeven.

De gelden kunnen aan ons secretariaat worden afgedragen, welke ze dan weer geeft aan een commissie voor beheer, welke de gelden tijdelijk belegt voor zoover zo op 22 Juli niet direct reeds noodig zijn.

R

„Concordia” had weer ondeugdelijke melk.

„Concordia” stond weer voor den Kantonrechter. Thans was de verantwoordelijkheid van de melk opgedragen aan den bedrijfsleider. Een keurmeester eerste klasse verklaarde, dat hij een monster melk had genomen, waarin zich een te gering vetgehalte bevond. De bedrijfsleider had medegedeeld, dat hij verantwoordelijk was, zoodat tegen hem proces-verbaal opge maakt werd.

Verd. draaide voor den Kantonrechter eenigszins om de waarheid wat zijn verantwoordelijkheid voor de melk betreft. De afgetreden directeur van de inmiddels gefailleerde inrichting, de heer J., -Jongerius- deelde echter evenals de keurmeester mede, dat de bedrijfsleider wist de verantwoording te hebben voor de bereiding van de melk. Deze getuige vertelde als directeur te zijn afgetreden, omdat de verantwoordelijkheid hem te groot was geworden.

De Ambtenaar van het O.M. zeide, dat het eindelijk eens uit moet zijn met „Concordia”. Steeds is er iets met de melk en regelmatig worden er hier zaken behandeld. Spr. wilde nu nog eens volstaan met een hooge geldboete, doch gaf verd. de verzekering, dat er bij een volgende gelegenheid zware hechtenisstraffen zullen worden geëischt. Spr. Vroeg thans een geldboete van f600.

De verd. deelde mede, dat het onmogelijk is om verantwoordelijk te zijn voor de melkinrichting. Verd. is dan ook sinds eenige weken bij de inrichting weg. Spr. hoopte, dat het de bedoeling zou zijn, om *Concordia* te straffen en niet den bedrijfsleider.

De Kantonrechter veroordeelde verd. tenslotte tot f400 boete, te vervangen door tien dagen hechtenis.

N.V. „CONCORDIA”,

R. toont een fijn gevoel en een goede neus te hebben, waar hij schrijft dat, wanneer alles weer het eigendom der N.V. is, op een te houden vergadering commissarissen en directeur weer officieel worden benoemd.

Hier zit ongetwijfeld iets aantrekkelijks in. ^Nn alles wat doorgemaakt is, zal er van onze leden een groot deel zijn, die het op prijs zullen stellen, zich opnieuw uit te spreken omtrent de personen van de commissarissen van „Concordia”. Het is noodzakelijk, dat de commissarissen van Concordia, aan wie zulk een verantwoordelijke positie wordt toevertrouwd• ook inderdaad de vertrouwensmannen zijn van onzen I3nnd van Melkveehouders. Alleen dan zal dit College kunnen steunen op de volle medewerking van de menschen, wier belangen zij hebben te behartigen

Inlussen zal het den leden niet ontgaan zijn, dat de tegenwoordige commissarissen zich In het bijzonder den laatsten tijd, buitengewoon verdienstelijk hebben ge maakt. Geen moeite was hen te veel, om te doen voor „Concordia" wat in hun vermogen was. Een groot deel van hun kostbaren tijd hebben zij opgeofferd aan de belangen van onze boeren. En eenmaal met het renrgani satiewerk begounen, zagen ook zij hoe langer hoe meer, hoe buitengewoon noodzakelijk dit werk was.

Wie aan den weg timmert, heeft nu eenmaal veel bekijks. Ook hun is zulks in niet geringe mate wedervaren en aan krih~k heeft het ook hier niet ontbroken. Laten wo echter bedenken, dat aan afbrekende critiek niemand behoefte heeft en dat daarvan ook niemand beter wnrdt. Gezonde op bouwende critiek daarentegen vindt steeds zijn plaats en zal door ieder weldenkend mensch worden gewaarschuwd, omdat liet do zaak waar 't om gaat steeds ten goede komt.

De tegenwoordige commissarissen hebben moeilijke tijden gekend. Ook zij hebben gedwaald. Dit heeft echter ook een goede zijde en wel deze, dat ze waren bezonnen aan verantwoordelijke menschen hun vertrouwen te schenken. De praktijk heeft ook hier weer geleerd, dat zulks niet zonder meer kan en dat ook dwalen volkomen ter goeder trouw moet uitloopen op een fiasco. Dit hebben de Commissarissen van Concordia ingezien en is 't nu wonder dat deze menschen niets onbeproefd laten om het ééne doel te bereiken: de veilige haven?

Zooiets getuigt van een gezonde zakelijke opvatting, want immers was het voor hun persoonlijk, gemakkelijker geweest, zich aart dien arbeid te onttrekken. Daarom zou ik de leden van onzen bond willen toeroepen: Geeft deze mannen opnieuw uw volle vertrouwen. Dat steunt hun moedig streven en zal hun 't werk gemakkelijker maken. Zij zullen niets liever zien, dan het scheepje, dat eens verkeerd koerste en waarvan zij het roer hebben omgeworpen, ook in veilige haven te brengen. Daartoe werke ieder mede!
ORGANISATOR.

N.V. CONCORDIA

De vorige verantwoording op ons staatje was *f*9238.- terwijl wij nog juist op het laatste oogenblik er onder konden schrijven dat Maarssen nog met *f*145.- was nagekomen.

In totaal is thans op de lijsten welke reeds zijn ingezonden voor *f*9383.- geteekend.

De afdeeling Maarssen staat met *f*2600.- aan de spits.

Donderdag j.l. is het accord gehomologeerd en hiermede is *Concordia* weer geheel het bedrijf van de aandeelhouders geworden. De accoordpenningen zijn betaald: waardoor *Concordia* weer begint met een bezit gelijk aan het bedrag betaald voor het accord, aan reële waarde voor Concordia zelfs hooger.

Maar nu dit begin zoo goed is gegaan zul er ook met kracht moeten worden doorgewerkt om alles te verbeteren en tot een hecht bedrijf te maken, in het belang der boeren.

We ontveinzen ons niet dat zulks voor Commissarissen en Directie een geweldige krachtsinspanning zal zijn en dat zij, als de meest verantwoordelijke personen, met veel opoffering en moeite hun doel zullen moeten bereiken.

Aan den anderen kant mogen zeker onze boeren in de Proclacio hun steun er niet aan onthouden en ieder van hen moet doen wat in zijn vermogen is om *Concordia* een sterk bedrijf te doen zijn en spoedig in staat te stellen om te verhuizen naar een onzer bond waardig bedrijf.

Vroeger fungeerde Concordia meer als toevluchtsoord voor een onverkochte boer, als noodverwerkplaats, kortom als z.g. stok achter de deur.

Thans is het de laatste 1½ jaar geworden een inrichting met een omzet van betekenis (zij het dan ook door een weg van doornen en met door ons ongewilde handelingen van de voorgaande personen). Dit alles heeft bedragen gekost maar zou nog meer hebben gekost als alles ons ontvallen zou.

Zoolang de Utrechtsche boeren hun houding bepalen zooals den laatsten tijd zal dit niet gebeuren en hopen we nu dat nu Commissarissen hebben ingezien dat een melkhandel en ook een andere inrichting, dat de boeren die nog kunnen ook weer voor nu en voor de toekomst dat zullen waardeeren door het nemen van een klein aandeel.

R.

CONCORDIA-NIEUWS.

Bestuursvergadering.

Aan den vooravond van de opheffing van het faillissement onzer N.V. Concordia, 25 Juli 1933, kwamen HH. Commissarissen en Hoofdbestuursleden wederom in vergadering bijeen ter behandeling van den financieëlen toestand. Aanwezig waren tevens de heeren Braunius en Mr. v.d. Hemel. De notulen van 12 Juli werden ongewijzigd gearresteerd. Hierna werd uitvoerig gesproken over de financiën voor het accoord en de nieuwe fabriek. Verschillende afdelingen hebben reeds flinke bedragen afgedragen, anderen zijn nog druk aan 't verzamelen. De heer Beukhof bracht staande de vergadering 'n kleine f 2000,- mede, waaronder 'n gift van f 1000,-. Gezien de mogelijkheid om het accoord te financieeren, wordt hiertoe zonder hoofdelijke stemming besloten.

Hierbij werd gesproken de melkinkoop in Schalkwijk en Werkhoven welke melk in Schalkwijk door den heer Jongerius destijds gekocht is voor Concordia. Na eenige bespreking werd besloten hieromtrent een voorstel te doen aan den heer Jongerius en diens afnemer. (Terwijl wij dit schrijven is deze kwestie gelukkig reeds opgelost en is Concordia thans kooper der melk).

Bij de rondvraag besprak men nog de fondsvorming voor de nieuwe fabriek. Een der commissarissen stelde voor 'n rectificatie in de dagbladen te plaatsen inzake het verslag der veroordeeling van een vroegere bedrijfsleider, (de heer v. H.), aangezien hierin geen datum vernield stond en de naam van onzen nieuwen directeur hierdoor in discredit kon komen. Hiertoe werd besloten.

De heer Braunius besprak meer uitvoerig de kapitaalvorming en andere werkzaamheden, waarbij spr. op den voorgrond stelde, dat 'n goed product de domineerende factor is bij den consument en voor de groei van 'n zaak, i.c. *Concordia*.

Er zal met kracht aan de kapitaalvorming gewerkt moeten worden, waarbij men zooveel mogelijk bij de boeren zelf aan moet kloppen, wil men eenmaal tot de „nieuwe, fabriek” geraken. Spr, dankt tenslotte de, beide Ibesturen voor zijn voorloopige benoeming en de reeds bereikte resultaten. Bespreking van enkele dingen volgde, waaruit wij gewaar werden, dat men van zekere zijde het einde van *Concordia* verwachtte. Te 11 uur kwamen de heeren Verbree en Kippersluis uit Harmelen nog een som gelds brengen voor *Concordia!* Hierna werd de vergadering gesloten.

TH. J. DE WIT.

De Melkerij, 1933-08-05; p. 15/i6

‘HET DAGHET’.

Nu de donkere wolkenmassa's die gedurende enkele maanden Concordia's luchtruim verduisterden, weer zijn losgescheurd en plaats maken voor een lichter firmament, grijpen wij weer met de te meer vreugde naar de pen om ook in dezen vorm dienstbaar te mogen zijn voor den opbouw en bloei van *Concordia*. Om meer dan één reden en op meer dan één verzoek hadden wij hiervan den laatsten tijd weinig gebruik gemaakt.

Als van een donderslag bij helderen hemel zal wellicht ieder bondslid den 26en Mei geschrokken zijn toen dien dag de nare weerklonk dat *Concordia* failliet verklaard was. Het voor velen niet te gelooven feit was werkelijkheid geworden en het zal niemand bevreemden als wij verklaren dat zelf, Commissarissen dit toch niet verwacht hadden, temeer omdat juist dien morgen met de crediteuren een overeenkomst was aangegaan over de betalingen die destijds weliswaar ontegenzeggelijk stroef gingen. De dagen die nu volgden waren dagen van spanning en werken. Immers de groote vraag deed zich nu voor: hoe komen wij weer op z'n goedkoopst en het vlugst in het bezit van „*Concordia*”, Wat 'n moeite en zorgen dit den besturen van *Concordia* en Bond gekost heeft is niet in enkele volzinnen te beschrijven en ligt ook niet in de bedoeling van dit artikel.

Hoofdzaak is thans dat we met vreugde mogen constateeren dat deze moeiten en zorgen ruimschoots zijn beloond nu het accoord door de Rechtbank is gehomologeerd en het faillissement daardoor is opgeheven, wat hier op neer komt dat wij weer baas zijn in eigen huis, baas over en in 't bezit van „*Concordia*” onze eigen boerenmelkinrichting. Na de schok van verwarring op 26 Mei j.l. ging veler onzer met des temeer reden een trilling van vreugde door het gemoed toen den 26en Juli officieel het faillissement werd opgeheven.

Met 'n hartelijke felicitatie zijn we echter nog niet klaar. Mocht het faillissement ons vele zorgen baren, geenszins zijn wij ook nu daarvan nog verlost. Integendeel rijzen ook thans weer vele problemen en moeilijkheden aan den horizon om *Concordia*. Doch ook daaraan kan een einde komen als onze besturen niet verzaken en met mannenmoed deze moeiten trotseeren. Daarbij is noodig en rekenen zij ook vast op de medewerking van zoo niet alle, dan toch van die bondsleden, welke 't nut van *Concordia* begrijpen. De meest practische steun welkt de leden verleenen kennen, is het offeren van een geldelijke bijdrage!

Geeft spoedig en veel, opdat ieder constateeren moge. „Het daghet... bij *Concordia*!”

TH. J. DE WIT,
Commissaris.

Woerdensch Weekblad, 05/08/1933; p. 16/16

N.V. CONCORDIA.	
De vorige opgave aan de Commissie was aan ingekomen bedragen volgens lijsten	
	f 9383.—
sindsdien is Ingekomen van	
afdeeling Kockengen	85.—
afdeeling Jutphaas	45.—
afdeeling Harmelen	10.—
afdeeling Westbroek	50.—

Totaal	f 9573.—

CONCORDIA-NIEUWS.

Aandeelhoudersvergadering.

Donderdag 1 Sept. 1933 werd in de Landbouwbeurs te Utrecht de jaarlijksche aandeelhoudersvergadering gehouden van de N.V. Stoomzuivelfabriek en Melkinrichting „Concordia”, gevestigd te Utrecht.

Deze vergadering, dewelke door het faillissement vertraagd was, werd te 5 ure bij ontstentenis van den president-commissaris, de heer v.d. Lee, geopend door den vice-voorzitter, de heer N. de Vogel, te Jutphaas.

In een kort openingswoord heette spreker de niet-talrijke aanwezigen hartelijk welkom en hoopte dat ook deze vergadering vruchtbaar mag zijn voor *Concordia*.

Vertegenwoordigd waren 739 aandeelen, geldend voor even zoovele stemmen.

Hierna las de secretaris, de heer Th. J. de Wit, de notulen van 12 Januari en 29 Mei 1933, welke onveranderd werden gearresteerd.

Hierna bracht de oud-directeur, de heer J. A. Jongerius, een uitvoerig jaarverslag uit, waarover een korte discussie ontstond tusschen de heeren E. Blauwendraad en D. C. de Ridder met den heer Jongerius. Ook de heer van Eck oefent vrij scherpe critiek. De voorzitter merkt tenslotte op, dat de sprekers niet zoo heel ver van elkander staan.

Aan de orde is hierna de verkiezing van een commissaris wegens periodieke aftreding van den heer Jac. Uiterwaal te Utrecht. In het stembureau fungeeren de heeren van Eck en De Rooy. Uit de stemming blijkt, dat de heer Jac. Uiterwaal met 733 stemmen tegen 6 blanco herkozen is.

Hierna zegt de voorzitter, dat commissarissen en directeur het wenschelijk achten, in verband met de vele werkzaamheden, dat, het aantal commissarissen van 5 tot 7 wordt uitgebreid, waartegen ook de Bond geen bezwaar heeft. Dit voorstel wordt z.h.s. aanvaard.

De heer Broeksma vraagt of dit volgens de statuten kan, terwijl notaris Verhoef opmerkt, dat ‘n commissaris minstens 4 aandeelen moet hebben. De voorzitter antwoordt, dat 7 commissarissen statutair verantwoord is, terwijl de opmerking van den heer Verhoef hem bekend is.

Als kandidaten worden hierna genoemd vanwege het bestuur de heeren A. Oskam en A. Maes en uit de vergadering de heeren W. de Ridder en D. de Ridder.

Uitgebracht worden vervolgens op de heeren Maes 725 stemmen, A. Oskam 696 stemmen, W. de Ridder 29 stemmen en 10 blanco. Gekozen zijn aldus de heeren Maes te Breukelen en A. Oskam te Jutphaas.

De gekozenen, welke niet aanwezig zijn, worden hiervan schriftelijk in kennis gesteld. Het is dus nog niet zeker dat zij de benoeming aanvaardden.

De voorzitter komt hierna met het bestuursvoorstel om tot directeur der vennootschap te benoemen den heer P. Braunius, die volgens spreker de gewenschte man is voor *Concordia* en door den Raad van Commissarissen vóór eenigen tijd reeds voorloopig als zodanig was aangesteld. De vergadering bekrachtigde dit door met algemeene stemmen tot directeur te verkie-

---- Vervolg- 2e blad - niet op www archief

1934

Woerdensch Weekblad, 1934-01-20

ALGEMEEN WEEKOVERZICHT.

Over de melkprijzen en al wat daarmee samenhangt willen wij het ditmaal eens niet hebben. De lezer vindt daarover een en ander in ons zuiveloverzicht, en verder komt zulks wel op de Algemeene Vergadering a.s. Dinsdag aan de orde.

Wij willen het ditmaal eens hebben over de „Concordia-kwestie” zooals (ten onrechte door sommigen deze zaak wel eens wordt genoemd.

Want een „Concordiakwestie” bestaat er o.i. niet meer.

Over het verleden willen wij niet veel zeggen; alleen dit: Dat wij direct toegeven, dat het laatste jaar van „*Concordia*” ons weinig reden geeft om te zeggen dat het toen goed ging.

Dat „*Concordia*” ons nooit iets goed heeft gebracht is iets dat niemand die in ons vereenigingsleven is ingewijd en die de mentaliteit van de boeren en van den handel van voor 5 jaar kent, gerechtigd te zeggen.

Integendeel, wij gelooven zeker dat „*Concordia*” den boeren voordeel heeft gebracht al spreken we alleen maar over het jaar daarvoor en de eerste 3 levensjaren van „*Concordia*”.

De voordeelen bedragen zóó veel, dat de *f*10,- of *f*25,- of in sporadische gevallen *f*50,- van iederen boer zeker wel dubbel zijn terecht gekomen.

Ook de melkoorlog die geweest is heeft voor de periode die er op volgde en tijdens den oorlog zijn goede zijde gehad. Terwille van onnoodige prikkeling of scherpte willen wij dat niet meer ophalen. Maar, wij constateeren dat heel de *Bond van Melkveehouders* in z'n diepst nog wel overtuigd is van het boven zoo in het kort omschrevene.

Een kleine 8000 boeren hebben direct of indirect van dit alles geprofiteerd.

En dan nu, het huidige oogenblik, hoe staat het nu met „*Concordia*”? Voor zoover wij dat zien kunnen goed, en tot op heden krijgen we gelijk met wat we midden 1933 schreven, n.l. dat „*Concordia*” onder de *Crisiszuivelwet* in staat is, om met degelijke leiding zich tot een flinke melkinrichting en zuivelfabriek te ontwikkelen, een richting welke het uit moet na alles wat vorige leiding en de omstandigheden hadden bewerkt.

„*Concordia*” kon geen gewone melkhandel blijven.

In verband met de besprekingen over de samenwerking is wel eens genoemd de „Concordiakwestie” daarom schreven wij dit en zeggen die bestaat in dien vorm niet meer.

Integendeel de bestuursleden en leden van alle drie de standsorganisaties die te gelijk lid of bestuurslid zijn van onzen *Bond van melkveehouders*, en die nu bij de jongste verandering, een belangrijk bedrag in „*Concordia*” hebben gestoken, hebben o.m. een zeer profijtelijke stap gedaan, mede in het boerenbelang en in dat van heel onzen melkveehoudersbond.

Wij willen terwille van goede verhoudingen zulks niet toespitsen, maar moeten toch even opmerken, dat daar waar de standsorganisaties iets deden inzake de melkregeling het ook niet altijd op rolletjes heeft geloopt.

Terwille van de duidelijkheid 't volgende.

Toen ten vorigen jare onze Bond in Oudewater vergaderde waren er twee luisteraars uit Montfoort ter vergadering die na afloop tegen den „koop” daar zeiden: U kunt ze bij ons „precies zoo” koopen vanavond. Dat is gebeurd. Maar wat gebeurde nu? In Oudewater is de koop om

„financieele” redenen met dezen kooper nog vóór de levering begon tenietgedaan en is de melk aan een ander verkocht.

In Montfoort bleef de levering doorgaan totdat het te laat was, en toen is in het licht van de samenwerking met medewerking van den Bond de melk opnieuw aan een ander verkocht. Het oude melkgeld is echter nog niet betaald. Dus ook daar een kwestie.

In Linschoten waar de organisaties het ook deden, heeft men al twee zulke ervaringen opgedaan, en is pas een persoon die met melkgeld van voorjaar 1933 van de boeren nog in zijn zak liep, failliet gegaan. Dus ook daar kwesties.

Daarom kunnen wij het nog altijd niet anders zien of onze Bond van Melkveehouders moet blijven een zelfstandige technische organisatie.

Ook loopen de belangen over den Provincialen grens (dus anders dan bij de landbouworganisaties) wij denken aan Hilversum, Laren, 's Graveland, Kortenhoef, Scherpenzeel, Woerden, Oudewater, Waarder enz. waar overal afdelingen van onzen Bond van Melkveehouders zijn en die ook geheel Utrechtsch georiënteerd zijn.

Bovendien, wat men ook plaatselijk doet is vaak lofwaardig en geeft voordeel voor de boeren, maar de *grondslagen* moeten toch door den Bond in zijn geheel worden gelegd. Wij bedoelen b.v. alle arbeid voor de C. Z. C., denk nu aan de 20 pct regeling b.v. enz. enz.

Dan de regeling van de overmelkprijs, de basis voor de industriemelkprijs, dat zijn allemaal dingen die geregeld moeten worden vóór de afdelingen gaan verkoopen. Vandaar ook het bezoek dit voorjaar in Oudewater.

Tenslotte nog de kosten. Zijn die in Montfoort b.v. al door de organisaties aan verschillende personen betaald? Onlangs betuigde een lid nog zijn ontevredenheid dat z'n autoreizen nog nooit betaald waren.

Wij zijn enthousiast voor een goede samenwerking met de Provinciale Landbouworganisaties en willen daaraan zeker medewerken, maar gelooven zeker, dat Westelijk Nederland, in casu ook Utrecht, een ander belang heeft dan b.v. Friesland.

Bovendien heeft men daar, naast de Centrale organisaties, toch ook zijn Coöperatie en zijn technische organisatie de F. N. Z.

Vandaar dat als de Centrale Organisatie over ons melkvraagstuk spreekt, men veelal met tegenstrijdige belangen in de Provincies op dit gebied komt.

Lazen wij deze week niet in het „Officieel Orgaan” het met veel instemming, door dat blad overgenomen volgende stukje:

nog opzoeken

JAARVERSLAG OVER 1933.

Uitgebracht in de Alg. Vergadering op 8 Maart.

Toen ik mij neerzette om U een zeer beknopt overzicht te geven over ons vereenigingsjaar 1933, toen dwarrelden mij allerlei gedachten door het hoofd en zou ik die allen uitwerken dan werd zeker dit jaarverslag veel te lang. Eén ding wil ik toch even met U overdenken. Het is heden 19 jaar en 10 dagen geleden dat in Utrecht onze Bond van Melkveehouders werd opgericht. Dus t volgend jaar wordt het 4de lustrum herdacht. Sinds ruim 10 jaren heb ik het voorrecht secretaris van dezen Bond te zijn. Veel is er in dien tijd gepasseerd wat ons als melkveehouders, noodzakelijk was te doen. Ook in 1933 was dit zoo; .....

In het Hoofdbestuur kwam in 1933 verandering doordat de heeren Jongerius en Kogel ons gingen verlaten, de oorzaak hiervan was het scherper gescheiden houden van zaken als de N.V. Concordia en onze Bond.

Een onaangename zijde had dit heengaan, niettemin zou dit verslag niet volledig zijn als we niet erkenden de vele verdiensten dier heeren op het terrein der organisatie van onzen melkveehoudersbond. ....

OUD-LEVERANCIERS VAN CONCORDIA

Aan alle oud-leveranciers van Concordia is deze week een circulaire gezonden met een uiteenzetting. Wie er geen gehad heeft, bericht dat even.

Het hoofdbestuur benoemde als commissie belast met de verdeling:

C. Spelt, Maarssen en C. M. v. d. Grift, De Bilt, namens de leveranciers.

D. v. d. Geer, Galecop Oudenrijn, namens de financieele commissie.

E. H. Blauwendraad, Westbroek, voor het hoofdbestuur. R.

OFFICIEEL ORGAAN VAN DEN PROVINCIALEN UTRECHTSCHEN BOND VAN MELKVEEHOUDERS

DE MELKERIJ

BOND VAN MELKVEEHOUDERS GEVESTIGD TE UTRECHT VEEMSTEGPLEIN NO. 28 TELEFOON No. 16812

Algemeen weekoverzicht

DE WINTERLEVERINGSDIENST

De winterleveringsdienst... De winterleveringsdienst... De winterleveringsdienst...

FAERREBY LEEVERINGSDIENST IN NIEUW-HOLLAND

De winterleveringsdienst... De winterleveringsdienst... De winterleveringsdienst...

Met ingang van 21 December

Met ingang van 21 December is het kantoor van den Bond van Melkveeouders gevestigd: Noorderpark 1, Hooftgebouw I der Staatsproeven, 3de verdieping, Kamer 39.

Vragen Beantwoord

door Dr. DIJKSTRA te Vreeland. SYNGARIE... DE WINTERLEVERINGSDIENST... FAERREBY LEEVERINGSDIENST...

DE WINTERLEVERINGSDIENST

De winterleveringsdienst... De winterleveringsdienst... De winterleveringsdienst...

FAERREBY LEEVERINGSDIENST

De winterleveringsdienst... De winterleveringsdienst... De winterleveringsdienst...

BOER EN ERF

BOER EN ERF (Vervolg) Het Magge's laatste wijfje was de...

1940

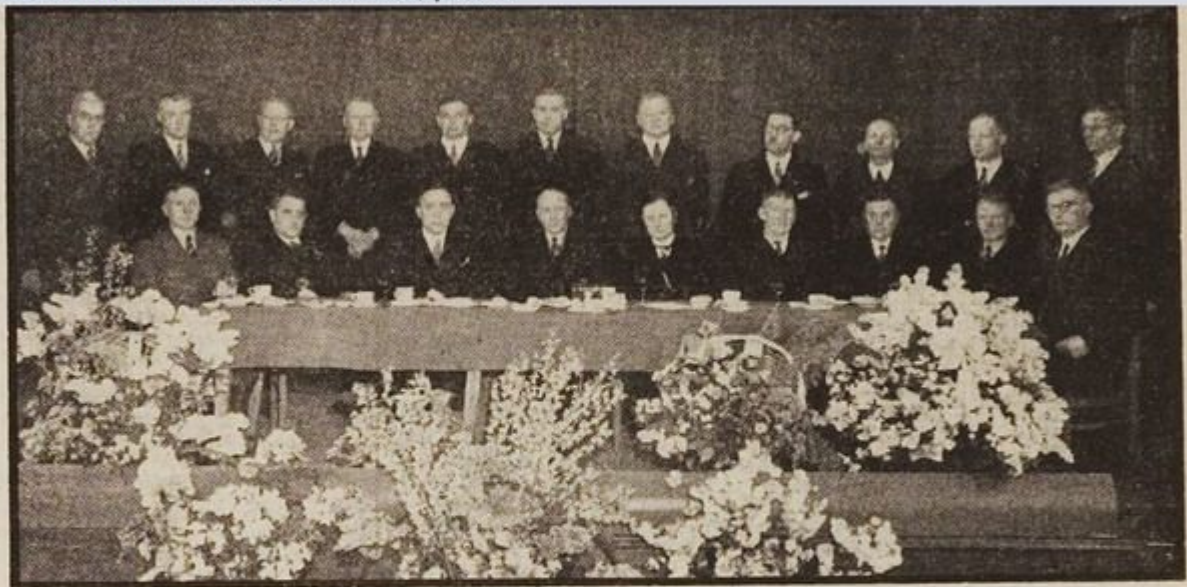
Woerdensch Weekblad, 1941-03-16

Een kwart eeuw strijd voor de belangen der melkveehouderij De Utrechtsche bond van melkveehouders bestaat 25 jaar

Een feestvergadering in Hotel Noord-Brabant

IN een der zalen van Hotel Noord-Brabant hield Donderdag de Utrechtsche Bond van Melkveehouders een vergadering welke een bijzonder karakter kreeg doordat bij deze gelegenheid het 25-jarig bestaan van den Bond werd gevierd.

Woerdensch Weekblad, 23/03/1940; p. 9/15

De Utrechtsche Bond van Melkveehouders heeft de vorige week zijn 25-Jarig bestaan op gepaste wijze herdacht. Een foto van het bestuur en afgevaardigden van andere organisaties op de feestvergadering. Zittend het bestuur van den jubileerenden bond, van links naar rechts de heeren: H. v. Vliet, L. C. Zaal, L. J. de Rooy, adviseur; E. H. Blauwendraad te Blauwkapel, voorzitter; P. Beukhof, secretaris; N. Buis, W. v. d. Meent, H. v. Woudenberg en H. A. Uysterwaal. Staand van links naar rechts, de afgevaardigden, de heeren: IJ. W. Gietema en K. de Jong, afgev. Ind. Melk Inkoop Comm.; dr. S. Stuurman, directeur van het Melkcontrôlestation te Utrecht; J. de Mars, afgev. Ind. Melk Inkoop Comm.; A. N. Vaandrager, voorzitter van het centraal bestuur der Bonden van Melkveehouders; mr. B. v. d. Hemel, rechtskundig adviseur; A. Slot, oud-secretaris-penningmeester van den bond; J. A. Jongerius, eere-lid en oud-bondsvoorzitter; J. Kortleve, directeur Consumptie-Melk-Centrale; E. Huysman, secretaris centraal bestuur; A. J. de Goey, voorzitter Consumptie-Melk-Centrale en A. de Jong, eere-lid.

De voorzitter, de heer E. H. Blauwendraad uit Blauwkapel, heette de aanwezigen welkom, speciaal afdelingsbestuursleden en afgevaardigden van andere organisaties Voorts in het bijzonder den heer A. N. Vaandrager, voorzitter van het Centraal Bestuur; den afgevaardigde van den Zuid-Hollandschen Bond, den heer Huisman; de heeren De Goey en Kortieve, vertegenwoordigende de Consumptiemelkcentrale, den heer Jongerius en den heer De Jong, de leden van verdienste, dr. S Stuurman, directeur van het melkcontrôle-station, den heer Slot, den oud-secretaris-penningmeester van den bond, den rechtskundigen adviseur, mr, v.d. Hemel, den heer Slob, directeur der Utrechtsche Melkcentrale, en de melkfabrikanten.

De voorzitter schetste hierna het ontstaan en de oprichting van den bond, thans een kwart-eeuw geleden op een zeer drukbezochte vergadering in dezelfde lokaliteit, gelijk hij zich dat uit persoonlijke ervaring nog herinnerde en memoreerde het optreden van de pioniers van de beweging.

Wat betreft den huidige toestand wees spreker er op dat thans evenals 25 jaar geleden een oorlog in Europa woedt. Hij sprak de hoop uit dat men spoedig tot een vrede zou kunnen komen. Het probleem der werkloosheid roerde spreker uiteraard in zijn rede aan. Spreker herinnerde aan de vorderingen der techniek, die ook in het boerenbedrijf vele zegeningen heeft gebracht, doch den economischen toestand helaas niet heeft verbeterd.

Woerdensch Weekblad, 23/03/1940; p. 9/15

Overzicht van de leestvergadering van den Utrechtschen Bond van Melkveehouders in hotel „Noord-Brabant te Utrecht.

De taak van de melkveehouders is te blijven produceeren en verplegers en verzorgers van deze waanzinnige wereld te zijn en de voedselvoorziening te blijven dienen. De taak is echter geen ongevaarlijke; slechts het onderling contact zal de veehouders kunnen helpen tegen invloeden van buiten af.

Do boerenstand is nog steeds bereid hard en lang te werken, maar alleen de goed georganiseerde vereeniging met het devies: „Allen voor een en een voor allen” zal ook op den duur de kracht van den stand kunnen handhaven.

De oud-secretaris-penningmeester de heer L. J. de Rooy, gaf vervolgens een overzicht van hetgeen in de afgelopen kwart-eeuw in het leven van den Bond is gebeurd.

Omstreeks 1915 kwamen geleidelijk veranderingen in het melkbedrijf: de prijzen der melk veranderden Reeds enkele jaren vóór den oorlog waren er provinciale bonden ontstaan, doch het besluit van den melkhandel om den melkprijs te verlagen was de directe aanleiding tot het stichten van den Utrechtschen bond op initiatief van den heer Jongerius en den heer v.d. Oudenrijn. De eerste vergadering werd op 26 Februari gehouden en was buitengewoon druk bezocht, Zij had tot gevolg dat uiteindelijk den strijd tegen de te lage prijzen van den melkhandel werd gewonnen. Spreker gaf een overzicht van de uitbreiding der organisatie en de besprekingen met diverse instanties, welke na de oprichting moesten worden gevoerd, veelal uiteraard over den maximum-melkprijs. In 1916 werd het centraal bestuur opgericht.

Melkoorlog

In 1919 werd de „melkoorlog” gevoerd, waarbij de veehouders zelf de melk in de stad Utrecht brachten toen de melkhandel geen redelijken prijs wilde geven. Deze oorlog eindigde met een complete overwinning der melkveehouders.

Voorts voerde de bond in de beginjaren een groote actie tegen het afslachtsysteem bij gevallen van mond- en klauwzeer.

In 1925 werd het melkbesluit ingevoerd, als gevolg waarvan de boeren veel last kregen met den keuringsdienst. Uit dit jaar stamt dan ook de oprichting van een tusschen-instantie: het melkcontrôlestation. In 1930 werd bij den aanvang van de crisisjaren de melkfabriek „*Concordia*”, een uit den bond gegroeide, maar aparte N.V., opgericht, welke onderneming later moest geliquideerd worden, bij het optreden van de consumptiemelk-centrale ter regeling van den melkprijs. De zeer talrijke daarna nog genomen regeeringsmaatregelen passeerden vervolgens de revue.

Deze regeeringsmaatregelen hebben vaak tot vele bemoeiingen geleid, waarin herhaalde malen het nut van de organisatie is gebleken. Spreker eindigde met de hoop uit te spreken dat de bond nog langen tijd zijn nuttig werk zou mogen voortzetten.

De voorzitter dankte vervolgens de gevers van de zeer talrijke bloemstukken en las een schrijven van felicitatie van ir. S. Swierstra, den rijksveeteeltconsulent, voor.

Na een pauze werd de jubileerende bond toegesproken door velen die op het belang van den feestdag wezen, aan het werk der plonniers herinnerden en de beste wenschen voor de toekomst uitspraken.

De eerste spreker was de heer Vaandrager, voorzitter van het centrale bondsbestuur, mede sprekende namens den Zuid-Hollandschen Bond, die vooral aan het werk der pioniers herinnerde en de moeilijke tijden in verleden doorstaan in het geheugen terugriep. Spreker drong aan op een nog nauwere samenwerking met den melkhandel en de melkfabrikanten en hoopte dat de volgende kwart eeuw even vruchtdragend zou zijn als de afgelopen periode.

De vertegenwoordiger van de consumptiemelk-centrale, de heer De Goey, wees er op dat steeds met hand en tand de organisatie de belangen van den melkhouders heeft gediend. Spr. achtte het stichten van de C.M.C. tot het beste te behooren dat de bond in dit verband tot stand heeft gebracht.

De heer Kortieve wees er op dat de omstandigheden voor de veehouders individueel in de afgelopen jaren aanmerkelijk zijn verzaamd. Dat de bond in die periode zijn nut uit en te na heeft bewezen, achtte spreker een felicitatie waard, vooral voor de leiders van den bond.

Spreker had de overtuiging dat de bond de C.M.C. een goed hart toedroeg en hoopte dat de C.M.C. de kracht zal kunnen putten uit een ook in de toekomst krachtigen bond, om het werk te kunnen voortzetten.

De heer Jongerius, oud-voorzitter, dankt de verschillende sprekers voor hun woorden van waardeering tot hem gericht. Er was behoefte aan den bond. Spreker dankte het bestuur voor zijn snelle en doeltreffende hulp aan de melkveehouders. Het melkvraagstuk is juist zoo moeilijk omdat er snel moet worden gehandeld bij het opkomen der vraagstukken.

Voor de toekomst zal in dezen tijd van de ordening ook de consument een groter zeggenschap krijgen volgens spreker. Spr verwachtte dat de taak van den bond dan ook op ander terrein zal komen te liggen en dat men zich steeds meer op een goede samenwerking zal moeten richten.

Ook de heer de Jong sprak de hoop uit dat het bestuur zijn veelomvattende taak op dezelfde voortreffelijke wijze zou mogen vervullen.

De oud-secretaris, de heer Slot, wekte de leden op den bond trouw te blijven en wees op hetgeen door samenwerking reeds tot stand is gekomen.

De heer W. Slob, voorzitter der *Commissie van Bijstand van de A.V.M.*, verheugde zich dat men elkaar had kunnen vinden waardoor voor handel zoowel als veehouderij een redelijk melkprijsniveau bereikt kan worden.

Als directeur van het Melkcontrôle-station sprak dr. S. Stuurman. Deze wees er op, dat de bond niet alleen goed geld voor de melk wenscht, doch ook bereid was goede melk voor het geld te geven. Spreker gaf een overzicht van den groei der noodzakelijkheid van contrôle op de kwaliteit, een noodzakelijkheid, die de Bond steeds zeer wel heeft ingezien, ook al in verband met de voordeelen van de consumptiemelkregeling.

Tenslotte sprak namens de gezamenlijke industriemelk-verkoopters en directeuren van melkfabrieken de heer K. de Jong.

Deze dankte den bond voor de samenwerking die in de afgelopen jaren ondanks grootere en kleinere oneenigheden over prijs en kwaliteit van het overschot der melkproductie, de industriemelk, tot stand kon komen. Spreker noemde de speciale omstandigheden die in de provincie Utrecht de samenwerking bemoeilijken, doch hoopte dat ook in de toekomst de beide belangengroepen zouden kunnen samengaan.

Na afloop der vergadering vereenigden zich de leden aan een feestmaaltijd.

Op de door den heer De Rooy gehouden rede komen wij in ons volgend nummer uitvoeriger terug.

ONZE GEDENKDAG - vervolg

EEN dankbetuiging mag zeker niet achterwege blijven voor al de medewerking en belangstelling, die we ondervonden hebben bij ons 25-jarig jubileum. Een dankwoord, dat ik richten moet tot allen, die aanwezig waren. Gasten, afd. bestuursleden en leden, alle zonder onderscheid hebben mij de leiding zeer gemakkelijk gemaakt, alle (alweer zonder onderscheid) hebben meegewerkt om op dezen dag een aangename en vertrouwelijke sfeer te scheppen.

Zeer te betreuren was het, dat het weer zoo buitengewoon slecht was. Zeer vele leden heb ik gesproken die het vaste voornemen hadden deze vergadering niet te missen, maar, die ten slotte voor de natuurkrachten gezwicht waren. Ook de storing in den treinenloop heeft velen parten gespeeld. Dit is jammer, want als het anderen gegaan is, als mij, dan zullen ook zij vol trots en aangename herinnering terug denken aan deze bijeenkomst, waarin vele vriendschapsbanden nauwer zijn aangehaald en het wederzijds vertrouwen is gesterkt. Graag hadden wij gewild, dat zeer vele, die nu verhinderd waren, dit ook hadden kunnen mee doorleven.

Ons bestuur heeft dit jubileum in eenigzins intiemen kring willen vieren. Daarom hebben we geen gelegenheid gegeven voor receptie. Toch hebben heeren melkindustrieelen, ook de heer Slob, voorzitter van de commissie van bijstand der A.V.M. in Utrecht, zich daardoor niet af laten schrikken, en zijn ook zij gekomen om toch onzen Bond geluk te wenschen. Ik zie hierin een spontaan bewijs van medeleven met onzen Bond en hun komst is voor ons bestuur, en mij in 't bijzonder, een glanspunt van dezen dag geweest.

Een tweede glanspunt van den dag was de huldiging van onzen oud-secretaris, den heer de Rooij en de aanbidding van een stoffelijk huldeblijk aan hem, die zooveel voor onzen bond heeft gedaan. Mijn dank in de eerste plaats aan den initiatiefnemer, den heer Tukker uit Lopik, in de tweede plaats aan alle afdeelingen en personen, die met zooveel genoegen hun bijdrage aan mij gestuurd hebben en bovenal dank voor hun strikte geheimhouding zonder onderscheid. Hoewel het huldeblijk klein is tegenover de diensten door den heer de Rooij bewezen aan onzen bond in 15 jaren tijd, wil ik het hier herhalen: 't is weinig maar uit een goed hart.

Hoewel steeds fouten kleven aan menschenwerk en zeker niet het minst aan de leiding van dezen feestdag, zie ik toch met genoegen op dien dag terug.

E. M. BLAAUWEKDRAAD,
voorzitter.

Een kwart eeuw arbeid van den *Bond van Melkveehouders*

Historisch overzicht door L. J. Rooij

Al is het, dat ik door andere werkzaamheden, die echter in nauw contact staan met het werk van den bond, niet meer in actieven dienst ben van uw organisatie, toch voel ik me aan uw arbeid, waaraan ook ik vijftien jaar lang mijn krachten heb mogen wilden, en waar ik als adviseur nog mee meeleeft, zoo zeer verwant, dat ik met heel veel genoegen de uitnoodiging heb aangenomen om op de feestvergadering van den bond een terugblik te geven over de afgelopen 25 jaar. Het spreekt vanzelf, dat die terugblik niet volledig kan zijn. Daar zouden eenige dikke boeken voor noodig zijn. Ik moet me dus beperken tot een bloemlezing uit de hoofdzaken.

Hoe het voorheen gesteld was

Ruim een kwart eeuw geleden, zoo omstreeks den tijd, dat onze bond werd opgericht, was de melkverkoop geleidelijk aan het veranderen. Sedert „mensenheugenis” werd ook hier de melk nog verkocht per „maal”. Een „maal” was een hoeveelheid van 15 Liter. De prijs - zooals in dien tijd gebruikelijk was - uitgedrukt in stuivers, bedroeg in den zomer 15 stuivers per „maal”, in den winter 16 à 17 stuivers. De verkoop geschiedde steeds voor een half jaar gelijk.

Omstreeks dien tijd echter begon de fabriekmatige zuivelbereiding grooeren omvang aan te nemen en kwam er ook meer variatie in de soorten zuivelproducten, die vervaardigd werden. De grootere bedrijven begonnen meer en meer de oude gebruiken los te laten. Zij kochten de melk niet meer per „maal”, doch per Liter. Ook kwam er meer verschil in de melkprijzen.

Niet alleen voor het publiek, door den verkoop van melk met *meer of minder water*, maar ook bij de boeren. De kleine onder hen, de bezitters van de meest weerlooze bedrijven, waar men zelf geen boter of kaas kon bereiden, werden met slechte melkprijzen afgescheept. De grootere inkoopers, die niet meer met de traditioneele hondenkar, maar met paard en wagen de melk ophaalden, kochten het eerst de melk bij enkele van de grootste boeren en huldigden dan veelal het standpunt, als er één schaap over de brug is, volgen er meer.

Is het wonder, dat in dien tijd ook onder de boeren de behoefte op kwam aan meer organisatorisch verband.

Zoo naderde Februari 1915. In sommige opzichten een tijd als heden. Een verschrikkelijke wereldoorlog was reeds een halfjaar aan den gang en eischte tallooze slachtoffers.

De productiekosten van de melk stegen onrustwekkend, door de steeds hooger wordende prijzen van veevoeder en andere artikelen.

Het voorjaar stond voor de deur. De melkhandel was druk bezig zich steeds sterker en beter te organiseren.

De consumptiemelk bracht den prijs op van 8 cent, voor de randboeren, en voor hen die verder af woonden $7\frac{3}{4}$ en $7\frac{1}{2}$ cent. Doch de georganiseerde handel was er op uit, die prijzen te verlagen. Zoo was de situatie in den tijd die vlak aan de oprichting van den bond vooraf ging.

Uit de vóorgeschiedenis

Was dus de oprichting van den bond een gevolg van den oorlog? Neen, eigenlijk niet. Want, lang voor de bond officieel werd opgericht, was er al meermalen groepsgewijze vergaderd.

In de andere provincies, in Noord- en Zuid-Holland, was men reeds veel eerder tot oprichting van een bond gekomen. De bond in Noord-Holland verkreeg in 30 September 1911 reeds de Koninklijke goedkeuring op zijn statuten. Die in Zuid-Holland was er nog een paar jaar vroeger bij en verkreeg de Koninklijke goedkeuring al in 1908. In Utrecht echter had men eerst „de kat nog eens uit den boom willen kijken”.

Doch, toen de georganiseerde melkhandel besloot, met ingang van 1 Maart, de melkprijzen met, 2 cent per liter te verlagen, zagen ook de Utrechtsche hoeren in, dat het zóó niet langer mocht blijven, maar, dat er iets moest gebeuren. De eischen van den handel waren zeer positief. Wie niet tegen den vastgestelden prijs de melk leveren wilde aan zijn afnemers, kon ze ook niet kwijt aan een ander en liep dus kans, er mee te blijven zitten:

Het was naar aanleiding van dat besluit, dat de heer **Jongerius**, met eenige van zijn burens het initiatief nam een vergadering van melkveehouders bijeen te roepen. Toen deze heeren echter hun actie ook uitstrekten tot de boeren aan den Westkant van Utrecht, kwamen zij tot de verrassende ontdekking, dat daar door den heer C. v.d. Oudenrijn ook reeds pogingen werden gedaan om een bijeenkomst van boeren te beleggen. Men zocht en kreeg contact met, elkaar en na een conferentie van de, heeren Jongerius en v.d. Oudenrijn met eenige van hun medewerkers werd besloten op 26 Februari 1915 in hotel Noord-Brabant te Utrecht een groote boerenvergadering te houden, met het doel daar een organisatie te stichten wier eerste taak zou zijn de a.s. melkprijsverlaging niet te laten doorgaan.

Een boerenvergadering in den schouwburg

Het was Donderdag 26 Februari 1915. De inwoners van Utrecht en vooral zij die zich bevonden in de omgeving van het Vreeburg zullen dien ochtend wel vreemd hebben opgezien van de buitengewone drukte die daar heerschte. Zelfs op de drukste marktdagen zag men niet zoo veel boeren in de stad als dien ochtend. En allen begaven zich naar het Vreeburg, naar Noord-Brabant. Reeds lang voor het uur waarop de vergadering zou beginnen was de zaal zóó vol, dat er niemand meer bij kon en nog maar steeds bleef de stroom van bezoekers aanhouden. Reeds die overgrootte belangstelling voor deze vergadering was een welsprekend bewijs ervan, dat het, den boeren ernst was voor hun belangen op te komen, want de gemoedelijk, rustige, hardwerkende Utrechtsche boer is in ‘t algemeen niet zoo gemakkelijk ter vergadering te krijgen. En zeker was dat 25 jaar geleden niet het geval. Maar nu was hem toch het vuur te na aan de schenen gelegd.

De negotiezieke melkhandel wilde liever trachten door een prijsverlaging zijn omzet te vergrooten en zijn winst te verhoogen, dan een alleszins redelijken prijs voor den boer tegenover zijn klanten te verdedigen. Natuurlijk, er waren ook wel melkhandelaren die persoonlijk hier anders tegenover stonden, maar dat waren uitzonderingen. De overgrootte meerderheid was van meening dat de boeren toch niets er tegen konden doen als zij den prijs verlaagden. Zij moesten immers toch hun melk kwijt, enz. Doch het zou blijken dat men zich danig vergiste.

Tegen tien uur verlieten de boeren in drommen hotel Noord-Brabant. Met hen, die niet meer hadden kunnen binnen komen - het waren er minstens evenveel als die uit het hotel kwamen - stak men het, plein over om zich naar, den schouwburg te begeven. Want toen bleek dat de opkomst zoo, verrassend talrijk was hadden zij, die de vergadering hadden uitgeschreven, in allerijl den schouwburg voor dat doel gehuurd.

In den schouwburg - die uitstekend bezet was - hielden de Utrechtsche melkveehouders hun eerste strijdvergadering.

Hoe de vergadering verliep

Op het podium namen plaats aan de bestuurstafel de heeren C. v.d. Oudenrijn, J. A. Jongerius, T. J. Woudenberg, N. van Vulpen, T. Davelaar, C. Sturkenboom en W. van Oostrom. Zij vormen straks het eerste bestuur van den Bond van Melkveehouders.

Ook namen nog plaats aan de bestuurstafel de heren Brinkman uit Zaandam en Hochart uit Rotterdam.

De vergadering werd geleid door den heer C. v.d. Oudenrijn, bij de meesten bekend als „Oome Kees”. In eenvoudige bewoordingen vertelt hij, hoe hij, met zijn vriend Woudenberg, had staan wachten voor de brug over de Keulsche Vaart. Daar hadden zij een gesprek gehoord tusschen twee melkboeren, die daar ook stonden en met elkaar er over spraken dat de handel besloten had met ingang van Maart, voor de boeren den melkprijs met 2 cent te verlagen. Dat was Oome Kees te kras.

De heer Jongerius maakte een prijsvergelijking met andere jaren en toonde aan dat al had de melkhandel tot prijsverlaging besloten, de boeren de melk er niet voor konden leveren. De heeren Hochart en Brinkman (vader van Brinkman die thans in ons midden is) toonden aan, dat door de organisatie van de veehouders in Amsterdam en Rotterdam de prijzen beter waren.

Plotseling vraagt er iemand uit de vergadering het woord. Het is de heer L. Baas, voorzitter van den Bond van melkhandelaren.

In een langdurig klemmend betoog verdedigde deze spreker het besluit van den handel om den prijs 2 cent te verlagen.

Een oogenblik kwam de vergadering onder den indruk.

Zou de prijsverlaging dan toch noodig zijn?

Oome Kees springt nu weer voor de vergadering en kondigt den heer Baas aan, dat de melk er niet voor geleverd zal worden al gaat Utrecht op zijn „kop” staan.

Na wikken en wegen besluit de vergadering om den melkprijs voor de maand Maart te stellen op 8, $7\frac{3}{4}$ en $7\frac{1}{2}$, voor de volgende zes maanden, op $7\frac{1}{2}$ voor April, Mei, Juni en Juli, en $8\frac{1}{2}$ voor September en October.

Wie den prijs *niet* krijgt, brengt ze bij de Pomp aan het Vredenburg, zoo wordt besloten.

Sttaande de vergadering worden er 130 leden ingeschreven en in het Bondsorgaan verschijnt een artikel „Utrecht bovenaan.”

De strijd is gewonnen

De melkstrijd werd gewonnen, want aan de Pomp aan het Vredenburg verschijnen slechts een paar brikken met melk van boeren die den prijs niet konden krijgen. Die melk werd verwerkt en de paar, koppigen uit den melkhandel moeten zich met den prijs vereenigen.

De strijd is gewonnen.

In een daarop volgende vergadering worden op 5 Maart de statuten en het Huishoudelijk reglement vastgesteld. De bond breidt steeds meer uit.

De heer v. d. Ouderrijn herinnert steeds de boeren eraan: „*Wij hebben de melk en de koeien, de pomp op het Vredenburg geeft geen melk.*”

De bond groeit

De propagandisten uit het hoofdbestuur gaan er op uit en spoedig telt de bond vele afdeelingen.

De eerste afdeeling was Westbroek, dan volgen: Houten, Schalkwijk, Harmelen, Tienhoven, Ouderrijn, Vleuten, Amersfoort, Eemnes, 's -Graveland, Vreeland, Jutphaas, enz.

De bond ging van toen af steeds de zaken organisatorisch regelen, met den bond van melkslijters. Er wordt een prijs voor levering franco, stad vastgesteld en de rijloonen in de verschillende districten worden geregeld. De contributie werd gesteld op 25 cent per koe. De besturen van de bonden plegen bij elke prijsverandering overleg en steeds kwam na één of meer bijeenkomsten een prijsregeling tot stand.

Ook voor de industriemelk worden besprekingen gevoerd.

Op 20 Sept. 1916 komt. F. de Boer uit Nederhorst den Berg als industriemelker in het bestuur. Herhaaldelijk lezen we dan van besprekingen met den heer Hoekstra, directeur van *Insulinde* te Breukelen en de *Fa. v.d. Bergh*, uit. Rotterdam. *Fa. Jurgens* te Vreeland die in de omgeving van Utrecht veel industriemelk kochten.

Het vervoer per auto komt steeds meer in zwang.

Uit moeilijke jaren

In den winter van 1915 hadden de oorlogsomstandigheden de productiekosten hooger gemaakt, en op 23 September werd besloten den winterprijs te stellen op 11½ cent voor de eerste 4 maanden, 10 cent voor Maart en 9 cent voor April. De heer D. C. de Ridder heeft dit prijsvoorstel krachtig verdedigd.

In Januari blijkt de invloed, van den oorlog zóó sterk dat de Regeering maximumprijzen overweegt. Conferentie op conferentie volgde van het bestuur met den burgemeester en de 3 besturen, van Noord- en Zuid-Holland en Utrecht met dr. Swaving, inspecteur van het zuivelwezen en den minister, en een ingestelde Commissie voor Melkvoorziening. Men wilde vanaf 1 Maart de prijs op 7 of 8 cent stellen.

De bonden hebben hiertegen ernstig verweer gevoerd. Productie-rekeningen werden gemaakt door het Centraal Bestuur van de bonden van Melkveehouders. Het eerste jaarverslag geeft een nauwkeurige berekening van de diverse prijsveranderingen en behaalde voordeelen. De bond telde toen 15 afdeelingen en 541 leden.

In 1916 en 1917 volgen nu jaren van onderhandelingen met den minister over den melkprijs. In 1917 berekende men in den winter dat de productiekosten van 1 liter 18½ cent is, de prijs werd echter vastgesteld op 17½ cent.

De centrale bond opgericht

In 1916 is opgericht het *Centraal Bestuur van de bonden van Melkveehouders*. De heer A. N. Vaandrager trad op als voorzitter, wat hij thans nog is, en woont verschillende malen de Utrechtsche vergaderingen bij. In vele notulen lezen wij zijn naam met die van D. C. de Ridder die inmiddels in het Utrechtsche Bestuur is gekozen.

Strijd en overwinning

In 1917 is er een groote ontevredenheid over de melkprijs geweest.

De 3 bonden, hebben een groote protestvergadering gehouden in Den Haag om den maximumprijs verhoogd, te krijgen. Het streven had succes, zoodat. in 1918 en 1919 prijzen ontstaan van 14 tot 16 cent in den zomer en 16 tot 18 cent per liter in den winter.

In 1918 treedt de heer C. v.d. Oudenrijn af als voorzitter en volgt de heer C. Oostveen hem als zoodanig op.

In het voorjaar van 1919 is de duurtetoestand tengevolge van den oorlog dermate-toegenomen dat de bond zich niet tevreden kan stellen met een door den melkhandel aangeboden melkprijs van 12 cent afboerderij. In de notulen van een vergadering op 28 April 1919 gehouden lezen wij dat de industriemelk o.a. van de firma Jurgens te Vreeland ook reeds voor 12 cent is verkocht.

De bond besloot. den prijs te stellen op 14 cent franco stad.

Een melkoorlog

Verschillende conferenties tusschen de besturen zijn hiervan het gevolg, maar op 6 Mei breekt er een formeelen melkoorlog uit en gaan de boeren zelf de melk in de stad rondbezorgen.

Een commissie om alle aangelegenheden van dezen melkoorlog te behandelen werd benoemd. Zij bestond uit de heeren:

- J. Staal te Jutphaas.
- E. H. Blaauwendraad te Westbroek.
- C. v.d. Oudenrijn te Utrecht.
- H. J. v. Rooyen te Vleuten.
- B. Wesseling te Harmelen.
- A. Verhoef te Tienhoven,
- W. Jongerius te Utrecht..
- J. Schinkel te Houten.
- C. Vendrig te Oudenrijn.
- A. Oskam te Jutphaas.

Toen de strijd 14 dagen aan den gang was, werd een bemiddelingsvoorstel gedaan dat werd afgewezen.

Het bestuur en de commissie zette dóór, men regelt den aanvoer en den verkoop in de stad, en al beter en beter loopt de zaak.

Eindelijk geeft de melkhandel toe, de strijd is gewonnen, en op 5 Juni werd in het gebouw St. Jozef de verzoening beklonken.

Veel werk en veel verandering

In 1919 trad als secretaris van den bond op de heer A. Slot, die reeds 2 jaar als ambtenaar bij den bond werkzaam was.

Behalve de regelingen voor industriemelk en consumptiemelk heeft de Bond in de jaren 1918-1919 zich ook nog met een tweetal andere zaken bemoeid, n.l. een groote actie tegen het afmaaksysteem van aan mond- en klauwzeer lijdend vee, en de voorziening van meststoffen aan de leden.

Door den bond werd in samenwerking met de Hoveniers en tuinders al de beer van de Gemeente Utrecht gekocht en weer gedistribueerd.

In het jaar 1920 steeg de melkprijs tot het hoogste punt dat in de 25 jaar is gekend. In dat jaar stelde de Regeering n.l. vast dat in den winter 1920/1921 de melkprijs op straat niet hoger mocht zijn dan 23 cent per liter. De prijs kwam hierdoor op 17 ½ cent afboerderij.

Het bleek in dat jaar echter dat de consumptiemelkers door deze bepaling ernstig werden gedrukt want de indusstriemelk kon voor 20 cent en hooger per liter verkocht worden. Wij lezen in die jaren ook van vele conferenties met het zuivelkantoor en den minister. In die jaren trad

de heer D. C. de Ridder menig keer op als voorzitter om den heer Oostveen wegens ziekte te vervangen, bovendien was de heer de Ridder voorzitter van den Kring Utrecht en regelde menige zaak ten aanzien van den melkprijs.

In 1921 werd er een melkoorlog gevoerd die werd verloren, de prijzen gaan dan geleidelijk omlaag, en de Regeering laat den melkprijs ols. In 1924 is er een voorjaarsmelkprijs van 10 cent afboerderij, en blijkt de productie zoo groot dat ernstig overleg wordt gepleegd over een taxeregeling welke ook tot stand komt en gebaseerd was on de *winterlevering* precies zooals dat heden ten dage weer is.

In 1924 trad ook de heer Slot als secretaris van den bond af en deed o.g. zijn intrede bij den bond als secretaris.

De heer J. A. Jongerius was voorzitter. In 1921 had hij reeds den heer Oostveen als zoodanig opgevolgd.

Ook de heeren Beukhof en A. de Jong deden dat jaar hun intrede als bestuurslid.

Scherper scheiding tusschen consumptie- en industriemelk

Met het, vraagstuk van de taxeregeling en den melkprijs voor boventaxe-melk, kwam ook een scherpere scheidingslijn voor consumptiemelk en industriemelk.

Voor de regeling van consumptiemelk had regelmatig overleg plaats met de besturen van de melkslijters, terwijl Amersfoort, en Hilversum zich naar de Utrechtsche prijs regelden. Wel had men in Hilversum een eigen melkcommissie welke den prijs als zoodanig regelde en waar men ook wel eens tijdelijk iets boven den Utr. prijs kon opbouwen. Een tweetal leden uit de commissie van Hilversum woonde de Utrechtsche comm. vergadering steeds bij.

De industriemelkprijs werd vastgesteld met een comité van melkinkoopers, waarin enkele grootfabrikanten zitting hadden.

Het werk breidt zich steeds meer uit

In 1925 is afgekondigd „*Het Melkbesluit*” geldend voor geheel Nederland. Bij den Stedelijken Keuringsdienst van Waren kwam hierdoor een uitbreiding en men kon de melk ook aan de boerderijen en op de wagens buiten de stad gaan bemonsteren.

Vele boeren kregen om een of andere redenen last met den „Keuringsdienst”.

Er werd een commissie opgericht voor „*verbetering melkwinning*” waarna tenslotte werd opgericht het „*Melkcontrôlestation Utrecht.*”

Dit station stelde zich als doel de werking van het melkbesluit zoo soepel mogelijk te doen zijn, en door eigen contróle als het ware een, stootblok te vormen, tusschen Keuringsdienst en melkveehouders, melkinrichtingen en slijters.

De bond heeft toen als devies, gekozen. *Hoog de prijs. Hoog de kwaliteit* en de oprichting mede bevorderd.

Met den bond ging het inmiddels steeds vooruit in ledental en bloei.

Er werd een reservekapitaal gevormd dat jarenlang preventief werkte en onze onderhandelingen sterkte. Er werden twee rechtskundige adviseurs benoemd n.l. de heeren jhr.. K. L. M. I. de Wijkerslooth de Weerdesteijn en mr. B. v. d. Hemel.

Eerstgenoemde heeft in 1930 zich niet langer voor gratis advies aan onze leden beschikbaar gesteld.

Mr. v. d. Hemel bleef adviseur en is dit op heden nog.

Na een inzinking van de melkprijzen, in 1925 en 1926 tot. een zomerprijs van ± 7 cent en een winterprijs van ± 9, cent, verbeterde de toestand zich in 1927 weer en in 1928, 1929 en 1930 waren de prijzen 1 en 2 cent hooger.

In 1931 ging het weer bergafwaarts, de crisis begon.

Eigen melkinrichting N.V. Concordia

In 1928 was het reservekapitaal dermate aangegroeid dat met wat rentelooze aandelen werd overgegaan tot aankoop van een eigen melkinrichting, welke werd omgebouwd tot een aparte N.V. los staande van den bond maar waar de bond als aandeelhouder wel invloed in had. Gedurende drie jaren is het secretariaat van den bond en de directie van deze N.V. aan één persoon opgedragen geweest.¹⁵ Het hebben van die melkinrichting had in die jaren een gunstigen invloed op de te stellen melkprijs.

In 1931 kon een heel goede balans worden aangehouden en toen besloten de commissarissen dezer N.V. om een afzonderlijken directeur te benoemen om nog grootere zaken te doen. Dit ging echter niet gepaard met kapitaalsuitbreiding en toen in 1932 de nieuwe directeur een grooten melkstrijd inzette, en de vergadering van den bond een aangeboden bemiddelingsvoorstel niet accepteerde is het begonnen werk te groot gebleken voor de beschikbare krachten.

De melkprijs leed er niet veel onder, want de toestand was zoo slecht dat het haast niet slechter kon. Daaruit valt ook veel van de „soort wanhoopsdaad” van *Concordia* te verklaren.

Bondswerk in de crisisjaren

In 1933 toen de *Ned. Zuivelcentrale* de consumptiemelkprijs, ging optrekken, en dus regelend optrad, verdween *Concordia*. De bond had zich tevoren al tegen handelingen van de N.V. Concordia verzet, zoodat het voorzitterschap verwisselde en de heer E. H. Blaauwendraad als voorzitter optrad.

De jaren 1933 tot 1938 was het de *Ned. Zuivelcentrale* die moest zorgen dat de consumptiemelk ruim één cent boven zuivelwaarde opbracht.

In die jaren hebben de vertegenwoordigers van den bond veel bereikt en veel gedaan om het crisisleed voor de leden te verzachten.

De zuivelwaardeberekening, de taxestelling van den overmelkprijs. enz. vroegen de volle aandacht. Verder was het de commissie van bijstand, waarin de Utrechtsche vertegenwoordigers van den bond de belangen der boeren behartigen.

Heeft de consumptiemelker hier altijd het werk van zijn bond gezien en begrepen? Soms niet, want door meerdere centralisatie onttrok het zich vaak Aan het oog van den individuelen boer. Zoo ooit, dan is echter in de crisisjaren het nut en de noodzakelijkheid van de Bonden van Melkveehouders gebleken.

Van die nuttige en noodzakelijke werkzaamheid van den Bond hebben alle veehouders geprofiteerd.

In die crisisjaren is er ook véél en hard gewerkt voor de industrie-melk-prijzen.

De bondsprijs als richtlijn

In die jaren is er opgebouwd een *grondprijs* voor de industriemelk, gebaseerd op de waarde, eerst van een viertal, later een drietal zuivelproducten. Gedurende 7 jaren is deze bondsprijs de richtlijn geweest bij alle industriemelkverkoop in het gebied van den Bond van Melkveehouders, en soms ook ver daarbuiten. Nu, in 1939, is deze prijs omgezet in een berekening, waarbij de notering per % vet uitkomt.

---

¹⁵ De schrijver van dit stuk L. J. De Rooij / ook wel geschreven als De Rooy (ZHN.)

De verkoop naar gewicht en gehalte werd n.l. vanaf 1 September 1939 door de regeering verplichtend gesteld.

De nieuwe regeling

In 1938 is de Ned. Zuivelcentrale opgehouden de consumptiemelkvoorziening en den prijs te regelen, en is dit opgedragen aan een organisatie van den melkhandel en een van de boeren. De welbekende A.V.M. en C..M.C.

In de C.M.C. heeft de Bond van Melkveehouders ook zijn invloed en ervaring ten beste gegeven, en doet dit nog steeds, Met de verleende sancties van de regeering doet de C.M.C. thans al het hare om voor de consumptiemelk de beste regeling en prijzen vast te stellen. De Bond van Melkveehouders, die een der oprichters-organisaties van de C.M.C. is, blijft dan ook ten deze zijn belangrijkheid behouden.

Voor den industriemelkverkoop doet de Bond van Melkveehouders nog steeds rechtstreeks zijn werk door overleg en berekening van een goeden grondprijs voor de industrie. Daartoe is na veel overleg een zuivelwaardeberekening opgesteld, welke basis is voor de regelmatige onderhandelingen.

De bond is nog steeds onmisbaar

De veehouder die zou meenen dat thans de bond van Melkveehouders overbodig is vergist zich deerlijk.

Vele komen er niet toe om den bond eerder goed te waardeeren, vooraleer zij zelf eens een moeilijkheid hebben waar de bond men uithelpt.

Dit is geheel verkeerd want de bond is er juist voor, om te zorgen dat zich zoo min mogelijk moeilijkheden bij den melkverkoop voordoen.

Trouwens wij gelooven dat de melkveehouders bij dieper nadenken eerlijk moeten bekennen dat *hun bond* veel voor hen regelt: en de 10 cent per koe, wat thans de contributie is, meer dan waard is, Hiermede heb ik U een vogelvluchtoverzicht gegeven van de 25 jaar.

Toen ik deze terugblik schreef kwam menigmaal het verlangen bij mij op om bij vele mooie en grootsche dingen van den bond wat langer stil te staan.

Ik heb mij echter willen en moeten beperken, om niet te veel tijd in beslag te nemen.

Wij denken op dezen dag met bewondering en waardeering aan het pionierswerk der oprichters, en met weemoed aan hen die dezen feestdag niet meer kunnen meemaken.

Voor de melkverhouders die deze 25 jaar hebben medegeleefd die het stekje tot een grooten boom zagen uitgroeien is het een voldoening dat zooveel is bereikt.

Voor de jongere generatie zij het een eeretaak om met eerbied voor der vaderen werk in den bond mede te leven en mede de schouders er onder te zetten.

Het werk in en voor onzen boerenstand is mooi en heerlijk. Zelfs de koningen worden van het veld gediend.

Gaarne had ik meerdere namen willen noemen van hen, die in den loop der jaren aan het vele en grootsche werk voor de melkveehouders hebben gewerkt.

Het zijn er vele; wij gedenken allen niet dankbaarheid.

25 jaar is een lange tijd, het tijdperk sloot af, maar het werk gaat voort. Moge het den bond van Melkveehouders gegeven zijn om tot in lengte van jaren het beste te zoeken voor de melkveehouders en hun belangen te behartigen.

L. J. DE ROOIJ.

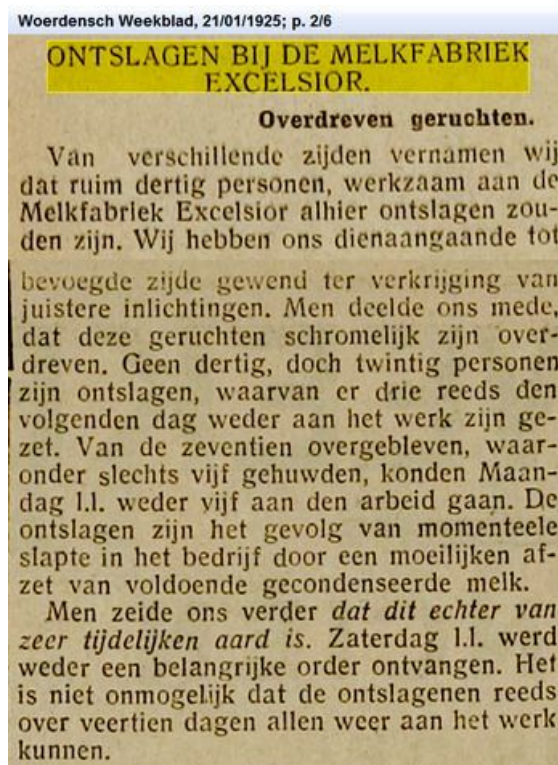
Zuivelfabriek Woerden

Uit Zuiveljaarboeken.

N.V. Exelsior Utr. Str. w 14 b., mp., gm.	'26 - '30
N.V. Nieuw Holland Utr. Str. w 14	'32 - '61
MelkUnie Utr. Str. w 14	'63 - '77 >>
P. Stolwijk	'41
Coöp 'Milard' (afd. De Producent)	'47 - '51
Fabr. v. verwerking v. overmelk (U.B.v.M.)	'30 - '32

Uit tekst

1906: Zuivelfabriek Exelsior opgericht als boeren coöperatie
1928: In moeilijkheden, over genomen door NV. Nieuw-Holland
1961: Aandelen in handen van N.V. Melk-Unie

Woerdensch Weekblad, 1928-11-17; p. 2/10

VERGADERING AFD. WOERDEN EN OMSTREKEN VAN DEN BOND VAN MELKVEEHOUDERS.

WOERDEN. Woensdagmorgen hield in de Stadsherberg de Afd. Woerden en Omstreken van den Bond van Melkveehouders gevestigd te Utrecht, een vergadering, waar de heer J. A. Jogerius, voorzitter van den bond refereerde over het onderwerp: „Kan de gekochte Melkfabriek door den Bond van Melkveehouders ook van belang zijn voor de melkveehouders in de Afdeling Woerden en Omstreken”.

Volledige verslag in MAP Bond v. Melkveehouders Utrecht

Oudewater. — Arbeidersbemiddeling. Door den Correspondent der Arbeidsbemiddeling alhier is ter algemeene kennis gebracht, dat voor jongens van 14 jaren en ouder gelegenheid bestaat tot plaatsing op de melkfabriek Excelsior te Woerden. Het aanvangsloon bedraagt f 5.— per week. De kosten van tram- en autobusabonnement zijn voor rekening der fabriek.

DE MELKFABRIEK.

Als vervolg op ons bericht, betreffende de N.V. Fabriek van Melkproducten „Excelsior” kunnen wij mededeelen, dat het ontslag van het personeel vermoedelijk van tijdelijke aard is. Waar het personeel in normale tijden varieerd van plm. 80 tot 100 man, en het aantal dat thans werkzaam blijft tot 9 wordt gereduceerd, behoeft het geen betoog dat deze tijdelijke werkloosheid en voor de gemeente en voor de betrokkenen zelf een heel onaangename geschiedenis is.

Zijn wij wel ingelicht, dan hebben de technische wijzigingen, gepaard gaande aan de aanschaffing van nieuwe machines en apparaten van den laatsten tijd niet aan de verwachtingen beantwoord en heeft zich dit weerspiegelt in de resultaten van het product en tevens als gevolg daarvan in de financiële resultaten.

Het plan zou zijn in Maart 1930 na vele ingrijpende wijzigingen het bedrijf weer in volle werking te stellen.

Naar wij met zekerheid kunnen melden, gaat de leiding in andere handen over.

De N.V. Fabriek van melkproducten „Excelsior” is overgegaan aan de N.V. Mij „De Sierkan”, Den Haag, onder welke directie nu de fabriek zal worden voortgezet onder de naam van: N.V. Fabriek v. melkproducten „Nieuw Holland”.

De aankoop der pakhuizen aan den Utrechtschenstraatweg staan met deze overname der fabriek in verband.

Aanbesteding.

Behoudens goedkeuring van B. en W., zal door de N.V. Fabriek van Melkproducten „Nieuw-Holland” te Woerden worden aanbesteed:

Het uitbreiden c.a. van hare fabriek aldaar.

Bestek en teekeningen zijn bij ondergeteekende tegen betaling van f 15 per stel verkrijgbaar.

Bij ongeschonden inlevering van best. en teek., binnen 3 dagen na de besteding, f 7.50 rest. Inlevering der inschr.biljetten voor of op Vrijdag 6 Juni a.s., voor 's middags 12 uur, ten kantore der bovengenoemde fabriek. Inschrijvers moeten bestekhouders zijn.

Akkrum, Mei 1930.

S. F. HOEKSTRA, arch.

Aan de N.V. Fabriek van Melkproducten „NIEUW-HOLLAND” te WOERDEN worden

eenige nette jongens

gevraagd voor directe indiensttreding. Leeftijd 14 tot 17 jaar.

EEN „GEWICHTIGE” HANDEL.

Woensdag werd op de kaasmarkt te Woerden aangevoerd een partijje kaas, dat, bestaande uit 9 stuks het respectabel gewicht had van in totaal 700 pond. Niet alleen was dit de zwaarste kaas van de markt, maar ook kreeg de maker er van de allerhoogste prijs. Zijn kaas bracht n.l. op 58 ct., een prijs die voor dezen tijd wel een groote uitzondering mag heeten. Op de foto hierboven de partij kaas op de weegschaal. In 't midden der groep de maker der kazen, de veehouder A. de Jong uit Kamerik (Houdijk-post adres Woerden), Links van hem de koper, de kaashandelaar M. E. Popelhouwer te Amsterdam en rechts de waaghouders H. van Vliet.

DES WACHTENS MOEDE.

Zondagmorgen kwamen als gewoonlijk de verschillende vrachtrijders met hun melkwagens en auto's op de melkfabriek Nieuw-Holland alhier melk afleveren. Maar aangezien er Zondags minder personeel in dienst is, duurt het dan ook wel eens wat langer voor de verschillende chauffeurs hun melk kunnen lossen. Zoo gebeurde het Zondagmorgen dat er drie chauffeurs, die wel zagen dat zij misschien een uurtje moesten wachten, dit wachten moede werden en de stad in gingen om eenig tijdverdrijf te zoeken.

Toen zij echter na verloop van een uurtje terug kwamen, bleken zij geweldig aan den pimpel geweest te zijn, zoodat er al spoedig een te water geraakte.

De politie werd even met het geval in kennis gesteld en zag zich genoodzaakt een der heeren in te rekenen. Hierna werden hunne respectieve patroons opgebeld, waarna de auto's door andere chauffeurs werden teruggebracht.

N.V. Fabriek van Melkproducten**„NIEUW HOLLAND” - Woerden.**

Vanaf heden zijn de prijzen onzer producten als volgt:

Volle Melk	9 cent per liter.
Karnemelk	6 cent per liter.
Karnemelk met gort	12 cent per literflesch.
" " " "	6 cent per halve literflesch.
Roomboter onder Rijkscontrole	70 cent per pond.
Koffieroom	f 1.30 per liter.
"	f 0.70 " 1/2 liter.
"	f 0.35 " 1/4 liter.
"	f 0.17 " 1/8 liter.
Slagroom	f 1.00 " liter.
"	f 0.85 " 1/2 liter.
"	f 0.45 " 1/4 liter.
"	f 0.25 " 1/8 liter.

WOERDEN, 15 December 1931.

FABRIEK VAN MELKPRODUCTEN
„NIEUW-HOLLAND” WOERDEN

Dir. J. de MARS

Vraagt onze
GEPASTEURISEERDE MELK
Het gebruik van rauwe melk blijft
steeds gevaarlijk voor versprei-
ding van besmettelijke ziekten.

Roomt Uwe melk niet af, want U
onttrekt het **WAARDEVOLSTE** be-
standdeel aan Uwe melk, koopt voor
Uwe koffie liever een klein fleschje
room

Koffie met **GEPASTEURISEERDE**
SLAGROOM, een delicatessen
zonder weerga.

Beleefd aanbevelend.

MOOIE DAAD.

Woerden. De directie der N.V. fabriek van melkproducten „Nieuw Holland” heeft voor hen, die door de crisis in moeilijkheden zijn geraakt 1000 liter pap gratis beschikbaar gesteld. Op nader te bepalen datums wordt deze pap gedistribueerd. Niet alleen voor de gemeente Woerden, doch ook voor de behoeftigen van Bodegraven is eveneens 1000 liter pap beschikbaar gesteld. Voorwaar een prijzenswaardige daad van „Nieuw Holland” om op deze manier de werklozen, die toch al zooveel moeten ontberen, te helpen.

* * *

SAAMHOORIGHEIDSGEVOEL

Woerden. In begin September j.l. werd op de Melkfabriek „Nieuw-Holland” een rijwiel gestolen ten nadeele van één van de jongens die op de fabriek werkzaam is.

't Is te begrijpen, dat dit een ontzettend verlies beteekende voor den betrokkene en dat hij diep onder den indruk was.

Het personeel voelde echter dermate het verlies van hun medearbeider, dat 't initiatief werd genomen, onderling het geld bijeen te brengen voor een nieuwe fiets. De daad werd bij het woord gevoegd en zodoende kon het jongmensch, dat in de wolken was over deze verrassing, een nieuwe fiets worden aangeboden. Met recht een daad van echte kameraadschap, die navolging verdient.

Woerdensch Weekblad, 07/07/1937; p. 2/6

GESLAAGI

WOERDEN. — Vorige week slaagde voor het toelatingsexamen aan de Rijkszuivelschool te Jolsward onze stadgenoot de heer W. de Mars, assistent aan de N.V. Fabr. v. Melkproducten „Nieuw-Holland” alhier.

* *

Woerdensch Weekblad, 17/07/1940; p. 1/4

VERTROUWEN IN DE TOEKOMST

BODEGRAVEN. — De N.V. Kaasfabrieken „Oud-Holland” gaat de oude fabriek alhier omzetten in een geheel nieuwe. De directeur, de heer J. de Mars, heeft blijkbaar voldoende vertrouwen in de toekomst om een dergelijk groot werk te doen uitvoeren.

Er is een groot terrein beschikbaar, gelegen aan den Ouden-Rijn en den Rijksstraatweg Utrecht—Leiden.

* * *

Woerdensch Weekblad, 05/10/1940; p. 10/9

Ondergeteekenden berichten bij deze aan de geachte cliëntèle, dat wegens moeilijkheden bij het venten als gevolg van de verduistering vanaf heden niet meer op ZATERDAGAVOND melk of melkproducten worden thuis bezorgd.

Tusschen Zaterdagsmorgens en Maandagsmorgens wordt door ondergeteekenden derhalve niet gevent.

Onder voortdurende aanbeveling,

N.V. Fabr. v. Melkprod. „NIEUW-HOLLAND”
en
DE GEZAMENLIJKE MELKSLIJTERS.

Het Vrije Woord, 05/07/1946; p. 3/4

Net Persoon

ongehuwd, 40 jaar, botermaker aan de N.V. Fabrik voor melkproducten „Nieuw Holland” zoekt

Kosthuis

Correspondentie te richten vóór 10 Juli aan N.V. Fabrik voor Melkproducten „Nieuw Holland” te Woerden.

Het Vrije Woord, 22/04/1947; p. 4/4

N.V. Fabrik van Melkproducten „NIEUW HOLLAND”

te Woerden, vraagt voor direct

EEN FLINKE STOKER

Aanmelden aan de fabriek.

WEER EEN BEKEND WOERDE- NAAR OVERLEDEN

In Terwinselen, gemeente Schaesberg (L.), waarheen hij zich Zaterdagmorgen voor het doorbrengen van zijn vacantie had begeven, is Maandagmorgen plotseling overleden, de heer W. Oskam, in leven procuratiehouder bij de N.V. fabriek van melkproducten „Nieuw Holland” alhier.

Wijlen de heer Oskam heeft bijna 40 jaar de melkfabriek met zijn administratieve kennis gediend en stond zowel bij superieuren als ondergeschikten in hoog aanzien. Vanaf jongste bediende was hij in de loop der jaren opgeklimmen tot de verantwoordelijke functie van procuratiehouder, hetgeen omtrent zijn verdiensten meer dan genoeg zegt.

De overledene bereikte de leeftijd van 57 jaar.

ONGELUK VOORKOMEN?

Een der agenten van politie bemerkte Woensdag op zijn nachtelijke ronde, dat het in de melkfabriek „Nieuw Holland” niet helemaal pluis was. Een der stoomketels maakte een fluitend geluid, dat kennelijk voortkwam uit een te geringe watertoevoer of een te geringe hoeveelheid water. Onmiddellijk trok een agent per rijwiel naar de machinist van de fabriek, de heer Schouten, die zich terstond naar de fabriek begaf om het euvel te verhelpen. Door de vlug uitgevoerde maatregelen van de politie, is waarschijnlijk een flinke schadepost voor de melkfabriek voorkomen.

— De gangen van de veehouder v. B. schijnen een voorliefde te hebben voor de spruit- en boerenkool uit de volkstuintjes van de arbeiders van melkfabriek „Nieuw Holland”. Natuurlijk gunnen ook wij de eventuele kopers een vette kerstbout maar voor dat vetmesten zal v. B. zelf moeten zorgen. Ook de politie was schijnbaar die mening toegedaan, want na een waarschuwing werd tegen v. B. in de afgelopen dagen tweemaal en proces-verbaal opgemaakt. Ook ganzen dienen het onderscheid te leren tussen mijn en dijn....

Het gaat hier dus over GANZEN die in de volkstuintjes van het fabrieks-personeel groenten stelen...

„Nieuw Holland" jubileerde koninklijke onderscheidingen en beschenken voor jubilarissen

Aan de ingang van de oprijlaan naar de N.V. Fabriek van Melkproducten „Nieuw Holland" staat een verbodsbordje. Het is een „eigen weg" en voor onbevoegden geldt het onverbiddelijke „Verboden toegang". Nu is dat woord verboden een eng begrip in dubbele betekenis, maar die engheid wordt voor een groot deel opgeheven door het vervolg: „Onbevoegden". Want er zijn in Woerden en wijde omgeving een heleboel „bevoegden". Eenvoudiger gezegd: velen, zeer velen hebben iets met de melkfabriek „Nieuw Holland" te maken.

In de kwarteeuw van zijn bestaan is deze fabriek uitgegroeid tot een bedrijf van grote betekenis voor Woerden, voor ons land en zelfs voor de internationale handel. Een bedrijf met relaties, die zich ver buiten onze landsgrenzen uitstrekken. En daarom is het, ondanks dit verbodsbordje, op de oprijlanen van de (heel) vroege morgen tot de late avond een drukte van belang.

‘s Morgens en ‘s avonds zijn het de vrachtauto's, die zich dikwijls in een wilde haast, naar de fabriek spoeden om honderdduizenden liters melk uit een wijde omtrek af te leveren. ‘s Morgens in alle vroegte ook, reppen de melk-slijters zich naar de Utrechtsestraatweg om de verse vitaminerijke vloeistof voor baby en grijsaard in te laden. En gedurende de rest van de dag worden de melkproducten naar alle windstreken verzonden.

Personeel bood gedenksteen aan

Van dit bloeiende en nog kortgeleden sterk uitgebreide bedrijf, wapperde vorige week woensdag de vaderlandse driekleur, zodat iedere voorbijganger kon zien dat er iets bijzonders aan de hand was. Op waardige wijze werd in dit staartje van 1954 het zilveren jubileum gevierd en het feest was zodanig geregisseerd dat het voor alle „Nieuw-Hollanders" een gedenkwaardige dag is geworden, Voor allen, maar in het bijzonder voor een dertiental jubilarissen.

De officiële herdenking werd ‘s middags ingeluid door de onthulling van een gedenksteen in de gevel van het hoofgebouw. Vooraf had de bedrijfsleider, de heer Pasma, reeds in intieme kring de felicitaties van het personeel overgebracht aan de directie.

De gedenksteen, naar een ontwerp van de heer Vroman, werd in tegenwoordigheid van de raad van commissarissen, directie en personeel, door de voorzitter van de feestcommissie, de heer S. van Sprang, namens het personeel aangeboden.

Het had, zo zei de heer van Sprang nogal wat moeite gekost om een geschikt cadeau te vinden, maar toen de heer Vroman met het thans uitgewerkte project voor de gedenksteen voor de dag kwam, was de keus spoedig bepaald.

Burgemeester Vos decoréert hier de heer J. Vroman met de zilveren medaille, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau. Het desbetreffende Koninklijk besluit werd door Koningin Juliana in Mainz, op weg naar haar vakantieverblijf, getekend. (Fotografie Veerman)

Het huldeblijk werd in dank aanvaard door de president-commissaris, jhr. mr. E. C. U. van Doorn. Spreker vond de gedenksteen zeer geslaagd en dankte allen die er aan hadden meegewerkt. Het is, aldus spreker, een bewijs van saamhorigheid en samenwerking want een directeur kan nu eenmaal niets bereiken als het personeel er de kantjes afloopt. Mogen deze goede verhoudingen blijven bestaan lot in lengte van dagen.

Bedrijf is sterk gegroeid

In de Dubbele Sleutel werden daarna de feestelijkheden voortgezet met de huldiging van een vijftal jubilarissen. Hel betrof hier vijf medewerkers, die veerug jaar of langer aan de fabriek verbonden waren geweest. Ogenschijnlijk klopt hier iets niet, maar de situatie wordt duidelijker als men weet hoe in 1906 in Woerden een melkfabriek werd opgericht onder de naam „Excelsior” die in 1928 werd overgenomen door de N.V. „Nieuw Holland”

Nadat de president-commissaris in het bijzonder burgemeester Vos een welkom had toegeroepen, schetste hij in een jubileumrede de groei van het bedrijf dat zo'n grote vlucht heeft genomen.

Op 24 December 1929 werd de bestaande melkfabriek bij acte van notaris Kranenburg uit Gouda door de N.V. „Nieuw Holland” overgenomen, Directeur werd de heer J. de Mars uit Bodegraven en dit bleek een goede keus.

Het kleine fabriekje groeide onmiddellijk uit en de cijfers spreken in dit verband een duidelijke taal. Werd er in het eerste jaar ongeveer 7½ miljoen liter melk verwerkt. In het jubileumjaar was dit 34 miljoen. Met de personeelssterkte ging het dezelfde richting uit. Van 35 man in het eerste jaar is men thans gekomen op 120 man.

Met grote toewijding en vol ijver heeft de heer de Mars zich van zijn taak gekweten en de fabriek tot grote bloei gebracht. Spr. was hem daarvoor zeer dankbaar. De heer de Mars had ook nog een apart zintuig, want hij wist waar en hoe hij aan melk kon komen. Ook de kaasmakerij werd door hem tot grote bloei gebracht. Een belangrijk besluit was de benoeming van een mede-directeur, de heer K. de Jong in 1949. Dit bleek een kundig man, die een zeer grote werklust aan de dag legde. Zelfs zodanig dat hij zijn gezondheid in gevaar bracht. Maar gelukkig kon hij na zijn ziekte thans op het jubileumfeest aanwezig zijn

Burgemeester Vos reikte onderscheidingen uit

Na de dankbare toespraak van de president-commissaris, werd het woord gegeven aan burgemeester Vos, waarmee een belangrijk moment aanbrak voor de jubilarissen. Spreker zou in besloten kring de felicitaties van het gemeentebestuur overbrengen, maar hij wilde nu reeds persoonlijk „Nieuw Holland” gelukwensen met het 25-jarig bestaan De fabriek is voor Woerden van zeer grote betekenis. Zich tot de jubilarissen wendend zei burgemeester Vos: Mede door uw ijver en trouw is „Nieuw Holland” een bloeiend bedrijf geworden en de wijze waarop gij steeds uw taak hebt vervuld. is voor H.M. de Koningin aanleiding geweest u te bevestigen met een Koninklijke onderscheiding.

Spr. schetste allereerst de loopbaan aan de heer J. Vroman, die in 1912 op de fabriek kwam als jongste bediende en daarna regelmatig werd bevorderd tot hij in 1918 werd benoemd tot kasier en procuratiehouder. Deze jubilaris ontving de eremedaille in zilver, verbonden aan de orde van Oranje Nassau.

Drie andere Jubilarissen ontvingen dezelfde onderscheiding in brons. Het betrof de heer A. P. Flier, in 1911 op de fabriek gekomen als 2de kantoorbediende en na verschillende promoties thans belast met de regeling van de export de heer J. C.W. van Rijswijk, sinds 1907 op de fabriek werkzaam en van 1913 af als condenseur, alsmede de heer C. de Gerst, 42 jaar op de fabriek werkzaam en 2de condenseur.

De heer S. Smaling die reeds enkele jaren van een welverdiend pensioen geniet, ontving een zilveren medaille met oorkonde. Ook de dames van de gehuldigten werden niet vergeten. Zij ontvingen bloem uit handen van het 3-jarige dochttertje Joan van de heer de Mars.

Namens de gedecoreerden werd tenslotte nog een hartelijk dankwoord gesproken door de heer J. Vroman. Hij zei o.m: Deze ogenblikken zullen door ons niet gemakkelijk worden vergeten. Moge 'Nieuw Holland' steeds in groei en bloei blijven toenemen.

Feestavond met geschenken en nog wat...

De jubileumviering werd besloten met een gezellige feestavond in Concordia, waar het gehele personeel met wederhelft (of toekomstige) aanwezig was. Een feestavond die alle aanwezigen nog lang zal heugen door de gulle traktaties en de toezegging van een week extra salaris voor alle personeelsleden. Maar die in het bijzonder onvergetelijk is geworden voor de jubilarissen, door de directie met een gouden horloge en door het personeel met zeer waardevolle geschenken bedacht.

Verschillende spreken namen tijdens het officiële gedeelte achter de kathedraal plaats en geen hunner kwam met lege handen. Eerst schetste de heer de Mars de groei van het bedrijf door veler noeste arbeid. In het bijzonder van een achttal personeelsleden dat 25 jaar op de fabriek werkzaam was geweest. Het betrof hier mevr. wed. Ton en de heren A. Eberwijn, W.v. Maren, H. Stevens, S. Everwijn, S. van Sprang, C. v.d. End en J. van Maren.

Door de president-commissaris, jhr. Mr. E. C. U. van Doorn, werd in het bijzonder hulde gebracht aan directeur de Mars, eveneens een zilveren jubilaris. Hem werd een fraaie vulpen aangeboden.

De heer de Mars werd ook gehuldigd door het personeel, bij monde van de heer J. Anderson, waarbij hem vooral dank werd gebracht voor zijn medeleven met het wel en wee van de gezinnen. Dit kwam speciaal tot uiting in de oorlogsjaren, toen de directeur er steeds op uit was voor de voedselvoorziening van de personeelsleden.

Nooit zullen we vergeten, aldus spr., hoe u nu 10 jaar geleden, voor de oudejaarsavond van 1944, per auto onze gezinnen langs kwam om de ingrediënten te brengen voor oliebollen. Deze daad typeerde uw medeleven wel in bijzondere mate.

Als jubileumgeschenk werd de heer de Mars een prachtige rustbank aangeboden. Ook directeur de Jong vergat men niet, al vierde hij dan geen jubileum en het bleek wel overduidelijk uit zijn dankwoord dat het geschenk, een mooie pick-up, in goede aarde viel. Beide echtgenotes werden verrast met een bloemstuk. Ook de bedrijfsleider, de heer Pasma, werd onder gejuich van de aanwezigen naar het podium geroepen en met een feestgeschenk gehuldigd. En hoe goed de jubileumcommissie had gezorgd bleek nog eens overduidelijk toen de jubilerende collega's uit handen van de heer Andersen hun jubileumgeschenk (naar keuze) ontvingen.

Met een rookstoel, radiotafel, wringer en meer van dergelijke artikelen. leek het podium wel herschappen in een warenhuis.

De heer Kuijf uit Noorden besloot de rij van goede gevers, en al kon zijn geschenk namens de melkrijders, aan de directie niet meer als een verrassing worden aangemerkt, het was daarom niet minder welkom. De aangeboden pendule had namelijk (netjes ingepakt) al enkele malen zijn aanwezigheid achter in de zaal verraden op hele en halve uren....

Na de dankwoorden was dan eindelijk het tijdstip aangebroken voor het feestelijk gedeelte, verzorgd door de Haagse politietoneelvereniging „Dindun”.

De opvoering van de klucht „Drie is te veel” bleek bijzonder geschikt om de goede stemming er in te krijgen en ook na die tijd bleef men nog lang gezellig bijeen.

Woerdense Courant, 1958-12-23; p. 2/4

Directeur J. de Mars nam afscheid van Nieuw-Holland

Gedurende het directeurschap van de heer J. de Mars, is er bij *Nieuw-Holland* aan de Utrechtsestraatweg wel het een en ander veranderd. Deze zuivelfabriek, (toen nog Excelsior) maakte een heel moeilijke tijd door toen de heer De Mars, 29 jaar geleden de leiding over nam. De daarop volgende crisisjaren waren nu ook niet in de eerste plaats geschikt om een bedrijf tot bloei te brengen. Maar de heer De Mars is er in geslaagd al deze moeilijkheden te overwinnen en bij zijn afscheid als directeur blijft er een modern ingerichte fabriek achter met een apparatuur, die in staat is de zware concurrentie van het ogenblik met succes het hoofd te bieden. Daarom ook was er alle aanleiding om in een feestelijke sfeer afscheid van deze gewaardeerde directeur te nemen. En dat gebeurde dan vorige week dinsdagavond tijdens een feestavond van het personeel.

PENSIOENREGELING VERBETERD

Dat de heer De Mars, al was hij dan niet dagelijks aanwezig, in deze 29 jaar een eigen stempel op het bedrijf heeft gezet, kwam in de verschillende hartelijke toespraken duidelijk naar voren. De scheidende directeur gaat *Nieuw-Holland* echter nog niet helemaal verlaten. Als commissaris van de N.V. zal hij zich nauw met de fabriek verbonden blijven voelen. Nadat de nieuwe directeur, ir. K. J. de Raad, de avond had geopend met een welkomstwoord aan commissarissen en personeel en speciaal aan de heer de Mars en zijn echtgenote, hield de scheidende directeur een afscheidsrede, waarin hij dank bracht aan allen die hem bij zijn, vooral in het begin moeilijke, taak terzijde hadden gestaan. Een bedrijf kan ook slechts dan tot volle ontplooiing komen als iedere medewerker zich volledig geeft. Bij een vergelijking tussen 1929 en 1958 is er in het bedrijf wel heel veel ten goede veranderd. Niet alleen wat grootte en outillage betreft, maar ook in de sociale voorzieningen.

Prettig deed het aan dat de heer De Mars voor zijn afscheid nog een belangrijke verbetering van de pensioenregeling bleek te hebben bewerkstelligd. Bovendien zullen daarvan ook de reeds gepensioneerden profiteren, die nu een hogere uitkering krijgen van *f* 7 per dienstjaar met een maximum van *f* 280 per jaar.

CAPACITEIT VERVIERVOLDIGD

De heer H J Vroman, sprekend namens de beambten van Nieuw-Holland, wees speciaal op de verbeteringen, die in deze 29 jaar zijn verwezenlijkt. De kaasproductie is uitgegroeid tot een miljoen kg per jaar en de aanvoer van melk is van 8 miljoen kg per jaar gestegen tot meer dan het viervoudige daarvan. Talrijk zijn de verbouwingen geweest en alle moeilijke jaren - ook de oorlog - zijn glansrijk doorstaan. Vooral ook in die oorlog heeft de heer De Mars bezwezen een warm hart voor zijn personeel te hebben.

De heer J Kooistra sprak namens het fabrieks- en kantoorpersoneel en releveerde ook de vele verbeteringen. In het begin kon met hard zwoegen 40.000 kg melk per dag worden verwerkt; in dit voorjaar is het voorgekomen dat er 185.000 kg werd aangevoerd. Niet altijd was de heer De Mars even gemakkelijk voor het personeel, maar als hij wel eens mopperde, was hij het ook weer direct vergeten. De scheidende directeur laat het bedrijf goed verzorgd achter want de beide opvolgers de heren Pasma en De Raad zijn reeds volledig ingewerkt. Het personeel heeft in hen het volste vertrouwen.

De personeelsvertegenwoordiger kwam niet met lege handen: hij bood een prachtig gebrandschilderd raam aan met de voorstelling van Nieuw Holland. Mevr. De Mars kreeg een fraai bloemstuk aangeboden. De heer C. de Geest, sprekend als „jongste broekie” van de gepensioneerden, had ook al zo’n kleurig geschenk voor mevr. De Mars en riep haar echtgenoot een hartelijk welkom toe in de rij der gepensioneerden.

Namens de personeelsvereniging sprak de heer G. Wesseling een dankwoord, speciaal voor het stimulerende werk van de heer De Mars. De personeelsvereniging mag dan niet de grootste in Woerden zijn het is verhoudingsgewijs zeker de best gesubsidieerde. Met de aanbieding van een fraaie zilveren sigarendoos - en bloemen - onderstreepte hij deze waardering.

De Maluku Hawaiiërs uit Boskoop verzorgden daarna verder het feest en zij deden dat op lofwaardige manier. Muziek, zang en conference waren van een uitstekend gehalte. Aan het eind van de geslaagde feestavond tijdens welke het personeel zeer gul werd onthaald, was er nog een officiële afscheidsreceptie.

In één jaar veertig miljoen kg. melk aangevoerd bij *Nieuw Holland*

Bij Nieuw-Holland werd gistermorgen de 40 miljoenste liter melk in het boekjaar 1959-1960 (dat op 30 april afloopt) aangevoerd. Deze „Mijlpaalmelk” werd speciaal afgetapt en ging onder een hoeraatje omhoog. Later kreeg de echtgenote van Woerdens burgemeester, mevrouw C Vos—Boele de melk, in blik gecondenseerd, aangeboden. Met de verzekering er bij dat mocht de 50 miljoenste liter nog tien jaar op zich laten wachten, de melk in dit blikje nog voortreffelijk zal smaken.

Verwerkt product heeft een wereldnaam gekregen

WOERDEN. Er zijn zo van die bedrijven, die met of zonder een bepaalde reden bijna nooit in de publiciteit komen. Ingewijden zijn dan wel met de gang van zaken op de hoogte, maar het grote publiek weet er weinig of niets van. Een dergelijk bedrijf is *Nieuw-Holland*.

Melkfabriek genoemd in de volksmond, maar dat is uiteraard niet juist. Tot nu toe zijn zelfs de grootste geleerden er niet in geslaagd fabrieksmatig melk te bereiden. „Zuivelfabriek” begint er op te lijken, maar officieel is het „N.V. Fabriek van melkproducten”. Maar hoe het ook zij, Nieuw Holland heeft donderdag een belangrijke mijlpaal bereikt. ‘s Morgens om kwart over elf - we hebben het niet gecontroleerd maar het is ons verteld - werd daar de 40 miljoenste kg melk in het boekjaar 1959-1960 aangevoerd. Daarmee is Nieuw Holland uitgegroeid tot een van de grootste zuivelfabrieken in ons land. Er zijn namelijk slechts enkele bedrijven in Nederland, hoogstens drie of vier, waar zo'n geweldige hoeveelheid melk recht streeks van de boerderij wordt aangevoerd.

STERKE GROEI

In deze, sterke groei vond de directie terecht aanleiding om van de aanvoer van de 40 miljoenste liter (alleen kg is juist, maar uit een oogpunt van ‘journalistieke’ vrijheid spreken we maar van liter) enigszins luisterrijk te vieren. Daarom waren behalve de directie en de commissarissen verschillende genodigden bij de aanvoer van dit jubileumproduct aanwezig en onder hen

bevond zich ook burgemeester H. H. C. Vos. De jubileumliter was afkomstig van de veehouder J W van Wijk uit Portengen en werd later, voorzien van 'n speciaal etiket, als een blikje gecondenseerde- melk, aan mevr Vos-Boele aangeboden.

De genodigden werden 's morgens verwelkomd door de president-commissaris, de heer S. J. de Vries. Deze dag, aldus de heer De Vries is een mijlpaal in de geschiedenis van Nieuw Holland, omdat het daarmee een van de grootste soortgelijke bedrijven in ons land is geworden. Deze groei is zeker voor een groot deel te danken aan de goede samenwerking tussen Nieuw Holland en de CMC waar voor de heer De Mars, (toen directeur, nu commissaris) destijds de grondslag heeft gelegd. Toen velen nog wantrouwend stonden tegenover deze Coöperatie, legde de heer De Mars reeds de eerste contacten en dat bleek wel heel goed gezien.

VAN 10 NAAR 40 MILJOEN

Een en ander werd door ir. K J de Raad als hoofddirecteur nog eens nader toegelicht. Toen het bedrijf - in 1906 onder de naam Excelsior opgericht - in 1929 werd overgenomen door de NV. Nieuw Holland was de aanvoer ongeveer 10 miljoen kg melk per jaar. Dat is zo geruime tijd gebleven, maar toen de heer De Mars in 1947 contact opnam met de CMC begon de stijging. Zo werd in het boekjaar 1917-1918 ruim 12 miljoen kg verwerkt

Dat was in 1953-1954 uitgegroeid tot 35 miljoen kg en in dit boekjaar (dat zaterdag afloopt) zal ruim 42 miljoen kg worden verwerkt. Daarvan is 40 miljoen rechtstreeks aangevoerd van de boerderij en 2 miljoen als aanvullingsmelk van andere bedrijven.

In 1950 werd onder leiding van wijlen directeur IC de Jong begonnen met de productie van ongesuikerde gecondenseerde melk (koffiemelk in blik). Deze productie heeft een enorme vlucht genomen en de blikjes van Nieuw Holland gaan thans naar alle werelddelen. Het bedrijf waarin na de oorlog voor ruim 3 miljoen werd geïnvesteerd, is nu voorzien van de meest moderne apparatuur. Dit laatste demonstreert zich ook in het aantal werkkrachten. In 1954 b.v. werden ruim 20 miljoen blikjes gecondenseerde melk verzonden. Er waren toen 110 werkkrachten aan de fabriek Dit boekjaar komt men aan ongeveer 35 miljoen blikjes terwijl er momenteel 100 man werkt.

Deze verbeterde outillage was uiteraard niet alleen nodig vanwege de schaarste aan werkkrachten, maar ook door de concurrentie die evenmin stil zit. Overigens blijft het aantrekken van vakkundig personeel nog steeds een moeilijkheid, mede door de woningschaarste Spr. deed daarom een beroep op het gemeentebestuur om een zo groot mogelijke medewerking voor vestiging omdat er onheroepelijk krachten van buiten aangetrokken zullen moeten worden.

GOEDE NAAM

Als directeur van de CMC bracht de heer **B v.d Heide** de felicitaties over en deze spreker was er van overtuigd dat Nieuw Holland, mits voldoende vakbekwame krachten kunnen worden aangetrokken, ook de 50 miljoen kg zal halen De producten van Nieuw-Holland staan in binnen- en buitenland uitzonderlijk goed bekend en spr. maakte daarvoor de beide directeuren, de heren De Raad en Pasma met hun medewerkers een verdiend compliment.

In verschillende tafelspeeches tijdens een feestelijk diner dat later in De Eenhoorn de genodigden werd aangeboden, is de opvallende groei van Nieuw Holland nog eens door diverse sprekers belicht, waarbij ook zij hulde brachten aan de directie.

Burgemeester Vos, juist teruggekeerd van vakantie, bracht de felicitaties van het gemeentebestuur over, gaf de directie de raad om wat meer reclame te maken langs de spoorlijn en zette

nog eens de moeilijkheden uiteen waarmee het gemeentebestuur te kampen heeft bij de woningtoewijzing. Gaarne zal men echter meewerken aan de verdere uitbouw van dit bedrijf, waarvan spr op deze morgen zoveel heeft gezien.

Inderdaad was de rondgang door de in vol bedrijf zijnde fabriek zeer interessant. Nieuw Holland is niet alleen een zeer moderne industrie met een bijna geheel geautomatiseerde apparatuur, het is bovenal een productief bedrijf waarvan de naam zowel in Azië als in Amerika steeds , meer bekendheid krijgt. Daar mogen we in Woerden heus wel een beetje trots op zijn en vandaar dat er alle aanleiding was om aan deze mijlpaal meer dan gewone aandacht te schenken.

„GOOF” SLOB VEERTIG JAAR MELKRIJDER U.M.C.

Utrecht / Harmelen. In hotel „Het Wapen van Harmelen” recipieerde dinsdagavond de heer G Slob, bij de boerenstand van Harmelen gewis bekender onder de naam Goof of Govert. De heer G. Slob herdacht dinsdag het feit, dat hij precies veertig jaar geleden, in 1920, in dienst trad bij de Melk Centrale te Utrecht als melkrijder in de gemeente en buitenwijken van Harmelen.

Naar schatting waren in totaal honderd personen aanwezig, waarvan naast de vele boeren en boerinnen speciaal vermeld kunnen worden de echtgenote van de jubilaris, de naaste familie, directeur en de oud-directeur der Melk Centrale. Dinsdagavond was de tweede receptie op die dag want 's middags had de jubilaris een receptie gehouden in de kantine van de fabriek te Utrecht, waar het personeel gelegenheid geboden werd de jubilaris te feliciteren. Als zodanig de burgemeester van Utrecht vertegenwoordigende, was het baron Quarles van Ufford, die de jubilaris het bekende geel-blauwe lintje met de daaraan bevestigde medaille mocht opspelden ten teken dat de heer Slob ridder in de Orde van Oranje Nassau was. De receptie 's avonds in Harmelen kreeg een intiem karakter en verliep in een gemoedelijke sfeer, doordat slechts het selecte gezelschap van 'vaste klanten' - de boeren waar de melkrijder elke dag meermalen komt - met hun echtgenoten aanwezig waren.

In zijn welkomstwoord noemde de directeur der Melk Centrale, Goof niet de melk rijder zoals de hele dag maar in een auto rijden, uitstappen, bussen afladen en weer naar de volgende boerderij rijden; nee, „hij is de verwezenlijking van een steeds hechter groeiende band tussen boer en M.C.” aldus de directeur.

Na deze geestige speech, overhandigde de heer G. Benschop de jubilaris een envelop met inhoud namens de gezamenlijke boeren Mevrouw Wingelaar overhandigde 'n mooi bloemstuk aan de vrouw van de jubilaris.

Op 22-jarige leeftijd toen de M.C. pas 2 jaar bestond kwam Goof in dienst en dagelijks trok hij er toen op uit om met de hittekar, bespannen met 2 paarden overal de melk te gaan ophalen. Overal, dat wil zeggen, zelfs in Overijssel en Drenthe om de bussen te gaan opladen. Altijd kon je hem tegenkomen met een glimlach op zijn gezicht.

Van lieverlede kwam hij in 1923 van de hittekar tot in de auto. En trots als een pauw reed Goof in zijn eerste melkwagen, toen nog voorzien van een carbidlantaarn en rijdende met massieve banden, waar de kwaliteit van de melk overigens nooit onder te lijden heeft gehad. Weer of geen weer, zomer of winter, regen of storm, dit alles kan Goof niet verhinderen prompt op tijd te verschijnen waar hij wezen moet. En de rit Harmelen mag dan volgens onze zegsman de zwaarste rit zijn, maar Goof Slob weet met z'n precies uitgemikte tijdsruimte zijn rondgang te maken, dat hij iedere dag opnieuw weer op de minuut af op tijd een wagen op de fabriek aflevert. Resultaat van een man die werkt en waarop men z'n horloge gelijk kan zetten.

C.M.C. voelt zich belaagd door vrije bedrijven

Moeilijke situatie bij de melkfabrieken

De voorlichtingsavond, maandag door de gezamenlijke standsorganisaties in *Concordia* belegd, trok niet alleen veel belangstelling maar werd voor de voorzitter de heer P J Verhoef ook een moeilijke vergadering. Toen na de sprekers de - van te voren aangekondigde - twee debatronden waren beëindigd, wilden enkele aanwezigen opnieuw in debat. De heer Verhoef stond dit niet toe en even dreigde er een rel. Maar de voorzitter hield voet bij stuk en slaagde er tenslotte in deze vooral na de pauze verre van gemakkelijke vergadering kundig tot een goed einde te brengen.

In zijn slotwoord deed de heer Verhoef een ernstig beroep op beide partijen om niet in concurrentiestrijd, maar rond de conferentietafel de verschilpunten te beslissen.

CONCURENTIE WORDT GROTER

Ir. D. S. Tuinman, de algemeen secretaris van de Holl. Mij. van Landbouw sprak voor de pauze over enkele algemene aspecten van het landbouwbeleid. Bij de afzet van de producten speelt de E E G momenteel een zeer belangrijke rol.

Het streven is er op gericht om in 1970 gelijke prijzen te hebben in alle aangesloten landen. Daarbij zal het ene land wat verliezen, het andere wat winnen. Dank zij wetenschappelijke onderzoekingen, goed onderwijs, voorlichting en vooral hard werken, neemt de Nederlandse landbouw in de wereld een vooraanstaande plaats in.

Het moeilijkste komt echter nog: deze positie te handhaven! De invoering van de vijfdaagse werkweek en vele andere factoren werken kostenverhogend. En het gaat er juist om de kostprijs van de producten niet te verhogen om daardoor een concurrerende positie op de wereldmarkt te behouden. Na aanvankelijk ver achter te hebben gelegen, gaat ook de landbouw in andere landen met sprongen vooruit.

De productie wordt steeds groter en nu gaat het er maar om om voldoende afzetgebied te krijgen. Dat kan alleen succesvol gebeuren in een zo groot mogelijke samenwerking met andere landen. Voorts is een verdergaande mechanisatie en rationalisatie van de landbouw noodzakelijk om de toekomst de baas te kunnen.

Daarbij moeten de boeren sterk zijn in hun organisatie en de snelle ontwikkeling van dag tot dag bijhouden.

BOEREN MOETEN EENHEID VORMEN

De heer A.P. Hilhorst behandelde speciaal de huidige moeilijkheden bij de melkafzet. Na de oorlog is de Coöp. Melkafzet Centrale opgericht door de standsorganisaties. De bedoeling daarvan was de boeren zelf bij de melkaflevering te betrekken en de vooroorlogse moeilijkheden (melkoorlog tussen verschillende fabrieken) voorgoed uit te bannen. De CMC ontmoette veel tegenstand omdat men wel zag dat de boeren op deze manier een bepaalde macht gingen vormen. Maar het is gelukt en het ene bedrijf na het andere verklaarde zich bereid om met de CMC te gaan samenwerken. Een kleine groep, in het westen vooral de MIV bedrijven, bleef afzijdig. Er werd wel melk afgenomen van de CMC, aldus spr. maar alleen als men dat nodig had.

De CMC, heeft de verhouding gezond gemaakt en is gekomen tot een prijsvaststelling, afgestemd op de wereldmarktprijs. In 1958 veranderde echter de situatie grondig door bepaalde

overheidsmaatregelen, waardoor de boeren in het westen minder voor hun melk ontvangen dan in andere delen van het land. Vele besprekingen met de regering leverden geen resultaat op, want de overheid was doodsbenuwd om de straatprijs van de melk zelfs maar een cent te verhogen.

ONVERANTWOORD

Deze gang van zaken achtte de CMC niet langer verantwoord. In januari 1962 werd aan de bedrijven meegedeeld dat de CMC weigerde nog langer voor de oude prijs melk af te zetten. Dat wekte reactie op bij de vrije bedrijven. Inplaats van mee aan te dringen op betere voorwaarden heeft men getracht een leveringsgebod van de regering te krijgen, maar dat is niet gelukt. Ook de CMC hield voet bij stuk: ven leveringscontract met de CMC of anders geen melk meer!

Het CMC-bestuur had verwacht dat de boeren zouden juichen over deze vasthoudendheid in hun belang. Maar dat is niet eendrachtig gebeurd. Spr. waarschuwde er voor niet in te gaan op de ogenschijnlijk aantrekkelijke aanbiedingen die momenteel werden gedaan. Als de boeren het hoofd niet koel houden en oppassen, gaat alles wat men in vele moeilijke jaren aan samenbundeling heeft opgebouwd, weer verloren. Dan krijgt men weer dezelfde situatie als voor de oorlog, toen de boeren zelfs niets te vertellen hadden en de fabrieken de prijs vaststelden. Ondanks verschil van inzicht heeft de CMC geprobeerd tot overeenstemming te komen met de MIV-bedrijven. Dat is jammer genoeg niet gelukt. Het zal wel gelukken als de boeren hun plicht beseffen en hun moeizaam opgebouwde eenheid trouw blijven.

Slechts hand in hand kan de storm worden bezworen.

In de discussie kwamen vooral de vertegenwoordigers van de vrije bedrijven naar voren en zij hadden nogal wat kritiek op de houding van de CMC. Enkel van hen legden vooral de heer Hilhors het vuur na aan de schenen.

Opvallend daarbij was het zowel kritiek van de vragenstellers als het antwoord van de heer Hilhorst van dezelfde bezoekers enthousiast applaus kregen ....

„MET MELK MEER MAX”

Actie van Max Tailleur voor Rheuma-Vacantiehuis

GOUDA, U kent natuurlijk Max Tailleur, de man van de „Jiddische gein”, Neerlands mop-pentapper nummer één. En wellicht hebt u gehoord van zijn actie om een miljoen gulden in zijn eentje bij elkaar te brengen voor de bouw van een Rheuma-Vacantiehuis. Om dit doel te bereiken organiseert hij de gekste stunt, zoals onlangs in Amsterdam een „blanke slavenmarkt”, waarbij mannequins „bij opbod verkocht” werden.

Speciaal voor Gouda en het gebied rondom Gouda gaat hij een nieuwe actie beginnen, in samenwerking met de **Melkcentrale Gouda**. In de periode van 9 tot 19 april zijn de caupsules van de literflessen yoghurt voorzien van een speciale kleurstrook. Vijf van deze gekleurde capsules plus een gulden geven recht op een speciaal vervaardigde 45-toeren grammfoonplaat „Met melk meer Max”. Op deze plaat tapt Max zijn nieuwste moppen. De gulden komt in zijn geheel ten goede aan de actie voor het RheumaVacantiehuis. Wie de Max Tailleur-actie wil steunen verzamele dus vijf gekleurde capsules van literflessen yoghurt en sture deze met een gulden naar de Melkcentrale Gouda te Gouda of levere capsules en gulden af aan zijn melkhandelaar.

Men kan inzenden tot 27 april a.s. De Melkcentrale Gouda zorgt dan, dat men de plaat stevig verpakt franco thuis ontvangt.

Zoals bekend, is de Melkcentrale Gouda een nieuwe naam voor twee sinds jaren bestaande bedrijven: de Goudse Melkinrichting en „De Producent”. Deze bedrijven zijn eind vorig jaar een fusie aangegaan om de groeiende concurrentie het hoofd te kunnen bieden en gezamenlijk een hypermodern produktieapparaat te kunnen opbouwen, dat de consumenten van kwaliteitsprodukten voorziet. Reeds werden sinds de fusie vele miljoenen guldens in de uitbreiding en modernisering van het bedrijf geïnvesteerd.

De Melkcentrale Gouda is met een jaaromzet van rond 100 miljoen liter boerenmelk het grootste melkverwerkende bedrijf in Europa. Wel zijn er ondernemingen die belangrijk groter zijn, doch deze verwerken hun melk in meerdere bedrijven.

Woerdense Courant, 02/03/1967;

**De N.V. Fabriek voor Melkproducten
„Nieuw - Holland” te Woerden**

eén der werkmaatschappijen van de N.V. Nederlandse Melk Unie „N.M.U.”, gaat haar produktie van gecondenseerde melk belangrijk uitbreiden.
Op het laboratorium, belast met de kwaliteitscontrole van het produktieproces, is daardoor plaats voor enige jonge medewerkers die opgeleid willen worden tot, of reeds enige ervaring hebben al:

LABORANT

Belangstellenden, die omstreeks 20 jaar oud zijn, met minstens enige jaren ulo, worden verzocht hun sollicitatiebrieven te richten aan de directie Utrechtsestraatweg 14, Woerden.

Zij kunnen ook telefonisch contact opnemen, (03480-2241) voor het maken van een afspraak. Het sollicitatiegesprek kan desgewenst in de avonden plaats vinden.

Ir. De Raad geen directeur meer van Nieuw-Holland

WOERDEN / OUDEWATER, De heer ir. K. J. de Raad zal zijn functie als directeur van de N.V. fabriek van melkproducten „Nieuw-Holland” in Woerden neerleggen.

Hij heeft het desbetreffende verzoek gedaan aan de N.V. Nederlandse Melkunie en het bestuur daarvan heeft besloten de heer De Raad op de meest eervolle wijze, ingaande 1 januari 1969 van zijn taak als directeur van Nieuw-Holland te ontheffen.

Het bestuur is erkentelijk voor het vele werk, dat de heer De Raad ten behoeve van de ontwikkeling van Nieuw-Holland heeft verricht. Na 1 januari 1969 zal de heer De Raad uitsluitend de functie van directeur van de N.V. Maatschappij tot Exploitatie van Kaasfabrieken „Oud-Holland” vervullen.

Ingaande 1 januari a.s. is tot directeur van „Nieuw-Holland” benoemd de heer J. Tiemersma, thans bedrijfsleider bij dit bedrijf. De heer Tiemersma zal belast worden met de algemene leiding en in het bijzonder met de produktie. In de taak van de heer M. Pasma komt geen wijziging.

Vijftig jaar bij *Nieuw-Holland* in dienst Jubilaris ontvangt gouden insigne

Uit handen van de chef-werkplaats namens de technische dienst, ontving de heer Everwijn een enveloppe met inhoud. Op de foto wordt de jubilaris (met de gouden insigne al op het revers) geflankeerd door een zoon en een dochter.

WOERDEN - Afgelopen week woensdag stond bij de zuivelfabriek *Nieuw Holland*, de heer S. Everwijn in het middelpunt van de belangstelling. Dit bleek niet onverdiend te zijn, want „Sam”, zoals Sam Everwijn door zijn collega's wordt genoemd, werd gehuldigd voor het feit dat hij vijftig jaar in dienst was van de zuivelinrichting. Uit de handen van de directeur, de heer J. Tiemersma, ontving hij een enveloppe met inhoud. Tevens spelde deze de gouden jubilaris de gouden insigne van de Nederlandse Melk Unie op het revers.

GEEN ONBEKENDE

In Woerden is de jubilaris, hoewel hij een bescheiden man is, geen onbekend figuur. Bij de R.K. Fabrieksarbeidersbond bekleedde hij gedurende veertien jaar het voorzitterschap, maar ook van andere terreinen is hij bekend. We denken hierbij aan zijn vele goede diensten als E.H.B.O.'er bij de Avondvierdaagsen. Met zijn familie vierde Sam Everwijn het heuglijke feit in de nieuwe kantine van het bedrijf. Hier mocht hij niet alleen van de heer Tiemersma geschenken ontvangen, ook ontving hij van zowel de technische dienst, als de personeelsvereniging een enveloppe met inhoud.

PLICHTSGETROUW EN BESCHEIDEN

De heer Tiemersma memoreerde in zijn toespraak tot de jubilaris dat deze vijftig jaar geleden was begonnen met een loon van zes gulden in de week. „Maar bij de eerste loonbetaling ontving hij al een premie van twee gulden en veertig cent Tijdens de oorlog bent u ook nog in de gaarkeuken op de fabrieken in Woerden en Bodegraven werkzaam geweest. In het verloop van de jaren is gebleken dat u een man bent van grote plichtsbetrachting. Door de tijd heeft de heer Everwijn kennis gemaakt met eigenlijk alle afdelingen van ons bedrijf. Na een hartaanval een aantal jaren geleden kwam hij op de technische dienst”, aldus de heer Tiemersma. „Daar loop, alles gesmeerd en dat is aan onze jubilaris te danken.”

Na het officiële gedeelte, tijdens het het gezellig bijeen zijn van het gezelschap kreeg de heer Everwijn nog vele handen te drukken.

Melkfabriek *Nieuw-Holland* gaat met tijd mee Nieuwe ruimten in gebruik genomen

WOERDEN - Het aangezicht van melkfabriek Nieuw-Holland begint te veranderen. Vrijdag jl. werd een nieuwe afdeling, bedoeld als kantoorruimte, receptie en kantine, onder veel belangstelling in gebruik genomen. Door deze gelegenheid konden wij in dit bedrijf, al sinds 1906 in Woerden gevestigd, eens een kijkje achter de schermen nemen om te constateren dat er meer is gebeurd dan het openstellen van een nieuwe vleugel.

FLINKE PRODUCTIE

Er wordt hard gewerkt in deze Woerdense fabriek, die circa 140 man personeel telt, een oppervlakte beslaat van zo'n 8000 m² en per jaar maar liefst 70 miljoen kilogram gecondenseerde melk, keurig verpakt in blik, produceert! Als men bedenkt dat er iedere minuut zo'n 350 blikjes koffiemelk via de transportlijn de inpakafdeling binnen stromen dan krijgt men al een indruk van de capaciteit van dit bedrijf. Heftrucks rijden af en aan om de pallets met in kartonnen dozen verpakte blikjes hoog op te stapelen en te zetten op nationaliteit in de opslagruimte onder de onlangs geopende kantoren, in december vorig jaar gereed gekomen.

Vrijdagmiddag opende de heer J. Noordam (vijfde van rechts) in de volle kantine het nieuwe gebouw van melkfabriek „Nieuw Holland” Even tevoren had de directeur van 't bedrijf, de heer Riemersma (derde van rechts) de heer Noordam als lid van de Raad van Bestuur van de Melkunie, welkom geheten.

DOEL VAN HET FABRICAGEPROCES

Wat doet men nu eigenlijk in deze Woerdense melkfabriek?

Zoals bekend zijn er diverse methoden om etenswaar, dat snel aan bederf onderhevig is, door een bepaalde bewerking langer houdbaar te maken of wel te conserveren. Enkele voorbeelden: het zouten van haring, het versuikeren zoals bij jams, het drogen van appeltjes, het verhitten, zodat ziektekiemen onschadelijk gemaakt worden. Melk is snel aan bederf onderhevig, in ons land al, laat staan in de tropen Vandaar dat men nu uit de melk het water laat verdampen (drogen!) er eventueel suiker aan toevoegt en door verhitting de ziektekiemen vernietigt. Door deze bewerkingen ontstaat de ingedikte melk, een produkt dat uitstekend houdbaar is en zelfs in de tropen zeven maanden gegarandeerd wordt. Daarbij komt nog dat het beter te transporteren is omdat er veel water uit is. Op de plaats van bestemming weer water er bij en we hebben volle melk.

MODERNE OPZET

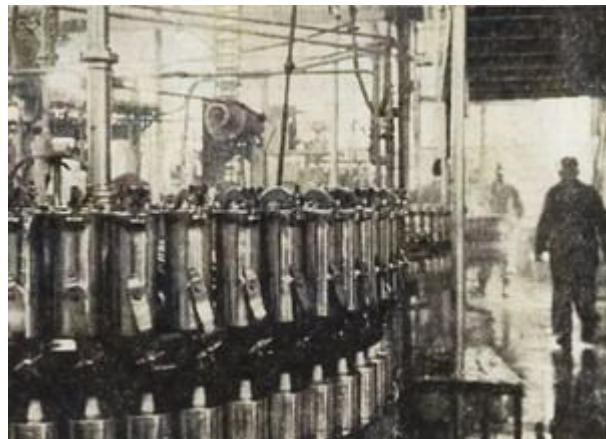
Veel bedrijven met een geschiedenis hebben ook een machinerie die uit hetzelfde verleden spreekt. Mocht men met die gedachte de fabriek Nieuw-Holland betreden dan wordt men uit die waan verlost en wel ogenblikkelijk. Rijen melkbussen, afkomstig uit Woerdens omstreken maar omdat dit te weinig is ook nog uit Brabant, worden automatisch om gekiept en automatisch gewogen. Intussen wordt ook het monster voor het bepalen van het vetgehalte er automatisch uitgehaald.

Twee kenmerken van onze tijd karakteriseren dit bedrijf: automatisering en mechanisering. Overal lopen transportlijnen en buizen, staan pompen en uitwisselaars. Gelukkig blijft de mens een onmisbaar rol spelen, een rol die hij voornamelijk moet vervullen in noodsituaties. Want de blikjes passeren ons in een tempo van 350 per minuut, dat wil zeggen, als het een uurtje fout ging zouden er zo'n 21.000 blikjes te veel zijn. Vandaar dat bepaalde afdelingen aan elkaar gekoppeld zijn. Gaat in de ene afdeling iets fout, dan stoppen de andere afdelingen.

De mechanisatie is hier ironisch genoeg niet om de mens werk te ontnemen en hem op dood spoor te zetten, maar betekent juist werk in de vorm van revisie als het in de wintermaanden minder druk is.

KWALITEITSPRODUKT

Opvallend is de geringe overheidscontrole op de fabriek. Alleen het C.V.M. in Den Haag ziet toe op de produktie en schrijft de codering voor, die in de blikjes geslagen wordt. Kwaliteit-controle in eigen huis is namelijk een van de bestaansvoorwaarden van het bedrijf, want klachten hoort men eventueel pas als het produkt al maanden de fabriek heeft verlaten. Denkt men aan de internationale concurrentie en weet men dat nagenoeg de gehele produktie bestemd is voor het Midden- en Verre Oosten, dan begrijpt men pas goed dat het produkt inderdaad aan de hoogste eisen moet voldoen.

Het vullen en dichtsolderen van de blikjes koffiemelk is, zoals op de foto te zien is, een geheel automatisch proces.

Sinds enige jaren wordt ook de zogenaamde boterolie gefabriceerd. De room van de melk wordt omgezet in zuivere roomboter en de roomboter wordt weer omgesmolten tot boterolie en verpakt in grote vaten. Boterolie wordt door de bewerking in omgekeerde volgorde weer omgezet in melk, wat de fabriek in het tropische land zelf doet. Een geduchte concurrent is Australië, waar men boterolie maakt van een inferieure kwaliteit, zodat het nogal kwalijk riekt. Merkwaardig genoeg prefereert men dit eiwit-luchtje in de tropische landen waardoor men hierin Woerden verplicht is om door middel van reukstoffen dezelfde geur te geven aan de boterolie. We zien dus dat het bedrijf nauw gekoppeld is aan zijn afnemers. Dit blijkt ook uit de nieuwe verpakkingsautomaat die de blikjes, drie tegelijk, in plastic krimpfolie wikkelt. De markt vraagt die transparante verpakking.

GROEI MET UP EN DOWNS „Nieuw-Holland” dateert niet uit 1906 want eerst was de fabriek eigendom van een Boerencoöperatie „Excelsior” en maakte men boter, kaas en gesuikerde melk. Het ging; niet „steeds hoger” met Excelsior, maar steeds lager. Tenslotte werd het in 1929 eigendom van „Nieuw-Holland N.V.” In 1961 werd Nieuw-Holland verbonden met de Nederlandse Melk Unie, waarvan ook o.a. De Sierkan lid was. Thans is dit alles verder gefuseerd tot de C.M.C., de Coöperatieve Melk Centrale. De belangrijkste uitbreiding vond wel in - 1967 plaats, toen een melkfabriek uit Rotterdam werd samengevoegd met die van Woerden en tenslotte zelfs hierheen werd verplaatst, in verband met de centrale ligging van Woerden.

Na 1967 is een stijgende lijn te zien in de produktie, die nu het 3 à 4-voudige bedraagt. De jongste uitbreiding raakt niet zozeer de produktie als wel het werkklimaat, bijvoorbeeld het verbeteren van de verblijven voor de werknemers en nieuwe kantoorruimten. Daarmee snijden we een teer onderwerp uit het verleden aan.

MELKBARONNEN EN SEIZOENHORIGEN

De melkfabriek schijnt in het verleden minder gunstig bekend gestaan te hebben voor wat betreft de sociale voorzieningen, (Welk bedrijf trouwens toen wèl gunstig?) Het was een typisch seizoenbedrijf. Zo rond september werden vele arbeiders de straat op gestuurd en begon de winterslaap om in maart weer vele harde zwoegers in dienst te nemen. Kort om, gewoonweg een feodaal stelsel. De melkbaron, gefortuneerd eigenaar deed vele seizoenhorigen voor hem knielen.

Gelukkig heeft „Nieuw-Holland” deze toestanden al lang achter zich gelaten, niet voor niets is de melkbaron vervangen door een directie, die in een totaal andere verhouding tot het personeel staat. Duidelijk bleek dit uit gesprekken met directeur Riemersma. Hij citeerde de woorden van de heer Noordam, lid van de Raad van Bestuur van de Melkunie dat deze er geen twijfel over liet bestaan dat de groei van „Nieuw-Holland” zal voort gaan. „Maar” aldus directeur Riemersma, „ook al hebben we nu de „know how” en ook de mogelijkheden voor uitbreiding, het klimaat en de outillage voor het personeel moet in orde zijn. Dit aspect vormt de basis voor verdere uitbreiding.

Er moet een sfeer van vertrouwen zijn tussen directie en werknemers, ik stel prijs op een bloeiende personeelsvereniging. Niet alleen de buitenkant van een bedrijf moet er correct uitzien, ook binnen het menselijke vlak moet het in orde zijn”. Vandaar dat het thans geen seizoenfabriek van de melkbaron is maar een gezond Nederlands bedrijf met vast werk, vaste werktijden, vast salaris, kortom alles volgens het C.A.O.-boekje. De jongste vernieuwingen tonen wel aan dat „Nieuw-Holland” ook gerust „Hollands welvaren” mag heten.

Nieuw-Holland heet met ingang van 28 maart MelkUnie Woerden.

WOERDEN, Met ingang van 28 maart is de naam van de N.V. **Nederlandse Melk Unie**¹⁶ „N.M.U” waarbij ook de Woerdense „Nieuw-Holland” is aangesloten, veranderd in C.M.C.-Melk Unie N.V. De meeste bedrijven die tot dusverre binnen het concern als afzonderlijke naamloze vennootschap werden geëxploiteerd, zijn met ingang van dezelfde datum opgenomen in C.M.C.-Melk Unie N.V. Deze 23 vestigingen - wronder de Woerdense – zullen voortaan toegevoegd de plaatsnaam of de soort van activiteiten van het bedrijfsleider

Geen gevolgen voor personeel

C.M.V. Melk Unie N.V. Wordt geleid door een raad van bestuur. De bedrijven zijn ingedeeld in drie groepen (consumptiebedrijven, zuivelbedrijven, ijs en frisdranken) die ieder onder leiding staan van een groepsdirectie.

Een aantal consumptiebedrijven is ingedeeld in regio's, die ieder worden geleid door een regiodirecteur. De bedrijven zelf worden geleid door bedrijfsdirecteuren of algemeen bedrijfsleiders.

Voor de positie van het personeel heeft de verandering geen gevolgen, daar alle opgebouwde rechten blijven bestaan. Voor de afnemers en consumenten wordt een grotere duidelijkheid bereikt, doordat de bedrijven zich thans onder dezelfde handelsnaam presenteren.

Melk Unie Woerden

De N.V. Fabrik van melkproducten „*Nieuw-Holland*” in Woeden, behorend tot de groep zuivelbedrijven, voert vanaf deze week de handelsnaam Melk Unie Woerden. De Leiding blijft normaal in handen van de heer J. Timmersma.

De N.V. Fabrik van melkproducten „*Nieuw-Holland*” in Oudewater is Melk Unie Oudewater geworden en de N.V. Mij tot explotatie van kaas-fabrieken „*Oud-Holland*” in Bodegraven heet voortaan Melk Unie Bodegraven onder directie van ir. K. J. de Raad.

De nieuwe namen betekenen, dat is duidelijk, een belangrijke vereenvoudiging. Daarnaast is in de naamgeving nu ook de verbondenheid met de andere bedrijven tot uiting gebracht. Naar ons idee, zal de nieuwe naam spoedig ingeburgerd zijn.

---

¹⁶ Pas enige jaren later zou den de beiden laatste woorden ‘Melk’ ‘Unie’ aan elkaar worden geschreven als MelkUnie, nog later als Melkunie (ZHN.)

Eerste paal voor nieuwe fabriek CMC-Melk Unie

Fabriek gaat volgend jaar draaien

WOERDEN - Wanneer alles volgens plan verlopen is heeft de heer S. Everwijn, oud-medewerker van de Melk- Unie Woerden met 52 dienstjaren vanmiddag, donderdag 18 januari 1973, de eerste paal resteren voor een fabriek van speciaalprodukten.

De nieuwe fabriek wordt gebouwd op een terrein naast het bestaande bedrijf van de Melk Unie te Woerden.

OMVANGRIJKE RECONSTRUCTIE

De nieuwbouw vindt plaats in het kader van een omvangrijk reconstructieplan in het noord-oostelijk werkgebied van de CMC-Melk Unie N.V. Het bedrijf te Woerden zal te zijner tijd de productie overnemen van de fabriek die nu nog gevestigd is aan de Overtoom te Amsterdam waar de Mona producten worden vervaardigd.

Voorts zal de fabriek in Woerden de productie overnemen van een aantal melkproducten (zoals vla, yoghurt en pappen), die nu nog worden geproduceerd door de Melk Unie bedrijven te Amsterdam (Jan Steenstraat en Beyersweg) Hilversum, Amersfoort en Veenendaal.

De nieuwe fabriek wordt 75 meter lang, 35 meter breed en krijgt een hoogte die varieert van 6.60 meter tot 18 meter. Het bedrijf wordt onderscheiden in drie gedeelten: een productie- en verpakkingsgedeelte (39 x 32.5 meter), een koelcel (32.5x 20 meter) en een gedeelte voor de opslag van verpakkingsmaterialen en kratten (35 x 33.5 meter).

NA EEN JAAR IN GEBRUIK

De te verwerken melk wordt ontvangen door het bestaande bedrijf Melk Unie Woerden, dat ook zorgt voor de pasteurisatie en standaardisatie. Het nieuwe bedrijf zal uitsluitend producten in eenmalige verpakking afleveren. Voor de opslag in de koelcel en het vervoer naar de bedrijven en distributiecentra zal gebruik worden gemaakt van pallets. Verwacht wordt dat het bouwkundig gedeelte in november 1973 gereed zal zijn. Nog tijdens deze bouw kan begonnen worden met de installatie van de apparatuur. De proefproducten zijn gepland in februari en maart 1974, terwijl ernaar gestreefd wordt dat op 1 april 1974 kan worden begonnen met het overnemen van de producties van andere bedrijven. Het ligt in de bedoeling, dat deze overname in het najaar van 1974 zullen zijn voltooid.

OOK BOUW IN AMSTERDAM

In het kader van hetzelfde reconstructieplan werd eveneens op 18 januari in Amsterdam de eerste paal geslagen voor een nieuw distributiecentrum, waarvan te zijner tijd de melkvoorziening van Amsterdam zal worden georganiseerd. Dit gebouw krijgt een lengte van 90 meter, een breedte van 60 meter en een hoogte van ca. 6,75 meter. De helft van deze ruimte wordt in beslag genomen door een koelcel, de andere helft zal worden gebruikt voor de inname van retour emballage. In een nevengebouw zal o.a. het kantoor van Melk Unie Amsterdam worden ondergebracht

De totale investering voor beide projecten (in Amsterdam en Woerden) bedraagt ca. f 20 miljoen. ....(rest niet omzetbaar)

Hoofdpunten

Woerden behoudt condens in kleine – 6-ounce - blikjes

Bergeyk krijgt mogelijk grotere blikken

Verbouw en nieuwbouw voor C.M.C. van start

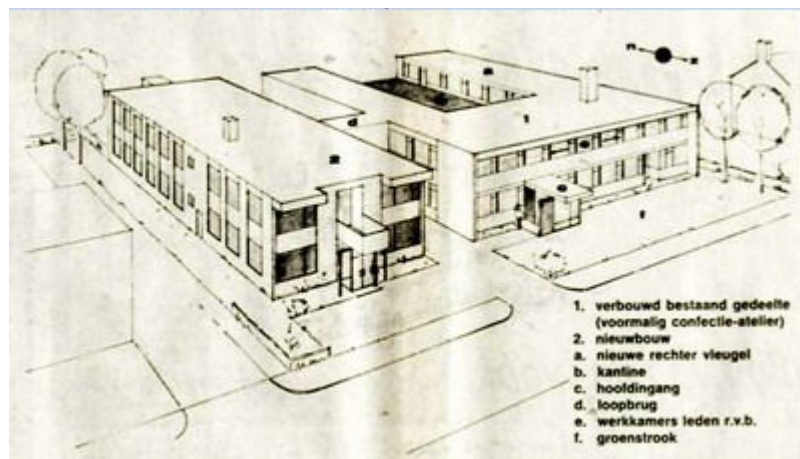
Hoofdkantoor CMC/Melk Unie in Woerden

WOERDEN - De C.M.C. in Den Haag en de CMC-Melk Unie in Amsterdam gaan, zoals reeds in januari van dit jaar werd aangekondigd, hun hoofdkantooractiviteiten en de meeste van hun centrale stafdiensten bundelen in Woerden. Bij deze centralisatie zijn in totaal ongeveer 170 medewerkers betrokken. De voorziene bundeling van een groot aantal hoofdkantooractiviteiten vereenvoudigt de onderlinge communicatie aanzienlijk.

De gedecentraliseerde beleidsaanpak werd medio 1974 nog onderstreept, toen het werkterrein werd opgesplitst in de sectoren consumptiemelkprodukten, speciale melkprodukten en zuivelprodukten, alsmede de sectoren financiën en administratie [finad], centrum voor informatieverwerking [cimu] en grondstofregeling. Momenteel wordt onderzocht in hoeverre het centraal laboratorium, dat nu nog in Breukelen is gehuisvest en de kwaliteitsdienst boerderijmelk in Den Haag ook naar Woerden kunnen worden overgebracht.

Verbouwing

Begin april jongstleden is het Woerdense aannemingsbedrijf A. J. van der Heyden begonnen met het verbouwen - naar een ontwerp van architect N. Vroman uit Woerden, die ook de nieuwbouw ontwierp - van het voormalige confectieatelier „Van Kuyk”, dat verleden jaar als toekomstig hoofdkantoor door de C.M.C. werd aangekocht. Direct na de bouwvakvakantie is een aanvang gemaakt met de nieuwbouw, die naast het pand „Van Kuyk” is gesitueerd. De verbouwing van „Van Kuyk” - gemakshalve wordt ter aanduiding nog steeds de naam van de vroegere eigenaar gebruikt - dat recht tegenover de Mona-fabriek ligt, is nogal ingrijpend. Het binnenwerk wordt grotendeels gesloopt, het rechter gedeelte wordt uitgebreid met een vleugel van twee verdiepingen, waarna het geheel wordt ingericht als kantoorruimte. De kantoren „omarmen” daarbij de grote kantine met keuken. die plaats biedt aan 80 tot 100 personen.

Nieuwbouw

In „Van Kuyk” zullen de sectoren finad en grondstofregeling worden gehuisvest, evenals de centrale stafdiensten: secretariaat, personeelszaken, organisatie en de afdeling voorlichting. Ook de leden van de raad van bestuur hebben er hun werkkamers. De receptionistes in de entree zullen, naast het ontvangen van bezoekers, ook de teffooncentrale (17 lijnen) bedienen. Naast „Van Kuyk” verrijst ten behoeve van de C.M.C. en de sector consumptiemelk een geheel nieuw gebouw van twee verdiepingen, dat door middel van een loopbrug met „Van

Kuvk" wordt verbonden. Dit complex heeft een lengte van 30 en een breedte van 12 meter. Voor de sector speciale melkprodukten zal achter de bestaande kantoren van Melk Unie Woerden, boven op het magazijn, nieuwbouw worden gepleegd.

Verhuizing

Wanneer alles volgens schema verloopt, hetgeen tot nu toe het geval is, wordt het verbouwde gedeelte eind oktober van dit jaar opgeleverd. De afwerking zal nog ruim één maand vergen, zodat de verhuizing van de toekomstige „Van Kuykbewoners" tussen midden en eind december is gepland. De C.M.C. en de sector consumptie-melkprodukten kunnen hun nieuwe behuizing rond juni 1976 betrekken, evenals de sector speciale melkprodukten.

Ir. K. J. de Raad nam afscheid

Oud-directeur van „Nieuw-Holland”

WOERDEN. Op een - niet in Woerden gehouden - druk bezochte afscheidsreceptie heeft ir. K.J. de Raad zijn in 1942 begonnen zuivelloopbaan afgesloten. Hoewel geen Woerdenaar - ir. de Raad woont in Bodegraven - is hij toch gedurende vele jaren nauw betrokken geweest bij de Woerdense vestiging van CMC-Melkunie. In de Woerdense Industriële wereld en de Rotary hebben velen contact met hem gehad. En is het dus ook volledig verantwoord om iets over dit afscheid en de loopbaan van ir. De Raad te schrijven. We putten daarvoor uit „Melk”, het voorlichtingsblad van de CMC.

Voorvechter

Het blad noemt hem „de grote voorvechter van de productie van speciale kleine kaasjes”. Het pensioen is hem niet aan te zien. En nog minder aan te horen, wanneer hij vertelt over zijn belevenissen in de voorbije jaren. In Sterovita-verband, bij de CMC. bij Oud- en Nieuw-Holland. In Bodegraven en Woerden, bij de daaruit, samen met „De Sierkan” in Den Haag voortgekomen Nederlandse Melk-Unie en tenslotte bij CMC-Melkunie.”

Uit het verhaal in „Melk” nemen we voorts de volgende passages over:

Mooiste tijd

„Mijn mooiste tijd in mijn zuivelloopbaan beleefde ik als directeur van Oud- en Nieuw-Holland (Bodegraven en Woerden) onder toezicht van een deskundig commissariaat”.

Het levensverhaal uit de zuivelloopbaan van ir. De Raad zet een stuk zuivelontwikkeling in het westen van ons land in gloeiende kleuren op het (denkbeeldige) doek. Van afbraak naar opbouw, in een voortdurende golfbeweging. Het begon in 1942 bij Sterovita, aan de Karperweg in Amsterdam, bij Talsma, als technicus bacterioloog. „Toen keken ze nog tegen een academicus op. Je werd geacht de gekste dingen op te lossen. Daarvoor ging ik o.a. naar de Rotterdamse Albrechtgade. waar ze sterielmelk bottelden. Maar de apparatuur was volslagen versleten; geen wonder dat het niet meer liep. Dat was het eerste bedrijf dat ik sloot. En er zijn er heel wat gevolgd”.

Uit de losse hand somt hij op: Wilnis; Bilderdijkstraat, Amsterdam; Schildersbuurt. Den Haag; Johanniterstraat. Rotterdam en ondertussen IJsselmonde en Dordrecht uitbouwen. Het proces van verdere concentratie in de westnederlandse melkwereld komt van de grond: Vami wordt opgenomen in Sterovita (Albert Heijn), Breukelen wordt uitgebouwd en niet te vergeten de Beijersweg in Amsterdam. Maar dan zijn we al aangeland na 1945. Vier jaar na de bevrijding, stapt hij in 1949 over naar de C.M.C. en vandaar naar de inmiddels overgenomen melkinrichting Aurora. Later kwamen Aurora en Spijkenisse onder eenhoofdige leiding van de heer W. de Jong, nu lid van de raad van bestuur van CMC/Melk Unie. Ir. De Raad vond zijn werkplek toen weer opnieuw in de Haagse Amaliastraat. In het „schaakspel” dat in die tijd de westnederlandse melkwereld kenmerkte, werd het ettelijke jaren later toch weer Aurora en via die plaats het adjunct-directeurschap bij VZ/RMI.

Daarmee waren de „omzwervingen” nog niet van de baan. Directeur Oud- en Nieuw-Holland, J. de Mars - de eerste die met C.M.C. een melkleveringscontract afsloot (‘46/‘47) - was in ‘57

al over zijn pensioengerechtigde leeftijd en droeg zijn functie over aan de heer De Raad. Aanvankelijk alleen Woerden, later ook Bodegraven.

„In de twintiger jaren nam hij (De Mars) Excelsior (Woerden) over, een aardig bedrijf dat hij de naam *Nieuw-Holland* meegaf. Toen ik daar kwam viel er wel het een en ander te doen. Veel was aan vernieuwing toe; de uitkomsten behoefden ook verbetering. Die uitkomsten verdrieten de toenmalige raad van commissarissen, vergeleken ook met het goed draaiende Bodegraven, zodat ze tot één fiscale eenheid werden samengevoegd. Toen begon Nieuw-Holland weer volop mee te spelen.

Later maakten de resultaten van de vanouds als „derde in het spel betrokken”. ‘s-Gravenhaagse Melkinrichting De Sierkan, het vormen van weer een nieuwe fiscale eenheid gewenst. En daarmee waren de eerste stekken uitgezet voor de fusiegolf. Het werd echter een fusievloed. „Maar ik had m'n werk wel. Dat vond ik al heel prima. 'k Ben meer een man van doen dan van praten”.

„Als zuivelman, moet ik zeggen, dat Bodegraven toch iets aantrekkelijks behouden heeft. Het is overzichtelijk. En vooral, anders dan anders. Er heerst een gemoedelijke stemming, maar duidelijk te omschrijven is het niet”.

Zelf zegt hij ervan: „Ik voelde me altijd nauw betrokken bij de produktie. We ontwikkelden de apparatuur met elkaar om dat proces te mechaniseren”. Tekenend is - niet alleen nu - maar steeds, de witte jas, onder handbereik van directeur De Raad. Dat, die mechanisatie van een op zich zelf arbeidsintensief produktieproces, bood CMC/Melk Unie's-zuivelproduktensector de gelegenheid een van de (zeer) weinig producenten van deze speciaal kazen in ons land te worden. Een belangrijke producent op dit gebied. Getallen noemt oud-directeur De Raad ook nu lieve niet, maar het loopt wel tegen de 100.000 per week.

„Bij Melk Unie Bodegraven hebben we de produktieapparatuur op zeer modern niveau gebracht: daarna, de opslag en het voor verzending gereedmaken, zal een van de eerstkomende stappen moeten zijn”. En met zo'n formulering geeft directeur De Raad, die in juni al de pensioengerechtigde leeftijd bereikte, blijk van zijn niet aflatende betrokkenheid bij de kaaswereld, de lunch- en dieetkaas in het bijzonder. En Bodegraven? Ach. Bodegraven, hij blijft er wonen. Dicht bij de fabriek, langs de traag stromende Oude Rijn.

Woerdense Courant, 11/12/1975; p. 11/22

CMC/Melk Unie van Amsterdam naar Woerden

Woerden — De eerste fase van de bundeling van de hoofdkantooractiviteiten van C.M.C. en CMC/Melk Unie en die van de meeste centrale diensten wordt op 19 december afgesloten. Op die datum verlaten het CMC/Melk Unie het Amsterdamse Europahuis. Met ingang van maandag 22 december worden de activiteiten voortgezet vanuit Woerden: Johan de Wittlaan 13, telefoon 8841, postbus 222, Woerden.
Naar verwachting zullen de C.M.C.-activiteiten in Den Haag medio 1976 naar Woerden worden overgebracht.

CMC verhuist op 9 juni

WOERDEN - In „Melk” het CMC-
orgaan lezen en zien we het volgende
over de a.s verhuizing.

De verhuizing van het CMC-
hoofdkantoor van Den Haag, Amalia-
straat 7, naar Woerden, Johan de Witt-
laan 13, is vastgesteld op 9 juni aan-
staande. De foto links toont de ingang

van het hoofdkantoor in de Amalia-
straat waar een belangrijk deel van de
CMC-geschiedenis „geschreven” werd.
Daarnaast de vleugel van het hoofdkan-
toor van CMC en CMC/Melk Unie in
Woerden, nog in de steigers begin fe-
bruari van dit jaar.

Inmiddels is de bouw natuurlijk al veel

verder gevorderd; de voorbereidingen
voor de verhuizing worden getroffen;
met ingang van 10 juni is de CMC in
Woerden bereikbaar, Johan de Witt-
laan 13, postbus 222, telefoon 03480-
8841.

Vijftigste rijdende melkontvangst bij C.M.C.-Melkunie

WOERDEN - Vorige week woensdag werd de vijftigste zogenaamde Jansky rijdende melkontvangst auto aan de CMC-Melkunie b.v. overgedragen.

Deze transporteenheid werd evenals de reeds in bedrijf zijnde R.M.O.'s gebouwd door Eurofix te Malden.

Ook dat 50ste exemplaar van de CMC-vloot zal ingezet worden om de boerderijmelk naar de fabriek te brengen. De vloot voert op dit moment meer dan 10 miljoen kilo melk aan per week over een gebied, dat zich bevindt tussen de lijn Alkmaar, Woudenberg, Culemborg en Zierikzee.

Kinderziekten

Na ruim 10 jaar ervaring is duidelijk, dat de kinderziekten overwonnen zijn en de fase van puberteit al spoedig tot het verleden zal gaan behoren. Het is deze puberteitsfase die wellicht kenmerkend is voor de grote sprongen die de R.M.O.'s maken. Een gemiddelde ritafstand van 45 km duidt er op, dat er meer aan de hand is dan uitsluitend het vervoer van melk naar de fabriek. Het aanvoersysteem is gekoppeld aan de melkstroom-besturing, hetgeen inhoudt dat de melk direct getransporteerd wordt naar die fabriek, waar de hoogste opbrengst verkregen wordt.

Aanhangwagens

Reeds jaren geleden werd door de afdeling transport een op de computer gebaseerd routeplanningssysteem in samenwerking met het computercentrum ontwikkeld. Dit besturingsinstrument werd toegepast voor een systeem waarbij de R.M.O.-auto zoveel mogelijk melk verzamelt en voortdurend deze last overpompt in een tussenontvangst, te weten een aanhangwagen. Een aparte groep tankauto's voert daarna deze aanhangwagens af naar de fabrieken, daarbij steeds lege aanhangwagens op de verlangde plaatsen breng

Ijkwezen

De ontwikkeling van de Jansky-RMO voor de Nederlandse markt gebeurde in samenwerking met de Coöperatieve Melkcentrale. Het C.M.C.-doel was, te komen tot een solide wagen met een lange levensduur, hoge capaciteit en grote meetnauwkeurigheid bij de leverantie per veehouder. De heer Berkhout, directeur van Eurofix, de leverancier van de RMO, wees er in dit verband op, dat het Duitse ijkwezen hij levering van kleine en grotere hoeveelheden de meter en de gehele ontluchtingsapparatuur van de RMO ijkt. Het spijt hem, dat het Nederlandse ijkwezen voorbij gaat aan de meetnauwkeurigheid van een RMO. Deze beperkt zich namelijk tot het ijken van de op de fabriek voorgekeurde melkmeter die men met water test. In zijn ogen is dat volledig onnodig. „In Nederland heeft dat tot gevolg gehad, dat er RMO's in gebruik werden genomen die beslist onnauwkeurig meten „. Wij hebben er begrip voor, dat zuivelfabrieken blijven uit zien naar eenvoudige en goedkope RMO's. Dat ook andere RMO's worden aangeschaft is, in het kader van eigen onderzoek begrijpelijk. Maar liever zagen wij, vooral in het belang van de veehouder, officiële ijkrapporten verschijnen”, aldus de heer Berkhout.

Met de overhandiging van de sleutels van de vijftigste C.M.C.-RMO aan de heer H.J. Grote Gansev, lid raad van bestuur CMC-Melk Unie zei de heer Berkhout te hopen. „ dat ook deze RMO qua levensduur en qua meetnauwkeurigheid aan de verwachtingen zou voldoen”.

Woerdense Courant, 1976-11-11; p. 7/30

Bundeling westerse melkverwerking een feit

CMC/Melkunie en NoordHolland/Horna. per 1 januari a.s. te bundelen

WOERDEN - De ledenraad van de CMC heeft, in navolging, van de ledenraad van C.V. Noord-Holland, donderdag in Woerden besloten de activiteiten van de melkverwerkende ondernemingen CMC/Melkunie en NoordHolland/Horna. per 1 januari a.s. te bundelen onder één gemeenschappelijke directie.

Evenals de NoordHolland-ledenraad besloot de algemene vergadering van de CMC, het bestuur te machtigen al die stappen te ondernemen die nodig zijn om binnen enkele jaren beide verenigingen en hun bestuurlijke colleges samen te smelten.

Nu ook de ledenraad van CMC - onder voorbehoud van de op korte termijn nog nader te regelen uitwerkingen - groen licht heeft gegeven voor de activiteitenbundeling, ontstaat per 1 Januari 1977 een melkverwerkende onderneming waarin rond 4.000 medewerkers in 26 fabrieken ruim 1,2 miljard kg. melk op jaarbasis verwerken. De nieuwe onderneming, zal een geldomzet bereiken van ruim f 1.1 miljard (basis 1975) bij een geconsolideerd balanstotaal van f 455 miljoen.

Het ligt in de bedoeling om, in overleg met de vakbonden en de centrale ondernemingsraden, nog dit jaar tot een duidelijke ontwikkelingslijn te komen. In het overleg staat ook het sociale beleid en de begeleiding van de te verwachten veranderingen voor de medewerkers centraal.

De ontwikkeling van de zuivelmarkt en de kostenontwikkelingen op de boerderijen en in de melkverwerkende industrie, nopen tot een zo rationeel mogelijke opstelling. Voor zover dit op korte termijn te verwezenlijken is, slaat daarbij het behoud van de werkgelegenheid voor de betrokken melkveehouders en voor de medewerkers in de fabrieken op de voorgrond

Woerdense Courant, 1981-01-15; p. 2/38

CMC voortaan Melkunie Holland

WOERDEN - De vroegere CMC, later CMC/Melkunie en de laatste tijd CMC/Noord Holland-groep heeft zich officieel een andere naam aangemeten. Voortaan wordt de naam CMC, met welke bijvoeging dan ook, niet meer gebruikt maar de landelijke coöperatie heet met ingang van 1 januari van dit jaar Melkunie Holland.

De bestaande handelsmerken als Mona en dergelijke blijven normaal gehandhaafd. Voor het overige is Melkunie Holland de naam voor de totale organisatie. Waarvan dus het nieuwe hoofdkantoor in Middelland in aanbouw is. Melkunie Holland heeft in het westen van het land een aantal fabrieken, die een eigen naam houden, Zoals bijvoorbeeld het Woerdense zuivelbedrijf aan de Johan de Withlaan 2, het vroegere Nieuw Holland, dat de normale adressering houdt: Melkunie Woerden, Postbus 5, 3440 AA Woerden.

Willem Burger: vijftig jaar werkzaam in de zuivelfabriek

WOERDEN - De heer Willem Burger (63), werknemer bij de Melkunie Woerden, wordt morgenmiddag in het Arsenaal in het zonnetje gezet. Dit omdat hij per 1 juni niet minder dan vijftig jaar „in de zuivel” werkzaam is.

Oudewater

Een halve eeuw geleden kwam de heer Burger in dienst bij de fabriek V.Z. (Verenigde Zuivelbereiders) in Oudewater als „flessenspoeler”. Voor een rijksdaalder in de week, waarvan hij *f* 2.25 thuis moest inleveren en zodoende een kwartje in de week als „zakgeld” overhield, moest hij de melkflessen in een grote bak met water schoonspoelen. Willem Burger werkt dus al vanaf zijn dertiende levensjaar: „Je moest wel, iedere gulden was er in die tijd een. En op de melkfabriek konden ze wel mensen gebruiken.”

De jubilaris, geboren in Oudewater, waar hij nog steeds woont, heeft in de zuivelindustrie tal van functies uitgeoefend. Hij hield zich onder meer bezig met het etiketteren en vullen van flessen met havermout, rijste- en gortepap. Gezeten op een kistje met een krat lege flessen naast hem hield hij een voor een de flessen onder de kraan. Burger heeft verder een staat van dienst als kaasmaker achter de rug, terwijl hij in de oorlogsjaren in de Oudewaterse melkfabriek „kok” van de gaarkeuken was „Het was allemaal hutspot en stamput wat we maakten”. Na de oorlog was Willem Burger twaalf jaar „melkuitgever”. In de vroege morgenuren moest hij de melkboeren van hun producten voorzien. De jubilaris was er verantwoordelijk voor dat dit alles in goede banen geleid werd

Opgeheven

Ongeveer tien jaar geleden sloot de melkfabriek in Oudewater de poorten. De productie werd overgenomen door de Melkunie in Woerden, en dat hield in dat de meeste personeelsleden een werkkring in Woerden kregen. Zo ook Willem Burger. Net als de laatste tijd in Oudewater is de jubilaris in Woerden „homogeniseerder”. Melk, room en chocolademelk wordt, gehomogeniseerd, in blik verpakt. Willem Burger is verantwoordelijk voor deze „productielijn” bij de Melkunie.

Honkvast

In zekere zin heeft Burger een halve eeuw hij dezelfde baas gewerkt. Dat honkvaste blijkt een familietrekje: „Mijn oudste broer werkte 51 jaar op de touwfabriek in Oudewater”. Van ziekteverzuim door de heer Burger was in die periode nauwelijks sprake. „Ik ben maar een paar keer ziek geweest. Een keer omdat ik m’n kiezen moest laten trekken, een andere keer voor een hersenschudding. Verder een paar griepjes. „Het werk in een melkfabriek wordt volgens de jubilaris steeds gemakkelijker. „Het sjuouwwerk van vroeger heb je niet meer. Ik weet nog

dat we vroeger in Oudewater kratten melk op de boot naar Rotterdam moesten sjouwen. Nu heb je tankwagens. Ik ben blij dat ik niet meer met melkbussen hoef te werken.” Hoewel hij 63 is, is Willem Burger, die bij zijn vijftig jarig jubileum een eremedaille in brons opgespeld kreeg, nog niet van plan het bijltje erbij neer te leggen. „Ik ga nog zeker een jaar door. Ik ben nog niet moe. Als je thuis zit ben je gelijk een oude man, en dat wil ik niet wezen. „Echter, over hoogstens twee jaar zal toch zijn pensioen volgen. Zijn gezin zal hem dan voldoende tijdpassering geven. Willem Burger. „Ik heb zes kinderen, de oudste is 21, de jongste moet nog drie worden.

Als je thuiskomt heb je nog kleine kinderen. Dat is een voordeel, want het houdt je jong”.

Hoofddirecteur neemt afscheid van Melkunie Holland

„Tijdperk Timmer” stond in teken van fusies en overnames

WOERDEN - Het is zijn laatste werkdag bij Melk-unie Holland. De medewerkster die nog eens een keer koffie inschenkt neemt alvast afscheid van drs. C. (Rien) Timmer, hoofddirecteur van het zuivelconcern waarvan het hoofdkantoor in het Woerdense bedrijfengebied Middelland staat. Gisteren, een dag na dit informele afscheid, werd Timmer officieel uitgeluid tijdens een bijeenkomst in het Congresgebouw in Den Haag. Het zit erop voor de man die de laatste kwart eeuw betrokken was bij niet minder dan 30 fusies in de zuivelsector. Een gesprek met de 62-jarige (oud)directeur over, onder meer, de schaalvergroting in de zuivelbranche.

Bron Foto: Deenekamp. Woerdense Courant

„De Nederlandse zuivelindustrie telde 35 jaar geleden nog zo'n 500 ondernemingen. Nu zijn dat er nog geen 30. En dat terwijl de hoeveelheid melk die verwerkt wordt, verdubbeld is”. Een paar cijfers waarmee Timmer aangeeft welke enorme ontwikkelingen zich hebben voorgedaan. Hij was er nauw bij betrokken in zijn tijd als hoofddirecteur van Melkunie Holland. In zijn werkkamer, op de hoogste verdieping van het kantoor in Middelland, zet hij uiteen waartoe dat heeft geleid voor zijn coöperatieve onderneming

„Er zijn nu, in de coöperatieve zuivelsector, vier regionale zwaartepunten. In noord Nederland heb je CCFriesland, in Gelderland en Overijssel Coberco en in de zuidelijke provincies Campina. Melkunie Holland is actief in het westen. maar ook in delen van Gelderland, Zeeland en Noord Brabant. Van deze vier zijn wij wat melkaanvoer betreft de kleinste. Maar qua -toegevoegde waarde- de grootste.” Timmer wijst erop dat Melkunie Holland met ruim 3800 medewerkers die grootste werkgever in de sector is. En hij noemt meteen het belang van de kaas- en MONA groep, onderdelen van het concern. „De MONA is voor onze omzet van groot belang. In de dessertproducten hebben we een marktaandeel van ongeveer 60 procent, de variëteit in producten (85 soorten) is uniek voor Nederland”.

Fusies

Melkunie Holland heeft deze positie kunnen verwerven na een lange serie fusies en overnames. Een proces, waarvan niet aangenomen mag worden dat het beëindigd is. Timmer „De vraag is: houdt het op bij de regionale grenzen die nu getrokken zijn? Dat zou toeval zijn. Wanneer we kijken naar de econonusche geschiedenis in Europa, dan zie je dat de schaal steeds groter wordt. Ik zie niet in waarom het bij een regionalisering zoals die er nu is zou stoppen”.

„Dit soort processen gaat vaak schoksgewijs. In de coöperatieve sfeer hadden we in de jaren zestig geweldige discussies over schaalvergroting. Ik dacht toen dat we over 10, 15 jaar een stuk of zeven grote ondernemingen over zouden houden. De praktijk heeft geleerd dat het veel sneller ging”.

Veranderende markt

Vooraf in de jaren zeventig is er veel veranderd. Ook bij de afnemers vond een proces van schaalvergroting plaats. De melkman die langs de deur kwam verloor terrein, de grootwinkelbedrijven kwamen meer en meer op. „De markt veranderde, ook die voor kaas. Zonder ons grote draagvlak hadden we nooit zulke reclamecampagnes kunnen maken als die voor MONA. Van belang zijn ook de snelle technologische veranderingen. Kaasfabrieken hebben een enorme schaalvergroting doorgemaakt. Er is heel veel geautomatiseerd.”

„Die hele ontwikkeling van de jaren zeventig is in de negentiger jaren, zij het op een andere schaal weer aan de orde”.

Even terug naar de fusies en overnames die, in het westen van het land leidden tot Melkunie Holland in de huidige vorm. Timmer was er zeer nauw bij betrokken; voelde hij zich nooit de grote slokop?

„Naarmate wij groter werden kreeg de andere partij dat gevoel wel. Maar als voorzitter van de directie moet je altijd op het niveau van gelijkwaardigheid praten.

Iets anders is dat na iedere fusie het probleem terugkomt dat er weer een nieuwe „bloedgroep” in de onderneming bij is. Dertig culturen en cultuurtjes. Elke nieuwkomer heeft de eigenschap de oude situatie mooier te noemen. Dat proces speelt nog steeds, is niet afgelopen.”

Reorganisaties

Overnames worden in de regel gevolgd door reorganisaties. Fabrieken die overbodig werden, moesten dicht en arbeidsplaatsen verdwenen. Timmer: „In de jaren zestig ging dat nog in het diepste geheim Drie maanden na een fusie werd dan ineens duidelijk dat een bedrijf de poorten moest sluiten Dat vond ik onbevredigend. We hebben vervolgens regelmatig terugkerende evaluaties van onze productiebedrijven ingevoerd. Die worden dan ook met de centrale ondernemingsraad besproken. Daar is dan bekend welke bedrijven zich in de gevarezone bevinden. Het aantal verrassingen is gereduceerd. Neem de kaasfabriek in Bodegraven, die nog niet zo lang geleden dicht ging. Dat dit zou gebeuren was al lange tijd bekend.”

Het „geweldige proces van rationalisatie”, zoals Timmer het uitdrukt, komt duidelijk tot uiting in het aantal arbeidsplaatsen „Toen ik aantrad waren er hier 4500, 4600 medewerkers. Nu zijn het er duizend minder, en die werken wekelijks nog vier uur minder ook. Alle fusies zijn daar nog eens overheen gekomen. Ik schat in dat als we niets gedaan zouden hebben Melkunie Holland nu 10.000 medewerkers zou hebben.”

Rationalisering, ook bij de melkveehouders een dergelijk proces. Timmer kent de (globale) cijfers uit het hoofd: „In 1964 had onze coöperatie 11.600 veehouders. Sindsdien is er een aanzienlijke gebiedsuitbreiding geweest. Die meegerekend zouden we nu op 20.000 moeten zitten. Het zijn er echter 6500 De rol die wij daarin gespeeld hebben is heel bescheiden. Wij zijn gewoon verplicht de melk te accepteren. Die sanering is veroorzaakt door economische en technische (melktanken) ontwikkelingen in de veehouderij.” Toch stonden de zuivelbedrijven niet helemaal langs de zijlijn. „Grote boeren” zijn interessanter dan kleintjes. Als je als coöperatie alleen kleine leden (veehouders) hebt. "ga je naar de knoppen”, geeft Timmer aan.

Melkaanvoer

Melk is en blijft de grondstof waar het allemaal om draait bij Melkunie Holland. Staat de aanvoer daarvan bij een coöperatie waarvan de boeren hun bedrijf uitoefenen in het westen, dat steeds meer verstedelijkt, onder druk? De scheidende hoofddirecteur. „Wat de aanvoer betreft zijn drie factoren van belang. In de eerste plaats de contingentering. De aanvoer per veehouder is sinds 1983 met 20 procent gezakt. Ook dat heeft trouwens overnames voor ons noodzakelijk gemaakt. Maar desondanks is er minder aanvoer. Hoe lang er nog sprake van contingenten zal zijn weten we niet. Daarnaast hebben we inderdaad te maken met productiebedrei-

gingen door bevolkingsgroei en infrastructuur. Ik hoef maar naar buiten te kijken en je ziet het”, zegt Timmer, doelend op het zuidelijk deel van Middelland waar een paar jaar geleden nog koeien graasden, maar waar nu het ene bedrijf na het andere verrijst.

„En dan zijn er nog de milieuproblemen, vervolgt hij zijn opsomming. Plannen om de veehouderij in het veenweidegebied te extensiveren hebben effect op de melkaanvoer.

„Maar daar staat ook wel wat tegenover. Zo is de productie per koe steeds groter geworden. Hoever dat doorgaat, kan ik niet inschatten. We zullen, waar dan ook, zeker melk weten te vinden voor onze meest rendabele bedrijfstukken. De economische functie van deze onderneming blijft. En er zullen nog lange tijd voldoende veehouders zijn om een coöperatie als deze te grondvesten.”

MONA

„Voor vragen over de MONA moet je eigenlijk bij de groepsdirecteur zijn” wimpelt Timmer in eerste instantie af als geïnformeerd wordt naar de toekomst van de Woerdense toetjesfabriek. De gebouwen aan de Johan de Wittlaan staan voortvarende stedenbouwkundigen in de weg. Op termijn ligt een verplaatsing naar een nieuw bedrijventerrein vlakbij de A12 voor de hand. Maar wanneer is het zover? Timmer wil er toch wel wat van zeggen: „De uitbreiding van de MONA is veel sneller gegaan dan we aanvankelijk dachten. Op zich is dat voor ons prettig, maar er ontstaan ook problemen door. Die zijn voorlopig opgelost door het distributiecentrum naar De Meern te verplaatsen. Er worden nu alternatieven bekeken hoe het verder moet. Er zijn een paar mogelijkheden: doorgaan op de huidige locatie aan de Johan de Wittlaan of delen van het bedrijf naar elders verplaatsen. Een andere mogelijkheid is niet de hele fabriek te verhuizen. Wat dat betreft, we willen best in Woerden blijven, maar het moet wel mogelijk zijn.

Nieuwbouw (bij de A 12, red.) kan, maar dat betekent een enorme desinvestering aan de Johan de Wittlaan. Dat is een van de punten die meegenomen moeten worden in de besluitvorming. Of de fabriek over 10 jaar nog op de huidige plaats staat? Ik durf geen voorspelling te doen. Vast staat wel dat we geen 10 jaar op deze manier verder kunnen gaan. Er moet wat gebeuren”.

Timmer zal daar geen invloed meer op hebben. Dat wordt een van de taken van zijn opvolger, drs J.H.J. Cuypers, sinds 1 juni de nieuwe voorzitter van de hoofddirectie van Melkunie Holland.

Woerdense veehouder levert al twintig jaar „perfecte melk” SCHOONMAKEN MET HEET WATER EN VEEL GEWELD

WOERDEN - Veehouder J. den Hartogh wil zich er niet voor op de borst slaan. Twintig jaar lang levert hij nu eersteklasmelk aan de zuivelfabriek. Daarom krijgt hij op 7 juni een Delfts blauw bord overhandigd op een bijeenkomst in Mijdrecht. Maar, vindt Den Hartogh, hij heeft dat bord eerder aan de melktank verdiend dan aan zijn eigen prestaties. „En behalve een tank moet je gewoon een grote dosis geluk hebben.”

De feiten lijken het verhaal van Den Hartogh te ondersteunen. De melktank arriveerde in 1973 op de boerderij aan de Cattenbroekerdijk. En sindsdien ontvangt de familie jaar na jaar een predikaat in ruil voor onberispelijke melk. „Als je leiding maar schoon is. In de tank wordt de melk onmiddellijk tot drie of vier graden Celsius gekoeld. En dan kan er niet meer zoveel mis gaan.”

Den Hartogh levert melk aan de zuivelcoöperatie Campina Melkunie. De chauffeur neemt altijd een monster uit de koeltank als hij de melk ophaalt. Dat monster moet voldoen aan ongeveer tien criteria. De fabriek let onder meer op de reinheid, de zuurtegraad van het vet en de aanwezigheid van groeiremmende stoffen. Boerin C. den Hartogh-de Groot weet zich de tijden van vóór de melktank nog goed te herinneren. In de winter leverde de koeling van de melk geen problemen op; tijdens de hete zomerdagen was het lastiger. Een buurman koelde de melk in de sloot. „Er is er wel eens een bus gezonken Daar heb je dan zo'n tijd voor zitten melken.”

Onherroepelijk

Behalve de koeling bracht de hygiëne vroeger ook de nodige problemen met zich mee. De boer molk de koe nog met de hand en dus kwam de melk eerst in een emmer terecht. Daarna werd zij overgegoten in een bus. Met een zeef weliswaar, maar een vuiltje laat zich makkelijk meezeven. Vervolgens bleef die melkbus soms een dag staan voor de fabriek haar kwam ophalen.

De hygiëne is sindsdien sterk toegenomen, en daarmee ook de kwaliteit. „Nu wordt alles schoongemaakt met heet water en veel geweld,” vertelt J. den Hartogh en hij moet er zelf om lachen Toch blijft het oppassen. Als een zieke koe een behandeling met antibiotica krijgt, mag haar melk niet bij die van de gezonde koeien terecht komen. Gebeurt dat toch, dan keurt de fabriek die melk onherroepelijk af.

In 1927 is ze gebouwd. de boerderij aan de Cattenbroekerdijk, toen nog gelegen in Linschoten. J. den Hartogh zag er in 1934 het eerste levenslicht; vier dagen later werd in Zegveld zijn toekomstige vrouw geboren. De komst van de melkmachine zorgde in 1956 voor revolutionaire veranderingen in het werk in het boerenbedrijf. J. den Hartogh en C. de Groot trouwden met elkaar in 1960. Drie jaren verstreken voor het echtpaar de boerderij overkocht. Acht jaar later werd de Gerrit geboren, als jongste zoon in het gezin.

Zevenduizend liter

De allerbeste melk gaat trouwens niet naar de zuivelfabriek, maar wordt gebruikt voor het maken van kaas. Een hobby van de moeder in het gezin. „Zolang als de boerderij hier staat, is er kaas gemaakt,” weet ze te vertellen. Per dag maakt ze vijf volvette Goudse kazen.

En daar draait het allemaal bij de perfecte melk om: de koeien. Veehouder Den Hartogh wilde zelf absoluut niet op de foto

Foto Wesselink - Woerdense Courant

Behalve van een tank en een dosis geluk hangen de twee decennia eersteklas melk volgens de 25-jarige zoon van het boerenechtpaar juist af van deze hobby. Is de melk niet goed, dan is de kaasmakende boer daar zelf de dupe van. Gerrit den Hartogh: „Na een maand kom je erachter dat kaas niet goed is. Dat kost een hoop geld en dan wordt de stimulans groter om beter je best te doen.” Slechte kaas is een aanleiding om elke stap in het proces nog eens na te lopen. Wordt de machine wel goed gereinigd? Moeten er misschien onderdelen vervangen worden? Zijn de koeien voldoende schoon? En de leidingen?

De tank met een inhoud van 3600 liter is in de loop der jaren eigenlijk te klein geworden. Maar dat maakt niet uit. Binnenkort hebben de Den Hartoghs die toch niet meer nodig. In augustus verhuist zoon Gerrit met 75 koeien naar het plaatsje Achthuizen op Goeree-Overflakkee. Daar staat een nieuwe melktank met een inhoud van zeventuizend liter te wachten om in gebruik te worden genomen. Gerrit den Hartogh heeft zijn boerderij zelf laten ontwerpen en voorzien van de modernste snuffjes. het bedrijf is 57 hectare groot; dat van zijn ouders telt 15 hectare minder.

De ouders van Gerrit den Hartogh blijven aan de Cattenbroekerdijk wonen. Samen met ruim 70 kalveren, 64 varkens, 20 schapen, 43 lammeren en een handvol poezen. Twee jaar geleden kocht de gemeente Woerden 37 hectare van de veehouder. Zelf houden ze 5 hectare over. Zoals ze het zelf uitdrukken: genoeg om nog een beetje te kunnen hobbyen.

Op 1 juni is er ook aandacht voor de boeren die vijftien jaar lang eersteklasmelk leveren. Twee veehouders uit deze regio krijgen hiervoor een Delfts blauwe koe: F.J. de Kruijf uit Driebruggen en G. van de Heuvel uit Linschoten.

HELGA WARMELS

BIJLAGE Bijlagen-1

25 jaar CMC van verleden tijden¹⁷

Wanneer vandaag in melk- en zuivelkringen wordt gepraat over 'het westen' of 'het westelijk consumptiemelkgebied', dan worden vrijwel de gehele provincie Zuid-Holland, het grootste deel van de provincie Utrecht en het zuidelijk deel van Noord-Holland bedoeld. Het gebied dus rond de grote steden waar, vanouds, een groot deel van de gewonnen melk bestemd wordt voor consumptiedoeleinden. Dat is een situatie, die volkomen tegengesteld is aan die in de rest van Nederland, waar de melk overwegend tot zuivelproducten wordt verwerkt.

In de tweede helft van de negentiende eeuw, toen steden als Amsterdam, Rotterdam en Den Haag vergeleken bij nu nog maar grote dorpen waren, ventten de boeren in en om die steden zelf hun melk uit. Naarmate de steden zich echter uitbreidden, vestigden voornamelijk boerenzoons zich daar als melkslijters en verkochten de boeren hun melk aan deze slijters. Daarbij namen zij de verplichting op zich, een heel jaar lang, dagelijks een bepaalde hoeveelheid melk franco af te leveren.

's Morgens in alle vroegte reed de boer met de melkwagen naar de stad om tijdig (zes uur) zijn afnemer van melk te voorzien. Over het algemeen werd eenmaal daags afgeleverd, al waren er toch ook wel veehouders die zowel 's morgens als 's avonds de melk bij hun afnemer aanvoerden. De aflevering geschiedde aanvankelijk in houten vaten, die later door metalen bussen werden vervangen.

Van enige organisatie was in die tijd nog geen sprake. De prijsregeling was helemaal een kwestie tussen de boer en zijn afnemer. Omstreeks 1897 werd de melk door de veehouders in de omgeving van Amsterdam aan de melkslijter verkocht voor ongeveer 36 stuiver het vat, dat een inhoud van 30 liter had. Daarvoor moesten zij echter, het hele jaar door, een bepaalde hoeveelheid melk per dag afleveren en die gang van zaken bracht mee, dat zij in het voorjaar over het algemeen melk overhielden.

Deze 'overmelk' moesten ze zelf tot boter of kaas verwerken, of op de melkmarkt verhandelen (in Amsterdam werd de melkmarkt gehouden tegenover het Centraal Station). Dat de prijs, die op de overmelk kon worden gemaakt, meestal zeer schraal was, ligt voor de hand.

¹⁷ Historisch gedeelte uit: '25 jaar CMC' thema nr. 'Melk' nr.19/20 23 december 1970 ook op site.....

De verplichte levering van een bepaalde hoeveelheid melk per dag bracht natuurlijk ook mee, dat de boeren - wanneer zij in een droogteperiode tegen eind juni of begin juli niet voldoende melk hadden om aan hun verplichtingen te voldoen - gedwongen waren om met een paar half afgemolken koeien naar de markt te gaan om enkele verse koeien terug te kopen, die vaak belangrijk meer kosten dan de afgemolken beesten hadden opgebracht. Hetzelfde deed zich vanzelfsprekend in de herfst voor, als de melkgift aanmerkelijk minder werd.

melkinrichtingen en grossiers

Bij de verdergaande bevolkingsgroei ontwikkelden zich in de grote steden naast de melkslijters de melkinrichtingen, die zich toegedden op het pasteuriseren van de melk en die zich naast de productie van gepasteuriseerde melk in de fles ook gingen bezighouden met de productie van melkproducten. Aanvankelijk waren dat vooral papsoorten. Na 1900 kregen deze melkinrichtingen door de uitbreiding van hun omzet meer invloed. Bij de inkoop van de benodigde melk volgden de melkinrichtingen de tactiek om voor de aanvang van het nieuwe melkjaar, met enkele van hun voornaamste leveranciers te praten over prijs melk 4 november 1950 en leveringsvoorwaarden.

Deze boeren waren dan de gangmakers voor de anderen, die meestal zonder veel tegenwerkingen volgden. De leveringsvoorwaarden hielden in, dat de melk op een bepaalde tijd, franco fabriek, geleverd moest worden. Bij overschrijding van de vastgestelde levertijd werd door de melkinrichting een gulden boete in rekening gebracht. Na de oorlog 1914-1918 eerst deed de melkgrossier zijn intrede, doordat de melk voor de grote steden uit een steeds groter wordend gebied moest worden betrokken.

Een niet onbelangrijke rol hierbij speelde overigens ook de komst van de auto, waardoor het melkvervoer niet langer met paardentraction behoefde te gebeuren. De melkgrossiers kochten de melk af boerderij en verkochten ze op hun beurt aan de melkslijters in de stad. Ten gerieve van hun afnemers gingen de grossiers zich langzamerhand óók bezighouden met het bereiden van produkten, waardoor hun bedrijven gaandeweg eveneens het karakter van melkinrichting kregen, zij het dan dat deze geen detailhandel bedreven.

bonden van melkveehouders en melkveilingen

Inmiddels was er bij de consumptiemelk leverende veehouders in het westen steeds meer behoefte ontstaan aan een zekere bundeling van krachten. Omstreeks 1909 ontstonden de bonden van melkveehouders, die zich ten doel stelden: 'het behartigen van de belangen der leden melkproducenten door te trachten de verkoopwaarde van de melk zo gunstig mogelijk te maken'. De besturen van de bonden onderhandelden met de vertegenwoordigers van de handel over de prijs en de leveringsvoorwaarden. De bonden traden echter alleen maar prijsregelend op, want zodra een prijs was overeengekomen moesten de boeren individueel maar zien daarvoor de melk kwijt te raken. Daarin slaagden zij lang niet allemaal, want alleen de bonafide melkinrichtingen en melkgrossiers hielden zich aan de gemaakte afspraken. De minder bonafide handel was er steeds op uit om iets van de prijs af te pingelen, wat maar al te vaak gelukte. De allermoeilijkste periode bleef daarbij het voorjaar, als de boeren met grote hoe-

veelheden overmelk zaten. De bonden konden met de beste wil van de wereld niet bewerkstelligen, dat de overmelk voor een redelijke prijs kon worden geplaatst. Evenmin gelukte dat aan de melkveilingen, die in 1929 werden gesticht en die los stonden van de bonden van melkveehouders.

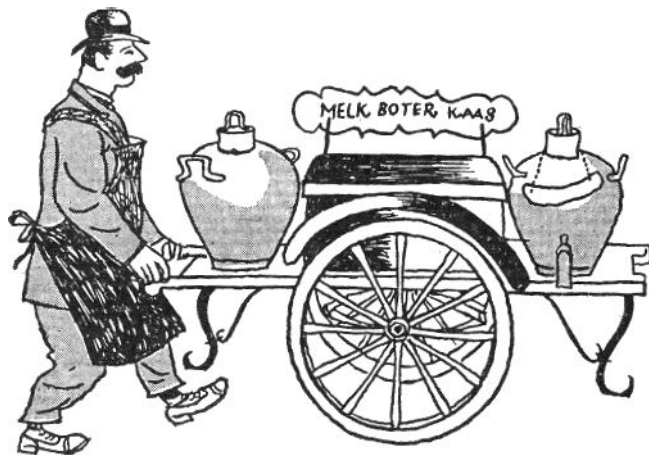
waarom geen coöperatieve melkverwerking?

De geschetste, uiterst zwakke, positie van de West-Nederlandse melkveehouderij doet de vraag rijzen, waarom - in tegenstelling tot de situatie in het noorden, zuiden en oosten van Nederland - aan het eind van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw in het westen de coöperatieve melkverwerking vrijwel niet van de grond kwam.

In het nu ruim twee jaar geleden verschenen boek 'Zuivelcoöperatie in Nederland' van de hand van de oud-secretaris van de Koninklijke Nederlandse Zuivelbond F.N.Z., de heer J. A. Geluk (bekend als 'het boek van Geluk'), waarin het ontstaan en de ontwikkeling van de coöperatieve zuivelindustrie tot omstreeks 1930 zijn beschreven, zijn ook een aantal pagina's gewijd aan de situatie in Zuid-Holland, Utrecht en zuidelijk Noord-Holland. Hierin wordt verhaald dat met name in het Zuid-Hollandse weidegebied rond 1900 door groepjes veehouders wel enkele pogingen daartoe werden gedaan, maar dat de door hen gestichte fabriekjes praktisch niet levensvatbaar bleken.

Deze fabriekjes kwamen grotendeels als n.v. tot stand, maar zij werkten wel coöperatief. Door de heer Geluk is naarstig gepoogd het mislukken van de pogingen tot fabriekmatige zelfverwerking in het Zuid-Hollandse te analyseren en als waarschijnlijke oorzaak noemt hij o.m. het feit, dat men moest beginnen met kleine eenzijdig georiënteerde fabriekjes (boter en kaas), die tegen de gevestigde grootbedrijven en de melkhandel niet waren opgewassen.

Wat betreft die grootbedrijven is dan vooral bedoeld op de particuliere fabrieken voor de bereiding van gecondenseerde melk, die al aan het eind van de negentiende eeuw in westelijk Zuid-Holland tot stand kwamen (Hollandia Vlaardingen dateert van 1882 en wat later volgde als nevenbedrijf van de margarine-industrie industrie N.V. Van den Bergh's Condensed Milk Company of Holland te Rotterdam.

De particuliere industrie zag, volgens de heer Geluk, in deze boerenfabriekjes een opkomend gevaar voor eigen winstmogelijkheden. Door enige tijd hogere prijzen te gaan betalen dan voor zo'n boerenfabriekje mogelijk was, bleek alras dat de samenwerking van de boeren niet hecht genoeg was om daartegen stand te kunnen houden. Het gevolg dan was dat de aandelen werden verkocht en het fabriekje in particuliere handen kwam.

Maar hebben wij de heer Geluk goed begrepen, dan ziet hij als de meest essentiële oorzaak voor het niet van de grond komen van de coöperatieve melkverwerking in het westen, de sterke individualistische aard van de West-Nederlandse boer. Woordelijk schrijft hij hierover: 'Men moet hierbij bedenken dat de mentaliteit van deze boeren een andere is dan die in verder afgelegen streken. Zij hebben van geslacht op geslacht zaken gedaan met kooplui uit de stad,

die er niet zelden op uit waren, de boer zijn produkten afhandig te maken tegen een voordelig prijsje.

Hiertegen heeft de boer zich teweer gesteld en dit heeft van hem ook een slim koopmannetje gemaakt. Het is de vraag of hij daardoor altijd de hoogste prijs heeft gekregen, maar hij meende dat toch wel en dit heeft zijn individualisme versterkt. Hierdoor was hij minder ingesteld op samenwerking met zijn collega's, vooral wanneer hieraan financiële consequenties verbonden waren. Samenwerking in de bonden van melkveehouders, maar dan ook nog lang niet algemeen, was de verst strekkende vorm van organisatie, waartoe men in die tijd bereid was.'

zelfkazerij en taxe-melken

Wij zijn het er helemaal mee eens, dat het sterke individualisme van de West-Nederlandse melkveehouder er toe heeft meegewerkt, dat de coöperatieve melkverwerking in het westen niet tot die ontwikkeling kwam als in vrijwel alle andere delen van het land. Naar onze mening mag echter óók niet vergeten worden, dat de situatie in het westen duidelijk verschilde met die in het noorden, zuiden en oosten van het land.

Een niet te verwaarlozen factor was stellig ook het grote aantal zelfkazende veehouders. Zij konden zich met hun mogelijkheid tot zelfverwerking tamelijk veilig voelen. Wanneer zij bij aflevering van de melk in het voorjaar afgescheept werden met slechte prijzen, konden zij altijd hun kaasgereedschap wat vroeger voor de dag halen dan aanvankelijk de bedoeling was. En niet vergeten moet óók worden, dat het overgrote deel van de westerse melk in consumptie ging en dat de boer als uiterste middel altijd nog zelf met zijn rauwe melk de straat op kon gaan.

Bovendien hadden de consumptiemelk leverende veehouders te maken met een groot aantal afnemers (ca. 4000), die het met hun vaak uiteenlopende belangen ook lang niet altijd onderling eens waren. Tenslotte zij er nog op gewezen, dat het systeem van taxe-melken in het westen een aanmerkelijk hoger prijsniveau meebracht dan in andere delen van ons land voor de boeren gold.

Waarmede wij bepaald niet willen suggereren, dat de westerse boer toen economisch gunstiger zat dan zijn collega elders, maar psychologisch was dit zeker in die tijd een factor van betekenis!

Het taxe-melken was slechts mogelijk met behulp van veel krachtvoer en door de veestapel voortdurend te vernieuwen. Stallen, waar de gehele veestapel eens per jaar of zelfs eens per halfjaar rouleerde kwamen veelvuldig voor. Het fokken van vee behoorde tot de uitzonderingen. De consumptiemelker was koopman en kocht voortdurend verse koeien, die andere gebieden afstootten. In die jaren was West-Nederland dan ook de vergaarbak voor tuberculeus vee en voor vee, dat melk produceerde met een laag vetgehalte. Dat lage vetgehalte deed er overigens weinig toe, omdat de melk toch per liter werd betaald.

crisis-maatregelen

In de dertiger jaren werd de Nederlandse boerenstand geteisterd door de grote landbouwcrisis, die zich eerst in de akkerbouwsector had geopenbaard, maar zich al spoedig ook in de veehouderij deed voelen. De zuivelprovincies, die - doordat zij grotendeels op de export georiënteerd waren - het eerst van de crisis te lijden kregen, gingen zich steeds meer voor de consumptiemelkmarkt in West-Nederland interesseren en het gevolg was, dat ook daar de prijzen schrikbarend kelderden.

Dit leidde er toe, dat in 1933 het westelijk consumptiemelkgebied door de regering werd afgesloten voor de import van melk uit andere gebieden, met uitzondering van betrekkelijk kleine hoeveelheden die de zogenaamde contingenthouders met oude rechten mochten blijven invoeren. Binnen het gebied mochten de melkinrichtingen uitsluitend consumptiecontracten afsluiten met taxe-gerechtigde veehouders, dus de veehouders die ook voorheen hun melk voor consumptiedoeleinden afleverden. Voor de taxe-hoeveelheid kreeg hij van zijn afnemer een melkprijs, die ongeveer een cent boven de Nederlandse zuivelwaarde lag. Voor de melk, die hij zomers boven taxehoeveelheid afleverde, ontving hij de overmelkprijs, terwijl boete werd opgelegd wanneer 's winters de afgesloten taxe niet werd gehaald.

Zowel buiten als binnen het westelijk consumptiemelkgebied ontstonden nogal bezwaren tegen de consumptiemelkregelingen van de Crisis-Zuivelcentrale (later Nederlandse Zuivelcentrale). De bestuursleden van de bonden van melkveehouders hadden het nog nooit zo moeilijk gehad als in die tijd. Het aantal vergaderingen was legio en de resultaten waren weinig beemoedigend, omdat elke veehouder uiteindelijk zelf moest trachten om een afnemer voor zijn melk te vinden. De niet bonafide melkhandelaren maakten van de toestand danig misbruik door contracten op een zo laag mogelijke taxe af te sluiten en zelfs werd ook wel een lagere dan de vastgestelde prijs bedongen. Soms werd ook een bepaald bedrag van een boer geëist bij het afsluiten van een contract.

Er ontstonden nogal eens grote achterstanden in de betalingen van het melkgeld. De bonden van melkveehouders verleenden hun leden rechtskundige bijstand om de achterstallige melkgelden te incasseren en hoewel dit vaak succes opleverde, gebeurde het toch ook, dat er totaal niets van terecht kwam. Een andere moeilijkheid was de overmelkprijs. De boven-taxemelk, die de boer aan zijn afnemer moest leveren, werd door deze vrijwel altijd aan een andere handelaar verkocht en die leverde deze overmelk weer in grote hoeveelheden door aan de industriefabrieken. Een gang van zaken, die voor de boer zeker driekwart cent per liter minder betekende dan bij rechtstreekse verkoop aan de industriefabrieken.

De grossiers en de bedrijven, die veel overmelk ontvingen, profiteerden hiervan geducht. De westnederlandse boeren betreurden het dan ook geenszins, dat in 1938 aan die regelingen een einde kwam. Er ontstonden toen, door de bedrijfsgenoten in het leven geroepen, organisaties, die onder toezicht van de regering de regelingen gingen voortzetten.

C.M.C. en A.V.M.

Aan boerenzijde ontstond in 1938 de Consumptie-Melk-Centrale (in de wandeling: de 'oude' C.M.C.) en aan de kant van de handel de Algemeene Vereeniging voor Melkvoorziening (A.V.M). Deze organisaties van bedrijfsgenoten droegen het karakter van publiekrechtelijk orgaan. Zij ontleenden hun bevoegdheden aan het crisismelkbesluit. Dit crisismelkbesluit verbood de handel in melk, tenzij men was aangesloten bij de A.V.M.

Alle melkhandelaren waren dus genoodzaakt zich te organiseren in de A.V.M. en zich te onderwerpen aan de bestuursbesluiten van deze organisatie, die - vooral op het gebied van de verbruikersprijzen - de goedkeuring behoeften van de regering. De A.V.M.aangeslotenen mochten de melk slechts betrekken van veehouders, die aangesloten waren bij de C.M.C., zodat ook alle consumptiemelkers onder de jurisdictie kwamen te vallen van het bestuur van de C.M.C. Veranderde er dus in organisatorisch opzicht zeer veel, wat de regelingen betreft werd in het oude spoor voortgegaan. De C.M.C. ging door met de in 1933 ingestelde kwaliteitsbetaling, stelde de bestrijding van de tuberculose verplicht en bevorderde het produceren van wintermelk.

Weliswaar niet door middel van taxecontracten, maar met een systeem van wintermelktoeslagen.

Bij de C.M.C. sloten zich niet alleen de 8.500 taxe-gerechtigde veehouders van voorheen aan, maar ook ongeveer 2.500 industriemelkleveranciers en circa 500 zelfkazers. De C.M.C. plaatste een groot deel van de melk voor consumptiedoeleinden, maar moest toch ook - vooral in voorjaar en zomer - een belangrijk deel van de melk aan industriefabrieken verkopen. De opbrengst van al deze melk werd 'gepoold' en iedere C.M.C.-aangeslotene, ongeacht of de op zijn bedrijf gewonnen melk voor consumptie- of industriedoeleinden was bestemd, ontving eenzelfde prijs, met dien verstande dat kwalitatieve en kwantitatieve (wintermelk)-prestaties beloond werden.

Zonder enige twijfel kan worden gesteld, dat bij het ontstaan van de 'oude' C.M.C. en de A.V.M. een geheel nieuw tijdperk voor het westelijk consumptiemelkgebied werd ingeluid.

J. Ruiter

Uit ‘Boek Geluk’.¹⁸ - blz. 103 – 115

Zuid-Holland, Utrecht en zuidelijk Noord-Holland

In de weidegebieden van Zuid-Holland en Utrecht - vnl. tussen Rijn en Lek - was het kaasmaken op de boerderij van oudsher traditie. Overigens werd er in deze melkrijke streken in verband met de nabijheid van grote steden altijd al veel melk voor directe consumptie gevraagd. Hierbij moet echter wel worden bedacht dat de bevolking van deze steden in de tweede helft van de vorige eeuw belangrijk kleiner en het melkgebruik per hoofd der bevolking geringer was dan thans het geval is. In 1880 telde de bevolking van Amsterdam, Rotterdam en Den Haag tezamen nog geen 600.000 zielen. Zodoende was zuivelbereiding op de boerderij in deze streken, ook in de directe omgeving der steden, steeds van belang.

De stad Gouda leent sedert eeuwen haar naam aan de in die omgeving op de boerderijen uit volle melk gemaakte plat-cilindrische Goudse kaas, aanvankelijk ook wel „Stolkse kaas” genoemd, waarvan de reputatie ver over onze grenzen reikt. In de omgeving van Leiden en Delft werd kaas uit meer of minder afgeroomde melk gemaakt (Leidse komijnekaas), vandaar dat de botermakerij op de betreffende boerderijen ook van betekenis was; in de echte weidegebieden van Zuid-Holland en Utrecht werd vrijwel uitsluitend kaas en weiboter gemaakt.

Het kaasmaken op de boerderij vergt veel tijd en zware arbeid. In vele gevallen is vooral de boerin bij dit werk betrokken, meestal geassisteerd door dochters of dienstpersoneel. Toch hebben de boeren en vooral de boerinnen in het Zuidhollandse en Utrechtse laagveengebied lange tijd niet zo’n bezwaar [104] tegen de dagelijks terugkerende zware arbeid van het kaasmaken gehad als elders het geval was. Ook nu wordt in deze streken op een aantal boerderijen nog Goudse volvette kaas gemaakt. (1967)

In de bereiding van Goudse kaas op de boerderij heeft de boer een middel om zijn melk tot een duurzaam en goed verhandelbaar produkt te maken en hij vindt hiervoor als regel behoorlijke afzet tegen lonende prijs. Dat de bereiding van Goudse kaas op de boerderij niettemin in de loop der jaren sterk is teruggelopen, zal dan ook meer op rekening moeten worden gesteld van gebrek aan goed personeel en van het feit, dat menige jonge boerin niet meer de dagelijks terugkerende arbeid van het kaasmaken verkiest, dan wel dat dit uit economisch oogpunt niet meer aantrekkelijk zou zijn.

Het aantal kaasmakende bedrijven in Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht werd in 1904 door een commissie uit de H.M.v.L. op 9000 geschat. Hierbij waren 90 à 100 kaasmakende fabriekjes in Noord-Holland inbegrepen. *Dr. L.T.C. Scheij*⁴¹⁾ komt voor het begin der dertiger jaren in Utrecht en Zuid-Holland op een aantal van ± 5000, terwijl dit aantal in 1965 op 1460 gesteld werd.

Er waren altijd boerderijen waar men - door welke oorzaak dan ook - niet of lang niet altijd tot een goed produkt kon komen en hier zal men dan ook wel het eerst het kaasmaken hebben gestaakt. Zuivelconsulent *A. Bos*⁴²⁾ rapporteerde hierover in de vergadering van de H.M.v.L. op 23 september 1897 „dat in de van oudsher kaasbereidende gemeenten van Zuid-Holland de kaasbereiding nog menigmaal vrij onnadenkend en met geheel verouderde hulpmiddelen wordt uitgeoefend, waardoor een veelvuldig minder goed en gelijkmatig produkt wordt gemaakt”.

---

18 ‘Zuivelcoöperatie in Nederland.’ Ontstaan en ontwikkeling tot omstreeks 1930 – J. A. Geluk 1967

Hij wees ook met respect op de vele zorgzame en attente kaasmaaksters, maar zei dat men nog te weinig op de hoogte was van de kwaliteit der melk, waardoor zelfs goede boerinnen soms een hele zomer kaas maakten van slechte kwaliteit. Genoemde zuivelconsulent hield gedurende de wintermaanden vele lezingen, waarvan wij het onderwerp noteerden: „de keuze tussen zuivelbereiding op eigen boerderij, het oprichten van coöperatieve zuivelfabrieken en melkverkoop”.

Een tiental jaren later besprak *Bos* dit onderwerp op het L.H.C. dat in 1907 te Gorinchem gehouden werd. Hij wees er hierbij op dat in het buitenland beste vette kaas uit andere landen geleverd wordt, welke in fabrieken gemaakt wordt, en hij meende dat men in fabrieken kaas van betere en meer gelijkmatige kwaliteit kan maken dan op vele boerderijen het geval is. Voorts noemde hij verschillende andere voordelen der fabriekmatige kaasmakerij, mits men zich houdt aan te geven voorschriften omtrent de samenstelling der kaas.

In verband hiermede wees hij op de tot stand gekomen kaascontrolestations in Zuid-Holland en Noord-Holland, waarmede men in laatstgenoemde provincie is gekomen tot een minimum vetgehalte van 40 % en in Zuid-Holland tot 42 % in de droge stof (d.s.) der kaas. Met de controle op de [105] samenstelling der kaas moet ook kwaliteitsverbetering gepaard gaan, want deze laat op vele boerderijen te wensen over, terwijl een onderzoek van het *Rijkszuivelstation* te Leiden heeft uitgewezen, dat in Zuid-Holland en Utrecht in een vrij groot aantal gevallen boerenkaas gemaakt wordt met niet veel meer dan 40 % vet in de d.s. De gebruikte kaasmelk is dan kennelijk een weinig afgeroomd en soms gebeurt dit op verzoek van de kaashandelaar, omdat hij dan een steviger produkt ontvangt.

De zuivelconsulent in de provincie Utrecht (*H.B. Hylkema*) gaf over dit onderwerp in 1906 de volgende beschouwing: „Hoewel de kaasprijzen bij vorige jaren vergeleken zeer goed zijn te noemen, wil het mij voorkomen dat door de veehouders meer geld zou zijn te bedingen door de invoering van fabriekmatige bereiding van kaas uit volle melk. Maar daarvoor schijnt de tijd niet gekomen te zijn, want het oprichten van coöperatieve kaasfabrieken is in deze provincie niet mogelijk; niet alleen ontbreekt elke medewerking van de boeren, maar ook de publieke opinie is er zeer tegen gekant, gelijk zij altijd is geweest tegen fabriekmatige zuivelbereiding.

En toch zullen de kaasfabrieken niet uitblijven, maar er zal eerst wel wat anders moeten gebeuren, naar ik vermoed. Particuliere ondernemingen zullen de boeren aan het verkopen van melk gaan gewennen en eerst daarna zal het oprichten van coöperatieve kaasfabrieken mogelijk worden”.

De voorspellingen van deze zuivelconsulent zijn deels wel, deels niet uitgekomen. Tot melkverkoop is men in deze streken wel gekomen, echter niet tot de oprichting van coöperatieve kaasfabrieken, althans niet in een betekend aantal. De kaasmakerij op de boerderij heeft zich tot op de huidige dag gehandhaafd.

A. van Wijnen was jarenlang de verdediger van het kaasmaken op de boerderij en zegt hierover, nadat hij de opkomst van de fabriekmatige zuivelbereiding in het laatst der vorige eeuw besproken heeft, het volgende ⁴³⁾. „Hoe geheel anders lag het in het zelfkazende gebied. Daar werd een produkt gemaakt, dat als topkwaliteitsprodukt in die tijd bekend stond. De boerin lukt het ook niet altijd om eerste klas te bereiken, maar gemiddeld stond de boerenkaas op een vrij hoog peil, speciaal in vergelijking met andere kaassoorten. Dit kwam tot uiting in de te bedingen prijzen, zodat de zelfkazer financieel moeilijk voordeel zou kunnen boeken bij de overgang naar de fabriek, temeer waar het arbeidsprobleem toen nog geen rol van betekenis speelde”.

Van Wijnen wijst verder op een belangrijk nevenbedrijf van de boerenkaasmakerij. De vrijkomende wei is een uitstekend varkensvoer en de ring van grote steden om het zelfkazend gebied vormde een groot afzetgebied voor zware varkens. Verder vervolgt hij: „Dit is een grote steunpilaar geweest bij de bestaansstrijd in de jaren toen de eindjes zo moeilijk aan elkaar waren te knopen. Na 1900, toen de economische toestanden (bovendien) beter [106] werden, heeft het de boer spaargeld bezorgd”. Hij wijst dan verder op de aanvulling van de consumptiemelk, die de zelfkazer in de wintermaanden levert. „Wanneer deze”, aldus *Van Wijnen*, „in de herfst, als de wintermelkprijzen stijgen, zijn zelfkazen staakt, waarbij dit tevens samenvalt met als regel een te geringe hoeveelheid eigen melk om hiermede door te gaan, dan maakt hij zijn spullen schoon, zet ze op zolder en gaat voor de consumptie leveren. Een geringe moeite en een gering investeringsverlies”.

In de loop der jaren is heel wat gekibbeld over de vraag of kaasbereiding op de boerderij voordeliger is dan in de fabriek. Vooral was dit het geval gedurende en na de eerste wereldoorlog, toen de kaasprijzen van overheidswege werden vastgesteld aan de hand van gegevens, die daarvoor door de praktijk beschikbaar werden gesteld. Vaak ging het hierbij om de vraag of men bij de bereiding van kaas op de boerderij wel alle kosten in rekening bracht welke daarbij van belang zijn en het ging daarbij meestal om een vergelijking van de boerenkaasbereiding in Zuid-Holland en Utrecht met de fabriekmatige kaasbereiding in Friesland.

Uitvoerig werd dit onderwerp behandeld op het L.H.C. in 1923 te Gouda, waar *Van Wijnen* het vraagpunt behandelde: „*Kaasmakerij op de boerderij of in de fabriek?*” Hij stelde hierbij dat de volvete kaasbereiding op de boerderij nog steeds op haar plaats is en een beter resultaat voor de boer oplevert dan de fabriekmatige bereiding.

Daar dit uit de vergadering betwijfeld werd, waarbij ook andere verschilpunten, de beide bereidingswijzen betreffende, naar voren werden gebracht, legde *Van Wijnen* na afloop van het congres enkele cijfers over, waaruit een voordelig verschil voor de boerenkaasbereiding bleek. Hij vergeleek hierbij de uitkomst van een 500-tal boerenkaasbedrijven van gemiddelde soort, waar tezamen 3½ miljoen kg kaas was gemaakt, met de netto-opbrengst welke de Friese Zuivelbond van alle aangesloten fabrieken van mei 1921 tot mei 1922 berekende en kwam tot een prijs van 11,47 ct. voor de Zuidhollandse en 10,30 ct. per kg melk voor de Friese boer ¹⁹⁾.

In het algemeen is de volvette boerenkaas zeer gewild en de prijs welke deze opbrengt, ligt dan ook meestal hoger dan die der fabriekskaas. Omtrent de rentabiliteit van het bedrijf der zelfkazers maakt *Schiere* een vergelijking tussen Utrechtse en Friese bedrijven. Hij ontleent de gegevens hiervoor aan een onderzoek van *Ir. B.D. van Schelven*, waarmede beoogd werd verschillende bedrijfsstelsels onderling te vergelijken. Het onderzoek betrof de jaren 1933/34 en 1934/35 en had betrekking op een 35-tal Utrechtse kaasbedrijven en een 470-tal Friese weidebedrijven. Het resultaat hiervan was dat in de genoemde jaren de melkvetproductie per ha en de ontvangsten per kg melkvet in de Utrechtse bedrijven iets hoger waren dan in de Friese, [107] terwijl de produktiekosten per kg melkvet in dezelfde verhouding iets lager waren.

Schiere zegt hiervan dat de kaasboer, ondanks de aanmerkelijk geringere winterproductie, ten opzichte van de Friese boer een behoorlijke melkprijs weet te maken. Dit is slechts mogelijk, doordat de zelfkazer in de weidetijd een relatief goede prijs maakt en omdat hij tracht mede door een dichte veebezetting, juist in deze periode, de melkproductie per ha op te voeren.

---

¹⁹ Hierbij dient te worden opgemerkt dat deze cijfers niet zonder meer vergeleken kunnen worden en dat hierbij tevens overwogen moet worden, dat het belang van een coöperatieve zuivelfabriek voor de boeren niet alleen in de melkprijs tot uiting komt.

Ook ten aanzien van de melkprijzen, betaald door de melkinrichtingen en de destijds bestaan hebbende zgn. Rotterdamse industriemelknotering, slaat de boerenkaasmakerij geen slecht figuur, hoewel haar positie ten aanzien van de melkinrichtingprijzen in de dertiger jaren, kenmerkend door de toen optredende stagnatie bij de export, wel achteruitgaande was. Hierbij moet worden opgemerkt, dat wij in genoemde periode met van overheidswege vrij sterk beïnvloede prijzen te doen hadden. Volgens *Schiere* hadden deze echter eer tot resultaat dat de prijzen bij de verschillende verwerkingsmogelijkheden dichter bij elkaar dan verder uit elkaar kwamen te liggen.

*Drs. G.A. Kooy*⁴⁴⁾ tracht de vraag hoe het komt dat de zelfkazerij tot nog toe is blijven voortbestaan van de sociologische kant te benaderen en meent, op grond van een gehouden enquête, dat factoren buiten de economische sfeer hierbij een rol spelen. Een behoudend element bij de boerenbevolking in het betreffende gebied, maar ook een stuk bedrijfsvreugde, acht hij in de zelfkazerij aanwezig. In het zelfkazersgezin bestaat als regel een [108] sterke onderlinge binding der gezinsleden, welke volgens *Kooy* belangrijke persoonlijke en sociale aspecten inhoudt. Niettemin acht hij het ondenkbaar, dat de gemiddelde boer in het zelfkazersgebied voor de markt blijft produceren, wanneer zich een winstgevender alternatief zou voordoen.

In een en ander mag wel een antwoord worden gezien op de vraag, hoe het komt dat de kaasmakerij op de boerderij zich in dit gedeelte van het land ten dele gehandhaafd heeft, terwijl deze elders overal verdwenen is en plaats gemaakt heeft voor fabriekmatige verwerking der melk.

Dit laatste was ook het geval in het oostelijk deel van de Alblasserwaard, waar men in 1906 begon met de fabriekmatige zuivelbereiding. Wij hadden hierover een gesprek met *A. van Houweling* te Peursum, die vele jaren voorzitter is geweest van de eerste coöperatieve zuivelfabriek, welke in deze streek is opgericht, n.l. die te Giessen-Nieuwkerk (thans Giessenburg). Het was hier vnl. het verdwijnen van de hennepeteelt in het laatst der vorige eeuw, die er toe leidde dat men meer melkvee ging houden en daarmee ook overging tot het maken van kaas op de boerderij.

Het was dus een jong bedrijf en de boerderijen waren hierop niet goed ingericht. Ook de afzet der [109] kaas - meestal verkoop aan huis - bevredigde niet. Men ging naar Noord-Holland om er zich van de fabriekmatige verwerking der melk op de hoogte te stellen. Mede naar aanleiding hiervan verscheen een artikel in een plaatselijk blad, waarin vooral gewezen werd op het zware werk, dat de boerinnen met het kaasmaken hadden en de onbevredigende resultaten, die het veelal opleverde.

De verhouding tot de handel deugde niet. Men had hier geen kaasmarkt en de verkoop van de kaas ging vaak gepaard met een haast zedelijke verplichting van de boer om van de betreffende handelaren kaaszout en veevoer te betrekken, waarbij vooral voor de financieel zwakkeren ook nog de kredietverlening een rol speelde.

Een aantal boeren kwam tot de oprichting van een fabriek, die men de rechtsvorm ener naamloze vennootschap gaf. Dit laatste heeft later ernstige bezwaren opgeleverd omdat ook aandelen in niet-boerenhanden kwamen. Begrijpelijk is dit wel, want het ging hier, evenals elders, bij de oprichting van een fabriek door de boeren om de vraag: „Hoe komen we aan het nodige geld?” En wanneer er dan in het dorp personen zijn die, hoewel geen melkveehouder, bereid zijn aan de totstandkoming van een fabriek mede te werken en aandelen te nemen, dan is dit een mogelijkheid om aan het nodige kapitaal te komen. Later gaf dit nogal eens bezwaren, doordat de belangen en inzichten van deze aandeelhouders - of degenen die na hen kwamen - vaak anders gericht waren dan die der melkleveranciers.

Dit heeft ook in Giessen-Nieuwkerk - gepaard gaande met onvoldoende beheer - na een tiental jaren tot ernstige moeilijkheden aanleiding gegeven en heeft een scheuring in de vereniging ten gevolge gehad. Er kwamen toen twee boerenfabrieken, de ene een coöperatieve vereniging, de andere een naamloze vennootschap, welke ook thans nog bestaan. Ook andere boeren-zuivelfabrieken kwamen in de omgeving van Gorinchem tot stand; ook deze begonnen als n.v. en werden later coöperaties.

In het Zuidhollandse weidegebied kwamen verschillende mislukkingen van zuivelcoöperaties voor. Wij gebruiken hier het woord „coöperatie” als verzamelnaam, want deze fabriekjes kwamen vrijwel alle als n.v. tot stand, maar werkten toch op coöperatieve wijze. Hierbij deed zich echter praktisch bij alle hetzelfde euvel voor. Men ondervond in de omgeving dezer coöperaties een vrij sterke concurrentie van de zijde der particuliere zuivelindustrie.

Het gevolg daarvan was dat men bij de bepaling van de melkprijs niet uitging van de richtlijn „wat *kunnen* we betalen”, maar „wat *moeten* we betalen” om de concurrentie de baas te blijven. Dit laatste lukte vrijwel nooit en leidde voor pas beginnende en weinig kapitaalcrachtige coöperaties vrijwel steeds tot de ondergang.

In het westelijk gedeelte van Zuid-Holland zijn reeds vroegtijdig fabrieken van gecondenseerde melk tot stand gekomen. De *N.V. Hollandsche Fabriek van Melkproducten „Hollandia”* te Vlaardingen dateert reeds van 1882 en [110] is gevolgd door de *N.V. Van den Bergh* te Rotterdam. Het is ongetwijfeld aan industrieel en handelsinitiatief te danken dat deze fabrieken zijn opgericht en dat zij het begin vormden van de Nederlandse gecondenseerdelmelkindustrie. *Hollandia* stichtte later ook fabrieken in Friesland, Noord-Holland, westelijk Noord-Brabant en Zeeland. *Van den Bergh's Condensed Milk Company of Holland* was een nevenbedrijf van de margarine-industrie, welke in die tijd melk nodig had voor de margarinebereiding en het overschot tot gecondenseerde melk verwerkte. Later werden door deze maatschappij ook fabrieken te Alkmaar en Leeuwarden gevestigd.

Ook kwamen er enkele bedrijven, gebaseerd op onderlinge samenwerking van veehouders, tot stand, maar de een na de ander heeft de vlag moeten strijken en is in handen van fabrikanten overgegaan. Zo waren de aandelen van de melkinrichting „*De Landbouw*” in Den Haag aanvankelijk grotendeels in boerenhanden; later zijn ze meer en meer in andere handen overgegaan. De oudste op dit gebied is de fabriek te Naaldwijk, die in 1897 werd opgericht.

De fabrikanten waren lang niet altijd bereid de melk tegen een door de boeren verlangde prijs af te nemen en het gevolg was dat dezen behoefte hadden aan een eigen verwerkingsmogelijkheid der melk. Een groep boeren, in de omgeving van Rotterdam, in hoofdzaak de Zuidhollandse eilanden, heeft in 1911 in deze stad een coöperatieve fabriek van gecondenseerde melk opgericht. Ook deze fabriek is na enkele jaren in particuliere handen overgegaan; men heeft haar naam „*Vereenigde Zuivelbereiders*” (*V.Z.*) gehandhaafd. De aanleiding tot de oprichting van deze fabriek kwam voort uit ontevredenheid over de te maken melkprijs en men kon niet altijd zijn melk op bevredigende wijze kwijt. Doordat er samenwerking onder de melkkopende fabrikanten was, voelden de boeren de druk daarvan. Men zag de goede resultaten van de coöperatieve fabrieken elders en wilde ontkomen aan de altoos terugkerende strijd bij het vaststellen der melkprijzen.

Wij lezen een en ander in een brochure ter aanmoediging om lid te worden van en melk te leveren aan de op te richten coöperatieve fabriek, van de hand van *J. Postma*, die de eerste directeur van deze coöperatie werd. In deze brochure wordt ook een uiteenzetting gegeven omtrent de financiële opzet van het bedrijf. Deze was ongetwijfeld te optimistisch voor een be-

ginnend bedrijf en zeker voor een fabriek van gecondenseerde melk met alle risico's daaraan verbonden. Men schatte de bouw- en exploitatiekosten te laag en rekende de boeren een voordeel van ½ cent per liter melk voor. De fabriek kwam tot stand, maar de rekening kwam niet uit.

In een historisch overzicht ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan dezer fabriek in 1951 zegt *J. Noordam sr.* (†), die sinds 1914 directeur was van dit bedrijf, o.m.: „De oprichters waren merendeels veehouders van de Zuidhollandse eilanden. Spoedig nadat de fabriek in werking was gesteld, traden [111] grote moeilijkheden op. De afzet van gecondenseerde melk vlotte aanvankelijk slecht en de kaas, die men van het overschot der ontvangen melk gedwongen was te maken, was van inferieure kwaliteit. Van het begin af aan was dan ook de onderneming voor de oprichters een teleurstelling ... De teleurstellende gang van zaken was voornamelijk te wijten aan de tegenslagen, die veelal jeugdige ondernemingen plegen te treffen”.

Het bedrijf was opgericht met bankkapitaal. Door de in augustus 1914 uitgebroken oorlog kon het niet meer aan zijn verplichtingen voldoen en werd het bankkrediet opgezegd. Met de bank werd toen een regeling getroffen, waarbij de schuldenlast direct op de coöperatoren kwam te rusten en de coöperatie werd opgeheven. Daarvoor in de plaats kwam een naamloze vennootschap, waarbij de coöperatoren van voorheen aandeelhouder-melkleverancier werden en de verplichting op zich namen om de liquidatieschuld der coöperatieve vereniging geleidelijk af te betalen door inhouding op hun melkgeld. In 1923 werd het instituut aandeelhouder-melkleverancier door inkoop der betreffende aandelen opgeheven, zodat de fabriek van dat jaar af geheel als particulier bedrijf werkte.

Een overeenkomstige gang van zaken heeft zich voorgedaan met een vereniging van veehouders, die in Amsterdam een melkinrichting stichtte. Aanvankelijk waren de aandelen van deze n.v. in handen van boeren, maar vrij spoedig ging de meerderheid - ook door kapitaaluitbreiding - in andere handen over. De naam der inrichting „*Onderlinge Vereeniging van Veehouders*” (*O.V.V.*) werd ook hier gehandhaafd.

Waarschijnlijk liggen aan de mislukking der boerenfabrieken in dit gebied in hoofdzaak de volgende oorzaken ten grondslag: Men moest met kleine eenzijdige bedrijfjes beginnen. Het spreekt haast vanzelf dat deze niet opgewassen waren tegen de gevestigde grootbedrijven en de melkhandel. Werden er in de omgeving gedurende enige tijd hogere prijzen voor de melk betaald dan het fabriekje der boeren kon uitkeren, dan wankelde dit op haar grondvesten, want men had nu eenmaal de eigen fabriek opgericht om een betere of tenminste dezelfde prijs te maken als de particuliere industrie en handel betaalde. De samenwerking der boeren was daartegen niet opgewassen en zij gingen hun aandelen verkopen, waardoor de fabriek in andere handen kwam.

De particuliere industrie in de omgeving van deze boerenfabrieken, die vrij was in het vaststellen van haar melkprijs, regelde deze naar de concurrentie welke zij te duchten had. Als zodanig beschouwde zij de beginnende coöperatie, die opgezet was om het omstreden melkwinningsgebied tot het hare te maken. Zou deze coöperatie tot bloei komen, dan zou dit afbreuk doen aan de winstmogelijkheden der bestaande industrie.

Met name de fabrieken van melkprodukten en de melkinrichtingen, [112] die zich in dit gedeelte van het land bevonden, konden als regel een hogere prijs voor de melk betalen dan de boter- en kaasfabrieken, mede doordat het oudere gevestigde bedrijven waren die door de kosten der eerste investering al lang heen waren. Vooral wanneer speciaal-produkten werden gemaakt, zoals kindervoeding e.d., kon zonder twijfel meer voor de melk worden betaald dan dit voor een beginnende coöperatie mogelijk was.

Het is haast vanzelfsprekend dat een jonge coöperatie met de last der investeringskosten en de onvermijdelijke kinderziekten daar niet tegenop kon, vooral niet wanneer de betrokken boeren daarvoor het bezwaar van enige tijd een lagere melkprijs te ontvangen niet over hadden. Men ging dan over tot het betalen van een melkprijs die volgens de uitkomsten van het bedrijf niet gerechtvaardigd was en het einde was duidelijk. De boeren waren dan weer op de particuliere afnemer aangewezen, maar zodoende bleef toch een onbevredigende toestand bestaan, omdat zij niet de overtuiging hadden genoeg voor hun melk te ontvangen, terwijl zij vaak gebonden waren aan onvoordelige voorwaarden van melklevering.

Bonden van Melkveehouders

Al ging men dan - vooral na de ondervonden teleurstellingen - niet meer over tot het stichten van boerenfabrieken, men trachtte toch steun bij elkaar te vinden door de oprichting van *bonden van melkveehouders*, waarin de gezamenlijke belangen zo goed mogelijk werden behartigd. In Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht werden deze bonden in of omstreeks 1909 opgericht. Dit waren verenigingen van boeren, die hun melk zoet verkochten aan fabrikanten, melkinrichtingen en grossiers in melk.

Wij hebben omtrent een en ander nog eens gebladerd in oude jaargangen van „*De Melkveehouder*”, een toen wekelijks verschijnend orgaan van de genoemde bonden van melkveehouders.

De overzichtschrjver uit die dagen (omstreeks 1920) is een nogal fel bewogen man en hij zal hier en daar wel eens wat overdreven hebben, maar uit zijn wekelijkse kroniek blijkt toch wel, welk een strijd er door deze boeren gevoerd moest worden om tot een bevredigende melkprijs te komen. En was deze dan bevredigend? Men houdt de zuivelwaarde van de melk en vooral de prijzen der gecondenseerde melk goed in het oog, maar wat heeft men daaraan, als er een overschot aan melk is?

In de nazomer, het najaar en de eerste wintermaanden wordt wel een prijs gemaakt die niet zelden hoger is dan de zuivelwaarde, maar nauwelijks is het februari of de strijd brandt los en steeds ten nadele van de boeren. De fabrikanten die gedurende de maanden der lage melkproductie een hoge prijs hebben betaald, halen deze dubbel en dwars terug in de maanden, waarin de boer geen raad weet met zijn melk. Een en ander wordt dan vaak nog verergerd, wanneer boerenkaasmakers in het voorjaar wat lang hun melk zoet blijven leveren, waardoor de druk op de [113] melkmarkt nog verzaard wordt. De melk moest dan zgn. „afgeprijsd” worden om deze boeren weer aan het kaasmaken te krijgen.

Ook andere moeilijkheden komen voor, zoals niet-nakoming van gemaakte afspraken, wanbetaling, vereffening van veevoederrekeningen uit de wintermaanden met melkgeld in het voorjaar en „*De Melkveehouder*” vraagt zich af of sommige melkhandelaren ook „boerenleenbankje” spelen.

De bonden van melkveehouders hebben met veel inspanning getracht tot betere voorwaarden voor de boeren te komen bij de verkoop van hun melk. Er werden model-contracten opgesteld, waarin de voorwaarden van levering werden vermeld, maar over de prijs kon men het in de meeste gevallen niet eens worden. De melkveehouders stroomden dan bijeen in massavergaderingen, waar flink de grote trom werd geroerd, maar het resultaat was vaak teleurstellend, omdat de veehouders geen hand hadden om een vuist te maken. Zij misten het apparaat om de melk zelf te verwerken, zodat zij tenslotte toch altijd genoodzaakt waren deze te verkopen, omdat men de melk nu eenmaal kwijt moest.

De fabrikanten waren verweg de sterkste partij, omdat zij veel geringer in aantal waren dan de boeren en over het verwerkingsapparaat beschikten. Bovendien was er geruime tijd een zgn. „inkooptrust” voor de melk, waarin prijsafspraken en regelingen voor de inkoop van de melk werden gemaakt. Het nieuwe melkjaar vangt in het voorjaar aan, waardoor de boeren door de grote melkstream in een zwakke onderhandelingspositie verkeerden. Dreigementen van staking der melklevering - die in sommige boerenvergaderingen nogal eens gehoord werden - waren volkomen holle frasen. Geen boer kon zich in die tijd van het jaar veroorloven zijn melk thuis te houden, nog afgezien van het feit dat er onder de meer dan 10.000 boeren, waarover het hier ging, altijd genoeg waren, die al bij voorbaat - al of niet met premies van sommige kopers - door de knieën gingen. Slechts in enkele gevallen is men - tijdelijk - tot het zelf venten der melk in grote steden overgegaan.

Al met al was het in deze gebieden voor de boeren, die niet in staat waren hun melk zelf te verwerken, een moeilijke toestand. Tot coöperatie - dus zelfverwerking - kon men niet komen. Gezien de plaatsgevonden mislukkingen, behoefde men met deze boeren over dit middel - hoe goed het ook werkte in andere delen des lands - niet meer te praten. Hier komt bij dat de boeren in de omgeving der grote steden in het algemeen minder tot samenwerking met collega's geneigd waren dan elders.

Men moet hierbij bedenken dat de mentaliteit van deze boeren een andere is dan die in verder afgelegen streken. Zij hebben van geslacht op geslacht zaken gedaan met kooplui uit de stad, die er niet zelden op uit waren de boer zijn produkten afhandig te maken tegen een voordelig prijsje. Hiertegen heeft de boer zich teweer gesteld en dit heeft van hem ook een [114] slim koopmannelike gemaakt. Het is de vraag of hij daardoor altijd de hoogste prijs heeft gekregen, maar hij meende dat toch wel en dit heeft zijn individualisme versterkt. Hierdoor was hij minder ingesteld op samenwerking met zijn collega's, vooral wanneer hieraan financiële consequenties verbonden waren. Samenwerking in de bonden van melkveehouders, maar dan ook nog lang niet algemeen, was de verst strekkende vorm van organisatie, waartoe men in die tijd bereid was. Maar, zoals boven reeds opgemerkt, men bereikte daarmee niet veel.

De bonden van melkveehouders bereikten met betere verkoop- en betalingsvoorwaarden het meest met de melkinrichtingen, die er belang bij hadden gedurende het gehele jaar een zo regelmatig mogelijke aanvoer van melk van dezelfde boeren te hebben. Hiermede werden de zgn. „taxe” contracten afgesloten, waarop in de wintermaanden een zo hoog mogelijk percentage melk van dat der zomermaanden moest worden geleverd. Hoe hoger het winterkwantum, des te hoger uiteraard de prijs.

Zoals wij reeds opmerkten, was de strijd het hevigst in het voorjaar. Er was dan een grote hoeveelheid zgn. „overmelk”, die altijd moeilijk te plaatsen was. Vooral met het oog hierop is men in 1929 begonnen met de oprichting van *melkveilingen*. Men volgde hierbij het voorbeeld van de groente- en fruitveilingen, die bij de afzet van tuinbouwprodukten in het westen des lands zo heilzaam werkten.

De melkveilingen gingen in het algemeen niet uit van de bonden van melkveehouders. Deze namen aanvankelijk een afwachtende houding aan, maar werkten er wel aan mee. In verschillende steden kwamen deze veilingen tot stand, maar het bleek al spoedig dat zij ook niet tot het gewenste doel leidden. Het liep wel zolang er schaarste aan melk was, maar zodra het voorjaar in het land was, bleven er partijen onverkocht en deze moest men dan maar weer op andere wijze geplaatst zien te krijgen.

Deze overschotten werden dan bij omliggende bedrijven - coöperatieve zowel als particuliere - geplaatst, maar ook dit middel werkte niet mee om tot de hoogste melkprijs te komen, omdat

ook deze bedrijven in die tijd van het jaar zelf over voldoende en soms meer dan voldoende melk beschikten, zodat een drukkende invloed op de te maken prijs niet kon uitblijven.

Door de groei der grote steden en de toename van het melkgebruik per hoofd van de bevolking, benevens het tot stand komen van meer verwerkingsmogelijkheden in de particuliere industrie, werd het melkoverschot in het voorjaar en de voorzomer wel wat kleiner, maar ook de melkproduktie nam toe. Dit bleef dus een knelpunt, waar tegenover dan weer stond dat aan de toenemende behoefte gedurende de wintermaanden niet voldaan kon worden, omdat er hoe langer hoe meer bezwaar kwam tegen het aankopen van zgn. „afmelkers”; koeien uit andere streken, vooral uit Friesland, waar men door het toegepaste t.b.c.-bestrijdingssysteem veel koeien, die niet vrij [115] van t.b.c. waren, zonder merk naar de Hollandse consumptiemelkgebieden verkocht.

Hierdoor moest melk van elders - vooral uit Noord-Brabant, Gelderland en Overijssel - aangevoerd worden, hetgeen dan weer prijsdrukkend werkte. Zowel het een als het ander was voor de melkveehouders, die in het westen van het land hun melk zoet afleverden, een onbevredigende toestand. Op welke wijze hierin toch verbetering gekomen is, valt feitelijk buiten het bestek van dit geschrift, omdat het veel later plaatsvond. Maar wij willen dit toch in het derde hoofdstuk in het kort behandelen omdat anders een verkeerde indruk verkregen zou worden omtrent de feitelijke toestand in dit gebied.

.....

- 41) Dr. L.T.C. Scheij, 'Het bedrijf van de zelfkazer in Utrecht en Zuid-Holland - Utrecht, 1939.
- 42) A. Bos, 'Meededelingen en Berigten van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw'.
- 43) A. van Wijnen, 'Gedenkboek 1914-1954 ter gelegenheid van het 40 jarig bestaan van de Bond van Kaasproducenten' - Gouda, 1954.
- 44) Drs. G.A. Kooy, 'De zelfkazerij in Midden-Nederland' - Assen, 1956

Bijlage-3

Uit 'Een begerlijk product' NMU uitgaven 1998

blz. 116 - 124

...geen uur zonder consumptiemelk...

In de dertiger jaren veranderde dit alles. In het vorige hoofdstuk spraken we reeds over de wereldcrisis die na de beurskrach van 1929 uitbrak. De meeste grote landen reageerden op de crisis met het afsluiten van de grenzen voor buitenlandse produkten. De kleinere landen, waaronder Nederland, hadden het nakijken. Vooral onze landbouwprodukten die toch voor een groot deel op de buitenlandse markt moesten worden verkocht, vonden nauwelijks meer afzet. De fabrieken van boter, kaas, poeder en condens dreigden hierdoor met grote onverkochte voorraden te blijven zitten en probeerden hun 'industriemelk' elders kwijt te raken. En waar zou dat beter kunnen gebeuren dan in het Westen van het land, in de grote steden, waar de vraag naar consumptiemelk het grootst was? Het veroveren van een vaste plaats op deze markt werd dan ook het streven van de meeste fabrieken. Een vaste plaats die in moeilijke tijden een vorm van zekerheid, van stabiliteit garandeerde. Want, aldus ir. Huisman: '*...het was maar al te goed bekend [116] dat men zijn melk nodig had, dat de grote stad het geen dag, zelfs geen uur zonder consumptiemelk kon stellen...*'.

Een enorme strijd dreigde, een strijd tussen de fabrieken uit de 'Rest van Nederland', de Melkinrichtingen in de Randstad, de slijters en de grossiers. Een strijd ook die in ieder geval een verliezer zou opleveren: de boer. Immers, in het gevecht om de markt zouden de melkprijzen steeds meer onder druk komen te staan. En daarmee het inkomen van de veehouders.

De regering besloot daarop in te grijpen met een regeling voor consumptiemelk. Deze deed haar intrede op 5 maart 1933 en was een uitbreiding van de Crisis-Zuivelwet van 1932. Deze laatste wet had er voor gezorgd dat de boeren altijd een basisprijs van 5 cent per liter melk moesten ontvangen. De consumptiemelkregeling moest de boeren in de Randstad tijdelijk bescherming bieden '*...opdat ze niet het slachtoffer zouden worden van een ongebreidelde concurrentie met de uit de overige delen van het land aangevoerde melk...*'. Architect van de Regeling was de voorzitter van de Vereniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne en lid van het dagelijks bestuur van de Crisis Zuivel Centrale, G.J. Blink. Volgens Blink vloeyde de crisis in de melkveehouderij niet voort uit de consumptiemelk maar uit het overschot aan industriemelk:

'...wat heden industriemelk is, kan morgen consumptiemelk worden en omgekeerd. Als dus de consumptiemelk zich op een bepaalde prijsbasis heeft gesteld, zal die basis onmiddellijk weer ontwricht worden vanaf het moment dat de industriemelk op een daar beneden liggend niveau komt...'

Blink was van mening dat de Crisis-Zuivelwet in onvoldoende mate rekening hield met het eigen karakter van consumptiemelk en daarom de boeren in de Randstad benadeelde ten opzichte van hun collega's elders. Hij stelde dan ook een aantal tijdelijke doch verregaande maatregelen voor. Kern van die voorstellen vormde de afsluiting van het Randstadgebied, Blink sprak over het 'Wettelijk aangewezen gebied', voor industriemelk van buitenaf. Een ieder die melk wilde verkopen binnen de grenzen van dat gebied moest daarvoor een vergunning aanvragen bij de *Crisis Zuivel Centrale*. De boeren zouden voor hun melk een minimumprijs krijgen, vermeerderd met een toeslag. Deze toeslag mochten zij voor een deel behouden. De rest verdween in een fonds, het '*Stabilisatiefonds*' waarvan de opbrengst uiteindelijk weer aan de boeren in het gebied ten goede zou komen.

De voorstellen van Blink werden door de *Crisis Zuivel Centrale* overgenomen. Op 10 februari verscheen een eerste persbericht waarin de regeling werd afgekondigd.

Bacillen en streptococcen

Op 15 februari volgde een tweede persbericht waarin het doel van de nieuwe regeling werd uiteengezet:

'...het doel der regeling is tweeledig en wel

a. dat de Consumptiemelkboeren een -in verband met allerlei omstandigheden- redelijk te achten prijs voor hun melk ontvangen

b. verheffing der kwaliteit der melk, teneinde de uitbetaling der voorgeschreven prijs ten volle te wettigen...'

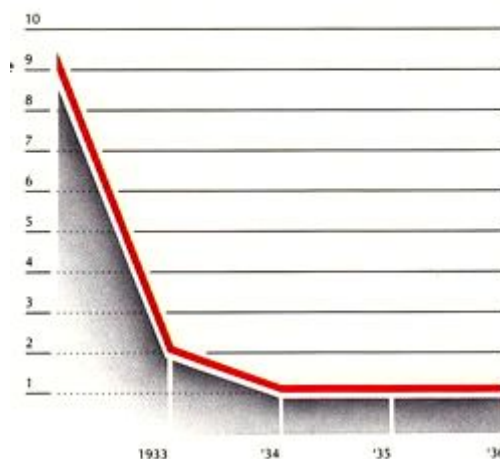
Vooraf het laatste aspect is van groot belang geweest. Met de kwaliteit van de consumptiemelk was het ook in het begin van de jaren dertig nog steeds niet goed gesteld. Niet in de laatste plaats werd dit veroorzaakt door de 'invoer' van besmet vee uit Friesland.

Tuberculose (de tuberkelbacil) en uierontsteking (streptococcen) kwamen bij deze koeien het meest voor. De invoering van de kwaliteitsnorm heeft hier veel aan verbeterd. In 1939 verklaarde een tevreden G.J. Blink:

'...Alles bijeengenomen wil het ons voorkomen, dat uit oogpunt van de veehouders de vijfjarige periode van regeling door de Zuivelcentrale, een grondslag gelegd heeft voor een meer georganiseerd en meer systematisch werken door melkveeouders, gepaard gaande met een algemene en hygiënische verbetering der bedrijfsvoering, welke grondslag op de duur zal dienen om daarop zeker ook in het belang van de veehouders voort te bouwen...'

[117] De veranderingen waar Blink op doelde hadden vooral plaats gevonden op de boerderij. De veehouders konden alleen profiteren van de Regeling wanneer ze goede waar leverden. Een van de vernieuwingen die op grote schaal ingevoerd werden betrof het gebruik van naadloze emmers. In 1934 werd nog op ruim 70 procent van de boerderijen gebruik gemaakt van houten, emaille of zinken emmers met naad. Naden in melkemma's zijn moeilijk schoon te maken en vormen verzamelplaatsen van vuil en broedplaatsen van ziektekiemen. In de winter van 1935/36, dus nog geen drie jaar na het instellen van de regeling was dit percentage gezakt tot 30 procent. Eenzelfde beeld zien we bij het gebruik van watten in plaats van doeken tijdens het filtreren van de versgemolken melk.

Figuur 13 Het percentage vuil in de melk die bij het Melkcontrolestation te Utrecht werd aangeboden 1932-1936

Bij de handel en in de fabrieken veranderde daarentegen weinig. Alles was immers geregeld: de hoogte van het melkgeld, de premie voor de boer en de prijs die de consument moest betalen. De regeling stond voor iedereen open. Wie wilde handelen in het 'Wettelijk Gebied' moest een vergunning aanvragen en legde zich daarmee vast te doen wat de overheid wilde. Nieuwe investeringen om aan de eisen te voldoen waren niet nodig. De extra kosten die men moest maken werden grotendeels gecompenseerd door de verhoging van de verkoopprijs.

We zagen reeds dat het aan het concentratiefront in 'West' zeer rustig was in de jaren dertig. Het instellen van de Consumptiemelkregeling in 1933 heeft hier zeker een rol in gespeeld. De rust was echter van korte duur. Nog in de jaren dertig zouden de eerste windvlagen van de op handen zijnde storm over het land waaien.

Een tweeling

In 1936 werd het de overheid duidelijk dat de maatregelen op den duur niet lang meer vol te houden zouden zijn. Weliswaar werd algemeen erkend dat de Regeling goed was geweest voor het voortbestaan van de boerenstand in het gebied, het bureaucratische en onflexibele karakter ervan begon velen tegen te staan.

Het zal duidelijk zijn dat vooral in de kringen van de handel en de fabrieken de roep om een meer flexibele aanpak steeds sterker werd. In het najaar van 1936 maakte de toenmalige minister van Landbouw en visserij *Steenberghe* bekend dat hij overwoog de uitvoering van de Regeling over te dragen aan een speciale instantie. Welke instantie dat moest zijn was hem op dat moment nog niet geheel duidelijk. Wat hij wel wist was dat in een nieuwe constructie alle belanghebbenden invloed mochten gaan uitoefenen.

Deze belanghebbenden werden op 1 december 1936 bij elkaar geroepen in Den Haag. Aanwezig waren vertegenwoordigers van het ministerie en van de verschillende verenigingen van handelaren en fabrikanten, crisisinstellingen en boerenbonden. Op de bijeenkomst bleek dat alle aanwezigen de noodzaak van een speciale instantie voor de consumptiemelk inzagen. Uit hun midden werd een commissie benoemd die moest gaan onderzoeken hoe de nieuwe organisatie er uit moest gaan zien. De commissie kwam 12 keer bijeen en adviseerde uiteindelijk de oprichting van een tweetal verenigingen: één voor de handel (inclusief de fabrieken) en één voor de boeren.

[118] Aldus geschiedde. De standsorganisaties van de boeren waren het eerst: zij richtten op 2 december 1937 de '*Consumptie Melk Centrale*' op, kortweg de **CMC**. Zes dagen later, op 8 december, volgde de handel met de '*Algemene Vereeniging voor Melkvoorziening*', de **AVM**. De *Crisis Zuivel Centrale* bleef zich nog met de zaken bemoeien tot april 1938. Daarna moesten CMC en AVM het zelf doen.

Nu werden de twee nieuwe organisaties daarbij geholpen door de overheid. Zowel AVM als CMC waren verenigingen met publiekrechtelijke karaktertrekken. Er mochten verordeningen uitgevaardigd worden, men mocht zelf controle uitoefenen op de naleving ervan en rechtspreken wanneer iemand ongehoorzaam was. De opdracht was simpel: het aanbrengen en handhaven van een zekere orde in de produktie en afzet van consumptiemelk. In feite kon men voortborduren op het werk dat tussen 1933 en 1937 was verricht in het kader van de consumptiemelkregeling. Individuele boeren of bedrijven konden geen lid worden van de CMC of de AVM. Dat konden alleen de bestaande verenigingen.

De CMC had 10 leden:

- 1) Bond van Melkveehouders te Rotterdam,
- 2) Bond van Melkveehouders te Amsterdam, .
- 3) Bond van Melkveehouders te Utrecht,
- 4) Christelijke Boeren- en Tuindersbond Utrecht te Utrecht,
- 5) Christelijke Boeren- en Tuindersbond Holland/Brabant te Haarlem,
- 6) R.K. Diocesane Land- en Tuinbouwbond Bisdome Haarlem,
- 7) Aartsdiocesane R.K. Boeren- en Tuindersbond te Arnhem,
- 8) Hollandsche Maatschappij van Land . bouw te Den Haag,'
- 9) Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde te Utrecht,

10) De gezamenlijke Melkveilingen: Rotterdam (2x), Leiden, Den Haag en De Lier).

De AVM telde zeven leden:

- 1) Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne te Den Haag,
- 2) R.K. Bond van Handelaren in Melk en melkprodukten in Nederland te Delft,
- 3) R.K. Bond van Naamloze vennootschappen en Coöperatieve Centrale Melkinrichtingen van Melkhandelaren te Den Haag,
- 4) Prot. Chr. Bond van Handelaren in Melk en Zuivelprodukten in Nederland te Rotterdam,
- 5) Centrale Besturenbond van Zuivelhandelorganisaties te Den Haag,
- 6) Nederlandsche Bond van Melkgrossiers te Den Haag,
- 7) Algemeene Bond van Maatschappijen tot exploitatie van Melkinrichtingen en van Coöperatieve Centrale Melkinrichtingen van Melkhandelaren in Nederland te Den Haag.

Evolutie en revolutie

In het algemeen kan men stellen dat de AVM een meer behoudende koers heeft gevaren dan de CMC. In het eerste jaarverslag van de AVM meldt voorzitter Blink:

De CMC bleek reeds onmiddellijk zeer ver te willen gaan in het ombouwen van de bestaande toestanden door organisatorische voorschriften en afspraken, terwijl de AVM te dezen opzichte een veel voorzigtiger `standpunt innam...`"

De AVM koos aldus voor de weg van de geleidelijkheid, de CMC voor de revolutie. Zo was de laatste van mening dat alle directe contacten tussen veehouders en handelaren opgeheven moesten worden. Een standpunt dat door de AVM met hand en tand bestreden werd. De CMC vertoonde, en dit is van groot belang voor het verdere verloop van deze geschiedenis, vanaf het begin de neiging om zelf de melkhandel ter hand te nemen en daarmee de contacten met de leden van de AVM ten dele uit te schakelen. Voortdurend ook probeerden de verzamelde boerenorganisaties de melkprijzen omhoog te krijgen hetgeen voorzitter Blink in 1939 deed verzuchten:

'... bij ons is echter wel het inzicht ontstaan, dat aan CMC-zijde op wel eens te felle wijze getracht is om te komen tot een zeer eenzijdige en dus niet juiste uitlegging van hetgeen overeengekomen was. Met name werd aan de zijde der CMC of van den kant van bij de CMC betrokken organisaties soms met [120] een ongemotiveerde felheid en zuiver op gevoelsargumenten zelfs in het publiek gevochten voor het verkrijgen van melkprijsveranderingen, die niet altijd gemotiveerd waren. Zeker waren die felheid en de aangewende pogingen, om op grond van verkeerde voorlichting publieke agitatie te verwekken in de oogen der AVM, veelal niet te verdedigen...'

De CMC ging er inderdaad flink tegenaan. Onder leiding van directeur *J. Kortleve* en adjunct-directeur *B. van der Heide* werd een groot aantal maatregelen genomen die veel verder gingen dan hetgeen de AVM wilde: alleen maar ordenen. In 1938 stelde de CMC het tbc-onderzoek voor alle koeien in het gebied verplicht. Tegelijkertijd werden premies uitgelooft voor *'...de reinheid van het melkmateriaal en de zindelijkheid van de stallen en de dieren...'*. Het bedrag dat in 1940 werd uitgekeerd aan premies bedroeg maar liefst 800.000 gulden. In 1941 was dat al een miljoen.

De melkveehoudersbonden

Nu had de CMC het grote voordeel dat ze gebruik kon maken van een min of meer bestaande structuur, die van de melkveilingen. Deze verkooppunten waren in het begin van de jaren der-

tig opgezet door de bonden van melkveehouders om iets te kunnen doen aan de melkprizen die door de handel en de fabrieken kunstmatig laag gehouden werden. De melkveilingen, in totaal zijn er vijf geweest, zijn nooit een succes geworden. Het idee was goed: door de gezamenlijke verkoop van melk zouden de fabrieken wel over de brug komen. Het smeermiddel ontbrak echter: er was geen geld. Bovendien had men nauwelijks alternatieven voor de verwerking van de melk. Uiteindelijk kwam men toch terecht bij de fabrieken.

Het enige verwerkingsbedrijf dat onder de vlag van de veilingen viel was 'De Planeet' te Spijkenisse, geëxploiteerd door de melkveiling 'De Zuidhollandse eilanden e.o.' te Rotterdam. Het belang van de veilingen zat hem vooral in het feit dat, lang voor er sprake was van de CMC, er in het stedelijk gebied een vorm van samenwerking was ontstaan tussen de boeren. De banden, de contacten en de structuur die toen zijn gegroeid hebben de CMC zeker geholpen in de eerste jaren van haar bestaan. Ook de min of meer vijandige houding ten opzichte van de handel en de fabrieken, later georganiseerd in de AVM, is in deze tijd ontstaan.

De Melkveehoudersbonden waren echter om nog een andere reden van groot belang voor de CMC. In 1942 namelijk werden de meeste organisaties van boeren, handelaren en fabrieken opgeheven en gedeeltelijk ondergebracht bij de 'Landstand', een Duitse [120] uitvinding om de productie en afzet van agrarische producten te kunnen controleren. Als gevolg hiervan hield de AVM met onmiddellijke ingang op te bestaan. Er waren immers geen leden meer. De CMC dreigde hetzelfde lot te ondergaan. Ook haar leden, de standsorganisaties, werden opgeheven. Een groep organisaties bleef echter bestaan: de Bonden van Melkveehouders die werden betrokken bij de grote reorganisatie die de Duitsers doorvoerden.

Er kwam een overkoepelend lichaam: het 'Bedrijfsschap Zuivel' (BZ) en een uitvoerend lichaam: de CMC. Veel van het 'revolutionaire' elan was inmiddels de kop ingedrukt. Hoewel de doelstellingen nog steeds recht overeind stonden, werd de CMC in de oorlogsjaren meer en meer een ordenend apparaat dat onder het strenge toezicht van de (Duitse) overheid weinig ruimte tot handelen kreeg. Een van de bevoegdheden die men verloor was in 1942 het vaststellen van de melkprizen. Het jaar daarop deed voorzitter *H. Brinkman Jzn* in het jaarverslag zijn beklag hierover:

'...wij kunnen niet anders dan met leedwezen constateeren, dat het streven van het B.Z. geen ander is geweest dan de bevoegdheden der CMC te beperken en het al of niet voortbestaan van de CMC en haar bevoegdheden geheel in handen te leggen van het BZ, terwijl enkele van de door ons in den loop der jaren behaalde resultaten door het BZ dreigden te worden tenietgedaan...'

Het Bedrijfsschap Zuivel ging uiteindelijk niet over tot opheffing van de CMC. Dat deed men zelf. In 1944 was het afgelopen met de *Consumptie Melk Centrale*. Ter vervanging werd een andere organisatie in het leven geroepen. Een organisatie die een bepalende rol zou gaan spelen in de verdere ontwikkeling van de zuivelindustrie in West-Nederland. Een organisatie die ook de naam CMC zou gaan voeren. Maar zover zijn we nog niet...

Het Standaardisatiebesluit

De CMC van 1937 zou de oorlog niet overleven. Binnen het Duitse bezettingsapparaat was geen plaats voor een zelfstandig opererende instantie. Een groot aantal zuivelondernemingen was hetzelfde lot beschoren, zij het om een andere reden.

De oorlogsjaren gaven in tegenstelling tot de jaren dertig, een dramatische daling te zien van het aantal zuivelbedrijven in 'West'. Tussen 1940 en 1945 was er sprake van een halvering: van de 282 bedrijven in 1940 waren in 1945 nog maar 135 over. Het aantal inkopers van CM-

C-melk nam af van ongeveer 3000 tot nog geen 100. Dit in tegenstelling tot 'Noord' waar de jaren dertig een toenemende concentratie te zien hadden gegeven en waar de jaren '40 '45 juist een stagnatie betekenden in het fusie- en overnameproces. De enorme samentrekking van bedrijven had in feite maar een echte oorzaak: het afkondigen op 23 november 1940 van het Standaardisatiebesluit.

Het was één van de eerste maatregelen van de Duitse overheid. Bepaald werd dat voortaan alleen uitbetaald mocht worden naar de hoeveelheid vet per liter melk. Daarnaast mocht er alleen consumptiemelk verkocht worden met een vetgehalte van 2,5 procent.

Het was een maatregel die door de AVM met gemengde gevoelens werd ontvangen maar door de CMC in feite al eerder was voorgesteld. Uitbetaling naar vetgehalte was immers al jaren een goede gewoonte bij de boter- en kaasfabrieken. Het was één van de middelen in de strijd tegen de knoeierijen in de zuivelsector. Bij consumptiemelk was deze praktijk echter wat moeilijker. Het aantal afnemers van melk was nog steeds enorm groot. In de steden waren tot de oorlog nog zeer veel zelfstandige slijters, handelaren en grossiers te vinden. Iedere regeling was daarom gedoemd te stranden in een warboel van voorschriften, papieren en instanties.

Wilde men toch de CMC-plannen doorvoeren dan moest de melk gestandaardiseerd worden, dat wil zeggen: op een bepaald vastgesteld vetgehalte gebracht. En dat vereiste een nieuwe wet die verregaande gevolgen voor de handel zou hebben. Immers, als de handel verplicht werd gesteld de consumptiemelk te standaardiseren zouden de meeste kleine en middelgrote ondernemingen ten dode zijn opgeschreven. De investeringen die gedaan moesten worden waren zeer groot en konden alleen door de grote ondernemingen opgebracht [122] worden. Veel van hen hadden overigens hun fabrieken al aangepast en geschikt gemaakt voor standaardisatie.

De beweegredenen van de CMC om een dergelijke ingrijpende operatie voor te stellen betroffen in de eerste plaats de kwaliteit van de consumptiemelk. Op de achtergrond speelde echter nog een belangrijk motief. De jaren dertig hadden, met de oprichting van de melkveilingen, voor het eerst een coöperatief element gebracht in het 'Wettelijk Gebied', het gebied van de consumptiemelkers. Voor die tijd vormde iedere boerderij, waar het ging om melklevering, een eiland op zich. Afspraken en contracten met fabrieken werden per veehouder afgesloten. Overleg of gezamenlijke actie was er nauwelijks. De melkveilingen, maar vooral de oprichting van de CMC brachten hierin verandering. De boeren ontdekten dat ze gezamenlijk veel sterker stonden tegenover de handel. Een eventuele verplichte standaardisatie zou de handel in de problemen brengen maar de boeren daarentegen een nieuw wapen verschaffen. Bij velen leefde de gedachte dat de boeren prima in staat waren, in coöperatief verband, zelf de standaardisatie ter hand te nemen, hetgeen de doodslag voor de particuliere industrie kon betekenen. Immers, de boeren hadden de grondstof, dus de macht.

Tot 1940 kwam er weinig terecht van de CMC-plannen. De AVM vormde, als belangenorganisatie van de handel, een belangrijk obstakel. Men griezelde bij de gedachte dat het 'Wettelijk Gebied' in handen zou komen van een boerencoöperatie. Na 1940 werd echter alles anders. CMC en AVM werden in hun bevoegdheden beknot. De CMC zou voorlopig overleven, de AVM niet. De Duitsers, in hun drang om in korte tijd alles te regelen en zoveel mogelijk vet naar het moederland te sturen, stelden bovendien de CMC min of meer in het gelijk en kondigden nog geen half jaar na het begin van de bezetting, het Standaardisatiebesluit af.

Overnames en fusies.

De gevolgen waren, zoals gezegd, ingrijpend. In nagenoeg alle stedelijke gebieden werd het aantal ondernemingen meer dan gehalveerd. Zelfslijtende boeren verdwenen definitief uit het straatbeeld. Hetzelfde gold voor de slijters die zelf hun melk bij de boer kochten. Grossiers en kleine fabrieken die niet waren ingericht als standaardisatiebedrijf moesten sluiten of zich laten overnemen door grotere, wel aangepaste bedrijven. Sommige van deze bedrijven zagen hun omzet met het vijfvoudige toenemen. Honderden zelfstandige melkslijters sloten zich na 1940 aan bij de melkinrichtingen.

.....

Bijlage-4